

MODERNÍ

Vladimír Šlapeta

ČESKÁ ARCHITEKTURA

ARCHI
TECTURE
WEEK

ČESKÁ MODERNÍ ARCHITEKTURA

Vladimír Šlapeta

Vydání knihy *Česká moderní architektura* je vzácnou příležitostí představit kulturní hodnoty naší země a její přínos Evropě od roku 1900. Česká architektura je, podobně jako hudba, literatura a výtvarné umění, neoddělitelnou součástí naší kulturní identity i evropského dědictví a současnosti. Vzniká díky usilovné práci našich architektů a stavitelů a stává se svědectvím naší historie a civilizačního rozvoje.

Publikace přináší ukázky vrcholných architektonických děl ze všech krajů České republiky, a to s pestrou paletou stylů a názorových nuancí, které se v jednotlivých regionech rozmanitě projevují. Vedle metropolí, jakými jsou Praha a Brno, sehrál v dějinách architektury mimořádnou roli také Zlín – město a region, s nímž je má životní cesta neodmyslitelně spojena. Byl jsem obklopen řadou vynikajících architektů děl, která na člověka působí, aniž si to plně uvědomuje. Patří mezi ně i práce zakladatelské osobnosti české architektury Jana Kotěry, zejména ty vzniklé ve spolupráci s Tomášem Bařou – osobností, jejíž vizionářský přístup byl pro jejich vznik klíčový. Budova krajského úřadu, kde dnes zastupují občany Zlínského kraje, je dílem dalšího vynikajícího architekta – Vladimíra Karfíka. V jeho bezprostředním okolí se nachází urbanistický koncept celého průmyslového města, navržený Františkem Gahurou. Fyzická podoba Zlína tak formuje mentalitu a efektivitu jeho obyvatel až do dnešních dnů.

Podobnou zkušenost jistě sdílejí i Královéhradecký a Pardubický kraj, formované působením zakladatelské generace architektů, jako byli Jan Kotěra, Dušan Jurkovič, Pavel Janák, Otakar Novotný a mnozí další. Jihomoravský kraj a Kraj Vysočina nesou výraznou stopu díla Bohuslava Fuchse. Moravskoslezský a Olomoucký kraj zase obohacují práce Josefa Hoffmanna, Leopolda Bauera, bratří Šlapetů či manželů Olárových. Stále málo připomínaným fenoménem zůstávají pohraniční regiony, například Ústecký, Plzeňský a Karlovarský kraj, kde lze vnímat výrazný přínos přeshraničních vlivů, podmíněných hospodářskou provázaností. S potěšením můžeme v publikaci sledovat i rozvoj našich měst a krajů po roce 1989. Tento vývoj kultivuje životní prostředí nejen z estetického hlediska, ale i z pohledu udržitelnosti a kvality života.

Dovolte mi poděkovat české delegaci v Evropském parlamentu, v čele s europoslankyní Klárou Dostálovou, za její iniciativu prezentovat českou kulturu a architekturu na evropské půdě. Podporuje tím nejen regionální rozvoj našich krajů, ale i mezinárodní cestovní ruch. Mé poděkování patří také všem krajům České republiky za jejich odbornou i finanční podporu, bez níž by tato publikace a výstava v Evropském parlamentu nemohly vzniknout.

Dále bych rád vyjádřil poděkování profesorovi Vladimíru Šlapetovi z VUT a týmu festivalu Architecture Week, kteří stáli za realizací této publikace a výstavy. Děkujeme také za jejich práci na průvodci českou architekturou, jenž nám přibližuje bohatství našeho architektonického dědictví.

Tato publikace není pouze připomenutím úspěchů minulosti, ale i výzvou pro budoucí generace, aby pokračovaly v tvůrčí činnosti a dále propojovaly českou architekturu s evropským kulturním a architektonickým prostorem.

Radim Holíš

předseda Asociace krajů České republiky a hejtman Zlínského kraje

Při pohledu na půvabnou siluetu paláce Stoclet na Avenue de Tervuren, navrženého vídeňským architektem Josefem Hoffmannem, si jen málokdo uvědomí, že tento secesní klenot belgické metropole může být chápán i jako symbolický svorník mezi architekturou belgického království a Českou republikou. Josef Hoffmann se narodil v malém městě Brtnice na pomezí Čech a Moravy, studoval nejprve v Brně na průmyslové škole ve stejné třídě s dalšími moravskými spolužáky Adolfem Loosem, Hubertem Gessnerem a Leopoldem Bauerem. Poté se na legendární škole profesora Otto Wagnera na Vídeňské akademii setkal s Josefem Mariem Olbrichem, Janem Kotěrou a Josipem Plečnikem. A právě v tom okamžiku se rodí myšlenky nové architektury, které se rychle rozšiřují po celém evropském prostoru a které ve svých důsledcích ovlivňují architektonický diskurz až do dnešních dnů. Olbrich, Hoffmann, Loos, Kotěra i Plečnik tento diskurz svými stavbami a odkazem provázejí a překračují své lokální hranice v duchu nového evropanství.

Duch evropanství rezonuje v české architektuře a českých dějinách již po celé tisíciletí, v němž česká metropole Praha, ležící v samém centru evropského kontinentu, představuje přirozenou křižovatku kulturních impulzů ze všech světových stran. Několikrát ve své dlouhé historii se architektura českých zemí stává zdrojem inspirace pro celou Evropu – zvláště v období vrcholné gotiky za vlády českého krále Karla IV. nebo v době radikálního baroka na přelomu 17. a 18. století. Potřetí dosahují české země takového vzestupu na počátku 20. století a v období první, tzv. Masarykovy republiky.

Právě touto dobou začíná naše publikace, která mapuje české architektonické dědictví až do dnešních dnů. Pod Kotěrovým heslem „Dohonit a předejhnat Evropu!“ náš přehled začíná, pokračuje originální epizodou českého kubismu, v němž česká společnost hledá svou identitu, a kulminuje v sebevědomém dialogu s avantgardními tendencemi meziválečné doby v Paříži, Berlíně a Amsterdamu. Tento dialog obohacuje fenomén českého poetického funkcionalismu.

Ukázky z období druhé světové války dokládají tichou rezistenci českých architektů proti oficiálnímu monumentálnímu stylu Třetí říše, zatímco poválečné „nadechnutí“ na konci čtyřicátých let naznačuje snahu architektů v pozměněných sociálních, politických a hospodářských podmínkách navázat na meziválečnou epochu.

Násilná indoktrinace socialistického realismu v první polovině padesátých let tuto snahu brutálně zastavuje, a teprve poté následuje zpočátku velmi pozvolný návrat k meziválečné tradici, včetně navazování kontaktů s poválečným vývojem západní Evropy a ostatního světa, který akceleroje Pražským jarem roku 1968.

Invaze armád Varšavského paktu 21. srpna 1968 a následná sovětská okupace, která předchází slibnému vývoji k liberálnější formě hospodářství a svobodnější tvorbě, opět tento směr zastavuje. Normalizace sedmdesátých let pak vede k monotónní produkci a omezení svobodného uplatnění profese architekta. Jednou z mála výjimek je velkorysá realizace pražského metra.

Teprve v průběhu osmdesátých let, zejména díky tlaku mladé generace a hnutí Charta 77 zevnitř, hnutí Solidarity v Polsku a později „perestrojky“ Michaila Gorbačova v Sovětském svazu zvenčí, dochází k mírnému zlepšení a svobodnější, kritičtější výměně názorů na poměry ve výstavbě.

Pád Berlínské zdi a Sametová revoluce, vedená Václavem Havlem, umožňují transformaci plánované ekonomiky socialistického státu směrem k liberálnímu tržnímu hospodářství a demokratickému systému řízení společnosti. K urychlení tohoto obtížného procesu, v němž se architektura opět začíná stávat svobodným povoláním, přispívá vstup zahraničního kapitálu i zahraničních architektů. Přijetí České republiky do Evropské unie k 1. lednu 2004 ji definitivně ukotvuje v návratu do společenství evropských národů a česká architektura se může znovu plně zapojit do mezinárodního diskursu.

Stavby ze všech období historie, které nás obklopují, věrně ilustrují fyzický stav lidské existence. Neumějí lhát. Tak je tomu i v našem výběru, který dokumentuje složitý vývoj od přelomu 19. a 20. století až do dnešních dnů, v němž rezonují politické a hospodářské zvraty, jimiž česká společnost procházela.

Pohled na Českou republiku ze zahraničí je většinou zaostřen pouze na hlavní město Prahu, moravskou metropoli Brno nebo na západočeské lázně. Tato publikace se naproti tomu pokouší prezentovat všechny regiony Čech, Moravy a Slezska v jejich rozmanitosti a specifičnosti, dané geografickou polohou a vztahy k sousedním zemím. Zaznamenán je i významný podíl českých architektů ve výstavbě na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Důraz je kladen na připomenutí mezinárodních souvislostí české architektury v evropském kontextu, které ovlivňují vývoj architektury po celou sledovanou epochu ve větší nebo menší míře.

V symfonické básni *Má vlast* zachytil Bedřich Smetana krásu české krajiny a české historie na konci 19. století. Architektura není jen pragmatickým, technickým vstupem do krajiny, ale také vsutku muzikálním uměním, „zkamenělou hudbou“. Poetická, muzikální nota doprovází architekturu českých zemí v historických epochách, a i díky ní dokáže vyvolat mezinárodní pozornost, dokonce i v politicky málo příznivých momentech dvacátého století.

Shodou okolností poslední architektonický a urbanistický projekt evropského významu s touto specifickou muzikálností úzce souvisí: kodaňský architektonický ateliér Bjarke Ingels Group (BIG) po vítězné mezinárodní soutěži navrhuje na břehu „Smetanovy“ Vltavy nové sídlo České filharmonie, v němž Smetanova hudba brzy zazní v novém prostředí odpovídajícím nárokům třetího tisíciletí.

Na závěr je mou milou povinností srdečně poděkovat všem hejtmanům a krajským úřadům, kteří tuto publikaci podpořili a poskytli jí svou záštitu. Zvláštní poděkování patří také europoslankyni Kláře Dostálové a Evropskému parlamentu za neúnavnou koordinaci a spolupráci při tvorbě celého projektu výstavy a publikace. V neposlední řadě děkuji nakladatelství Czech Architecture Week, které se s iniciativou a profesionalitou ujalo realizace této publikace, přibližující Evropskému parlamentu a veřejnosti českou architekturu moderní doby.

Vladimír Šlapeta

1900–1918

Když se vrátil do Prahy v roce 1898 mladý Jan Kotěra, blízký přítel Josefa Hoffmanna z Wagnerovy školy vídeňské akademie, aby převzal profesuru na UMPRUM, stal se vůdcem české avantgardy. Pod heslem „dohonit a předhonit Evropu“ orientoval českou architekturu směrem k holandskému civilismu, jehož ikonickým materiálem byla režná cihla. Inspiračním zdrojem byl Frank Lloyd Wright. Kotěra ukázal cestu od vídeňské secese k racionalismu západoevropské moderny. Jeho žáci a spolupracovníci: Josef Gočár, Pavel Janák, Josef Chochol, byli oslněni pařížským kubismem Pabla Picassa. Sami se pokusili kolem roku 1910 o transformaci dvoudimenzionálního malířského kubismu do trojdimenzionálního v architektuře a vytvořili tak svébytnou kubistickou epizodu v době počínajícího expresionismu na mezinárodní scéně. Chtěli tak demonstrovat novou českou národní identitu. Celé úsilí vyvrcholilo výstavou pražské kubistické skupiny v berlínské galerii Der Sturm na podzim 1913 a následně účastí na výstavě Werkbundu v roce 1914 v Kolíně nad Rýnem v rakouském pavilonu moravského rodáka Josefa Hoffmanna. Tento slibný vývoj byl ukončen vypuknutím 1. světové války.

Kreslená pohlednice
Jana Kotěry
Josefu Hoffmannovi,
1898.

Edvard Munch:
Jan Kotěra, 1905.

Výlet na horu Říp,
zleva: Otokar Novotný,
Zdeněk Wirth, ?,
Jan Kotěra, ?, 1909.

Katalog putovní
výstavy zahradních
měst v Praze, 1910.

Plakát 3. výstavy
Skupiny umělců
výtvarných, 1913.

Nový rok 1911 – Skupina umělců výtvarných,
nahore zleva: V. Beneš, O. Gutfreund,
J. Čapek, J. Chochol, K. Čapek; uprostřed
zleva: J. Gočár, V. Dvořák, V. Hofman,
P. Janák; dole zleva: F. Langer, J. Thon, E. Filla.

Vratislav H. Brunner:
Leták baru Montmartre –
American Bar, 1914.

1900

- Vydání zvláštního čísla časopisu *Volné směry* věnovaného moderní architektuře
- Světová výstava v Paříži

1902

- Výstava Augusta Rodina v pavilonu S.V.U. Mánes v Kinského sadech v Praze

1905

- Výstava Edvarda Muncha v pavilonu S.V.U. Mánes v Kinského sadech v Praze

1907

- První výstava *Osmý* v Topičově salonu v Praze
- 27. září – Zahájení výstavy *Francouzští impresionisté* v pavilonu S.V.U. Mánes v Kinského sadech v Praze

1908

- Přednáška Hermanna Muthesia v S.V.U. Mánes Praze
- Založení společnosti Artěl, sdružení českého užitého umění a designu
- Založení *Společnosti architektů* a zahájení vydávání časopisu *Styl*

1909

- 2. června – Vernisáž putovní výstavy *Německé společnosti zahradních měst v Brně*, později v Praze, Hradci Králové a dalších městech
- 18. července – Vernisáž výstavy projektů z III. soutěže na přestavbu Staroměstské radnice v Praze

1911

- Založení Školy architektury AVU v Praze (profesor: Jan Kotěra)
- Josip Plečnik profesorem na VŠUP v Praze
- Založení *Skupiny umělců výtvarných* a vydávání časopisu *Umělecký měsíčník*
- 17. března – Přednáška Adolfa Loose *Ornament a zločin* ve Spolku posluchačů německé techniky v Praze
- Květen – Návštěva Le Corbusiera a Augusta Klipsteina v Praze
- 15. října – Vernisáž putovní *Výstavy zahradních měst* ve výstavní síni Nové radnice v Praze (pořádala Deutsche Gartenstadtgesellschaft)

1912

- 5. ledna – Vernisáž 1. výstavy Skupiny umělců výtvarných v Obecním domě v Praze
- 28. září – Vernisáž 2. výstavy Skupiny umělců výtvarných v Obecním domě s účastí Ernsta Ludwiga Kirchnera, Ericha Heckela a Otto Muellera

1913

- Březen – Přednáška Adolfa Loose v hotelu Palace v Praze
- Květen – 3. výstava Skupiny umělců výtvarných v Obecním domě s účastí Pabla Picassa, Georgese Braqua, André Deraina a Paula Cézanna
- Výstava Skupiny umělců výtvarných v galerii Der Sturm v Berlíně
- Založení *Svazu českého díla* (definitivní povolení uděleno 15. ledna 1914)
- Založení *Klubu architektů* (prvním předsedou Oldřich Tyl)

1914

- 15. února – Vernisáž 4. výstavy Skupiny umělců výtvarných v Obecním domě s účastí Pabla Picassa, Edvarda Muncha a Maxe Pechsteina
- Skupina umělců výtvarných na výstavě Werkbundu v Kolíně nad Rýnem
- 28. června – Atentát na Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu
- 28. července – Císař František Josef I. vyhlásil válku Srbsku, začátek Velké války
- 12. srpna – Vznik České družiny v Kyjevě jako předchůdce českých legií na Rusi

1917

- 17. května – Vydání *Manifestu českých spisovatelů* s požadavkem národní svobody, který podepsala i řada architektů
- 2. července – Bitva u Zborova, v níž se vyznamenaly české legie v boji proti rakousko-uherské armádě

1918

- 30. března – Vernisáž výstavy *A přece! Výstava několika tvrdošijných* v Praze
- 14. října – Vyhlášení generální stávky v českých zemích a zřízení prozatímní československé vlády v exilu
- 18. října – *Washingtonská deklarace* žádající nezávislost Československa
- 28. října – Vyhlášení samostatné Československé republiky po rozpadu Rakousko-Uherska

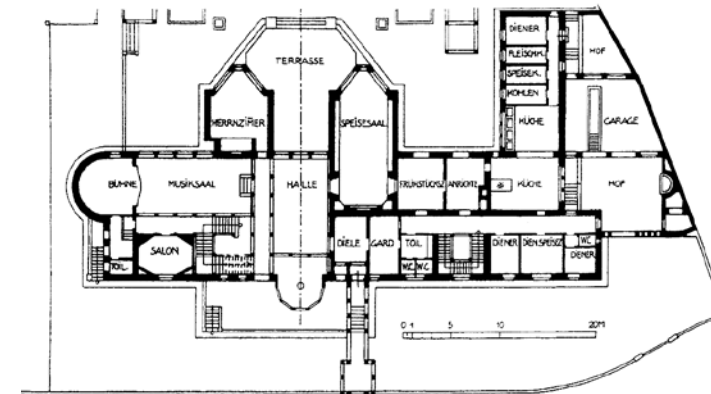
Palác Stoclet

→ Brusel, Avenue de Tervueren 279–281

→ Josef Hoffmann

→ 1905–1911

Josef Hoffmann (1870–1956), vídeňský architekt, který v Bruselu zanechal výraznou stopu svou nejvýznamnější stavbou – palácem Stoclet, zdobenou v interiérech mozaikami Gustava Klimta, zahájil svou profesní kariéru na rodné Moravě. Jako syn starosty malého města Brtnice přestavěl historický dům rodičů na náměstí, v němž se narodil a ve kterém je dnes umístěno Hoffmannovo muzeum. Po absolutoriu průmyslové školy v Brně, kde se potkal v jedné třídě s Adolfem Loosem, patřil k triumvirátu úspěšných absolventů první generace školy Otto Wagnera na vídeňské akademii (Josef Hoffmann, Jan Kotěra, Josip Plečnik). Všichni tři postupně získali prestižní „Římskou cenu“, která znamenala půlroční pobyt v „Palazzo Venezia“ v italské metropoli. Na Brtnickém hřbitově navrhl dvojici hrobů pro své rodiče ¹. Toto drobné dílo předznamenalo přechod od secese k jeho osobitému stylu s jemným kvadratickým dekorem. V Olomouci přestavěl na Dolním náměstí banku Primavesi ³ a v Koutech nad Desnou postavil letní sídlo rodiny majitelů ². Otto Primavesi byl mecenášem vídeňské umělecké bohémy a jeho žena Mäde Primavesi byla modelem a předlohou Klimtových obrazů. V českých zemích Josef Hoffmann navrhl Dům hostů železáren Poldi na Kladně, dělnické domy v Chomutově a po první světové válce ještě vilu Sigmunda Berla v Bruntále, která stylově korespondovala s vilou pro mecenášku Sonju Knips ve Vídni. Josef Hoffmann jako vůdčí osobnost Wiener-Werkstätte spolupracoval po celý život také s prominentními českými sklárkami v Klášterském Mlýně v západních Čechách.

Lázeňské centrum Luhačovice

→ Luhačovice, Lázeňské náměstí 109

→ Dušan Jurkovič

→ 1901–1903

Dušan Jurkovič (1868–1947), který pocházel ze západního Slovenska, absolvoval vídeňskou průmyslovou školu. Učednická léta poté prožil ve Valašském Vsetíně. Do povědomí se zapsal stavbou Čičmanské hospody na Národopisné výstavě v Praze v roce 1895. Následovala výstavba turistických roubenek Libušín a Maměnka na Beskydech, v nichž našel osobitý styl inspirovaný tradičními tesařskými postupy lokálního stavitelství, a v zápětí i prestižní úkol vybudování centra moravských lázní v Luhačovicích. Ty nejprve obohatil přestavbou Janova domu **3**, a následně řadou půvabných dřevěných staveb (vila Chaloupka, Sluneční lázně **5**, vila Jestřábí, Slovenská buda, penzion pro hosty **4**). Lázním tak vtiskl svébytný charakter, jež si uchovaly až dodnes. Na přelomu století se Jurkovič přestěhoval do Brna a zde si postavil vlastní vilu **1**. Paralelně navrhl vilu Náhlovských v Praze – Bubenci **2**. Tyto stavby prozrazují i poučení z díla Charlese Rennie Mackintoshe a anglických vil v kombinaci s vlivy lidové architektury. Jeho dílo bylo uveřejněno i v prominentním anglickém časopisu The Studio. Ještě před první světovou válkou se pak začal věnovat i rekonstrukcím historických památek. Upravil a přestavěl Bartoňův zámek a zahrady v Novém Městě nad Metují a poutní místo Hostýn doplnil křížovou cestou. Po první světové válce přesídlil do Bratislavy. Meziválečná doba kulminovala kamenným monumentálním památníkem Na Bradle zasvěceného památce generála Milana Stanislava Štefánika a stavbami pro lanovou dráhu na Lomnický štít ve Vysokých Tatrách. Na sklonku života byl autorem řady objektů slovenských elektráren a napsal knihu „Skladacie domy rodinné z pálených tehliarských výrobkov“ o standardizovaném bydlení.

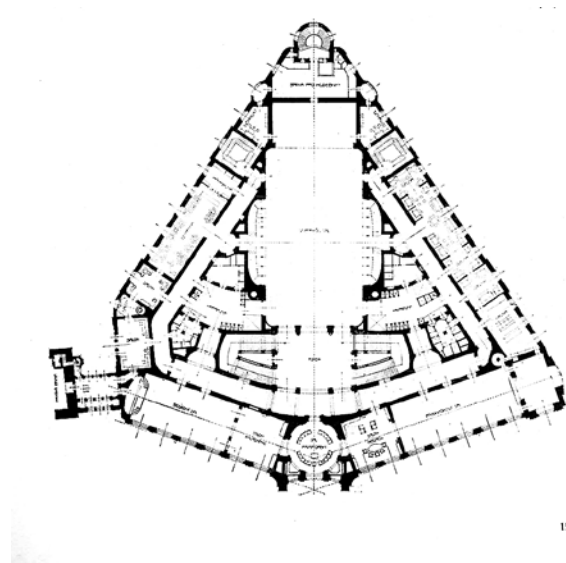

Obecní dům

- Praha 1, náměstí Republiky 5
- Antonín Balšánek, Osvald Polívka
- 1905–1912

Obecní dům byl vybudován na místě bývalého Králova dvora na základě vítězné soutěže v letech 1905–1912, podle společného návrhu Antonína Balšánka (1865–1921) a Osvalda Polívky (1859–1931). Vznikl multifunkční komplex na kosodélném půdoryse, v jehož hlavní ose je umístěn vstup se schodištěm a hlavní koncertní sál obklopený promenádou a řadou salónů. V čele stavby do náměstí Republiky jsou situovány kavárna a restaurace. Průčelí nad vstupním balkonem dominuje půlkruhová mozaika podle návrhu Karla Špillara. Na výzdobě interiéru se podílela celá řada předních malířů a sochařů jako byl Mikoláš Aleš, Ladislav Šaloun, Alfons Mucha, Josef Václav Myslbek, František Ženíšek, Jan Preisler, Max Švabinský, František Úprka, Jakub Obrovský a další. Dům se stal okamžitě centrem kulturního a politického života Prahy. Již v roce 1912 hostil

první dvě výstavy kubistické „Skupiny umělců výtvarných“ a o rok později i jejich třetí výstavu se zahraniční účastí Pabla Piccassa, Georgese Bracquea a Paula Deraina. V Pánském klubu Obecního domu se scházela tzv. skupina „5 mužů 28. října“ (Aloise Rašína, Františka Soukupa, Jiřího Stříbrného, Antonína Švehly a Vavra Šrobára). Prostřednictvím Aloise Rašína sepsali 1. zákon o ustanovení Československé republiky. Jejich portréty jsou dnes zpodobněny na pamětní desce na nároží domu. Vyhlášení samostatné republiky proběhlo z balkónu Obecního domu. Během Sametové revoluce se uskutečnilo 26. listopadu 1989 v Obecním domě klíčové jednání mezi delegací Václava Havla a komunistického premiéra Ladislava Adamce, na základě, něhož došlo k převzetí moci Občanským fórem a k dalšímu demokratickému vývoji Československa.

15

Muzeum východních Čech

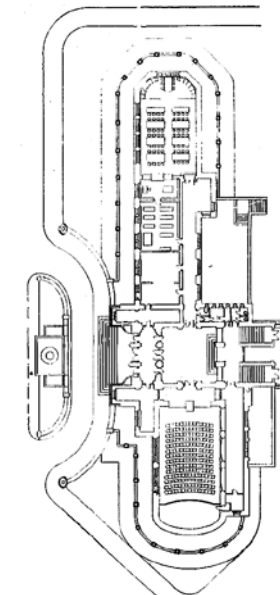
→ Hradec Králové, Eliščino nábřeží 7

→ Jan Kotěra

→ 1905–1912

Vrcholné dílo Jana Kotěry (1871–1923) vzniklo díky jeho úzké vazbě se starostou Hradce Králové Františkem Ulrichem. Po úvodní secesní tvůrčí etapě, Kotěra ovlivněný cestami do Holandska, Belgie, Ameriky a Anglie, navrhl patrně první evropskou stavbu, inspirovanou F. L. Wrightem. Na půdorysu nepravidelného latinského kříže, jehož střed akcentuje dominantní kopule, zkonstruoval pomyslnou loď vědění a poznání s fasádou z režných cihel kombinovanou s hrubou omítkou. Monumentální stavba vytváří dominantu na nábřeží řeky Labe a stala se centrem kulturního života města. Vstup do budovy umocňují dvě alegorické figury sedících žen – Umění a Průmysl – z pálené glazované hlíny podle návrhu Stanislava Suchardy. Na výzdobě interiéru se mimo Jana Kotěry podílel František Kysela, podle jehož návrhů byly v roce 1912 zhotoveny skleněné vitráže a dekorativní výzdoba pro vestibuly

a schodiště. Jan Preisler vyzdobil kupoli monumentálními mozaikami. Stavba muzea byla doplněna v roce 1934 instalací velké fontány předsazené před vyvýšený hlavní vstup do muzea. Wagnerův žák, Jan Kotěra, byl vůdcem české moderny první čtvrtiny 20. století jako architekt a pedagog. Nejprve byl profesorem na UMPRUM (1898–1911) a posléze na AVU (1911–1923), kde vychoval přední architektury kubistické i funkcionalistické generace. Byl také organizátorem výtvarného života v Praze a spolupodílel se na uvedení průkopnických výstav umělců Auguste Rodina, Edvarda Muncha a pařížského fauvismu. Jeho dílo se dělí na secesní období do roku 1907, vrcholné období racionalistické moderny (Muzeum v Hradci Králové, jeho vlastní vila nebo nakladatelské domy Laichter a Urbánek v Praze) a pozdější příklon k umírněnému klasicismu (Mandelíkův zámek v Ratboři u Kolína a Právnická fakulta).

Mohyla míru

→ Prace, K Mohyle míru 200

→ Josef Fanta

→ 1906–1912

Půvabná secesní stavba připomínající jeden z největších Napoleonových triumfů – vítězství v bitvě tří císařů u Slavkova 2. prosince 1805. Postavení památníku inicioval místní kněz Alois Slovák, který zaangažoval i zúčastněné mocnosti k veřejné sbírce na financování výstavby. Když Otto Wagner odmítl účast v soutěži, byl vybrán ze dvou návrhů projekt renomovaného pražského architekta Josefa Fanty (1856–1954). Jeho původní idea mohyly smrti trojúhelníkového tvaru byla přepracována do čtyřúhelníkového tvaru, v jehož nárožích jsou umístěni štitonoši se znaky Francie, Rakouska, Ruska a Moravy. Nad nimi se do středu zvedá do výše 26 m komolý jehlan, dominantní motiv celé kompozice, zakončený starokřesťanským křížem. Uvnitř památníku je situována kaple o rozměrech 10 x 10 m s vynikající akustikou a nápisy zúčastněných národů ve francouzském, ruském, německém a českém jazyce. V čele kaple je mramorový secesní oltář s mozaikami znázorňujícími plačící anděly. Pod dlažbou je ossarium, v němž jsou uloženy ostatky padlých účastníků všech armád. Památník reprezentuje vynikající komorní ukázkou české secesní architektury. Josef Fanta překlenoval řadu generací české architektury od výstavby Národního divadla, na jehož výzdobě se podílel pod vedením Josefa Zítka a Josefa Schulze v 70. a 80. letech 19. století, přes dobu secese a avantgardy meziválečné doby, až do počátku 50. let 20. století, kdy v Československu panoval neorenesanční styl stalinského ražení. Byl dlouholetým profesorem ČVUT, autorem náhrobku skladatele Bedřicha Smetany, architektem hlavního nádraží v Praze ●, řady secesních vil a ve 20. letech ještě budovy Ministerstva průmyslu a obchodu.

Štencův dům

→ Praha 1, Salvátorská 8 a 10

→ Otakar Novotný

→ 1909–1910

Životní cestu Otakara Novotného (1880–1959) ovlivnil na UMPRUMu jeho učitel Jan Kotěra, v jehož ateliéru působil až do roku 1907. Jeho první práce byly ještě ovlivněny secesním obdobím (vila Nakladatele Jana Otty na Zbraslavi). V roce 1908 absolvoval Otakar Novotný svoji svatební cestu do Nizozemska, která ho inspirovala k přenesení a uplatnění cihelné architektury v českém prostředí. Štencův dům je vynikající ukázkou důstojné a uměřené městské architektury, která může plnit řadu funkcí a sloužit po mnoho generací. Kombinuje obchodní, dílenskou a obytnou funkci pro majitele zinkografického a fotografického závodu a zároveň mecenáše českého umění Jana Štence, který tiskl všechny grafiky Maxe Švabinského a dalších českých umělců a fotograficky zdokumentoval českou architekturu první třetiny století i významné

politické události doby. Dům se stavěl ve dvou etapách, nejprve užší část se třemi osami oken do roku 1910 a poté byl dům rozšířen. Fasádu tvoří pohledové režné zdivo, které v parteru doplňuje bílý glazovaný obklad. Toto průčelí, ze kterého vystupuje balkon, jasně prokazuje inspiraci holandskou architekturou.

V interiéru se nacházela Štencova grafická dílna, specializující se na knihy o výtvarném umění. V obdobném duchu Novotný stavěl i sokolovny a obytné domy v Holici, Rakovníku, Benešově a Praze. Posléze se přidal k pražské kubistické skupině okolo Josefa Gočára a Pavla Janáka a navrhl instalaci českého kubismu na výstavě Werkbundu v Kolíně nad Rýnem ¹ v roce 1914 v rakouském pavilonu Josefa Hoffmana. Kubistickou epizodu jeho tvorby uzavřely družstevní obytné domy v Praze ² a ve Znojmě těsně po první světové válce.

Dům U Černé matky Boží

→ Praha 1, Ovocný trh 19

→ Josef Gočár

→ 1911–1912

Nejvýznamnější žák Jana Kotěry strávil svá učenická léta v ateliéru svého učitele až do roku 1908. Na počátku jeho samostatné dráhy vyniká stavba z roku 1909 – Wenkeův obchodní dům ●, v němž uplatnil nové technologie se suverénním uměleckým výrazem. Dvoupodlažní prosklená část průčelí je vystřídána v posledním patře řadou jemných kanelurovaných sloupků zarámovaných pod předsazenou římsou. Prosvětlený interiéř obchodních místností s oválnou galerií doplňuje jemný geometrický dekor kazetového stropu. Krátce na to se Josef Gočár (1880–1945), společně s Pavlem Janákem a dalšími členy kubistické skupiny, pokusili o transformaci dvojrozměrného pařížského kubismu v malířství do trojdimenzionální architektury s důrazem na základní formy hranolu a pyramidy. Tento koncept Gočár prezentoval v provokativní návrhu na kaskádovou pyramidu nové radnice na Staroměstském náměstí (1909), zatímco Janák tuto stylovou proměnu formuloval v manifestu „Hranol a pyramida“ (1911). Kubistická skupina byla také ovlivněna domácí barokní tradicí gotických diamantových kleneb a barokní gotiky Giovanni Santiniho. Toto porozumění historického kontextu nejlépe prokázal Dům U Černé matky Boží, příkladně vložený do souvislostí historické zástavby Starého Města. Josef Gočár zde demonstroval dokonalé pojetí stavby jako „Gesamtkunstwerku“ – jednotného návrhu od urbanistického konceptu až po poslední detail vybavení interiéru – popelníku, mříží, osvětlovadel apod. Model tohoto domu byl v roce 1913 vystaven na prezentaci české kubistické skupiny v galerii Der Sturm v Berlíně a o rok později na výstavě Werkbundu v Kolíně nad Rýnem.

Soubor kubistických domů

→ Praha 2, Neklanova 30 **1**, Libušina 3 **2** a Rašínovo nábřeží 6–10

→ Josef Chochol

→ 1912–1913

Společně s Josefem Gočárem a Pavlem Janákem inicioval Josef Chochol vznik kubistického hnutí architektury v Praze. Spoluzaložil „Skupinu umělců výtvarných“ s časopisem „Umělecký měsíčník“ a pražské umělecké dílny, které realizovaly uměleckoprůmyslová díla této skupiny. Pod Vyšehradem postavil tři kubistické domy – Kovařovicovu vilu, trojdům a nárožní obytný dům v Neklanově ulici, které patří k nejvýznamnějším demonstracím české kubistické architektury. Josef Chochol (1880–1956), který původně vyšel z Wagnerovy školy a kotěrovské architektury (interiér Brožíkovy síně Staroměstské radnice), zhmotňuje ve svých dílech svou brilantní znalost krystalických struktur, ke které došel studiemi prostorové geometrie a analýzy petrografických sbírek Národního muzea. Poznání čistých krystalických forem zúročil

v plastickém ztvárnění fasád těchto třech kubistických domů. Zatímco vila u železničního mostu tvoří akcent křižovatky a trojdům lemující příjezd k Vyšehradskému tunelu, obytný dům v Neklanově ulici dominuje nárožím s pilířem ústícím v kubisticky tvarovanou kordonovou římsu. Zejména vila a obytný dům patří k věčným ikonám pražské architektury. Chochol však nenásledoval Gočárovu a Janákovu další cestu k rondokubismu – národnímu slohu – ale naopak redukoval výraz směrem k puristické askezi. Tím se stal inspirativním příkladem pro poválečnou generaci avantgardy. Jeho úsilí si všiml i Walter Gropius, když jeho práce zveřejnil na výstavě v Bauhausu ve Weimaru v roce 1923 a v knize „Die internationale Architektur“ (1925). Naopak Gropiovo Totální divadlo ovlivnilo ve 20. letech Chocholův utopický návrh Osvobozeného divadla.

1918–1925

Vznik nové republiky vyvolal úsilí o vytvoření národního slohu, který formálně navazoval na plastické ambice kubistické epizody. Byl charakteristický výrazným tvarováním hmoty v průčelí, nikoliv reorganizací vnitřních prostor. Na druhé straně se projevil důraz na sociální aspekty architektury při výstavbě nových obytných čtvrtí v duchu hnutí „Garden Cities“ na okraji velkých měst. Mezinárodní diskurz podpořily návštěvy Raymonda Unwina, Henrika Petrusa Berlagea, Henri van der Veldea a dalších. Tendence národního slohu, zvaného rondokubismu, vyvrcholila monumentálními stavbami Josefa Gočára a Pavla Janáka v 1. polovině 20. let. Poté krátce převládl silný vliv holandské architektury reprezentovaný jak amsterdamskou školou, tak i radikální skupinou De Stijl. V roce 1921 se k nám dostal Le Corbusierův časopis L'Esprit Nouveau, který orientoval českou architektonickou diskuzi k pařížskému purismu. Jaromír Krejcar uveřejnil Le Corbusierovy manifesty v revui „Život II“ (1922), které vyšly společně s programy německé, holandské a americké avantgardy, což rezonovalo u mladé generace. Přednáškový cyklus „Za novou architekturu“ v Praze a v Brně na přelomu let 1924–1925 definitivně přispěl k dalšímu směřování české architektury ke konstruktivismu a funkcionalismu. Mimo tento vývoj působilo Masarykovo pozvání Josipa Plečnika k úpravám a přestavbě Pražského hradu.

Adolf Benš: Plakát výstavy
Spolku posluchačů
architektury, 1920.

Úvodní strana
almanachu
Život – La Vie, 1922.

Pohřeb
Jana Kotěry,
1923.

Obálka belgického časopisu *La Cité* se statí Henri van de Veldeho o československé architektuře, 1924.

Časopis *Disk*, 1923.

Jaroslav Král: Le Corbusier
a Amédée Ozenfant v Brně, 1925.

Program přednášek
Za novou architekturu,
1924–1925.

1918

- 11. listopadu – ukončení Velké války
- 14. listopadu – Tomáš Garrigue Masaryk prvním prezidentem Československé republiky
- 27. listopadu – Úmrtí malíře Bohumila Kubišty, vůdčí osobnost českého kubismu

1919

- Založení *Sdružení architektů* a zahájení vydávání časopisu *Stavitel*
- 23. dubna – Vznik *Velkého Brna* přičleněním okolních obcí
- 10. září – Podpis smlouvy v Saint-Germain-en-Laye, stanovení hranic Československa včetně Podkarpatské Rusi

1920

- 29. února – První ústava Československé republiky
- Obnovení činnosti *Svazu československého díla* (předseda: Josef Gočár)
- 5. října – Umělecký spolek *Devětsil*, časopis *Disk* (1923–1925) v Praze, *Pásmo* (1924–1926) v Brně a *RED* (1927–1931)
- Listopad – Zahájení spolupráce Josipa Plečnika s prezidentem T. G. Masarykem na přestavbě Pražského hradu

1921

- 21. března – Nový *Zákon o stavebním ruchu*
- Josip Plečnik opouští VŠUP v Praze (zůstává jako hlavní architekt Pražského hradu), nástupcem na VŠUP Pavel Janák
- 16. dubna – Členská výstava Společnosti architektů v UMPRUMu v Praze
- 15. května – Členská výstava Spolku posluchačů Vysoké školy architektury v Praze
- 17. prosince – I. výstava uměleckého průmyslu československého v UMPRUMu v Praze (pod záštitou *Svazu československého díla*)

1922

- 1. ledna – Vznik *Velké Prahy* sloučením historických měst a předměstí
- Josip Plečnik čestným členem Společnosti architektů
- Založení časopisu *Stavba* (šéfredaktor: Oldřich Starý)
- Vydání sborníku *Život II* v redakci Jaromíra Krejcara, Karla Teigeho a Bedřicha Feuersteina s manifesty Le Corbusiera

1923

- 5. ledna – Atentát na ministra financí ČSR Aloise Rašína
- 17. dubna – Úmrtí architekta Jana Kotěry
- 28. května – Přednáška Raymonda Unwina o výstavbě zahradních měst ve Společnosti architektů v Praze a udělení čestného doktorátu Německé vysoké školy technické v Praze
- Září – Účast českých architektů na *1. mezinárodní výstavě architektury* v Bauhausu ve Weimaru (Josef Chochol, Karel Honzík, Jaromír Krejcar, Vít Obrtel, Jaroslav Fagner, Oldřich Tyl)
- 16. září – Tomáš Baťa starostou Zlína
- 14. listopadu – Vernisáž výstavy *Bazar moderního umění* v Praze
- 21. prosince – Přednáška Ilji Grigorjeviče Erenburga na téma *Nové ruské umění* v Devětsilu v Praze

1924

- 1. ledna – Josef Gočár profesorem AVU
- 13. ledna – Přednáška Otto Kampffmayera na téma *Moderní osidlování* v Praze
- 13. března – Přednáška Henryho van de Veldeho v Praze
- 3. října – Přednáška Henrika Petruse Berlaga v Mánesu na téma *Vývoj moderního stavitelského umění v Nizozemí*, výstava jeho kreseb z Indonésie v pavilonu S.V.U. Mánes ve Vodičkově ulici
- 28. října – Přednáška Thea van Doesburga v Devětsilu v Praze na téma *Nová architektura Holandska* (zopakována v Brně)
- Zahájení přednáškového cyklu *Za novou architekturu* v Mozarteu v Praze a v Besedním domě v Brně
- Přednáška Jacobuse J. P. Ouda na téma *Vývoj nové myšlenky v holandském stavebním umění* (26. a 28. listopadu)
- Přednáška Waltera Gropiuse na téma *Industrializace stavebnictví* (5. a 6. prosince)
- Pavel Janák předsedou *Svazu československého díla*
- Založení časopisu *Bytová kultura* (*Die Wohnungskultur*), vycházel česky i německy v Brně (redakce: Adolf Loos, Bohumil Markalous, Jan Vaněk a Arnošt Wiesner)

1925

- Pokračování přednáškového cyklu *Za novou architekturu* v Mozarteu v Praze a v Besedním domě v Brně
- Přednáška Le Corbusiera na téma *Purismus a architektura* (20. a 22. ledna)
- Přednáška Amédée Ozenfanta na téma *O novém duchu* (21. a 23. ledna)
- Přednáška Adolfa Loose na téma *Ekonomie v architektuře* (30. a 28. ledna)
- 5. února – Přednáška Adolfa Loose v Brně na téma *Moderní sídliště*
- Únor – Přednáška Leberechta Miggeho na téma: *Zahrada budoucnosti*
- Henrik Petrus Berlage čestným členem *Společnosti architektů*
- Henry van de Velde, Auguste Perret, Le Corbusier a Jacobus J. P. Oud, dopisující členové *S.V.U. Mánes*

Krematorium

→ Pardubice, Pod břízkami 990

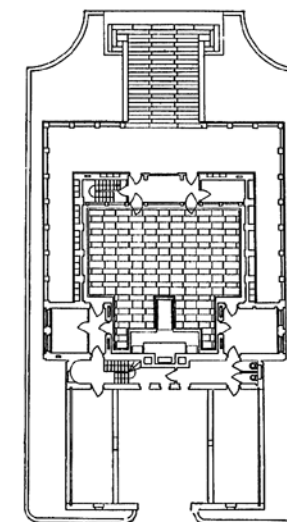
→ Pavel Janák

→ 1919–1923

V roce 1919 byla vyhlášena soutěž na krematorium městem Pardubice, kde mezi 95 projekty (s účastí Josefa Gočára a Ladislava Machoně) byl vybrán porotou návrh Pavla Janáka (1892–1956) v duchu dozívajícího kubismu. Janák poté přepracoval svůj návrh jako manifest národního slohu rondokubismu. Čtvercové jádro stavby s vnějším ochozem, kolumbáři a otevřenými arkádami rytmicky rozpohyboval prvky inspirovanými florentskou renesancí a také Peterem Behrensem (krematorium v Hagenu). Sochy světloňů vytvořil Karel Lenhart, malířskou dekoraci síně, jejíž strop pokryly žluté hvězdy na modrém podkladu, evokující splnutí duše zemřelého s vesmírem, provedl František Kysela. Po období kubismu a rondokubismu, které vyvrcholilo touto stavbou a pojišťovnou

Riunione Adriatica di Sicurtà v Praze, přešel Pavel Janák k holandskému civilismu, vyznačujícím se režnou cihlou, v umělecké kolonii na Ořechovce. Poté následovalo další krátké období, v němž se pokoušel propojit klasicizující tendence s moderním přístupem (Autoklub Republiky Československé v Praze, Bartoňova vila v Náchodě). Definitivně se pak připojil k funkcionalistickým konceptům na přelomu 20. a 30. let. Celý život se úspěšně zabýval i rekonstrukcemi (Fárův dům, Černínský palác, náměstí Přemysla Otakara II. v Českých Budějovicích). Tato tvorba vyvrcholila úpravami na Pražském hradě, kde ve funkci hlavního architekta vystřídal, po nástupu prezidenta Beneše v roce 1935, Josipa Plečnika, kterého již předtím v roce 1921 vystřídal i na pozici profesora UMPRUM.

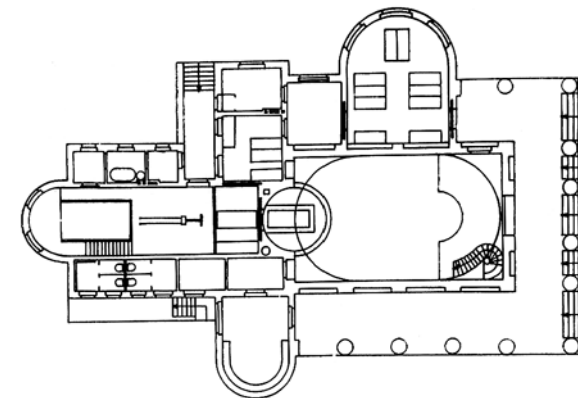

Krematorium

- Nymburk, Areál hřbitova v ul. Lipová
- Bedřich Feuerstein, Bohumil Sláma
- 1919–1924

Stavba krematoria v Nymburku souvisí s revoluční vlnou podporující pohřby žehem po první světové válce. Vedle pardubického krematoria, v duchu národního slohu, bylo paralelně postaveno krematorium v Nymburce. Bedřich Feuerstein (1892–1936) se inspiroval klasicismem, s nímž se seznámil na svých cestách do Petrohradu, Německa a při dlouhodobém pobytu v Paříži. Zvláště silný vliv na něho měl racionalismus Étienne-Louise Boulléeho a Claua Nicolase Ledoux. Ten se projevil na stavbě vojenského zeměpisného ústavu v Praze-Dejvicích. Purizující a zároveň monumentální kompozici charakterizuje i krematorium v Nymburce. S nízkým sloupovým portikem kontrastuje mohutný oválný korpus vlastní obřadní síně, zakončený razantní stropní deskou, která kompletuje tuto lapidární objemovou puristickou kompozici.

Tím vytvořil jednu z prvních moderních purizujících staveb osvobozených od dekorativismu národního slohu. Bedřich Feuerstein tím silně ovlivnil mladší generaci architektů Děvetsilu (J. Krejcar, J. Havlíček, K. Honzík, J. Fagner, E. Linhart, V. Obrtel), kterým zprostředkoval kontakty do Paříže. Mimořádně úspěšné byly také jeho scénické návrhy pro česká divadla. Mezi léty 1920–1925 žil střídavě v Praze a Paříži, kde navrhoval z počátku scény pro švédský balet a poté spolupracoval v ateliéru Augusta Perreta, zejména na návrhu divadla pro mezinárodní výstavu dekorativních umění (1925). Poté odjel do Japonska, kde s Antonínem Raymondem navrhl obytné domy v Yokohamě, sovětské velvyslanectví a nemocnici sv. Lukáše v Tokiu. Po návratu do Prahy v roce 1930 se v době krize uplatnil pouze jako divadelní architekt.

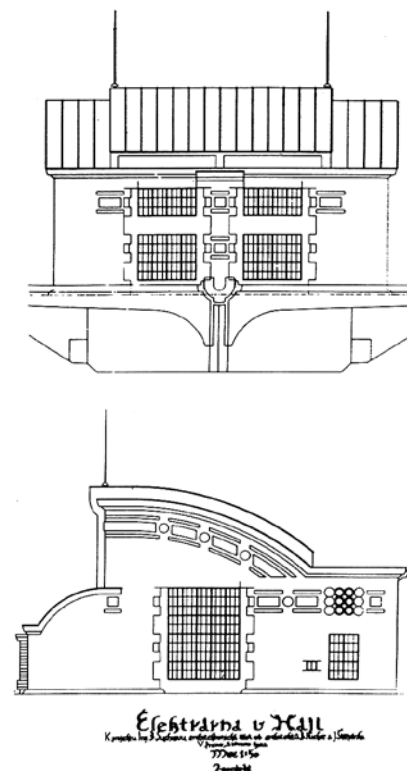
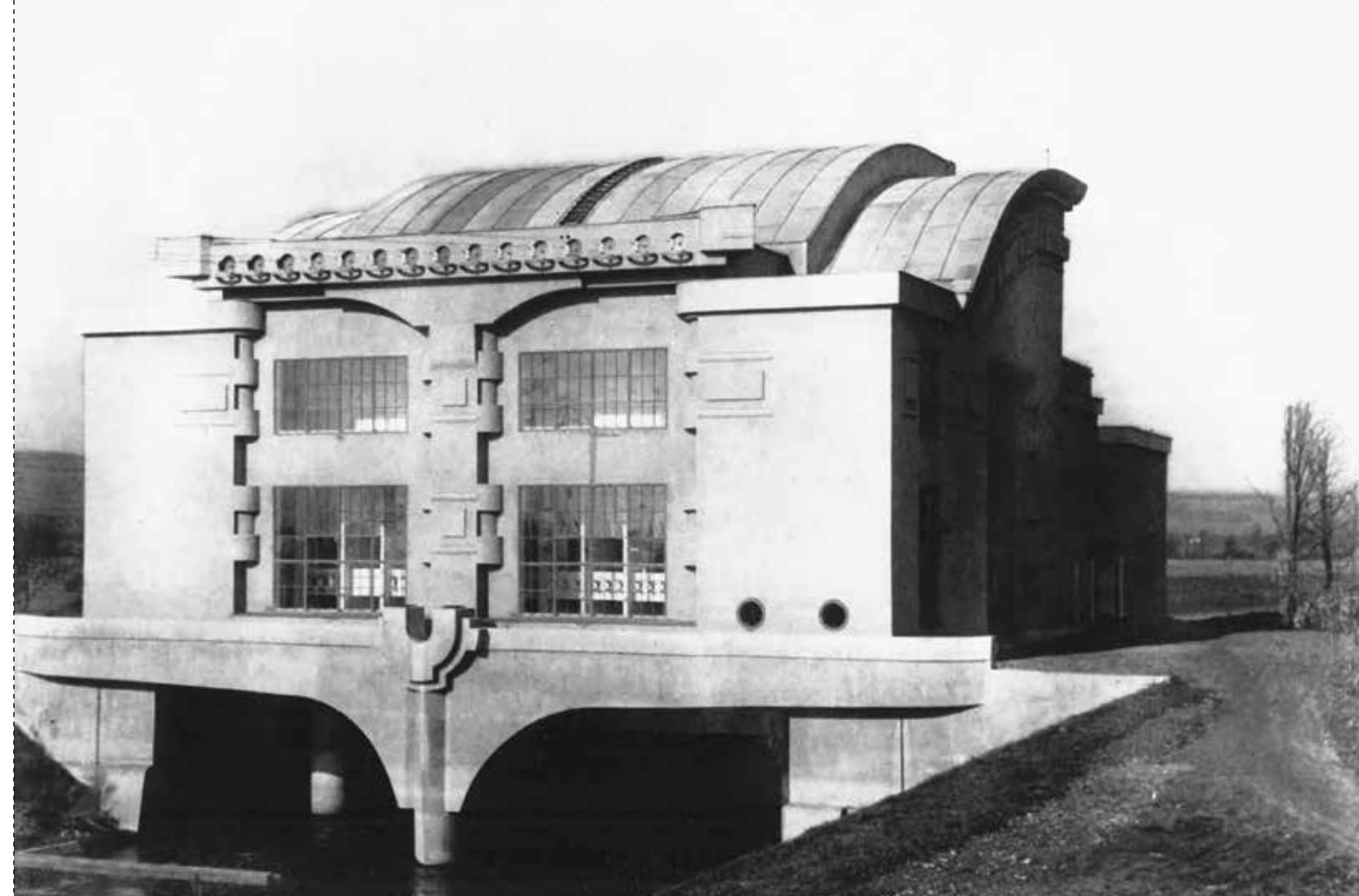
Hydroelektrárna Třeština s vilou Ellen a Karla Plhákových

→ Třeština–Háj u Mohelnice

→ Josef Štěpánek, Bohuslav Fuchs

→ 1921–1923

Architektonicky výjimečný areál představuje vodní elektrárna s vilou majitelů – manželů Plhákových, doplněný o zahradu a arboretum, které plynule přechází v lužní krajinu okolo toku řeky Moravy. První návrh na hydroelektrárnu vytvořil v duchu národního slohu Pavel Janák. Na doporučení Jana Kotěry úkol však převzali jeho mladí spolupracovníci Josef Štěpánek (1889–1964) a Bohuslav Fuchs (1895–1972), kteří měli důvěru svého učitele, u něhož po studiích dva roky pracovali. Poté si založili společný ateliér v Praze, který fungoval až do Fuchsova odchodu do Brna v březnu 1923. V této rané etapě jejich tvorby se vyrovnávali zejména s dědictvím českého kubismu, ale i díla Josipa Plečnika, u kterého Štěpánek studoval. Jejich spolupráce vyvrcholila právě ve stavbě elektrárny a rodinného domu v Třeštině, kde již reflektují i současné dění v Německu (berlínský expresionismus Ericha Mendelsohna a snahy o barevnou architekturu Bruno Tauta). Zaoblená střecha a obloučkové dekorativní prvky na fasádě evokují dynamiku vzniku, růstu a transformace vodní energie v elektrickou a zároveň symbolizují i funkci turbíny. Vedle elektrárny umístili vilu majitelů, v níž se odráží i Štěpánkova zkušenost z jeho studií u Josipa Plečnika. Stavbu tohoto komplexu prováděla firma Bernarda Sychravy, která o rok později zrealizovala vilu s ateliérem pro významného Myslbeckova moravského žáka – sochaře Julia Pelikána v Olomouci – shodně podle návrhu Josefa Štěpánka. Dalším drobným ale přesto významným dílem je pomník Bedřicha Smetany v Olomouci ve spolupráci se sochařem Rudolfem Březou.

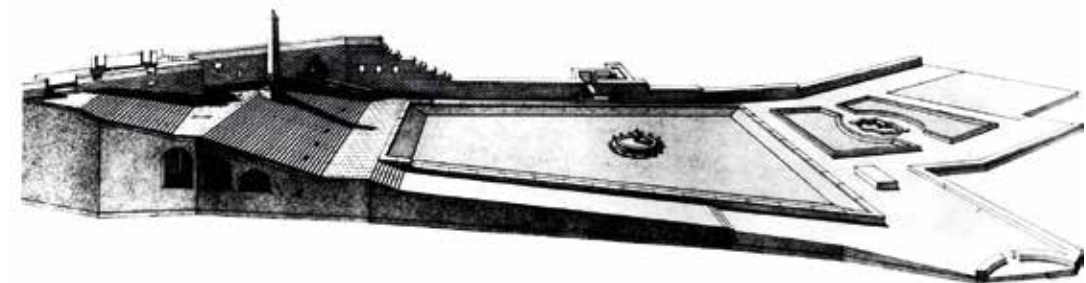
Úpravy Pražského hradu

→ Praha 1, Hradčany

→ Josip Plečnik

→ 1921–1931

Když následník trůnu Ferdinand d'Este zabránil Plečnikovu jmenování profesorem vídeňské akademie, pozval ho jeho přítel Jan Kotěra do Prahy, aby převzal profesuru na UMRPUM, kde působil v letech 1911–1921. Po založení republiky Jan Kotěra doporučil prezidentovi Masarykovi Josipa Plečnika (1872–1957), aby se ujal přestavby Pražského hradu na nové reprezentativní sídlo prezidenta republiky. Plečnik úkol přijal ujal s hlubokou pokorou a snahou propojit bohatou minulost s výhledem do budoucna. V tomto díle propojil kompetenci v historické architektuře různých období s velkorysou vizí sídla hlavy státu a vytvořil novou podobu hradu. Vydláždil první nádvoří a dekoroval je vlajkovými stožáry, aby tento prostor sloužil pro přijímání státních návštěv. Sjednotil komplex jižních zahrad hradu do harmonického celku počínajícího velkolepým schodištěm s malým Bellevue a s polokruhovou terasovou vyhlídkou na Prahu, zakončeného až za Moravskou baštou. Přes konflikty s památkovou péčí prosadil novou podobu třetího nádvoří s monolitem, fontánou sv. Jiří a vstupem do Býčího schodiště. Nově formuloval i zahradu na Baště s terasou a monumentální balustrádou do Jeleního příkopu. Vytvořil i sérii interiérů reprezentačních prostor prezidenta s impluviem a dalšími salony a věhlasnou Masarykovou knihovnou. Ve Sloupové síni vedoucí z Matyášovy brány proběhlo rozloučení veřejnosti s prezidentem T. G. Masarykem v září 1937. Plečnikova intervence patří k nejvýznamnějším příkladům odvážného přístupu k vzácnému historickému komplexu. Po konfliktech s památkovou péčí ohledně projektu severního předpolí hradu po roce 1933 již Plečnik z Lublaně do Prahy nepřišel. Tím jeho spolupráce s Pražským hradem skončila.

Zemská průmyslová škola

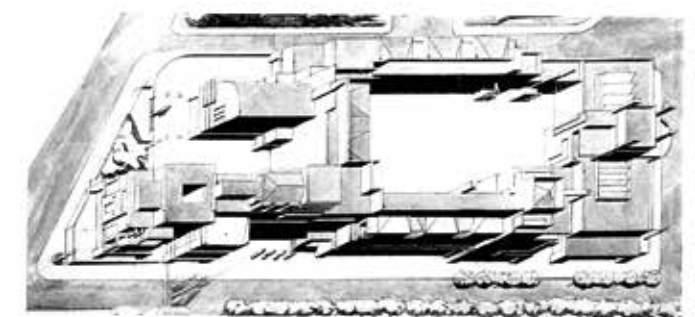
→ Mladá Boleslav, Havlíčkova 1

→ Jiří Vendelín Kroha

→ 1922–1927

Na základě výsledku soutěže byl Jiří Kroha pověřen projektem zemské průmyslové školy ve městě, v němž sídlila úspěšná automobilová firma Škoda. Škola byla velkoryse dimenzována pro výchovu středních kádrů především pro tento průmyslový závod. V návaznosti na tradici českého kubismu zde Jiří Kroha (1893–1974) vyvinul osobitý kubisticko-dynamický sloh, který propůjčuje stavbě výrazný charakter. Komplikované provozy učeben a dílen komponoval do složitého asymetrického organismu s plastickými a prostorovými kvalitami. Tato stavba stojí na začátku krátké, ale intenzivní a výrazné Krohovy aktivity v Mladé Boleslavi. Za připomenutí stojí další stavby jako nemocenská pokladna, sociální ústav, hotel Věnc ● a Výstava severních Čech. V podobném duchu realizoval obytné

domy v nedalekých Kosmonosech a muzeum v Benátkách nad Jizerou. Úspěch jeho staveb v Mladé Boleslavi vedl k jeho jmenování profesorem techniky v Brně, kde byl výraznou levicovou osobností a kam přenesl i své hlavní působiště, kde postavil ve 30. letech svou vlastní vilu a vilu obchodníka Patočky. A krátce po válce společně s Josefem Poláškem a Vilémem Kubou obytnou skupinu Tábor. Na počátku 30. let se svými studenty vytvořil výstavu „Sociologický fragment bydlení“, která sehrála významnou roli v teoretickém diskurzu české architektury. Na přelomu 40. a 50. let se Kroha stal prominentním propagátorem socialistického realismu sovětského stylu v architektuře. V tomto duchu navrhl na Slovensku město Nová Dubnica a univerzitní budovy v Olomouci a Pardubicích.

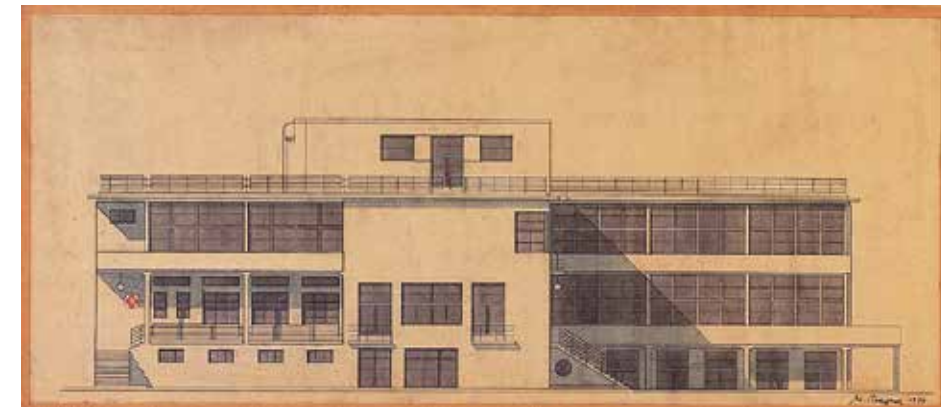

Dětský pavilon nemocnice Mukačevo

- Podkarpatská Rus
- Jaroslav Fagner
- 1922–1928

Podkarpatská Rus byla připojena k Československé republice na základě smlouvy v Saint-Germain-en-Laye 10. září 1919. Významnou strategií nové republiky byly rozsáhlé investice v tomto regionu, jejichž cílem bylo vybudovat chybějící technickou, dopravní i sociální infrastrukturu. Tohoto úkolu se zhostili přední čeští architekti jako Josef Gočár (Hlavní poštovní úřad v Užgorodu), Adolf Liebscher (vládní čtvrť Malý Galag), ateliér Freiwald-Böhm (obytné domy v Chustu), František Fiala, Bohumír Čermák a na konci 30. let Jaroslav Kosek (obytné domy v Solotvynu). Součástí budování chybějící zdravotní péče se stala i stavba nového kojeneckého pavilonu nemocnice v Mukačevu. Projekt vypracoval mladý, ještě nedostudovaný architekt Jaroslav Fagner (1898–1967), který

ho koncipoval pod vlivem Le-Corbusiera a Bauhausu v duchu konstruktivismu s důrazem na maximální respekt k funkčním požadavkům. Tím se zásadně odlišuje od předešlé etapy kubismu a národního slohu. Jeho návrh byl vystaven v září 1923 na první mezinárodní výstavě nové architektury na Bauhausu ve Výmaru a následně byla uveřejněna v Gropiově knize „Die internationale Architektur“. Tato stavba byla rázným vstupem mladého autora do profesionální architektonické scény a stala se významným příkladem iniciační aktivity tzv. „architektonické čtyřky Děvětsilu“ (Jaroslav Fagner, Karel Honzík, Evžen Linhart a Vít Obrtel), která razantně vstoupila do architektonické debaty na počátku 20. let. Všichni čtyři se později významně uplatnili svou architektonickou tvorbou.

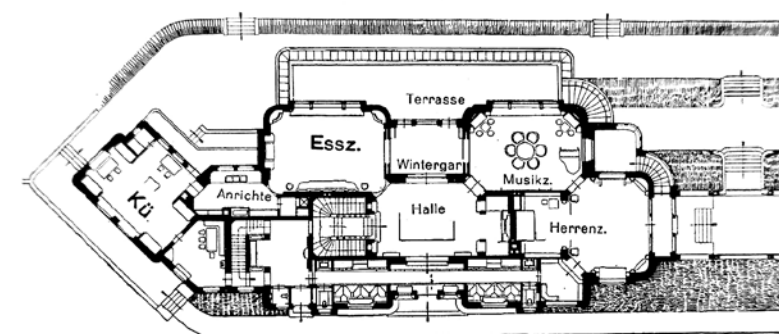

Vila Franze Strosse

- Liberec, Husova 64
- Thilo Schoder
- 1923–1925

Do výstavby prominentní liberecké vilové čtvrti ve 20. letech zasáhl i nejvýznamnější žák a spolupracovník Henry van de Veldea z výmarské umělecko-průmyslové školy – architekt Thilo Schoder (1888–1979). Po absolutoriu studia získal další zkušenosti ve Vídni u Josefa Hoffmanna, než se vrátil do Weimaru, kde pracoval v ateliéru svého učitele Henry van de Veldea. Poté zahájil samostatnou činnost v Geře. Odtud brzy zasáhl i do výstavby prominentní vilové čtvrti v Liberci – stavbou rezidence úspěšného textilního průmyslníka Franze Strosse, který měl živé obchodní styky s Egyptem. Proto měla vila připomínat „nilský parník“ a tato přezdívka se zachovala dodnes. Vila je komponována jako horizontálně pojatý buněčný organický solitér s výhledem na Harcovskou přehradu.

Jde o vynikající příklad přechodu mezi německým expresionismem ovlivněným ještě precizním ztvárněním dekoru školy van de Veldea a přicházejícím stylem art deco. Zároveň se jedná o příklad dokonalého „Gesamtkunstwerku“, architektonického díla komplexně vytvářeného do posledního řemeslného detailu navrženého architektem. Vila měla mimořádný mediální ohlas zveřejněním v řadě předních německých publikací o moderní architektuře a bydlení. Thilo Schoder patřil k nejvýznamnějším představitelům architektury v Durýnsku a prosadil se řadou obytných staveb (sídliště Am Galgenberg) a továren v Geře, obytných domů v Hermsdorfu, nemocnice v Zwenkau a jiné. Již v roce 1932 emigroval do Norska, kde se ještě velmi dobře uplatnil jako architekt obytných staveb v Kristiansandu až do své smrti.

Ředitelství pošt a telegrafů

→ Pardubice, náměstí Republiky 12

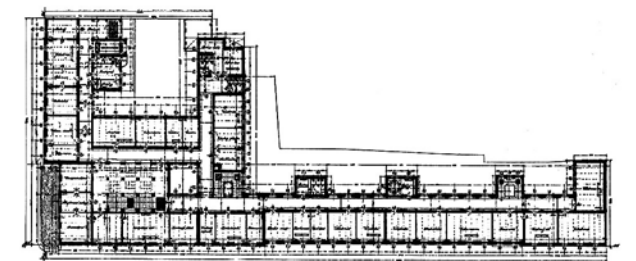
→ Ladislav Machoň

→ 1923–1925

Ladislav Machoň (1888–1973) po studiu na ČVUT pracoval od roku 1909 v kanceláři Jana Kotěry a po jeho smrti dokončoval projekt Právnické fakulty v Praze. Od počátku 20. let se prosazoval jako samostatný architekt v Praze – nejprve skupinou družstevních rodinných domů na Žižkově a později i řadou veřejných staveb. Jeho rodinné zázemí z vážené pardubické rodiny budovatele železnic, Jana Pernera, vedlo k jeho uplatnění v tomto městě. Po vítězné soutěži zde postavil rozsáhlý areál ředitelství pošt a telegrafů ve složité výškové skladbě písmena L s ohledem na linii původních městských hradeb. Snížená část s klasicizujícím portikem dominuje nároží náměstí. Vestibul obložený mramorem zdobí monumentální sochy Jaroslava Horejce. Paralelně realizoval i palác Passage ¹ a obě tyto stavby reprezentují ranou fázi Machoňovy tvorby v duchu doznívajícího rondokubismu.

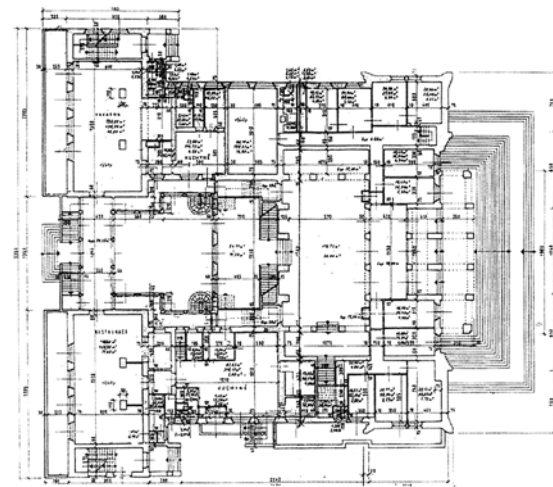
Pardubice obohatil i dalšími stavbami škol a finančních úřadů. V Praze postavil v téže době vilu bratřím Josefu a Karlu Čapkovi ² na Vinohradech, která byl místem pátečních setkání českých intelektuálů s prezidentem T. G. M. Byl autorem poštovních úřadů v Praze na Letné a Luhačovicích, sokolovny v Hostivaři, řady vil na Ořechovce a na Babě a populárního automatu Koruna na Václavském náměstí. Dlouhou dobu se věnoval rekonstrukci Klementina na univerzitní a technickou knihovnu a na konci 30. let byl autorem úpravy valonské kaple na památník Jana Amose Komenského v Naardenu. Na konci války v květnu 1945 byl místopředsedou pražského povstání, po roce 1948 byl jako zednář krátce vězněn, ale v roce 1953 řídil v paláci u Hybernů velkou výstavu „Architektura v českém národním dědictví“.

Hornický dům

- Sokolov, 5. května 1925
- Rudolf Wels
- 1923–1925

Hornický dům v Sokolově (tehdejší Falkenau) byl postaven v letech 1923–1925 jako spolkový hornický dům, v němž sídlily hornické odbory. Stal se důležitým střediskem společenského a kulturního života horníků a dělníků sudetské oblasti, většinou obývané německy mluvícím obyvatelstvem, v němž se až do Mnichovské dohody (29. září 1938) pěstovaly demokratické tradice meziválečného Československa. Architektonicky šlo o stavbu v duchu umírněného klasicismu s významnou spoluprací sudeto-německých umělců v exteriéru i v interiéru. Hornický dům sestával z velkého sálu s hledištěm a kinem, malých sálů pro spolkovou činnost, z restaurace, kavárny, knihovny, bytů pro zaměstnance a městských lázní. Pozoruhodné je, že ve foyer byly umístěny busty T.G.M. a Karla Marxe. Architekt Rudolf Wels (1882–1943), zpočátku ovlivněný ideami anglických zahradních měst, se ve své tvorbě vyvíjel od umírněného klasicismu až k funkcionalistickému pojetí. Rudolf Wels po absolutoriu plzeňské průmyslové školy získal diplom na vídeňské akademii výtvarných umění, kde studoval u Friedricha Ohmanna a byl oceněn prestižní Římskou cenou. Po návratu z Itálie a ze studijní cesty v Anglii navštěvoval ve Vídni i soukromou školu Adolfa Loose. Byl autorem řady hornických a dělnických kolonií v Sudetech a obytných domů v Praze (v jednom z nich – v Baranově ulici na pražském Žižkově – žil až do své smrti významný český surrealistický básník Vítězslav Nezval). Rudolf Wels se stal obětí holokaustu v Osvětimi.

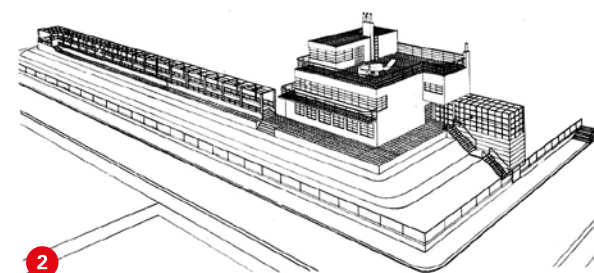
Palác Olympic

→ Praha 1, Spálená 16

→ Jaromír Krejcar

→ 1923–1928

Jaromír Krejcar (1895–1949) po studiu na AVU v Praze v ateliéru Jana Kotěry a po krátké spolupráci v ateliéru Josefa Gočára, se stal vůdčím představitelem avantgardní skupiny Devětsil. V roce 1922 redigoval sborník „Život II“, kde poprvé publikoval manifesty od Le Corbusiera a dalších představitelů moderny. Poté, co navrhl vilu spisovateli Vladislavu Vančurovi v Praze na Zbraslavi ², postavil první funkcionalisticky koncipovaný obchodní palác v historickém centru Prahy. K obhajobě svého návrhu předložil stavebnímu úřadu několik variant fasády v konzervativním duchu, avšak při konečné realizaci prosadil svůj racionální koncept. Šestipatrový objekt s ustoupenou nástavbou v sedmém podlaží zaplňuje proluku ve Spálené ulici a propojuje obchodní pasáž s palácem Aventinum. Průčelí je rytmizováno čtyřmi osami horizontálních oken. Na budovu umístil reklamu s nápisem TSF signalizující technologický pokrok spojený s počátkem radiového vysílání a zároveň reflektující i název první sbírky Jaroslava Seiferta „Na vlnách TSF“. Reklama je znázorněná v perspektivě. Stavbu ocenili ruský básník Vladimír Majakovský a také známý žurnalista Ilija Erenburg. Gibiánova vila v Praze-Bubenči byla Krejcarovou reflexí na domy mistrů Bauhause v Desavě. Později Jaromír Krejcar zkonstruoval dům Jednoty spolkových úředníků ¹, kde byl v nejvyšším patře umístěn jeho ateliér a byt, v němž žil s Milenou Jesenskou. Ta proslula zejména jako adresátka Kafkových Dopisů Mileně. V jeho ateliéru tehdy pracovali bývalí studenti Bauhausu, s jehož ředitelem, Hannesem Mayerem, se Krejcar přátelil a vedl i obchodní zastoupení designu Bauhausu v Československu. Byl také prvním československým delegátem CIAM. Krejcarovo dílo vyvrcholilo sanatoriem Machnač v Trenčianských Teplicích. Karel Teige v roce 1933 vydal jeho monografii.

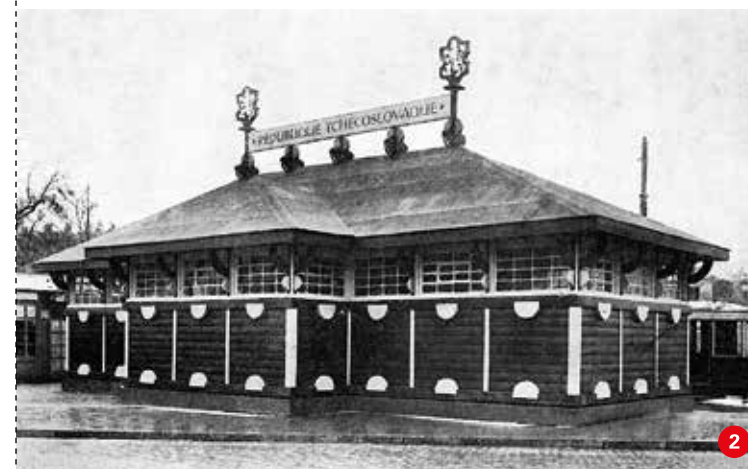
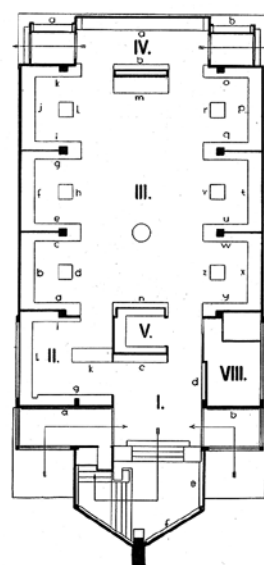

Československé státní pavilony 20. let

→ Lyon 1920 – Josef Gočár ², Paříž 1925 – Josef Gočár ¹, Milán 1927 – Kamil Roškot ³

Administrativa nově založeného československého státu rychle pochopila, že z politických i hospodářských důvodů je velmi důležité, aby se nová republika prezentovala na mezinárodním fóru světových výstav. Proto zástupci státu v roce 1920 vybrali a pověřili Josefa Gočára, aby navrhl státní pavilon ve veletržním areálu v Lyonu, navrženém Tony Garnierem. Tento dřevěný pavilon byl zkonstruován v tzv. národním slohu – rondokubismu, který reprezentoval úsilí o vyjádření nové národní identity. Na návrhu a realizaci pavilonu s Gočárem spolupracoval mladý Plečnikův žák, Otto Rothmayer, který se orientoval a vyznal v dřevěných konstrukcích. První skicu pavilonu pro „L'exposition internationale des Arts decoratifs“, která se konala v Paříži v roce 1925, nakreslil Gočár na ubrousek při večeři se svými studenty v květnu 1924 v Amsterdamu. Byl ovlivněn krásou a jednoduchostí holandské

cihlové architektury. Pavilon z režných cihel byl dekorovaný v průčelí sochou „Vítěze“ od Jana Štursy a českým lvem jako symbolem státního znaku od Otty Gutfreunda. Zadní fasádu se třemi vertikálními okny zdobenými vitrážemi doplňuje socha „Motocyklisty“ Otakara Švece. Za tento pavilon byl Josef Gočár vyznamenán Řádem čestné legie Francouzské republiky. V roce 1927 se nová republika prezentovala vlastním pavilonem i na výstavě ve Filadelfii podle návrhu Ladislava Machoně a konečně i v Miláně pavilonem, navrženým Kamilem Roškotem. Architektura tohoto pavilonu s pilastrovým průčelím a polokruhovým závěrem prozrazuje autorův smysl pro moderní pojetí monumentality. Zatímco pavilony v Lyonu a v Paříži představovaly české umění a řemeslo, v pozdějších pavilonech je patrný posun k propagaci českého průmyslu a technologického umu.

1925–1930

Debaty v předních architektonických spolcích: „Klub architektů“, „Sdružení architektů“ a „Devětsil“, z poloviny 20. let a ohlas přednáškového cyklu „Za novou architekturu“ vyústil v prosazení tzv. bílého funkcionalismu. Ten se nejprve objevil ve stavbě Zemanovy kavárny Bohuslava Fuchse v Brně a obchodního domu Olympic Jaromíra Krejčara v Praze a později vyvrcholil ve ztvárnění řady staveb, které představují nové pojetí národní identity v duchu mezinárodní moderny ovlivněné Bauhausem, Le Corbusierem a holandskou modernou. Jejich vysoká technologická úroveň a poetická nota architektonické formy reprezentovala sebevědomou pozici nové republiky v evropském kontextu. Areál Brněnského výstaviště, který byl otevřený k 10. výročí republiky, byl označen za největší manifestaci tohoto nového stylu. Tento styl vyjádřený veřejnými stavbami i rozmachem bytové kultury vrcholil na přelomu 20. a 30. let a byl zastaven hospodářskou krizí po krachu na newyorské burze na podzim roku 1929. Čeští architekti se účastnili 2. kongresu CIAM ve Frankfurtu nad Mohannem a 3. kongresu CIAM v Bruselu a na výstavách bydlení „Nový dům 1928“ v Brně a „Baba 1932“ v Praze, které byly organizovány Svazem československého díla a tím vedly dialog s obdobnými akcemi německého Werkbundu ve Stuttgartu a Vratislavi a rakouského Werkbundu ve Vídni. V teoretických pracích Karla Teigeho „Nejmenší byt“ a Jiřího Krohy „Sociologický fragment bydlení“, které byly publikovány v rámci Levé fronty, rezonovaly sociální bytové problémy doby a podpořily užívání sociologických metod v architektuře.

Vladimír Karfík v kampusu Spring Green F. L. Wrighta v Taliesin East, 1927.

Karel Teige: Revue *RED*, 1928.

Časopis *Stavba*, 1928.

František V. Süsser: Plakát Výstavy soudobé kultury v Brně, 1928.

Jaromír Krejcar: Obálka knihy *L'architecture contemporaine en Tchécoslovaquie*, 1928.

Zdeněk Rossmann: Plakát výstavy *Civilisovaná žena*, 1929.

Pavel Janák se studenty, 1929.

Čaj k 60. narozeninám Adolfa Loose e Společenském klubu v Praze, 1930.

1925

- Účast Československa na Mezinárodní výstavě dekorativního umění v Paříži se státním pavilonem navrženým Josefem Gočárem
- 15. října – Karel Teige se účastní cesty delegace českých intelektuálů do Sovětského svazu
- Adolf Loos čestným členem Klubu architektů

1926

- 6. ledna – Vernisáž výstavy *Souborná výstava Jana Kotěry* v Obecním domě v Praze
- V časopisu *Stavitel* vychází manifest *Bez pozlaceného vozu*, koncipovaný Bohumilem Markalousem, podepsali významní představitelé mezinárodní avantgardy
- I. mezinárodní výstava moderní architektury ve Varšavě s československou účastí
- 4. prosince – Karel Teige a Bedřich Václavěk se účastní otevření nové budovy Bauhausu v Dessau

1927

- Leden – Přednáška Ilji Gregoroviče Erenburga v Praze na téma *Konstruktivismus a romantismus*
- Výstava německého Werkbundu *Die Wohnung* ve Stuttgartu, navštívená řadou československých architektů
- Výstava *Dánská moderní architektura* v Technickém muzeu v Praze
- Vychází avantgardní almanach *Fronta* v Brně
- Založení časopisu *Horizont* v Brně (zakladatel: Jiří Kroha)

1928

- 26. května – Otevření mezinárodního výstaviště a *Výstavy soudobé kultury v Československu* v Brně
- Výstava *Nový dům 1928*, pořádaná Svazem československého díla v Brně
- Výstava *Československá architektura* v Bělehradě, Lublani a Záhřebu
- Říjen – Přednáška Le Corbusiera v Praze na kongresu Federace pro mezinárodní intelektuální spolupráci na téma: *O nových formách praktického umění*
- 6. října – Přednáška Le Corbusiera v Devětsilu v Praze na téma *Technika jako základ lyrismu*
- Založení *Asociace akademických architektů* (předseda: Kamil Roškot)

1929

- Výstava *Mezinárodní soudobá architektura* v Městské knihovně v Praze
- Jaro – Svaz československého díla je zastoupen na výstavě slezského Werkbundu *Wohnung und Werkraum* (WUWA) v Breslau
- Podzim – Karel Teige přednáší jako hostující docent v Bauhausu v Dessau kurzu *Sociologie architektury*
- 4. října – Otevření Barrandovských teras v Praze
- 18. října – Založení architektonické sekce *Levé fronty* v Praze a 5. prosince v Brně
- 24. října – Krach na newyorské burze – začátek světové hospodářské krize
- 24. až 27. října – Účast Josefa Poláška, Karla Teigeho a Karla Hannauera na II. kongresu CIAM ve Frankfurtu nad Mohanem
- 31. října – Přednáška Victora Bourgeoise v Klubu architektů v Praze na téma *O nové architektuře v Belgii* pořádaná Klubem architektů
- 13. prosince – Přednáška Hannese Mayera, ředitele Bauhausu, v Praze na téma: *Nespoutané stavění* pro Asociaci akademických architektů, Levou frontu a Školu architektury AVU
- Prosinec – Výstava *Civilizovaná žena* v Brně

1930

- 20 až 25. ledna – Karel Teige přednáší na Bauhausu na téma *Současná literatura a typografie*
- Vydání knihy *Josef Gočár* od Zdeňka Wirtha v Ženevě
- Vydání knihy *Bohuslav Fuchs* v Basilej
- Výstava „*Československé užité umění a architektura*“ v Ženevě
- 10. dubna – Upravený *Zákon o stavebním ruchu*
- 17. května – Karel Teige oznamuje počátek práce československé skupiny na CIAM
- Červen – Přednáška Hannese Mayera pro Levou frontu v Brně
- 6. až 8. září – mezinárodní kongres architektů spojený s výstavou v Budapešti, za velké účasti československých architektů

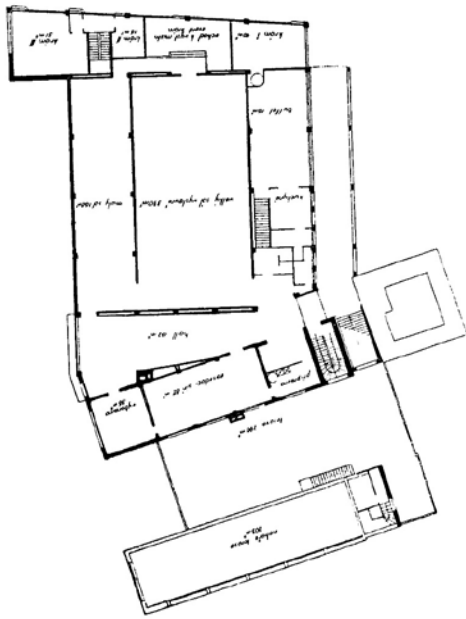

Budova S.V.U. Mánes

- Praha 1, Slovanský ostrov 1
- Otakar Novotný
- 1923–1930

Stavbou spolkové budovy Mánesu vyvrcholilo dlouhodobé úsilí o výstavbu vlastní výstavní budovy. Předseda spolku Otakar Novotný (1880–1959) uvedl cihlovou architekturu v duchu holandského civilismu do českého prostředí. Ve 20. letech realizoval v tomto duchu řadu staveb ve východních Čechách (vila Čerých v České Skalici, Sehnoutkův dům ❶ a Obecní dům v Černožicích, palác Steinský-Sehnoutka v Hradci Králové) a Špálova vila v Praze ❷. Od roku 1923 se zabýval návrhem výstavby na území bývalých Šitkovských mlýnů, původně v rondo-kubistickém stylu. Spolek Mánes získal pozemek definitivně v roce 1927 a v následujícím roce začala výstavba ve funkcionalistickém duchu, která byla dokončena na podzim roku 1930. Budova zahrnovala výstavní prostory, restauraci, kavárnu, klub, administrativní místnosti a kuželnu s terasou.

Vytváří elegantní bílou horizontální „podnož“ novoměstské vodárenské věže s výhledem na Národní divadlo a Žofín. Stavba sehrála významnou roli v bohatém kulturním životě města a hostila nespočet významných výstav výtvarného umění. Spolek Mánes sehrál pozitivní úlohu i v době nacistické okupace, a i v prvních poválečných letech. Po komunistickém převratu v roce 1948 byly všechny umělecké spolky zrušeny, avšak spolku Mánes se díky architektu Jaroslavu Fragnerovi (který mu tehdy předsedal) dařilo vzdorovat až do roku 1956, kdy byl zrušen i on. Otakar Novotný se po dokončení budovy věnoval převážně pedagogické činnosti jako profesor UMPRUM a po válce v závěru života vydal teoretickou knihu „O architektuře“ a zásadní monografii o svém učiteli „Jan Kotěra a jeho doba“.

Tylovo gymnázium

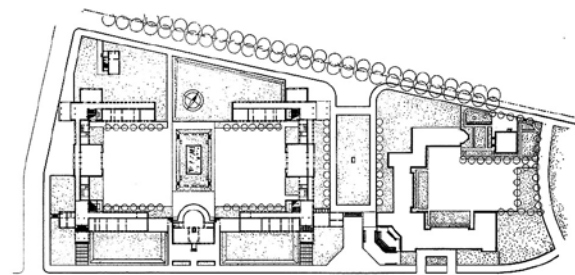
→ Hradec Králové, V Lipkách, Tylovo nábřeží

→ Josef Gočár

→ 1924–1927

Na počátku 20. let se Josef Gočár (1880–1945) stal hlavním protagonistou národního slohu nově založené republiky a v tomto duchu realizoval Legiobanku ●, kde se na plasticky výrazném průčelí sochařsky uplatnil Jan Štursa se svými karyatidami a vlys Otto Gutfreunda s tématem návratu legionářů do vlasti. Interiér vznikl za spolupráce s Františkem Kyselou a je charakteristický podobně jako exteriér úsilím o vytvoření národního slohu. V roce 1923, po smrti Jana Kotěry, se stal jeho nástupcem na škole architektury na AVU a také převzal pozici hlavního poradce pro architekturu v Hradci Králové. Exkurze se studenty do Holandska na jaře roku 1924 ho posunula k civilistní architektuře režné cihly, kterou uplatnil zejména ve výstavbě Hradce Králové. Komplex škol s Tylovým gymnáziem, který lemuje nábřeží

Labe, byl významnou součástí Gočárova regulačního plánu, se kterým zvítězil v soutěži. Vstup je akcentován schodištěm mezi dvěma křídly, jemuž vévodí šest metrů vysoký pylon se sochou „Vítěze“ od Jana Štursy. Nábřežní průčelí dekoruje státní znak s českým lvem navržený Otto Gutfreundem. Tyto detaily jsou zopakovány z Gočárova Československého pavilonu na mezinárodní výstavě dekorativního umění v Paříži z roku 1925. Na gymnázium navazoval bílý objekt mateřské školy nazývaný „Parník“ a dostavba dalších škol, která pokračovala v Gočárově duchu až do poválečné doby. Celý tento urbanistický komplex doplnil Gočár ještě Ambrožovým sborem evangelické církve. Posléze město Hradec Králové obohatil ještě o ředitelství železnic a okresní a finanční úřady.

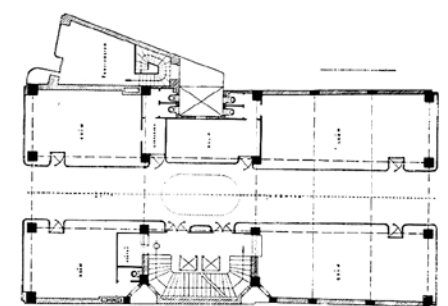

Lindtův dům

- Praha 1, Václavské náměstí 4
- Ludvík Kysela
- 1924–1927

Obchodní dům Lindt byl vybudován na místě dvou starších staveb v proluce v dolní části Václavského náměstí. Šlo o jeden z prvních příkladů moderního obchodního domu v duchu konstruktivismu. Osmipodlažní stavba je provedena jako monolitický železobetonový skelet, který umožnil variabilní použití pro kavárenskou, obchodní a administrativní funkci. Doprostřed dispozice objektu bylo situováno schodiště s výtahy. Ve zdvojeném suterénu byl umístěn sál s galerií. Obě průčelí jsou tvořena pásovými okny, které se střídají s obloženými čely stropních desek sloužících k reklamě. V 2. NP je průběžný balkon do Václavského náměstí. Parterem prochází pasáž vedoucí do Jungmannova náměstí s originálním dekorem dlažby, pravděpodobně navržené bratrem architekta, malířem Františkem Kyselou. V sousedství, ve spolupráci s firmou Baťa, navrhl architekt Ludvík Kysela (1883–1960) obchodní dům Baťa ① (1928–1929), jehož interiér řešil Josef Gočár. Byl zde použit tradiční baťovský skelet s modulem 6,15 m. Ve stejné frontě Václavského náměstí navrhl Ludvík Kysela ještě palác U Stýblů s pasáží ②, kavárnou Boulevard a kinem Alfa. Pasáž spojovala náměstí s Františkánskou zahradou. Ludvík Kysela, který byl zaměstnán na stavebním úřadu pražského magistrátu, patřil k předním reprezentantům Klubu architektů a byl rovněž autorem paláce Ferra na Florenci, pojišťovny Praha na Příkopech a obytného domu na Štěpánské ulici.

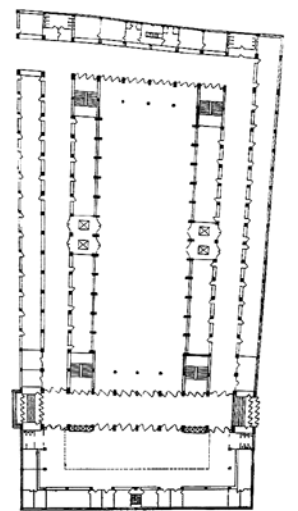
Veletržní palác

→ Praha 7, Dukelských hrdinů 47

→ Oldřich Tyl, Josef Fuchs

→ 1924–28

Společnost Pražské vzorkové veletrhy zadala definitivní projekt na základě výsledků soutěže vypsané v roce 1924 dvojici: Oldřich Tyl (1884–1939) a Josef Fuchs (1894–1979). Ve své době se jednalo o jednu z největších staveb svého druhu. Z původního konceptu dvou symetrických bloků byla postavena pouze první etapa. Palác obsahuje velkou a malou dvoranu. Monumentální prostor malé dvorany je lemovaný galeriemi a prochází přes celou výšku budovy. Kromě severního zakončení bloku je celý obvod lemován pásovými okny, které reprezentovaly neotřelé moderní pojetí. Le Corbusier při své návštěvě v říjnu 1928 na jedné straně stavbu a její velké měřítko obdivoval, ale vyjádřil se i kriticky: „Je to zajímavá stavba, ale není to ještě architektura.“ Postrádal u paláce rampy, místo tradičních schodišť a průběžná pásová okna podél celého obvodu stavby. V poválečné době sloužil palác exportním společnostem československého průmyslu. V srpnu 1974 palác vyhořel a od 80. let byl rekonstruován pro Národní galerii a její moderní sbírku obsahující české i evropské umění včetně cenné sbírky francouzských impresionistů a postimpresionistů a raných děl Pabla Picassa. Architekt Oldřich Tyl patřil k zakladatelům a vůdčím osobnostem Klubu architektů a byl mimo jiné autorem pasáže Černá růže ●. Josef Fuchs byl žákem Josipa Plečnika a navrhl zimní stadion na Štvanici a vstupní budovu pro ZOO v Troji.

Brněnské výstaviště

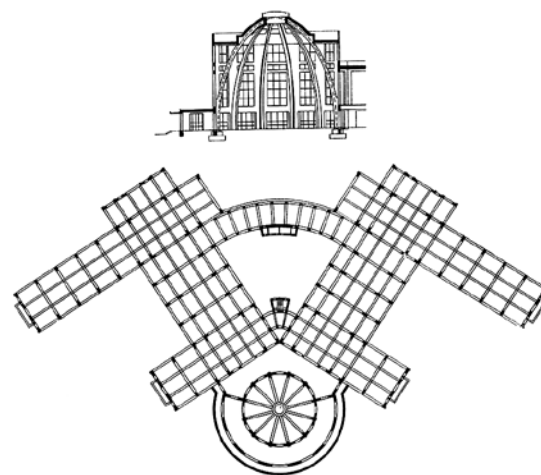
→ Brno, Výstaviště 1

→ Josef Kalous, Emil Králík a Jaroslav Valenta

→ 1924–1928

Z mezinárodní soutěže pro české a německé architekty na areál výstaviště v údolí řeky Svratky – tzv. Bauerově rampě – vzešel v roce 1924 vítězný návrh pražského architekta, Kotěrova žáka, Josefa Kalouse (1889–1958). Ten dal areálu podobu dvou vidlicovitě rozevřených os hlavních bulvárů, lemovaných výstavními pavilony. V jejich kloubu byl situován jako dominanta hlavní výstavní pavilon průmyslu a obchodu. Původní projekt počítal s polokruhovými klenbami pavilonu, avšak jeho finální podoba byla ve spolupráci se statikem Jaroslavem Valentou upravena do podoby parabolických železobetonových obloukových žeber. Generálním projektantem výstaviště byl jmenován významný místní architekt, profesor Emil Králík (1880–1946), který v areálu postavil vstupní budovu a výstavní divadlo. Autory

dalších pavilonů byli jak významní pražští architekti – Josef Gočár a Pavel Janák, kteří postavili pavilony AVU a UMPRUM a Kamil Roškot, který navrhl pavilon města Prahy, tak i brněnští architekti Bohumír Čermák, autor výstavní věže Pavilonu G a Bohuslav Fuchs, autor pavilonu města Brna. Na výstavišti nechyběl ani pavilon německého Werkbundu v Čechách, který navrhl Vinzenz Baier. Areál výstaviště byl otevřen na jaře 1928 u příležitosti Výstavy soudobé kultury, která byla uspořádána k 10. výročí založení republiky, a byla považována za do té doby největší manifestaci moderní architektury v Československu. Mezinárodní výstaviště v Brně rezonovalo také v zahraničním architektonickém tisku, například v Rakousku, Německu, Nizozemsku, Polsku a dalších zemích.

Krematorium

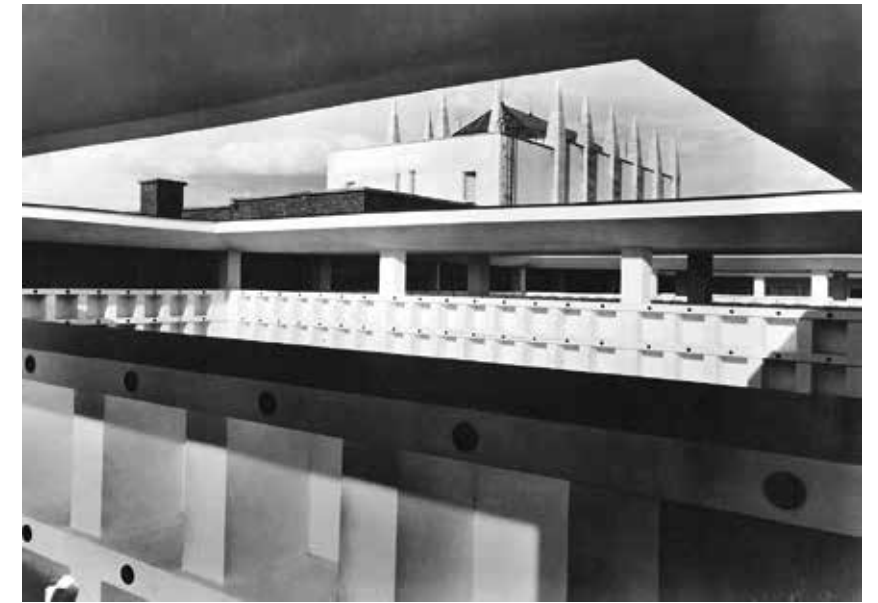
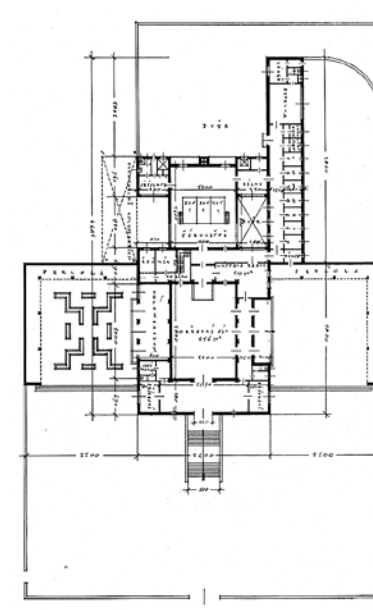
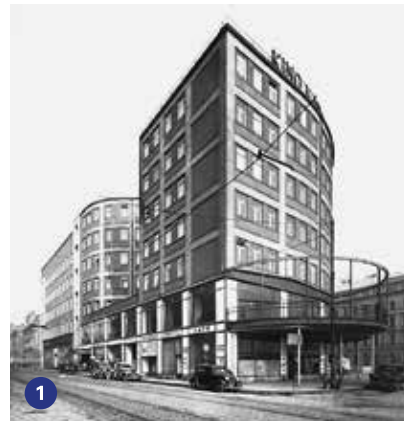
→ Brno, Jihlavská 1

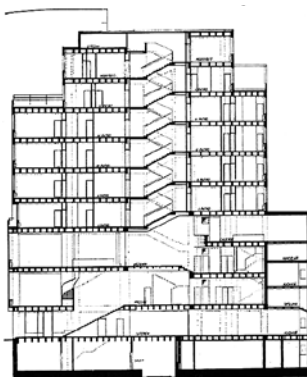
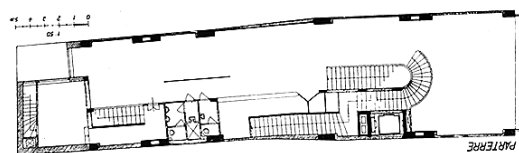
→ Ernst Wiesner

→ 1925–1930

Z dvoukolové užší vyzvané soutěže ze tří architektů, Vladimíra Škály, Pavla Janáka a Ernsta Wiesnera, byl vybrán návrh Ernsta Wiesnera (1890–1971), který přesvědčil porotu změnou lokality, kdy situoval stavbu do horní části centrálního hřbitova s výhledem na panorama města. Jeho návrh typologicky vycházel z vídeňského krematoria Clemense Holzmeistera, avšak byl provedený v lapidární řeči Wiesnerovy architektury. Symetrická kompozice s centrální dispozicí obřadní síně připomíná stupňovitou mezopotámskou zikkuratu. Pyramidální pylony obklopující obřadní síň symbolizují smuteční průvod okolo rakve. Puristicky pojatá ústřední síň je zalita transcendentně působivým bílým světlem, které prochází přes prosklený strop. Boční křídla okolo symetrické kompozice slouží jako kolumbárium k uložení ostatků

zesnulých. Terasově uspořádaný komplex nabízí pohled na panorama města Brna a má evokovat návrat pozůstalých do světa živých. Ernst Wiesner byl nejvýznamnějším představitelem německé židovské architektury v Brně s vídeňskými kořeny a vztahem k Adolfu Loosovi. Brno obohatil ještě řadou úředních budov: banka Union, palác Morava ①, vil: vila Neumark ② a společně s Bohuslavem Fuchsem navrhli Moravskou banku. V britské emigraci působil jako konzultant exilové vlády pro stavebnictví a jako profesor na Oxford Polytechnic a University of Liverpool. V Liverpoolu konvertoval ke katolické církvi a postavil zde na počátku 60. let katolickou školu sv. Mikuláše. V 60. letech obnovil kontakt s rodným Brnem, kde byl jmenován čestným doktorem Masarykovy univerzity.

Hotel Avion

→ Brno, Česká 20
 → Bohuslav Fuchs
 → 1926–1928

Na úzké parcele v centru historického města s uliční frontou 8,35 metrů a hloubkou 34 metrů se Bohuslav Fuchs (1895–1972) úspěšně vypořádal s funkčními požadavky hotelu, jehož vnitřní prostor komponoval ve velkorysém konceptu Loosova prostorového plánu. Vytvořil impozantní průhled celým tělem kavárenské haly z galerie ve čtvrtém podlaží až ke vstupu. Působivost tohoto prostoru byla znásobena horním osvětlením skrze skleněné tvárnice mezi žebry stropu kavárenské haly, bočním přisvětlením i použitím zrcadlových ploch, které evokovaly iluzi většího prostoru. Aerodynamicky zaoblený nástup schodiště v prvním patře spolu se speciálně navrženými osvětlovadly, mramorové stolky a sedací nábytek firmy Thonet doplňovaly originální atmosféru tohoto interiéru. Hotel Avion byl otevřen spolu s výstavištěm a představuje jednu z nejvýznamnějších staveb brněnského

funkcionalismu. Bohuslav Fuchs, žák Jana Kotěry, po příchodu do Brna v březnu 1923 výrazně ovlivnil urbanistickou podobu města, zejména vítěznými návrhy v soutěžích v letech 1927 a 1933. V letech 1925–1929 působil i jako hlavní architekt města. Obohatil Brno řadou vynikajících staveb: za spolupráce Josefa Poláška postavil v duchu holandské cihelné architektury obřadní síň městského hřbitova a posléze i školu pro ženská povolání Vesna a samostatně internát Elišky Machové, Masarykův studentský domov, Zemské vojenské velitelství, nádražní poštu, továrnu Alpa, řadu škol, sociálních bytů a vil. Rozsáhlá aktivita Bohuslava Fuchse se projevila v uměleckých spolcích (Sdružení architektů, spolek Mánes), redakcích časopisů (INDEX, Stavitel), v mezinárodní skupině CIAM a v International Federation for Housing and Planning.

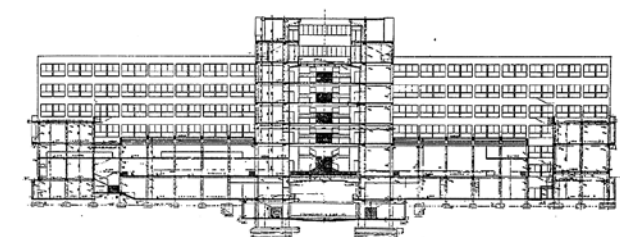
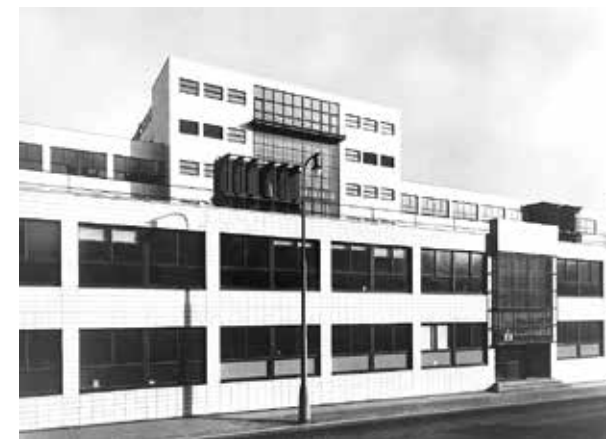
Budova Elektrických podniků

→ Praha 7, Bubenská 1

→ Adolf Benš, Josef Kříž

→ 1926–1935

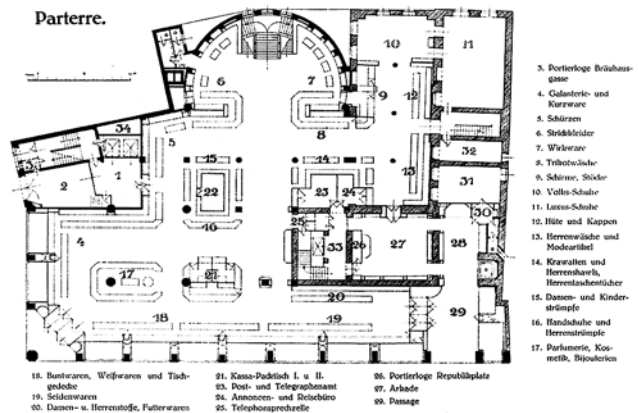
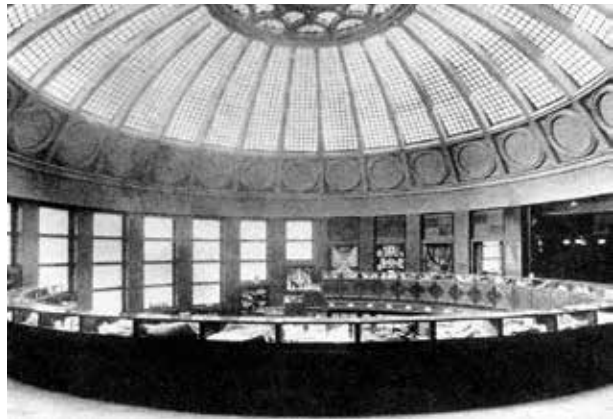
Vítězství v užší soutěži, které se zúčastnili známí architekti: A. Ausobský, A. Dryák, J. Chochol, bylo výzvou pro mladé architekty Adolfa Benše (1894–1982) a Josefa Kříže (1895–1988). Urbanistická kompozice návrhu situuje hlavní osu paláce prodloužením osy kostela sv. Antonína. Ve střední převýšené části je umístěn vstup a hlavní otevřené schodiště s velkorysou halou přes pět podlaží s prosvětleným stropem. Na střední blok navazují křídla se správními prostory. Téměř celý obvod pozemku lemuje dvojpodlažní podnož, v jejíž zadní části se třemi dvory je umístěna poliklinika. V nejvyšším patře středního bloku jsou reprezentační prostory, na jejichž výzdobě se podílel Z. Pešánek. V těchto prostorách byla uspořádána slavnostní recepce během mezinárodního kongresu architektů v září 1935 za účasti Augusta Perreta a mnoha dalších osobností evropské architektury. Projekt byl rozdělen tak, že čelní polovinu navrhoval Adolf Benš a zadní část s poliklinikou Josef Kříž. Realizace se protáhla díky problémům se spodní vodou. Jedná se o unikátní příklad technologicky dokonale vybavené administrativní budovy meziválečné doby. Kotěruv a Gočárův žák Adolf Benš prožil první polovinu roku 1925 v Paříži, kde dozoroval stavbu československého pavilonu svého učitele. Pařížská inspirace ovlivnila již jeho první stavbu školy pro ženská povolání v Mladé Boleslavi. Později jeho tvorba pokračovala stavbami několika vil: v Bratislavě, v Praze-Troji, ve Skalsku a na Babě, a letišť v Ruzyni. Celý život se věnoval i urbanismu. Po válce působil jako profesor UMPRUM. Josef Kříž byl autorem továrny Ferra v Praze-Holešovicích a několika trafostanic pro Elektrické podniky. V roce 2020 byla dokončena rekonstrukce podle návrhu architekta Marka Tichého.

Obchodní dům Breda a Weinstein

- Opava, náměstí Republiky 10
- Leopold Bauer
- 1927–1928

Ve své době se jednalo o největší obchodní dům meziválečného Československa, který byl zrealizovaný v rekordní době pouhých čtrnácti měsíců. Byl inspirován chicagskou školou a funkčním uspořádáním amerických obchodních domů a také hamburským expresionismem počátku 20. let. Vytvořil ikonickou dominantu opavského městského centra. Interiéru vévodí schodišťová hala, která je zakončená velkorysou kupolí. Expresionisticky stylizovanou kompozici průčelí s gotizujícími prvky umocňuje kordonová římsa, která sjednocuje a zakončuje celou budovu vytvářející významný urbanistický celek opavského centra. Jedná se o výjimečný příklad expresionistické architektury, která sice nezapadá do kontextu vývoje české meziválečné architektury, nicméně představuje výraznou kvalitu konzervativnějšího názoru. Leopold Bauer (1872–1938), žák Otto Wagnera, pocházející z Krnova v moravské části Slezska, realizoval řadu svých děl na území Čech a Moravy již před první světovou válkou: Střelecký dům v rodném Krnově 1, vila Reissig v Brně, vila Kralík ve Vimperku, Priessnitzovo sanatorium v Jeseníku a zámek ve Zlíně. Kromě rozsáhlé tvorby ve Vídni, kde byl krátkou dobu i profesorem akademie výtvarných umění, zanechal další stavby z meziválečného období v Česku: tělocvična v Krnově 2, kostel sv. Hedviky v Opavě, Larischova vila v Krnově, v Polsku pak obchodní dům Phoenix v Krakově.

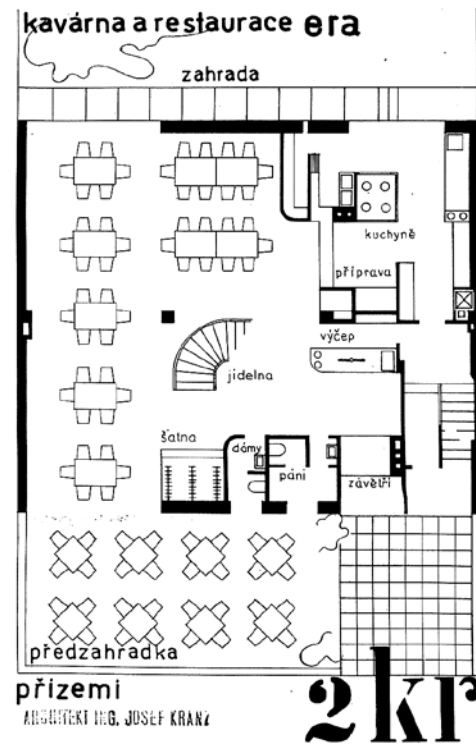
Kavárna Era

→ Brno, Zemědělská 30

→ Josef Kranz

→ 1927–1929

Řadovou parcelu využil architekt pro komorní stavbu kavárny s bytem v nejvyšším patře. Inspiroval se holandským hnutím „De Stijl“. Vytvořil uliční průčelí v duchu obrazů Pieta Mondriana. Kombinoval pravoúhlý rastr s velkými okenními výkladci s drobnými ventilačními křídélky a vertikálním tématem schodišťového okna z luxprismatických cihel. Vnitřní prostor umocňuje zaoblený nástup schodiště a barevnost tónovaná v berlínské modři, červené a černé barvě. Směrem do dvora byl interiér osvětlen prostřednictvím luxprismatické stěny. Během své návštěvy si této kavárny všiml Philip Johnson, který přijel obdivovat vilu Tugendhat. Stavbu kavárny prezentoval na první výstavě evropské moderní architektury Muzea moderního umění v New Yorku v roce 1932. Josef Kranz (1901–1968), jeden z prvních absolventů nově založené školy architektury v Brně, již během studia působil v kanceláři svého profesora Jiřího Krohy a poté i na projektech hotelu Avion a Masarykova studentského domova v Brně od Bohuslava Fuchse. Navrhl kino Avia a vilu Slavík v Brně. Později byl zaměstnán v ředitelství telekomunikací a pošt a po roce 1945 koncipoval rozsáhlý komplex telekomunikačního centra v Brně-Králově Poli. Ve volném čase se po vzoru svého učitele Emila Králíka věnoval akvarelovým kresbám. Josef Kranz reprezentoval minimalistickou a poetickou nótu brněnského funkcionalismu.

Výletní restaurant, terasy a urbanismus Barrandova

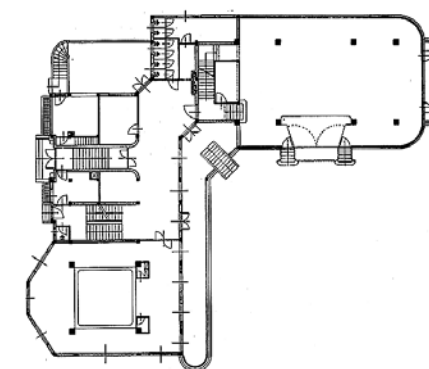
→ Praha 5, Barrandovská 1

→ Max Urban

→ 1927–1929

V letech 1926–1927 zakoupili Václav a Miloš Havel, kteří byli synové pražského stavitele Václava Havla, jež založil Lucernu, lukrativní pozemky v jižní části Prahy přímo nad Vltavou. Jejich úmyslem bylo vytvořit českou obdobu Beverly Hills s filmovými ateliéry. První návrhy na zástavbu tohoto území sice vytvořil Jaroslav Fragner. Vytvořením konečného návrhu byl však pověřen Max Urban (1882–1959). Nejprve vznikla populární výletní restaurace s terasami nad Vltavou, které kopírují citlivě terénní reliéf. Sedací nábytek restaurace navrhla Hana Kučerová-Záveská. Pod Barrandovskou skálou následně vznikl vodácký klub ² podle návrhu Vladimíra Grégra a plavecký stadión od Václava Kolátora ¹. Na počátku 30. let si

nechali bratři Havlové na barrandovském svahu postavit výstavní vily, z nichž jednu navrhl Vladimír Grégr a druhou Max Urban. Postupně jako inspirace bratry Havlovými vznikala různorodá vilová zástavba celého Barrandova a spolu s touto zástavbou vyrostly v zakončení hlavní osy barrandovského hřebene velkorysé filmové ateliéry od Maxe Urbana. Urban byl nejen architektem a předním urbanistou – autorem utopického projektu „Ideální Praha“ (1919), ale také vlivným členem státní regulační komise pro hl. m. Prahu, redaktorem časopisu „Styl“ a iniciátorem mnoha mezinárodních kontaktů české architektonické komunity. Od mládí byl vášnivým filmařem a jedním z pionýrů českého filmu již před první světovou válkou.

Müllerova vila

- Praha 6, Nad hradním vodojemem 14
- Adolf Loos, Karel Lhota
- 1928–1930

Ve stavbě vily, pro stavitele Františka Müllera a jeho ženu Miladu, vyvrcholilo Loosovo úsilí o vytvoření rodinného domu s prostorovým plánem – „Raumplan“. Zrcadlí se v něm hlavní principy tvorby Adolfa Loose (1870–1933). Princip ekonomie charakterizovala strohá kompozice do terasovitě uspořádaného bílého kubusu na svahu a princip prostorového plánu charakterizoval Loos vlastními slovy: „Nenavrhují žádné půdorysy, řezy, navrhují prostory. U mě neexistuje žádné přízemí, první patro a podobně... U mě jde pouze o související kontinuální prostory, pokoje, předsíně, terasy atd., patra se prolínají a prostory na sebe navazují. Každý prostor potřebuje jinou výšku, jídelna je přece vyšší než spíž, proto jsou stropy prokládány v různých úrovních. Spojit tyto prostory tak, aby výstup a sestup byl nejen nepozorovatelný, ale zároveň aby byl i účelný, v tom spočívá... Pro ostatní velké tajemství,

zatímco pro mě je to velká samozřejmost.“ Brněnský rodák Adolf Loos absolvoval v Liberci a v Brně průmyslovou školu, nicméně byl považován za samouka, který získal zásadní zkušenost třiletým pobytem v Americe. Po návratu do Vídně v roce 1896 se brzy prosadil esejemi v „Die Neue Freie Presse“, v nichž oponoval dekorativnímu stylu vídeňské secese. Ohlasem byly zakázky na interiéry bytů vídeňských intelektuálů a později i kaváren: Cafe Museum a American Bar, a následně i prvních staveb, na nichž demonstroval svůj nový styl: vila Karma na Ženevském jezeře a obchodní dům Goldmann a Salatch na Michalském náměstí ve Vídni, který způsobil senzaci a stal se symbolem Loosovy teze o ornamentu a zločinu. Po první světové válce obnovil své vztahy k rodnému Brnu a Československu a stal se, vedle Le Corbusiera, nejvýznamnějším vzorem pro vznikající českou architektonickou modernu.

Vila Grete a Fritze Tugendhatových

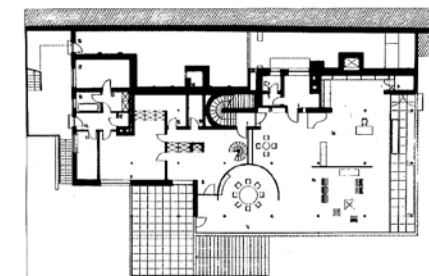
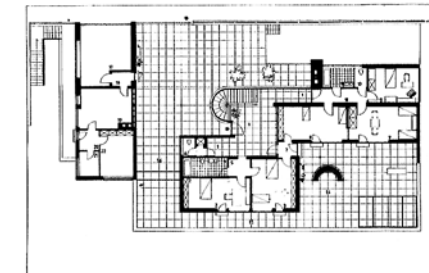
→ Brno, Černopolní 45

→ Ludwig Mies van der Rohe

→ 1928–1930

Vilou Tugendhat vyvrcholil Miesův koncept vilové stavby s kontinuálním vnitřním prostorem. Vývoj tohoto konceptu začal roku 1922 ideálními projekty na betonovou a cihlovou vilu a pokračoval v cihlových vilách textilních podnikatelů. Ty reprezentovala vila Wolf v Gubenu a poté vily Esters a Lange v Krefeldu. Vila Tugendhat je zasazena do svažitého pozemku, proto má vstup z horního ložnicového patra, z něhož se sestupuje do obytného prostoru orientovaného k jihozápadu. Je ze tří stran prosklený a jeho jednotlivé funkční části jsou odděleny onyxovou stěnou a polokruhovým paravánem z makassaru okolo kulatého jídelního stolu. Interiér se otevírá do zahrady a na vedutu města Brna. Dům sloužil rodině až do tragických událostí roku 1938. Za války byl užíván konstruktérem letadel

Willy Messerschmittem. Poté, co za války užívala vilu rumunská kavalerie i s koňmi, sloužila vila jako soukromá taneční škola. Od počátku 50. let byl objekt užíván pro dětskou rehabilitaci krajské nemocnice. V 80. letech byla vila zrekonstruována jako reprezentační prostory pro primátora města Brna. V roce 2001 byla prohlášena světovou památkou UNESCO a po druhé citlivé rekonstrukci byla v roce 2011 otevřena veřejnosti. Stala se nejvýznamnější stavbou Ludwiga Mies van der Rohe (1886–1969) berlínského předválečného období. Po své návštěvě v Brně v srpnu 1930, ji Philip Johnson umístil jako ústřední objekt výstavy The International Style v Muzeu moderního umění v New Yorku v roce 1932. Tím vila Tugendhat zásadně přispěla k uvedení principů nové architektury na americkém kontinentě.

Elektrárna ESSO

→ Kolín, areál při ulici Tovární

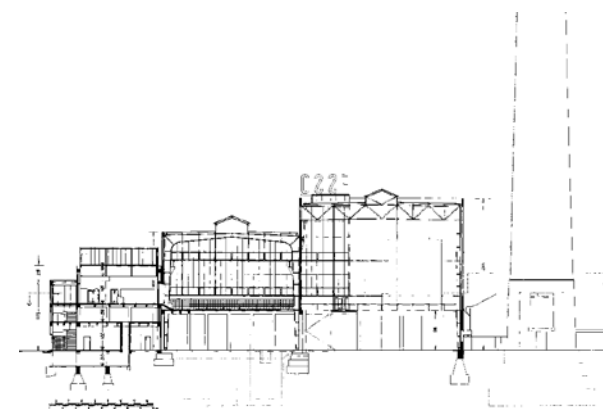
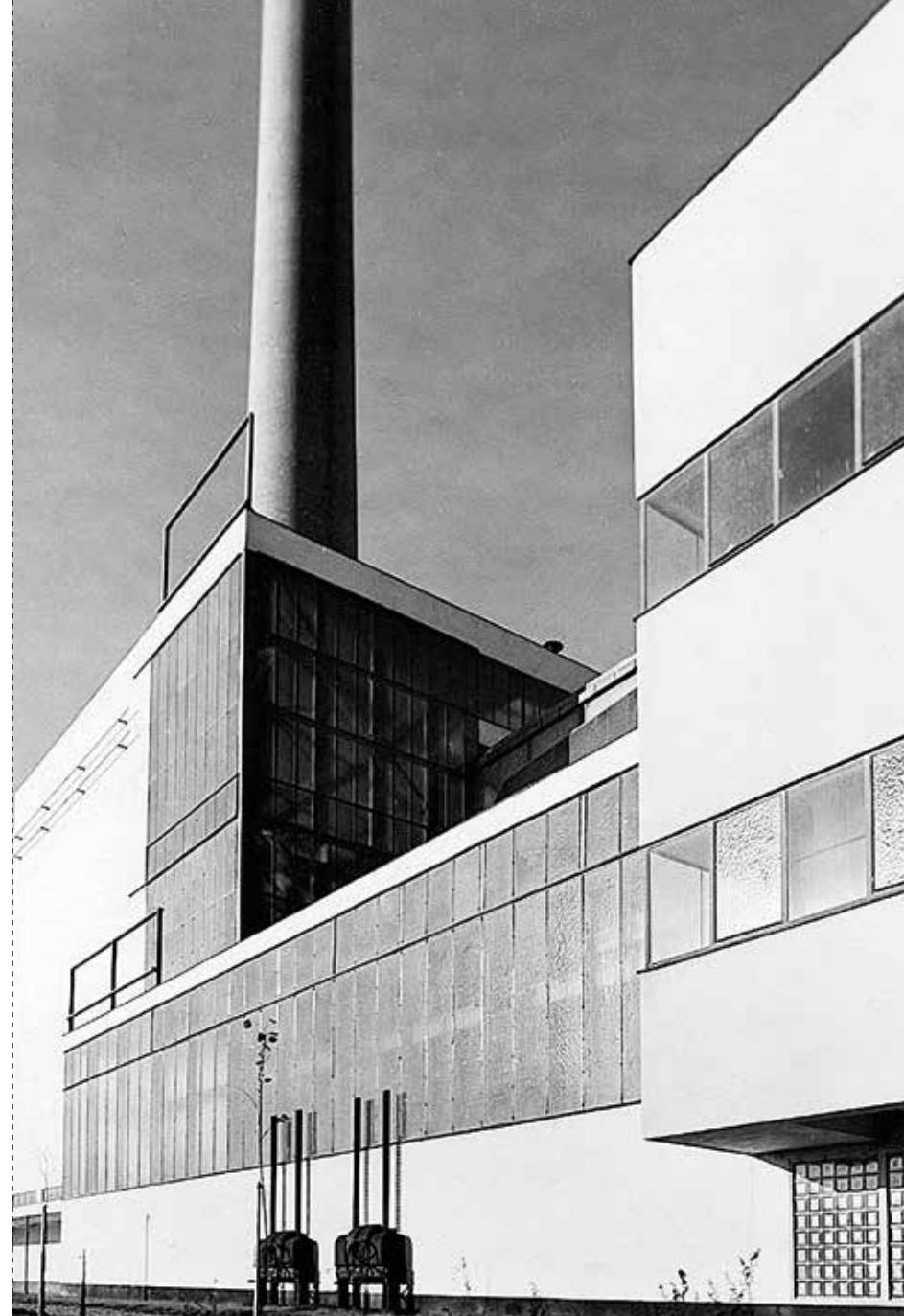
→ Jaroslav Fagner

→ 1929–1932

První desetiletí tvorby Jaroslava Fagnera (1898–1967) je nerozlučně spojeno s městem Kolín, kde mu ředitel elektrárny ESSO, Ing. Václav Budil, zadal projekt na výstavbu vlastní vily a velkého elektrárenského komplexu na břehu Labe. Tuto velkou výzvu Fagner dokonale zhodnotil a postavil jednu z nejkrásnějších evropských elektráren meziválečné doby, díky níž získal přezdívku „český Gropius“. Továrna se stala námětem pro tvorbu celé řady českých fotografů (Josefa Sudka, Evžena Wiškovského, Jaromíra Funkeho a Jindřicha Kocha). Vzápětí navrhl také obchodní a obytný dům Tatra ① na výpadek silnice směrem na Prahu. Tato stavba má v parteru dvoupodlažní celoprosklený obchodní salón s galerií určený pro prodej automobilů

Tatra a v patře je umístěn byt majitele. Funkcionalisticky komponovaný hranol doplňuje na boční fasádě monolit schodiště. Paralelně s kolínskými stavbami Fagner vytvořil pro svého bratra farmaceutickou továrnu B.F. v Dolních Měcholupech na předměstí Prahy. Spolupráci s ředitelem Václavem Budilem završil jeho víkendovým domem v Kostelci nad Černými lesy. Všechny tyto stavby přitáhly pozornost mezinárodních architektonických časopisů (italského Cassabella nebo francouzského L'Architecture d'Aujourd'hui). V průběhu 30. let navrhl půvabnou skupinu romantických víkendových domů na břehu Sázavy v Nespekách ②, které byly ovlivněny jeho návštěvou Ameriky.

1930–1938

Po překonání krize a obnovení hospodářské konjunktury nastala 2. vlna funkcionalistické architektury, v níž se objevilo široké spektrum osobitých přístupů k tomuto mezinárodnímu slohu – od racionalistických konceptů, přes aerodynamické, až k organickým tendencím. V roce 1932 byl založen Svaz socialistických architektů, kde pokračovala debata levicově orientovaných osobností i s mezinárodní účastí. České stavby však zaplňovaly už nejen německé časopisy, ale i další přední evropské architektonické revue (L'Architecture d'aujourd'hui, La Cité, The Architectural Review, Casabella, Byggekunst apod.). V Praze se uskutečnil v roce 1935 kongres „Réunion International des Architectes“ a kongres „International Federation of Housing and Town Planning“ a v roce 1937 konference východoevropských delegátů skupiny CIAM v Brně a ve Zlíně. Výstavba Baťova Zlína expandovala i do satelitních průmyslových měst této firmy v Polsku, Jugoslávii, Německu, Francii, Holandsku, Anglii i v zámoří. Československé pavilony na světových výstavách ilustrovaly hospodářskou sílu, kulturní standardy a sebevědomí Masarykovy republiky. Státní pavilon Jaromíra Krejčara v Paříži z roku 1937 patřil vedle finského pavilonu Alvara Aalta k nejvýše oceňovaným stavbám světové výstavy. Jeho architektura ostře kontrastovala s opulentní podobou německého a sovětského pavilonu a reprezentovala svobodný demokratický svět první republiky krátce před vypuknutím 2. světové války.

Mies van der Rohe a Grete Tugendhat ve vile Tugendhat, 1931.

Program sjezdu levých architektů v Praze, 1932.

Jiří Kroha: Panel z výstavy Sociologický fragment bydlení, 1933.

Porota bytové soutěže firmy Baťa – B. Fuchs, E. Schön, F. L. Gahura, ?, D. Čipera, J. Baťa, J. Syříště, Le Corbusier, D. Jurkovič, H. Vavrečka, 1935.

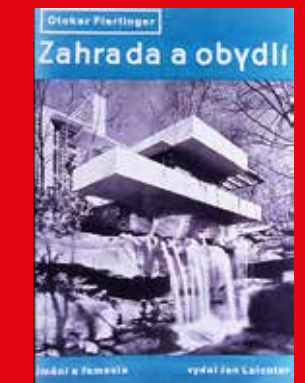
Kniha Otakara Fierlingera: *Zahrada a obydlí*, 1938.

Ladislav Sutnar: Obálka časopisu Svazu československého díla *Žijeme*, 1931.

Ladislav Sutnar: Katalog výstavy *Byt*, 1933.

1930

- Vydání knihy *Jiří Kroha* od J. B. Svrčka v Ženevě
- 27. listopadu – Účast Karla Teigehe na III. kongresu CIAM v Bruselu
- Victor Bourgeois čestným členem Klubu architektů
- Polemika o kolektivním bydlení v časopise *Tvorba*
- Návrhy kolektivních domů v soutěžích na malé byty v obci Pražské v Holešovicích a na Pankráci

1931

- Vydání knihy *Otakar Novotný* od Jaromíra Pečírky v Ženevě
- Založení časopisu *FORUM* v Bratislavě, vycházel německy a maďarsky (editoři: Endré Szönyi a Endré Steiner)
- 13. září – Vernisáž výstavy *Proletářské bydlení* v paláci Kotva v Praze
- 29. září – Přednáška Hannese Mayera v Brně pro Levou frontu na téma *Postavení architekta v Sovětském svazu*
- 30. září – Přednáška Hannese Mayera v Praze pro Společnost pro hospodářské a kulturní sblížení s novým Ruskem na shodné téma

1932

- 15. května – Vernisáž putovní výstavy *Neues Bauen* v Městské knihovně v Praze
- 7. září – Výstava *Bydlení – stavba osady Baba* v Praze
- Výstava *Proletářské bydlení* v Brně
- Vydání knihy *Nejmenší byt* od Karla Teigehe
- Září – 1. sjezd architektů-projektantů v Praze
- 29. října až 1. listopadu – Sjezd levých architektů v Praze a založení *Svazu socialistických architektů*
- 29. listopadu – Vernisáž výstavy *Soudobá architektura SSSR* v Mánesu v Praze, přenesena do paláce Morava v Brně

1933

- Výstava *Byt* pořádaná Svazem československého díla v Praze (návštěva prezidenta T. G. Masaryka)
- Květen – Přednáška Güntera Hirschel-Protsche ve Svazu socialistických architektů na téma *Předměstská sídliště*
- 29. července až 31. srpna – IV. kongres CIAM na palubě Patris II za účasti Františka Kalivody
- 23. srpna – Úmrtí architekta Adolfa Loose v Kalksburgu
- 8. až 24. září – Výstava *Stavebnictví a bydlení* na Výstavišti v Brně
- Září – Sjezd architektů-projektantů v Brně

1934

- 29. června – Přednáška André Lurcata v Praze ve Svazu socialistických architektů na téma *O architektuře ve Francii a v SSSR*
- Založení *BAPS – Bloku architektonických pokrokových spolků* (federace: Klub architektů, Federace architektů, Architektonická skupina S.V.U. Mánes, Sdružení architektů, Svaz socialistických architektů)

1935

- 22. ledna – Přednáška Marcela Lodse ve Francouzském ústavu Ernsta Denise na téma *Zprůmyslnění staveb*
- Duben až květen – Le Corbusier a Edo Schön členy poroty mezinárodní bytové soutěže firmy Baťa ve Zlíně
- 1. června – Vernisáž výstavy *László Moholy-Nagy* v Brně
- Červen – kongres *International Federation of Housing and Town Planning* (IFHTP) v Praze
- Výstava *VABU – Výstava architektury, bydlení a urbanismu* v UMPRUMu v Praze
- 13. srpna – Přednáška holandského architekta Marta Stama v Praze na téma *Architektura a urbanismus v SSSR a Nizozemsku* (přednáška opakována v Brně)
- 6. až 13. září – Sjezd *Réunion Internationale des Architectes* v Praze s exkurzí zahraničních účastníků do Hradce Králové, Brna, Zlína a Bratislavy s účastí Auguste Perreta a řady dalších předních evropských architektů
- Podzim – Přednáška švýcarského architekta Hanse Schmidta v Praze na téma *Architektura ve Švýcarsku a v SSSR*
- Podzim – Přednáška francouzského architekta Alberta Laprada na téma: *Nová architektura ve Francii*
- 18. prosince – Po abdikaci T. G. Masaryka zvolen 2. prezidentem Československé republiky Edvard Beneš
- Hannes Mayer vede sérii 22 přednášek v československých městech o svých zkušenostech v SSSR (dvě etapy: zima 1935 a 1936)

1936

- 4. února – Přednáška italského architekta Gia Pontiho v Praze pro Italský kulturní institut na téma *Současný urbanismus v Itálii*

1937

- 5. dubna – Otevření mezinárodního letiště Praha-Ruzyně (1. let: Praha-Drážďany-Berlín)
- 29. dubna až 5. května – Konference architektonických skupin CIAM východní Evropy (Československo, Polsko, Maďarsko), součástí veřejná diskuse Farkase Molnára, manželu Syrkusových, Františka Kalivody a dalších v Brně a v Zlíně
- 27. června až 3. července – V. sjezd CIAM v Paříži za účasti Václava Rajniše, Karla Stráníka a Františka Kalivody
- Přednášky Philipa Mortona Shanda v Praze a Brně na téma *Moderní architektura v Anglii*
- 14. září – Úmrtí prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka
- Prosinec – Výstava *Kultura bydlení* Svazu československého díla v nově otevřeném paláci DUP (Dům uměleckého průmyslu) v Praze
- Prosinec – 2. setkání skupiny CIAM východní Evropy v Budapešti s účastí Františka Kalivody a Josefa Poláška

1938

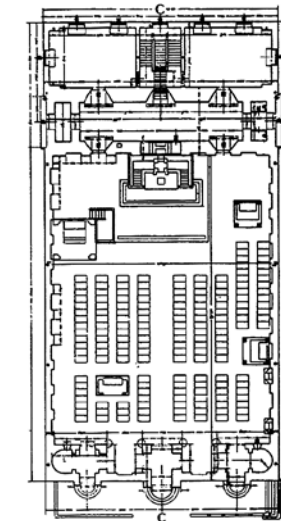
- 20. května – mobilizace Československé armády
- 6. června – 3. setkání skupiny CIAM východní Evropy za účasti řeckých architektů a Františka Kalivody na ostrově Mykonos
- 30. září – Podpis Mnichovské dohody: Československo je nuceno postoupit pohraniční území (Sudety) Německu
- 5. října – Rezignace prezidenta Edvarda Beneše, který 22. října odlétá do Anglie, kde později zakládá exilovou vládu
- Sloučení časopisů *Stavba*, *Stavitel* a *Styl* do časopisu s názvem *Architektura* (šéfredaktor: Oldřich Starý)

Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně

- Praha 3, náměstí Jiřího z Poděbrad
- Josip Plečnik
- 1922–1933

V soutěži na druhý vinohradský kostel v roce 1919 byly nejlépe hodnoceny práce Plečnikových žáků. Ze schůze Společnosti architektů však vzešel jednomyslný požadavek, aby byla zakázka zadána přímo Josipu Plečnikovi jako gesto vděčnosti za jeho působení v Praze. Ten nabídku, po jistém zdráhání, přijal. Jeho projekt prošel od roku 1922 několika fázemi změn a úprav od variant s kampanilou, která měla být připojena ke kostelní lodi, až k závěrečnému řešení, v němž je kostelní věž zakomponována jako stéla či jako zvětšená monstrance nad Prahou, jejíž mohutnou rozetu uvnitř protíná rampa vedoucí ke zvonkohře. Plášť z kabřincových keramických cihel s vystupujícími kameny symbolizuje kapky Kristovy krve. Pod prostorem oltáře je umístěna krypta s kaplí s valenou klenbou, jejíž čelní stěna je provedena z opuky původem z Pražského hradu. Na podobě oltářů spolupracoval slovinský sochař Damjan Pešan. Na východní straně za oltářem je umístěna sakristie a duchovní centrum. Západní průčelí je zdobeno sochami Bedřicha Stefana: uprostřed je Matka Boží s Ježíškem, vpravo Oranta a vlevo Dobrý pastýř. I když stavba Plečnikova kostela vytvářela v době vrcholného funkcionalismu archaický protiklad k tehdy vůdčímu stylu nové české architektury, byla pro své nesporné hodnoty veřejností respektována. Vedle hradních intervencí a tohoto kostela jsme Plečnikovi zavázáni i za menší přestavby zámku v Lánech, a především Lví brány s kašnou u zdi lánské obory ●. Pět toskánských sloupů Lví brány symbolizuje pět regionů meziválečného Československa – Čech, Moravy, Slezska, Slovenska a Podkarpatské Rusi.

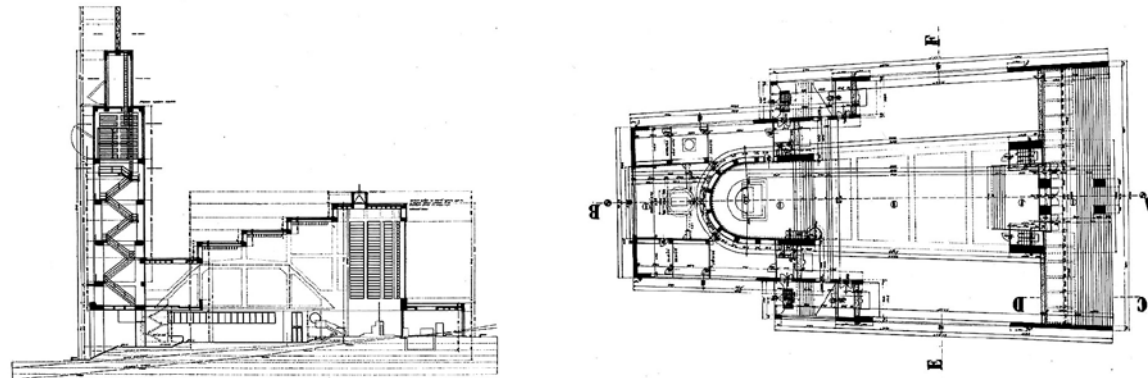

Kostel sv. Václava

- Praha 10, náměstí Svatopluka Čecha 3
- Josef Gočár
- 1928–1930

Na konci 20. let se Gočárova tvorba, částečně pod vlivem tvorby vlastních žáků a vlivu francouzské i italské architektury, začala rozvíjet ve funkcionalistickém stylu. Gočár dokázal tento styl obohatit o svůj originální smysl pro kompozici urbanistických celků a místy až státní slavnostní výraz. Tento vývoj začal v budově ředitelství železnic v Hradci Králové a Sochorovou vilou ve Dvoře Králově a pokračoval v kostele sv. Václava v Praze – Vršovicích. Kostel je situován do svažitého prostoru náměstí a kaskádovým uspořádáním střechy a osvětlením shora architekt vyřešil problém vnitřního prostoru, který není tradičně orientován na východ. Zároveň akceptoval Plečnikovu ideu pěti oltářů v čele chrámové lodi. Vyvýšený prostor střední lodi je podporován odvážnou mostní konstrukcí uvnitř bočních stěn, tím je dosaženo vznešenosti průběžného

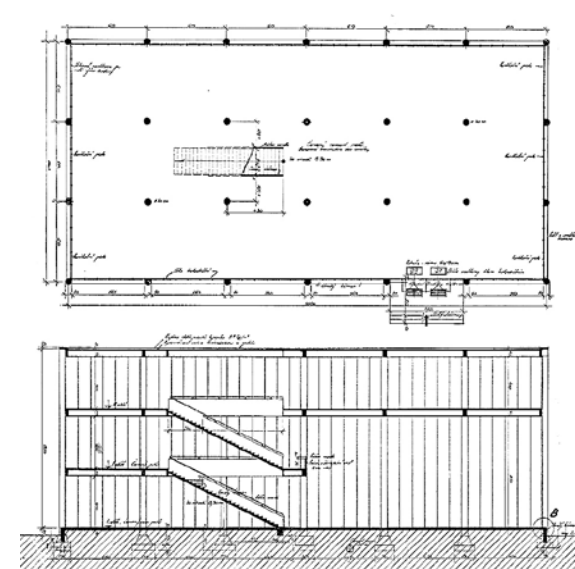
velkorysého vnitřního prostoru nerušeného sloupovím. V rámci výstavy bydlení na Babě vyprojektoval čtyři vily, které oslovily i mimopražské stavebníky. Jedním z nich byl Otakar Med, úspěšný textilní podnikatel z Humpolce. Jeho vila ● spoluvytváří čelo Tyršova náměstí, do něhož byl brilantně situován pomník prezidenta Masaryka od mladého sochaře Vincence Makovského. Medova vila má v přízemí obchodní místnosti majitele, v prvním patře byt jeho rodiny a v penthousu na terase pokoje hostů. Obchodní část a okenní rámy jsou tónovány v jemném starorůžovém odstínu, zbytek průčelí je v bílé omítce. Tuto etapu Gočárovy tvorby uzavírá okresní a finanční úřad v Hradci Králové, jehož dvě křídla propojuje monumentální portál s průhledem od tzv. „Gočárova okruhu“ do příměstské parkově upravené zeleně.

Urbanismus Zlína a památník Tomáše Bati

- Zlín, náměstí T. G. Masaryka 2570
- František L. Gahura
- 1923–1946

Když Jan Kotěra navrhoval vilu pro Tomáše Baťu, upozornil ho na potřebu věnovat pozornost bytové situaci zaměstnanců. Baťa ho jmenoval poradcem pro výstavbu Zlína a nechal ho vypracovat první urbanistické plány města. Kotěrovův žák, František Lydie Gahura (1891–1958), se po studiích stal hlavním architektem města a věnoval se především urbanistickému plánování města až do 2. světové války. Počet obyvatel Zlína tehdy přesáhl 50.000 lidí. Gahurovou ústřední ideou byla příčná severojižní osa, zelený bulvár, lemovaný po obou stranách ubytovnami svobodných zaměstnanců, který na jihu zakončil Baťův památník, který byl postaven po tragické smrti šéfa koncernu (12. 7. 1932). Do křížení obou hlavních městských os koncipoval předtím Gahura Masarykovy školy a obchodní dům **1**. V centrální oblasti postavil také kino **2** pro 2264 diváků, které je kryté ocelovou příhradovou konstrukcí a izolované heraklitovými deskami. Na severních svazích Zlína a v údolí okolí řeky Dřevnice vznikly osady typových rodinných domů (Letná, Díly, Podlesná atd.). Baťův památník měl být nejen připomenutím odkazu zakladatele firmy, ale i propagací firemní produkce. Památník je koncipován v přísném proporčním řádu šesti moduly (6,15 m) v podélném směru a třemi ve směru příčném, které jsou členěny tradičními baťovskými kulatými sloupy. Prosklené těleso stavby je uvnitř komponováno jako mezonet a z galerie prvního patra je možno pozorovat zavěšenou repliku letounu Junkers F 13, v němž Baťa zahynul. Gahura v této stavbě dosáhl až abstraktivního univerzalizmus, kterým vyvrcholila jeho tvorba spojená s rozvojem meziválečné firmy Baťa.

Lázeňský dům Machnáč

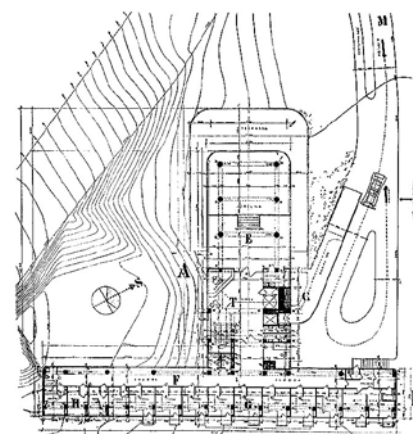
→ Slovensko, Trenčianské Teplice

→ Jaromír Krejcar

→ 1929–1932

Na přelomu let 1929–1930 vypsala pojišťovna soukromých úředníků soutěž na lázeňský dům v Trenčianských Teplicích, která byla obeslána 61 návrhy. K realizaci byl vybrán návrh Jaromíra Krejcara (1895–1949), který byl inspirován Bauhausem v Desavě, jež v roce 1929 navštívil. Stavbu komponoval do dvou objemů: vyšší protáhlý objekt sloužící k ubytování pasantů, na který navazuje nižší prosklený pavilon s vestibulem a společenskými prostory, restaurací a kavárnou. Štíhlý ubytovací blok je navržen jako dvoutrakt s úspornými pokoji pro hosty a jeho východní průčelí je oživeno z velké části balkóny jako na Bauhausu. Koridor k pokojům lemuje na západní straně průběžný okenní pás v celé délce. Společenský pavilon obklopují terasy a plochá střecha je zařízena k rekreačním účelům pasantů. Zařízení pokojů ve funkcionalistickém stylu odpovídá duchu

celé stavby, která byla považována za prototyp minimálního bydlení tak, jak si ho Karel Teige představoval v kolektivních domech budoucí socialistické společnosti. Sanatorium Machnáč představuje českou obdobu sanatoria Paimio ve Finsku od Alvara Aalta, které vzniklo ve shodném období, ale je v menším měřítku. Stavba byla dokončena v době vrcholící hospodářské krize, z níž Krejcar uniknul odchodem do Moskvy, kde v letech 1933–1935 pracoval společně s M. J. Ginzburgem na projektu sanatorií v Kislovodsku. Avšak zklamaný z indoktrinace stalinistické architektury se vrátil do Prahy a zvítězil v soutěži na československý pavilon v Paříži v roce 1937. Po válce byl krátce profesorem na VUT v Brně a po komunistickém puči v roce 1948 emigroval do Londýna, kde až do smrti vyučoval na Architectural Association.

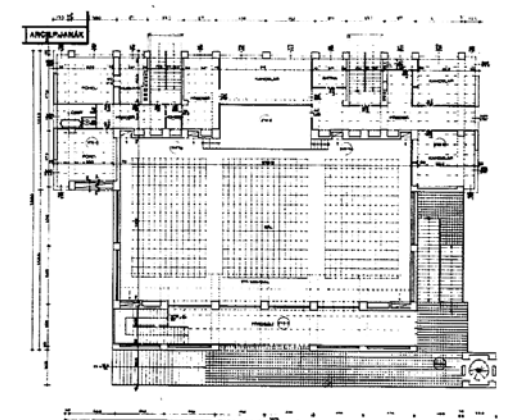
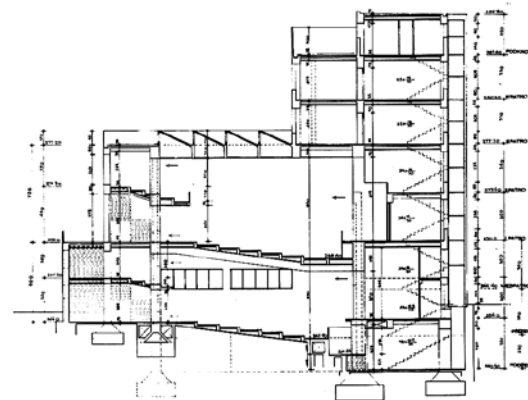
Husův sbor

→ Praha 10, Dykova 1

→ Pavel Janák

→ 1929–1933

Mladá Československá církev husitská se rozhodla postavit svůj sbor nedaleko vinohradské vodárny. Návrhu se ujal Pavel Janák (1892–1956) v roce 1929, který postupně předložil tři verze. První předpokládala kruhovou svatyni, druhá byla komponována jako kvadratický kubus. K realizaci byla schválena až třetí verze sestávající z nižší budovy vlastní modlitebny a vyšší, která byla koncipována jako obytný dům pro členy sboru, do něhož částečně proniká sakrální prostor. Přístup farníků je organizován vnějším schodištěm na vyvýšenou terasu, která je zdůrazněná vertikální štíhlou zvonici s vřetenovým otevřeným schodištěm a je zakončena dvoumetrovým kalichem. V parteru pod terasou a vlastní modlitebnou je situován boční vstup a vestibul se schodištěm se sochařskou výzdobou Jaroslava Horejce. Odtud je přístupné kolumbárium a původní přednášková síň. Modlitebna je osvětlena pomocí světlíků a interiér je obohacen sochami od Josefa Znoje. V obytné části se nachází kromě bytů i farní úřad. V květnu 1945 během Pražského povstání z kostela vysílal Český rozhlas. Touto stavbou se Pavel Janák definitivně přihlásil ke konstruktivistické tendenci. V tomto duchu Janák koncipoval i svou třetí přestavbu hotelu Juliš na Václavském náměstí. Vedl výstavbu osady Baba a rekonstrukci a přístavbu Černínského paláce. Pavel Janák byl nesporně nejdůležitějším teoretikem české architektury první poloviny 20. století a věnoval se především tématům kubismu, urbanismu a bydlení. Od roku 1924 až do likvidace v roce 1948 byl předsedou Svazu československého díla a v téže době byl i profesorem na VŠUP. Janákův evangelický Husův sbor a Gočárův kostel sv. Václava vytvářejí dobový protiklad a dialog k Plečnikovu kostelu.

Všeobecný penzijní ústav

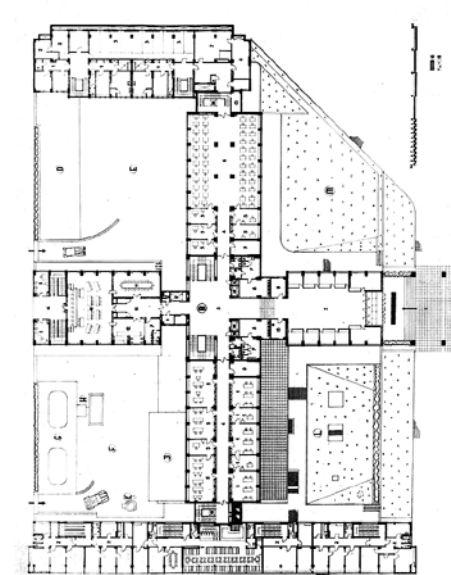
→ Praha 3, náměstí Winstona Churchilla 2

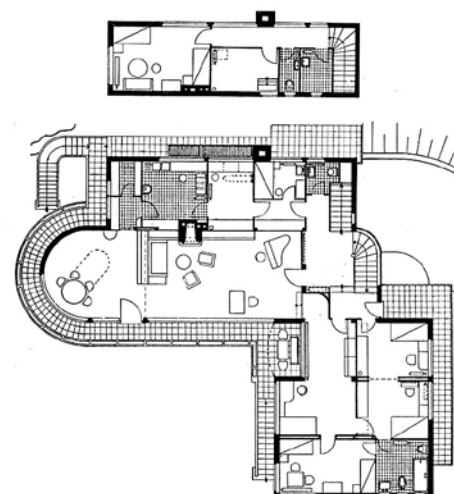
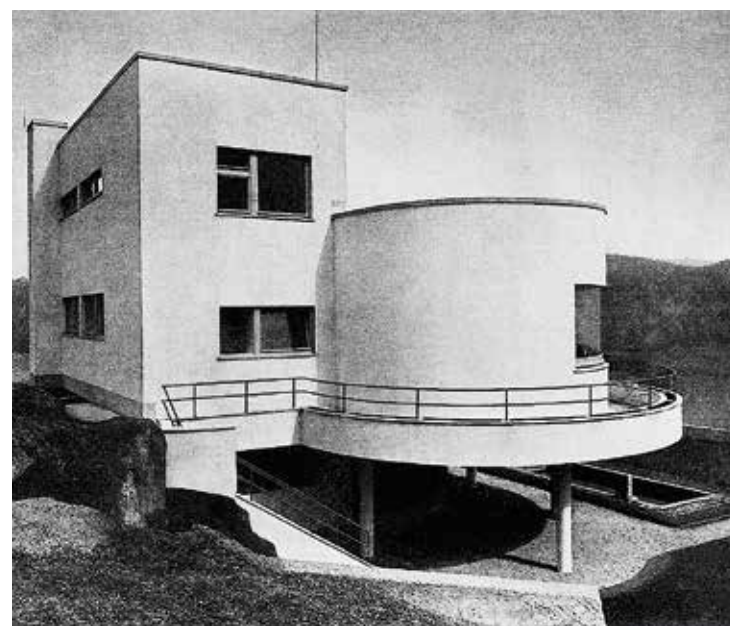
→ Karel Honzík, Josef Havlíček

→ 1929–1934

Když původní palác Všeobecného penzijního ústavu od Jana Kotěry a Josefa Zascheho (1913–1914) na nábreží Vltavy přestal kapacitně dostačovat, bylo rozhodnuto, že bude postaven nový palác na pozemcích bývalé plynárny na Žižkově. Z vyzvané soutěže vyšel vítězně radikální návrh mladých architektů Josefa Havlíčka (1899–1961) a Karla Honzíka (1900–1966). Ti, místo předepsané tradiční blokové zástavby, navrhli budovu s půdorysem kříže po vzoru raných vizí Le Corbusiera. Původní koncept ocelového skeletu byl ve finální fázi změněn na konstrukci z železobetonového skeletu. Kříž s administrativními prostory je lemován na severu podél Seifertovy třídy dvoupatrovým blokem bytů zaměstnanců a obchodním a kavárenským parterem. Stejně tak je na jižní straně připojen protáhlý blok s byty. Z východní strany je orientován vstup do multifunkčního auditoria,

které může fungovat i autonomně. Tato stavba se svým radikálním funkcionalistickým pojetím stala nejčastěji mezinárodně publikovaným architektonickým dílem meziválečného Československa. Oba autoři pracovali ve společné kanceláři do roku 1936. Později Josef Havlíček pokračoval ve své další kariéře etapě v linii Všeobecného penzijního ústavu (obytný blok Molochov a luxusní apartmány na pražské Letné, sanatorium v Poděbradech) a věnoval se i rozsáhlým urbanistickým studiím na přestavbu pražského centra. Karel Honzík postavil řadu romantických venkovských obydlí v povodí Berounky (Zadní Třebáň a Dobřichovice) a v Plzni a posléze se významně profiloval teoretickou prací, která vyvrcholila v knize „Tvorba životního slohu“ (1946). Po válce se stal Karel Honzík profesorem architektury na ČVUT.

Vila Jaroslava Háška

- Jablonec nad Nisou, U Háskových vil
- Heinrich Lauterbach
- 1930–1931

Vila patří k výjimečným příkladům tzv. námořní architektury vratislavské školy na našem území. Velkoobchodníka s bižuterií Jaroslava Háška a jeho ženu Zdeňku zaujal na výstavě německého Werkbundu WUWA ve Vratislavi v roce 1929 rodinný dům architekta Heinricha Lauterbacha (1893–1973), kterého pověřili návrhem vlastní vily. Lauterbach rozvinul koncepci reprezentativního domu s respektem k přáním investorů a s porozuměním k terénní situaci, která nabízela z protáhlého obytného pokoje výhled na masiv Ještědu. Protáhlý půdorys ve tvaru písmene L je zakončen půlkruhovým proskleným závěrem lemovaným po celé délce terasou a vetknutými schodišti propojenými s terénem. V okrasné zahradě byla původně umístěna socha pražského sochaře Karla Lidického. Vila, jejíž majitelé v roce 1948 emigrovali do Vancouveru, je vynikající ukázkou aerodynamického stylu funkcionalistické architektury. Ve stejném duchu postavil Lauterbach v Jablonci o rok později vilu pro německého kožního lékaře Fritze Schmelowského ●. Tento dům je proveden z ocelové konstrukce firmy Poldi Kladno a její nejzajímavější částí je obytný prostor se zaobleným stropem, který je řešen ve dvou propojených úrovních: jídelny a obytné části s hudebním koutem. Vily byly publikovány ve významných mezinárodních médiích v Anglii, Španělsku, Švýcarsku a Maďarsku a představují vrchol tvorby Heinricha Lauterbacha, který byl po válce z Vratislavy odsunut a následně vyučoval jako profesor na vysokých školách v Stuttgartu a Kasselu. Vydal významnou knihu o vůdčím teoretikovi německé organické architektury Hugo Häringovi.

Roškotovo divadlo

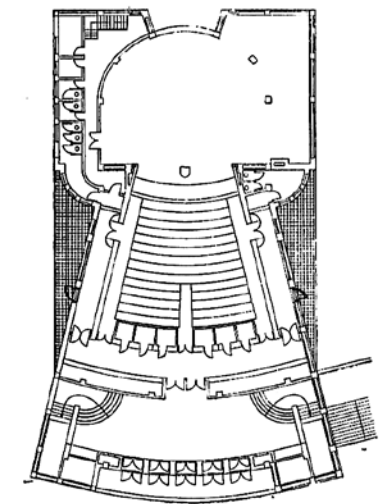
→ Ústí nad Orlicí, Husova 1062

→ Kamil Roškot

→ 1930–1936

Ze soutěže v roce 1930 byl vybrán návrh Kotěrova žáka, Kamila Roškota (1886–1945), který posléze studii přepracoval do finální podoby. Využil terénního svahu pod místním kostelem, do něhož příčně ukotvil hmotu divadelní budovy. Ta je komponována z kónického segmentu auditoria, které se protíná se zaoblenou jevištní věží a je lemována horizontálními galeriemi podél obou bočních průčelí. Tím vznikla atraktivní plastická kompozice celého komplexu v terénní vlně s vnějším hlavním nástupním prostorem ve tvaru nízkého (plochého) trojúhelníku. Lapidárně a vysoce elegantní bílá architektura exteriéru byla uvnitř vystřídána citlivou barevností povrchů v měkkých tónech béžové a olivové barvy. Stavba se vyznačuje jak monumentalitou, tak i intimitou, představuje nejkrásnější divadelní prostor meziválečné doby. Kamil Roškot, který patřil k nejvýraznějším

meziválečným architektům, se soustředil zejména na významné kulturní úlohy a na řešení urbanistických problémů města Prahy. Získal ceny v několika soutěžích na parlament, byl autorem návrhu na ministerstvo veřejných prací v Petřské čtvrti, který skončil jen v ideové rovině. Realizoval však úspěšně několik výstavních pavilonů (Milan 1927, Brno 1928, Chicago 1933, New York 1939). V polovině 30. let zároveň s projektem divadla navrhl a uskutečnil hrobku českých králů v kryptě katedrály sv. Víta. Šlo o velmi malý zaklenutý prostor, jemuž uprostřed vévodí sarkofág císaře Karla IV., po jehož boku jsou umístěni další králové a královny. Atmosféra tohoto prostoru vyvolává pocit důstojné jízdy králů. Kamil Roškot požíval mimořádné autority svých kolegů a byl předsedou Asociace akademických architektů.

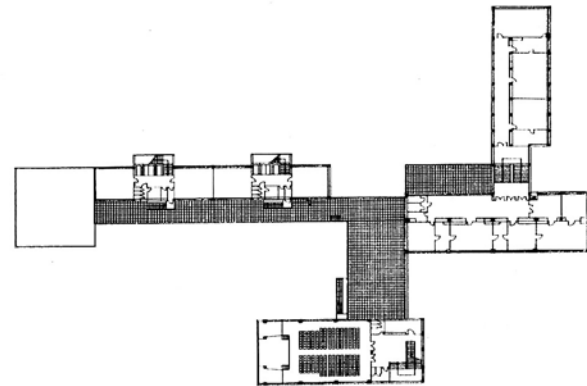
Francouzské školy

→ Praha 6, Bílá 1

→ Jan Gillar

→ 1931–1934

Z dvoufázové soutěže byl vybrán k realizaci projekt mladého architekta Jana Gillara (1904–1967), žáka Josefa Gočára. Ten byl inspirován tvorbou Hannese Meyera, jehož s Karlem Teigem navštívil na Bauhausu, a ideou „školy ve volném vzduchu“ holandského architekta Johannese Duikera. Navrhl pavilonovou kompozici škol s propojenými pavilony a jasným členěním základních funkcí: mateřská škola, učebny prvního stupně, monoblok vyšších tříd, speciálních učeben, ředitelny a sborovny, pavilonu s tělocvičnou a aulou. Učebny prvního stupně mají osvětlení z obou stran a jsou opatřeny terasami k výuce na čerstvém vzduchu. Střecha monobloku byla využívána jako promenáda během přestávek a původně obsahovala i astronomickou observatoř. Celý komplex je velmi dobře zakomponován do svažitého terénu se zahradními úpravami, které navrhl Otokar Fierlinger. Jan Gillar se ještě za studií významně podílel na návrhu památníku Osvobození a Armádního muzea na Žižkově v ateliéru Jana Zázvorky. Poté se stal členem skupiny Dvětsil a blízkým přítelem levicového teoretika Karla Teige. Podporoval také jeho koncepci architektury jako vědy a jeho ideu kolektivních domů, kterou prezentoval v soutěžích na sociální byty města Prahy v Holešovicích a na Pankráci (tzv. L-projekt). Návrhy byly vystaveny na třetím kongresu SIAM v Bruselu (1930). Později navrhl i Taigův obytný dům na Šalamounce. Ve spolupráci s firmou Ladislava Syrového (bratra posledního premiéra, generála Jana Syrového) postavil ve 30. letech řadu obytných domů v Praze a také několik filiálek řetězce obchodních domů Brouk a Babka (Kladno, Liberec, Ostrava). Po roce 1948 pracoval ve Státním ústavu a typizačním ústavu.

Spořitelny

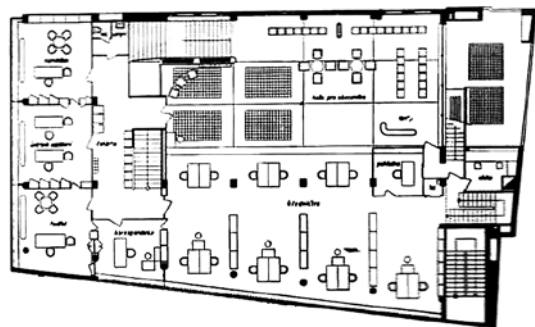
→ Třebíč, Karlovo náměstí 106i **1**; Tišnov, Komenského náměstí 124 **2**

→ Bohuslav Fuchs, Jindřich Kumpošt

→ 1931–1933

Příznivý ohlas na Moravskou banku v Brně přinesl Bohuslavu Fuchsovi další příležitosti k práci na projektech spořitel, zejména v regionu Vysočiny – v Třebíči a Tišnově. Třebíčská spořitelna je komponována v přízemí na sloupech s dvěma okenními pásy a ustoupeným terasovým patrem, které dotváří čelo nároží Karlova náměstí a Jihlavské brány. Do přízemí byly situovány obchodní jednotky přístupné z ulice, zatímco hlavní vstup do spořitelny byl z náměstí. Z vestibulu je vedeno široké jednoramenné schodiště do prostoru bankovní haly s horním osvětlením v prvním patře. V bankovní hale dominuje v čelní stěně lineární plastika Františka Kalába. V nejvyšším odstoupeném patře byly původně umístěny byty. Paralelně navrhl Bohuslav Fuchs (1895–1972) společně s Jindřichem Kumpoštem (1891–1968) také městskou spořitelnu v Tišnově. Štíhlý objekt je posazen do svahu při vyústění do Komenského náměstí. Na hlavní štíhlý kubus navazuje severní křídlo tak, že na nároží

vznikla parkově upravená předzahrádka. V nejvyšších dvou patrech byly byty zaměstnanců. Elegantní průčelí s proskleným arkýřem bankovní haly je obloženo bílými opaxitovými dlaždicemi. Obě spořitelny byly s úspěchem vystaveny na Triennale architektury a designu v Miláně v roce 1936. Jindřich Kumpošt byl absolventem vídeňské AVU u profesora Leopolda Bauera a byl prvním hlavním architektem města Brna. V letech 1920–1925 pracoval pro Moravskou zemskou správu. S Bohuslavem Fuchsem úzce spolupracoval na řadě urbanistických plánech pro město Brno a jihomoravský region. Bohuslav Fuchs zanechal v regionu Vysočina ještě několik významných staveb: hospodářský pavilon nemocnice v Jihlavě a tamní sokolovnu, která připomíná skeletovou konstrukci s cihelnou výplní jeho letní lázně v Brně-Zábřovicích. I město Třebíč obohatil o letní lázně Polanka, které jsou zkonstruované ve dřevě v pestré barevnosti.

Obchodní dům Bachner

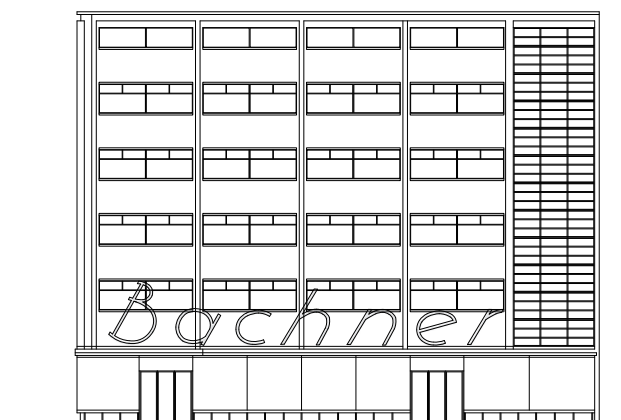
→ Ostrava, Zámecká 18

→ Erich Mendelsohn

→ 1932–1933

Obchodní dům Bachner je jedinou realizací Ericha Mendelsohna (1887–1953) v Československu a zároveň jeho poslední stavbou před jeho emigrací. V roce 1931 koupil obchodník Mořic Bachner parcelu na nároží ulic Zámecké a Puchmajerovy. Pro stavbu moderně koncipovaného obchodního domu oslovil věhlasného berlínského architekta, který si svou pověst vydobyl nejen Einsteinovou věží v Postupimi, ale zejména řetězcem obchodních domů Schocken. Mendelsohn byl reprezentantem expresivní linie funkcionalistické architektury s vrstvením v horizontálních liniích, které jsou často zakončeny v nároží polokruhovými rizality (Schocken ve Stuttgartu, Petersdorf ve Vratislavi). Poměrně skromná parcela v Ostravě však nedovolovala takový rozmach, proto Mendelsohn vyřešil nároží v pravoúhlém systému, ale na římsu umístil kruhovou světelnou reklamu s písmenem B.

Prosklený parter lemuje po celé délce předsazená římsa, na níž byl v Zámecké ulici posazen nápis Bachner. Schodiště bylo kompletně vertikálně proskleno. Keramický obklad byl zvolen, aby stavba odolávala obtížným klimatickým poměrům hornického města. Rytmičtý pás horizontálních oken obíhajících obě hlavní průčelí má vyšší parapety, aby pod nimi bylo možno umístit regály a vitríny s prodejním zbožím. Stavba byla dokončena již v době, kdy Mendelsohn žil v londýnské emigraci. Odtud vedla jeho pouť do Palestiny, kde zrealizoval vilu prvnímu izraelskému prezidentovi Chajimu Weizmannovi, nemocnice v Jeruzalémě a Haifě a knihovnu rodiny Schocken, která proslula propagací díla Franze Kafky. V roce 1941 přesídlil do Ameriky, kde postavil několik synagog, vyučoval na univerzitě Berkeley a na závěr života v San Franciscu navrhl nemocnici a vilu doktora Russella.

Vila Miroslava Hajna

→ Praha 9, Na Vysočanských vinicích 31

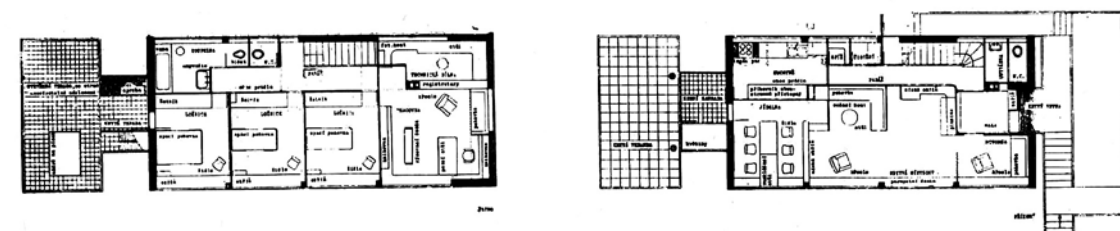
→ Ladislav Žák

→ 1932–1933

Architekt Ladislav Žák (1900–1973), který se na začátku své profesionální dráhy prosadil návrhy nábytku a komentáři k nové architektuře v odborném tisku, se angažoval ve Svazu československého díla při organizaci výstavy Baba 1932. Společně s Karlem Herainem a Ladislavem Sutnarem vydal brožuru „O bydlení“ a v ní uveřejnil vzor malého rodinného domu pro střední vrstvu. Tuto ideu poté rozvinul návrhy tří domů na Babě: pro Karla Heraina, Bohumila Čeňka a Hugo Zaorálka. V Zaorálkově domě dospěl k typu s protáhlým obytným prostorem v přízemí, který přechází do kryté terasy a v prvním patře se nachází kabinové ložnice, které jsou opatřeny vestavěnými skříněmi, koupelnou a sluneční terasou zarámovanou předsazenou římsou. Po úspěchu těchto tří domů na Babě ho pověřil konstruktér českých stíhaček Miroslav Hájek

návrhem vily poblíž vojenského letiště ve Kbelích. Tato vila je zvětšenou variantou Zaorálkova domu a patří k vrcholům meziválečného funkcionalismu. Je vybavena nábytkem podle Žákových návrhů s osvětlovadly Miroslava Prokopa a textiliemi Antonína Kybala. Vila byla publikována v Londýně v knize F. R. S. Yorka „The Modern House“ (1934) a v předních světových architektonických revuích. Krátce poté postavil Ladislav Žák i vilu pro prominentního českého filmového režiséra Martina Friče ¹ v Praze-Hodkovičkách a vilu pro filmovou herečku Lídu Baarovou ² a její rodiče v Praze na Hanspaulce. V těchto stavbách se postupně rozvíjelo jeho směřování k aerodynamickému funkcionalismu. Vedle toho se intenzivně zabýval v několika soutěžních návrzích i problémem kolektivního domu a až do počátku války také otázkou minimálního a lidového bytu.

Raumplan domu Oskara Semlera

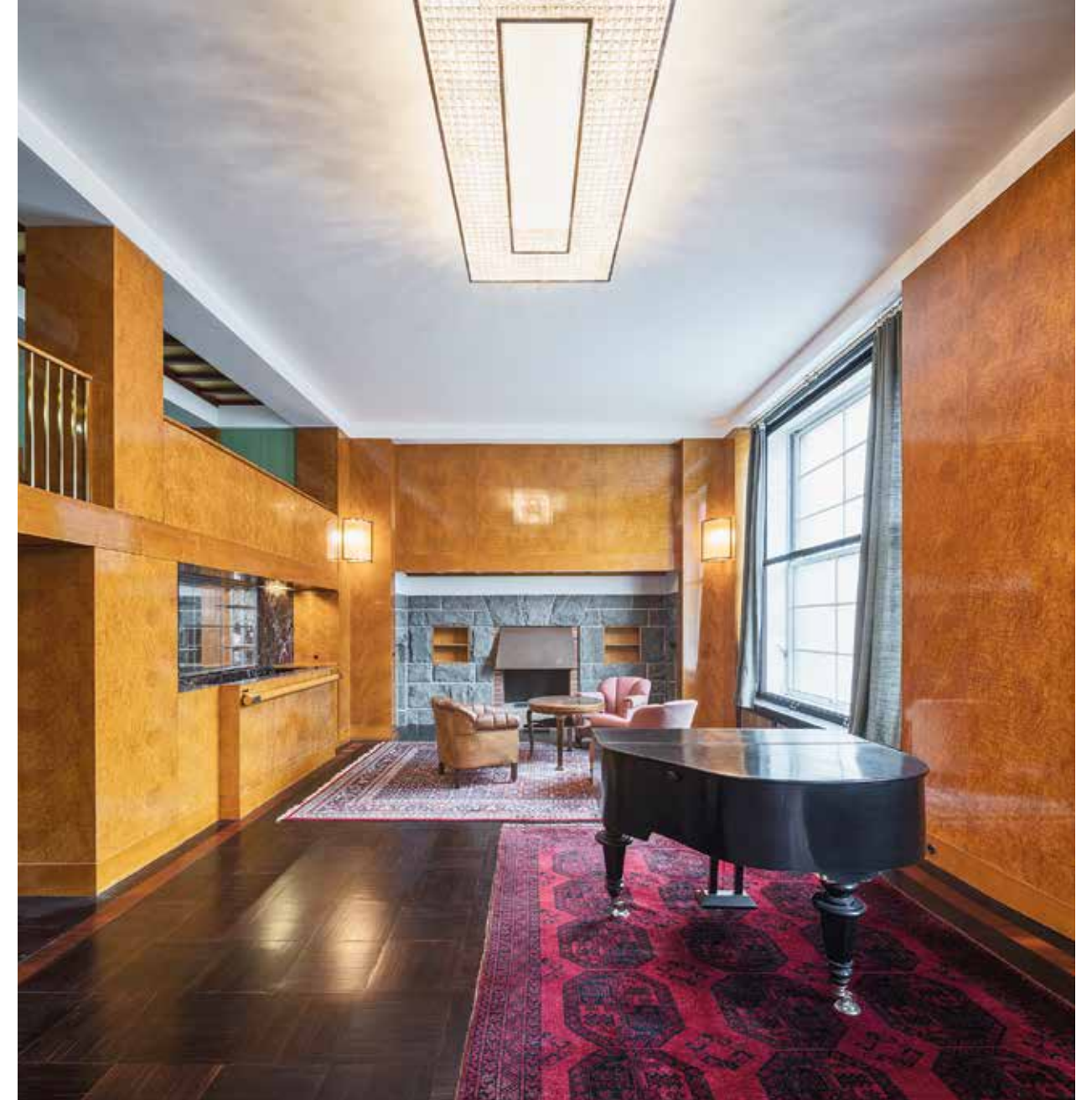
→ Plzeň, Klatovská třída 110

→ Heinrich Kulka

→ 1932–1934

Heinrich Kulka (1900–1971), který pocházel z rodiny židovského textilního podnikatele v Litovli u Olomouce, studoval architekturu na vídeňské technické univerzitě. Odsud přešel do soukromé školy Adolfa Loose, který měl na jeho další životní dráhu největší vliv a stal se jeho mentorem. Jako Loosův asistent se podílel na řadě jeho prací ve Vídni (vila Rufer), v Paříži (krejčovský salón Kníže) a v závěru života se stal jeho partnerem ve Vídni (vila Khuner, Payerbach a dva dvojdomy na Werkbundsiedlung Wien-Lainz, 1932). Stal se autorem zásadní monografie o Adolfu Loosovi, která byla vydána ve Vídni v roce 1931. V závěru Loosova života a po jeho smrti převzal některé zakázky v Praze v ulici Na Příkopě: krejčovský salón Kníže, v Plzni a ve Vídni. Nadále se intenzivně zabýval problémem Loosova Raumplanu. Toto jeho úsilí vyvrcholilo v přestavbě obytného dvojdomu

Oskara Semlera v Plzni. Šlo o velkorysou a náročnou vestavbu prostorového plánu do stávajícího objektu. Vyznačovala se brilantními interakcemi vzájemně propojených obytných prostor v různých úrovních provedených v pestré kombinaci materiálů a barev. Celý koncept charakterizuje polarita mezi drobným měřítkem intimních zákoutí a velkým měřítkem společenských prostor. Tutéž koncepci prezentoval i ve vile s ordinací doktora Alfréda Kantora v Jablonci nad Nisou. Po Hitlerově anexi Rakouska přesídlil do Hradce Králové a stačil tam ještě postavit obytný dům Löwenbach a v nedalekém Hronově vilu Holzner. Před začátkem 2. světové války stačil uprchnout s pomocí Arnolda Schönberga na Nový Zéland, kde se znovu prosadil jako architekt a protagonista principů moderní evropské architektury.

Výstavní osada Baba

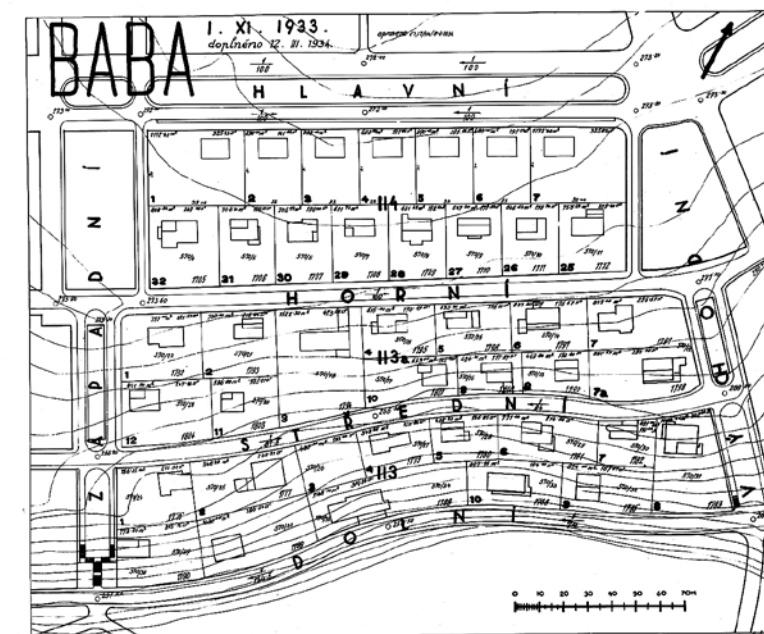
→ Praha 6

→ Pavel Janák (Masterplan), architekti Svazu československého díla

→ 1932–1936

Výstavu Werkbundu „Byt“ v roce 1927 ve Stuttgartu-Weissenhofu se rozhodl Svaz československého díla následovat obdobnou expozicí výstavby v Praze na Babě. Na rozdíl od Stuttgartu nebyla výstava návrhů připravena městskou stavební společností, ale samotnými stavebníky z okruhu členů a přátel SČSD, proto odpadly jiné typologické druhy (řadové a činžovní domy, dvojdomy a trojdomy). Na Babě vznikly na základě dialogu architekt – stavebník pouze rodinné domy, anebo rodinné domy s ateliérem participujících umělců (Ladislav Sutnar a další). V letech 1932–1936 bylo postaveno 32 rodinných domů, 20 z nich bylo na podzim 1932 otevřeno pro veřejnost. Vzbudilo to velký ohlas. Výstavu ještě nedokončených domů navštívilo více než 15.000 lidí. Domy navrhly přední čeští architekti třech generací architektů od nejstarších (František Kavalír, Josef Gočár, Pavel Janák), přes střední generaci (František Kerhart, Josef Fuchs ³, Vojtěch Kerhart, J. E. Koula), až po nejmladší generaci (Evžen Linhart

a Antonín Heythum ¹, Ladislav Žák, Hana Kučerová-Záveská ², Jaroslav a Karel Fišerové, Štěpán Zelenka, František Zelenka). Jediným zahraničním architektem byl Mart Stam. Masterplan od Pavla Janáka reprezentoval šachovnicový systém ve svahu nad řekou s průhledem mezi domy směrem k vltavskému údolí. Celá osada měla také jednotnou zahradní úpravu podle návrhu Otakara Fierlingera, jednotné oplocení a osvětlení od Miroslava Prokopa. Přestože levicový teoretik Karel Teige tuto expozici ostře kritizoval, protože neřešila bytový problém chudších vrstev, nýbrž jen vyšší střední třídy. Ve skutečnosti měla výstava velmi pozitivní ohlas a na základě jejího příkladu bylo až do konce 30. let postaveno v celé republice nespočet půvabných rodinných domů. Tato expozice a výstavba byla nejvýznamnějším počinem Svazu československého díla, který měl svoje sídlo v domě uměleckého průmyslu na Národní třídě (architekti František Kavalír, Oldřich Starý, František Zelenka).

Masarykovo sanatorium

- Vysoké Tatry (Slovensko), Vyšné Hágy 1
- František Albert Libra, Jiří Kan
- 1932–1938

Aktuální problém léčení tuberkulózy řešila Ústřední sociální pojišťovna v roce 1932 soutěží na Masarykovo sanatorium ve Vyšných Hágach pod Gerlachem ve Vysokých Tatrách. Ze 46 zúčastněných návrhů byly nejvyššími cenami oceněny návrhy architektů Františka A. Libry a Jiřího Kana, dvojice František Čermák a Gustav Paul a architektky Augusty Müllerové. Řešením výstavby tohoto největšího sanatoria pro 500 pacientů byli nakonec pověřeni František Albert Libra (1891–1958) s Jiřím Kanem (1895–1944), kteří navrhli v nadmořské výšce 1100 m symetrickou kompozici celého areálu zahrnující 13 budov citlivě zasazených do horského panoramatu. Komplexu dominuje hlavní horizontální dvojtraktový objekt o délce 270 m, který je vybavený terasami na jižní straně. Objekt má až 9 podlaží. Ve svahu je doprovázen obytnými domy zaměstnanců. Přísně funkcionalisticky řešený komplex byl proveden na nejvyšší technologické a hygienické úrovni. F. A. Libra byl absolventem ČVUT, členem Klubu architektů a svou rozsáhlou tvorbou (hornická a úřednická zahradní města, spořitelny, koupaliště, školy, synagoga, administrativní budovy, továrny – AGA v Praze a další) Ovlivňoval meziválečnou i poválečnou architektonickou debatu. Byl také autorem znaku Autoklubu ČSR a vynikal ve hře na violoncello (pořádal soukromé koncerty s Davidem Oistrachem). Z poválečné tvorby je nejvýznamnější budova Energoprojektu v Ostravě. Jiří Kan, narozený v Rize, byl žákem Hanse Poelziga ve Vratislavi, a po příchodu do Prahy byl spolupracovníkem F. A. Libry zejména na realizacích sociálních bytů v Praze a sanatoria ve Vyšných Hágach. V roce 1942 byl uvězněn v terezínském ghettu a odtud v roce 1944 byl transportován do Osvětimi.

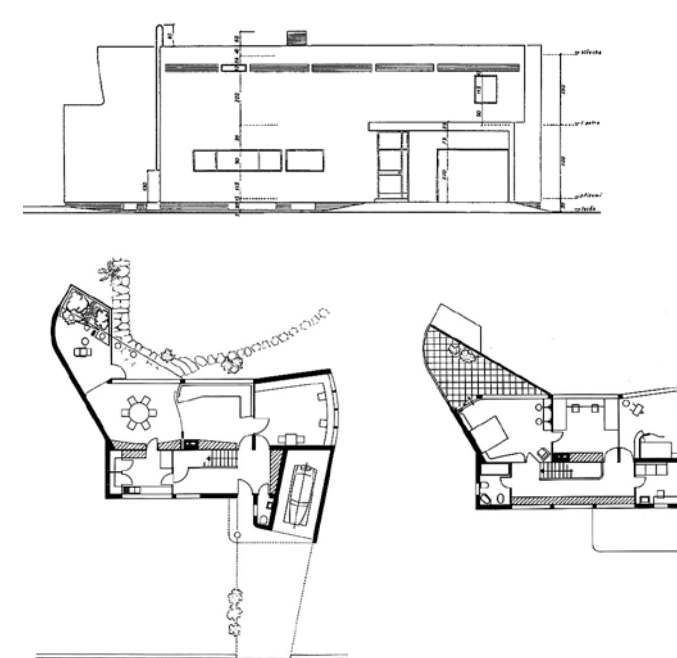

Vila Ferdinanda Kremera

- Hlučín, Československé armády 10
- Lubomír a Čestmír Šlapetové
- 1933–1934

Lubomír (1908–1983) a Čestmír (1908–1999) Šlapetové absolvovali nejprve stavební průmyslovou školu v Brně u profesora Jaroslava Syřístě. Následně pokračovali na Akademii umění a řemesel ve Vratislavi u Hanse Scharouna a Adolfa Radinga, kteří je pozvali ke spolupráci s jejich ateliérem v Berlíně. Po studiu absolvovali téměř půlroční praxi v New Yorku. Po návratu na jaře 1931 si založili architektonický ateliér, jehož pražskou pobočku vedl Lubomír a ostravskou Čestmír. Během 30. let se pak rychle prosadili stavbami jak standardizovaných, tak individuálních rodinných domů na severní Moravě. Jejich standardizované rodinné domy brzy naplnily stránky společenských časopisů „Pestrý týden“, „Eva“ a „Salon“, což jim pomohlo k dalším prominentním zakázkám individuálního bydlení a rekreace. Ty vyvrcholily stavbou vily veterináře Ferdinanda Kremera v Hlučíně, která svými bílými

aerodynamickými formami navazovala na Scharounův styl. Po ní následovala organicky tvarovaná prosklená vila na kamenném soklu notáře Eduarda Lisky **1**. Byla zasazena do svahu Slezské Ostravy s výhledem na průmyslové město. V roce 1936 se Lubomír odstěhoval do Olomouce. Jeho aktivity v tomto městě započaly vilou pro podnikatele Stanislava Nakládala **2**, Vila byla navržena v pravoúhlém systému, ovšem s vtipným nápadem propojení diagonálních obytných prostor. Na konci 30. let se tyto mladí architekti věnovali úlohám kulturní povahy. Stačili společně zrealizovat interiér kina Alfa, který je působivý barevným řešením akustického stropu, zatímco vítězný návrh na koncertní síň v Ostravě již zůstal na papíře. Později pracovali samostatně a spojovali se už výjimečně při větších úkolech, které však vzhledem k poválečnému politickému vývoji nedospěly k realizaci.

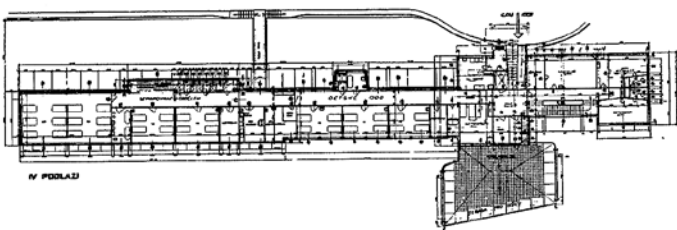
Slovenská strela

→ Vladimír Grégr

→ 1934–1936

Návrh dieselového vlakového expresu Slovenská strela zadalo Konsorcium Ringhofferových závodů a Tatry-Kopřivnice přednímu reprezentantovi aerodynamického směru v české architektuře. Vlak se měl stát nejrychlejším spojením mezi Bratislavou a Prahou a zároveň Bohumínem a Prahou, když se obě soupravy propojily v železničním uzlu Česká Třebová. Celková doba jízdy byla 4 hodiny 51 minut. Vladimír Grégr navrhl vnitřní vybavení, kapotáž tohoto expresu byla v duchu tendence „streamlined architecture“ 30. let, jak ji známe z tvorby Normana Bel Geddese a z vlakových souprav v Německu, Británii a USA. Poslední souprava byla stažena z provozu v roce 1960. Tvorba Vladimíra Grégra začala velmi populární stavbou Vodáckého klubu pod Barrandovem. V zahradním městě Barrandov postavil řadu vil, z nichž první byly koncipovány v duchu aerodynamického funkcionalismu Hanse Scharouna. Po „výstavní vile“ ① následovala vila Dr. Čelakovského ②, která je pozoruhodná prohnutím mezonetového obytného prostoru výhledem na údolí Vltavy. Grégr se rázem stal oblíbeným architektem vil vyšší pražské střední třídy a postavil v podobném duchu luxusní vilu pro notáře Dr. Schauera v Jevanech ③. Na základě inspirace cest do Kalifornie a Španělska aplikoval v dalších vilových stavbách na Barrandově a v okolí Prahy v druhé polovině 30. let „cottage-style“. Jako člen pražské zednářské lóže se během okupace intenzivně zapojil do politického ústředí národního odboje proti německé okupaci. Zapůjčením svého pasu a organizačním zajištěním umožnil útěk ministra Dr. Ladislava Feierabenda do Londýna, kde se stal členem exilové vlády. Po odhalení byl uvězněn, ještě ve vězení skicoval návrhy vil pro rodinu Václava a Miloše Havlových, ale nakonec byl popraven jako hrdina v Berlíně-Plötzensee.

Dermatovenereologický pavilon městské nemocnice

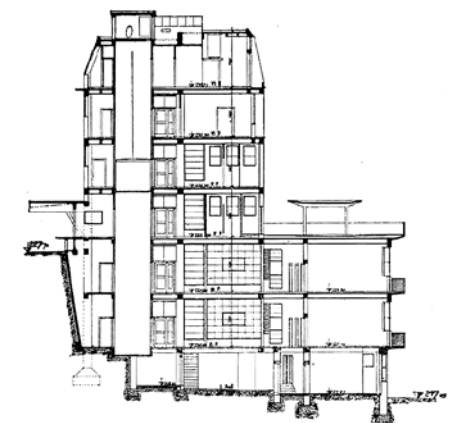
→ Praha 8, Bulovka

→ Jan Rosůlek

→ 1935–1936

Pavilon je poslední součástí areálu bývalé městské nemocnice, která byla postavena ještě před 2. světovou válkou. Protáhlý komplex, který je komponovaný ze 3 spojených objektů, citlivě usazených do prudkého svažitého terénu. Jižní blok s pokoji pacientů je představen před protáhlý objekt podél vrstevnice. Blok je ukotven příčně ke svahu a jeho čelo je tvarováno pilovitým reliéfem lodžii. Vzhledem k obtížnému terénu je hlavní vstup umístěn ze severní strany ve čtvrtém podlaží, což je uprostřed hlavní vysoké budovy. Živé plastické členění všech 3 propojených hmot i originální formátování a profilace okenních a dveřních otvorů připomíná inspiraci námořní architekturou. V interiéru se tato inspirace projevuje například zaoblenými štíhlými okenními pásy sledující spád schodiště,

které dodávají stavbě originální dynamickou formu. Jde o vynikající příklad členité aerodynamické architektury 2. poloviny 30. let i v mezinárodním srovnání. Podobné principy na přelomu 50. a 60. let rozvíjel britský architekt James Stirling například v univerzitním areálu v Leicesteru. Jan Rosůlek (1900–1990) absolvoval ČVUT u profesora Antonína Engela a poté se spolužákem Evženem Linhartem vstoupili do služeb městského stavebního úřadu. V letech 1928–1929 si postavil v Dejvicích vlastní vilu (vedle vily Evžena Linharta). Koncem 30. let vstoupil do semináře, který vystudoval a byl vysvěcen za kněz, nakonec působil jako farář v Praze-Podolí. Na konci života bydlel se svou sestrou, známou herečkou, Marií Rosůlkovou v kubistickém trojdomu Josefa Chochola pod Vyšehradem.

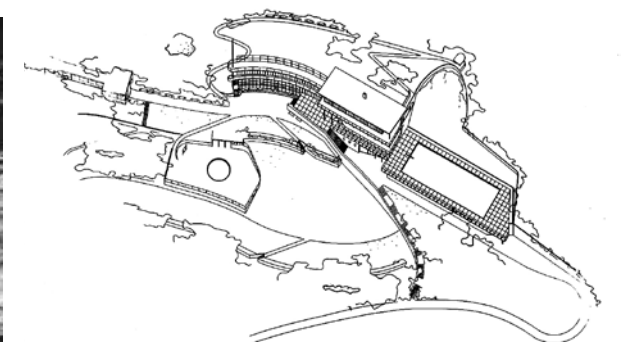
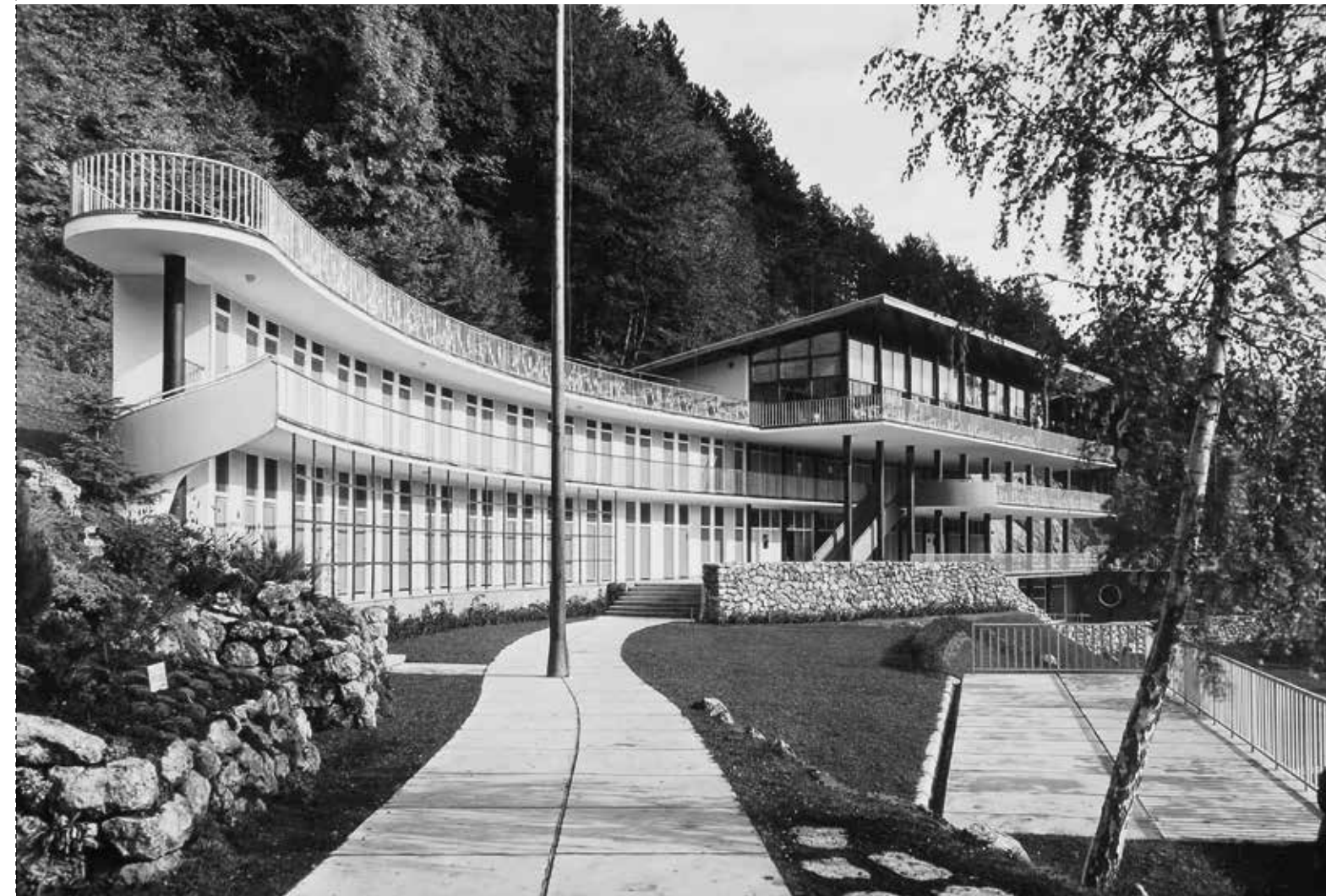
Koupaliště Zelená žába

→ Slovensko, Trenčianske Teplice, 17. novembra 1

→ Bohuslav Fuchs

→ 1935–1938

Centrem aktivit Bohuslava Fuchse (1895–1972) bylo Brno a moravský venkov, nicméně ve 30. letech se výrazně prosadil i na Slovensku. Po soutěži na zotavovnu Morava ● byl pověřen realizací zotavovny v Tatranské Lomnici v roce 1930. Stavba je situována na vrstevnici pod kulisou Lomnického štítu. Bílý objekt byl navržený ve funkcionalistickém duchu a sestává z křídla hostinských pokojů s pilovitým závěrem a průběžným balkónem a nižším terasovitě uspořádaným společenským objektem. Vedle sanatoria Machnač v Trenčianských Teplicích jde o nejvýznamnější zotavovnu pro pracující postavenou v meziválečné době. V roce 1935 Bohuslav Fuchs zvítězil v soutěži na masterplan lázní v Trenčianských Teplicích. Získal zadání na rozšíření „kursalonu“ s knihovnou a na termální koupaliště Zelená žába. Terasovitý objekt restaurace a kavárny s pultovou střechou přechází do volně lehce zaobleného křídla s garderobami, které je zakončené efektním spirálovým schodištěm. Pestrá skladba rozmanitých materiálů: dřeva, kamene a skla, koresponduje s polohou na hraně lesa a opuštěného kamenolomu. Nabízí však detaily, které prozrazují architektův příklon k aerodynamické a organické tendenci architektury 2. poloviny 30. let. Zadní stěnu restaurace v horním patře zdobila nástěnná malba s lázeňským motivem od brněnského malíře Františka Kalába. Čelní stěna vinárny byla pojednána fototapetou panoramatu Vysokých Tater od pražského fotografa Karla Plicky. Jde o jeden z nejvýznamnějších příkladů organické linie v české architektuře. Fuchsovy aktivity na Slovensku doplňuje obytný dům v Bratislavě na Hviezdoslavově náměstí, gymnázium v Martině, urbanistické řešení a obytný soubor v Komárně z počátku 50. let.

Budova Živnostenské banky (dnešní ústřední budova ČNB)

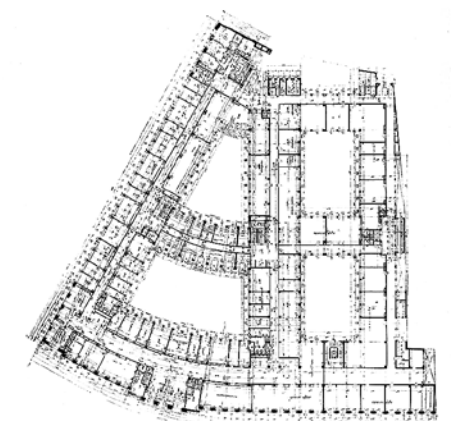
→ Praha 1, Na Příkopě 28

→ František Roith

→ 1930–1942

Na přelomu 20. a 30. let byla vypsána užší soutěž na centrálu Živnostenské banky, v níž porotu zaujal návrh Josefa Gočára. Vybrán byl však k realizaci návrh Františka Roitha (1876–1942). Roith byl autorem Ředitelství pošt a telegrafů v Brně, poté celé řady významných veřejných budov v Praze (ministerstvo financí, ministerstvo zemědělství v Petřské čtvrti, městská knihovna s rezidencí primátora na Starém Městě a poštovní spořitelna na Václavském náměstí) a nakonec i Společenského domu v Luhačovicích. Roithův návrh Živnostenské banky, který byl koncipován v duchu monumentálního funkcionalismu, prozrazoval jeho školení u Otty Wagnera a odkazoval k Vídeňské poštovní spořitelně. Monumentální vstupní rizalit rytmičovaný 3 vertikálními okny osvětluje

schodišťovou halu je završen na římsě stojící sochou Světlohoše se lvem od Antonína Poppa z roku 1898, která symbolizuje pokrok a liberalizaci obchodu. Socha byla přenesena z původní budovy Živnostenské banky. Interiéru vévodí hlavní dvorana, v podzemí je umístěn rozsáhlý trezor. Architekt Roith novostavbu se vstupem z ulice Na Příkopech propojil velkorysou pasáží se Senovážným náměstím a bývalou budovou Plodinové burzy. Po znárodnění Živnostenské banky v roce 1945 se stala budova v roce 1950 sídlem ústředí Statní banky československé a v roce 1993 sídlem České národní banky. František Roith nesporně patřil svou rozsáhlou tvorbou k nejproduktivnějším architektům meziválečné doby.

Dům Zemské banky (Skleněný palác)

→ Praha 6, nám. Svobody 1

→ Richard F. Podzemný

→ 1936–1937

Ze soutěže pořádané Zemskou bankou vzešel jako vítězný návrh nadstandardně řešený luxusní obytný dům, který vytváří čelo náměstí Svobody. Vstup je organizován z elegantního vestibulu uprostřed hlavního průčelí. Na něj navazuje v parteru prosvětlený koridor, z něhož vychází 5 schodišťových sekcí s výtahy. Dům obsahuje celkem 61 bytů s elektrickými kuchyněmi ve velikosti od čtyřpokojových až po garsoniéry. Byty jsou navrženy tak, že vnitřní haly mají přímé osvětlení. V průčelí obloženém světlými keramickými dlaždičkami se rytmicky střídají pásová okna se zimními zahradami a lodžiemi. V suterénu byly už podzemní garáže a střešní terasa sloužila jako sluneční lázně. Byty byly vytápěny podlahovým systémem (Crittall). Vestibul zdobí reliéfy Jana Laudy, socha klečící ženy s dítětem od Bedřicha Stefana a prosklené průčelí z leptaného skla Jana Baucha. Dům Zemské banky si udržuje svoje nepopíratelné místo mezi nejvýznamnějšími luxusně pojatými bytovými domy 30. let. Richard F. Podzemný (1907–1987) byl žákem a spolupracovníkem Pavla Janáka (např. na hotelu Juliš) a na počátku své kariéry dosáhl několika úspěchů v bytových soutěžích (Baba, pražské soutěže na nejmenší byty obce pražské a obytné domy družstva Včela se spolužáky Kamilem Ossendorfem a A. Tenzerem). V průběhu 30. let postavil ještě řadu vilových a víkendových domů, z nichž vynikají ty v Českých Budějovicích, s K. Ossendorfem, víkendový v Louňovicích a ateliérový dům v Mnichovicích. S A. Tenzerem a V. Hilským po válce obnovili Lidice (vypálené po atentátu na Reinharda Heydricha). Z pozdější tvorby připomeňme polikliniku v Břevnově, plavecký stadion v Podolí a 1. etapu kliniky v Motole. V 2. polovině 60. let vyučoval na VŠUP.

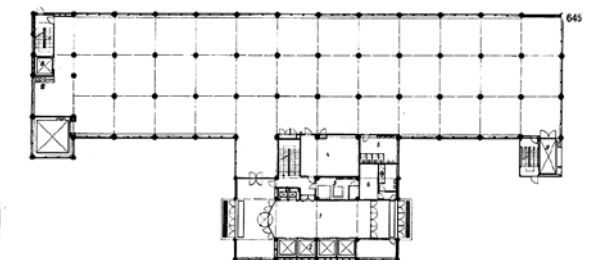

Administrativní budova firmy Baťa č. 21

- Zlín, třída Tomáše Bati 21
- Vladimír Karfík
- 1937–1938

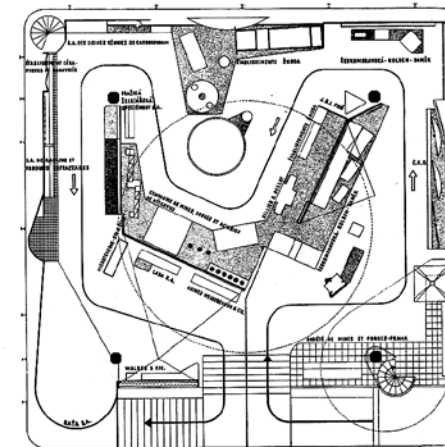
Administrativní budova Baťa č. 21 se stala centrálou Baťova obuvnického impéria a dominantou města Zlína. V té době byla nejvyšší budovou v republice se svými 77,5 metry. Objekt má železobetonovou konstrukci s kulatými sloupy a tradičním Baťovským modulem $6,15 \times 6,15$ metrů, který umožňoval variabilitu řešení jednotlivých pater. Konstrukce byla tvořena pomocí posuvného bednění. Vertikální rytmus kulatých betonových sloupů v průčelí doplňuje horizontální vyzdívka parapetů s dvojitými ocelovými okny. Originálně byla řešena pracovní šéfa v pojízdném výtahu i s umyvadlem. Budova je opatřena speciálním systémem vytápění a klimatizace napojené na parovodní síť celé továrny. V jednotlivých patrech byly jak velkoprostorové kanceláře, tak i prostory dělené flexibilními příčkami. Tato moderní stavba naplněná řadou funkcí (ředitelství, plánovací a výrobní prostory) ukončovala globálně úspěšnou meziválečnou éru a stala se symbolem prosperity celého koncernu. Vladimír Karfík (1901–1996) po absolutoriu ČVUT krátce prakticoval v Paříži u Le Corbusiera a poté strávil téměř 4 roky v USA, kde spolupracoval v Chicagu nejprve s firmou Holabird a Root, posléze prakticoval u Franka Lloyd Wrighta v Taliesin East ve Wisconsinu i v Taliesin West v Arizoně. V dubnu roku 1930 ho angažoval Jan Baťa k přesunu do Zlína, kde se stal autorem řady firemních, továrních, obytných a zejména obchodních budov (Brno, Bratislava, Liberec, Amsterdam). Jeho zlínské období zakončily krátce po válce stavby lázní, okresního úřadu a sídliště Obeciny. Od roku 1946 působil jako profesor na slovenské technické univerzitě v Bratislavě. V letech 1978–1982 působil jako hostující profesor na University of Malta.

Československé státní pavilony 30. let

→ Chicago 1933 – Kamil Roškot ², Brusel 1935 – Antonín Heythum ¹, Paříž 1937 – Jaromír Krejcar ⁴,
New York 1939 – Kamil Roškot ³

Státní pavilony ve 20. letech ilustrovaly vývoj české architektury od národního slohu přes vliv architektury holandského civilismu k důstojné monumentalizující moderně Kamila Roškota. Ve 30. letech další pavilony reprezentují sebevědomě svébytnou moderní a se západním světem kompatibilní kulturu nového státu. Ve vnitřní instalaci byl kladen důraz na podporu obchodních zájmů technologicky vyspělé země. Úsporný a disciplinovaný pavilon Adolfa Benše v Liège v roce 1931 byl postaven pro mezinárodní výstavu těžkého průmyslu. Český starosta Chicaga, Antonín Čermák, prosadil pavilon své vlasti na světové výstavě v roce 1933 od Kamila Roškota, jehož realizace se však už nedožil. Byl omylem zastřelen při pokusu o atentát na prezidenta Roosevelta, kterého doprovázel na Floridě. Pro světovou výstavu v Bruselu v roce 1935 byl vybrán ze soutěže návrh Antonína Heythuma (1901–1954), který vynikal jako scénograf. Tuto specializaci uplatnil i ve svém dřevěném pavilonu, v němž situoval ve vstupní hale zavěšený sportovní aeroplán Praga E-114 Air Baby. Pavilon v Paříži, který byl navržený Jaromírem Krejcarem, patřil k nejobdivovanějším stavbám světové výstavy v roce 1937. Svítící skleněná kostka nad Seinou, která byla posazena na čtyřech ocelových sloupech konstrukce z Vítkovických železáren, kontrastovala s pompézní podobou pavilonů Sovětského svazu a nacistického Německa. Politická sounáležitost s Jugoslávií se projevila stavbou pavilonu od Ferdinanda Fencla ve veletržním areálu v Záhřebu v roce 1938. Pavilon na světové výstavě v New Yorku byl otevřen po obsazení země německou armádou v době, kdy Československo přestalo oficiálně existovat. Stal se tak symbolickým náhrobkem jeho úspěšné dvacetileté existence. U jeho vstupu byla zavěšena československá vlajka na půl žerdi.

1938–1945

Mnichovská dohoda ukončila úspěšnou epochu 20ti let první republiky. Když byl 15. března 1939 stát rozdělen na Protektorát Čechy a Morava a Slovenský štát, byl počátek 2. světové války dne 1. září již neodvratný. Poté byly 17. listopadu uzavřeny české vysoké školy a více než 1.200 studentů bylo uvězněno v koncentračním táboře v Sachsenhausenu u Berlína. V českém prostředí rostl odpor k nacistickému režimu, který vyvrcholil atentátem na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Na začátku okupace se ještě dokončovala ve funkcionalistickém stylu řada veřejných staveb a soukromí stavebníci rychle investovali do výstavby obytných domů a letních sídel. Češi v protektorátní správě usilovali o zachování národní identity a kultury podporou literatury, historie národa, divadelních a hudebních tradic a v oblasti architektury i snahou o plánovou a fotografickou dokumentaci historických a folklorních památek. V urbanistickém plánování, které pokračovalo i ve válečných letech, se projevila polarita mezi snahou okupantů o prosazení monumentalizujících tendencí třetí říše a určitou rezistencí českých architektů sledujících skromnější koncepty inspirované skandinávskou tradicí a vernakulárních domácích motivů se snahou o harmonii s přírodou. Německá správa zorganizovala několik soutěží na krematoria, v nichž se objevila řada pozoruhodných a odvážných návrhů českých architektů. Svaz českého díla (Czech Werkbund) stačil ještě zorganizovat několik výstav bydlení a bytového zařízení v Praze, Brně a Zlíně. Ke konci války se architekti intenzivně věnovali zpracování teoretických témat v oblasti urbanismu, typologie a prefabrikace, které byly bezprostředně po válce zveřejněny. Těmito studiemi architekti směřovali již k úkolům, které se předpokládali v poválečné výstavbě.

Německý Wehrmacht bourá hraniční pylon navržený architektem Josefem Havlíčkem, 1938.

Jan Kotík: Obálka zvláštního čísla časopisu *Architektura* k výstavě *Za novou architekturou*, 1940.

Jan E. Koula: Kniha *Nová česká architektura*, 1940.

Albert Speer z osady Baba shlíží na údolí města Prahy společně s říšským protektorem Reinhardem Heydrichem a K. H. Frankem, 4. 12. 1941

Státní prezident Emil Hácha na výstavě *Za novou architekturou* obhlíží model projektu Josefa Gočára na Staroměstskou radnici z roku 1909, 1940.

Jan Kotík: Plakát výstavy *Za novou architekturou*, 1940.

Jiří Štursa: Kniha *Velkoměstský nájemný dům*, 1943.

Šedesáté narozeniny Pavla Janáka ve Svazu českého díla, 1942

1938

- 10. října – Československo je donuceno postoupit pohraniční území Sudet nacistickému Německu a území Těšínska, Oravy a Spiše Polsku.
- 2. listopadu – První vídeňská arbitráž, ve které Maďarsko získává jižní Slovensko
- 30. listopadu – Emil Hácha zvolen prezidentem Česko-Slovenské republiky

1939

- 15. března – Okupace českých zemí nacistickým Německem a vznik *Protektorátu Čechy a Morava*
- 17. března – Otevření obchodního domu *Bílá labuť* v Praze, největšího obchodního domu v tehdejším Československu
- 28. října – Protesty československé veřejnosti v Praze proti okupaci za hojné účasti studentů, při nichž je zastřelen jeden dělník a těžce zraněno 15 účastníků, z nichž student medicíny Jan Opletal 11. listopadu zraněním podlehl
- Podzim – Výstava Svazu českého díla k 25. výročí založení v Praze
- 17. listopadu – Uzavření českých vysokých škol nacisty (tzv. *Den studentstva*) a uvěznění více než 1200 českých studentů v koncentračním táboře Sachsenhausen u Berlína

1940

- 30. května – Vernisáž výstavy *Za novou architekturu* v UMPRUMu v Praze

1944

- Zastavení vydávání časopisu *Architekt SIA*, poslední číslo věnováno diskusi o monometalismu v architektuře
- 6. června – Zahájení spojenecké operace *Overlord* – vylodění v Normandii

1945

- 14. února – Bombardování Prahy spojeneckými letouny (701 obětí, 93 budov zcela zničeno)
- 23. února – Návštěva Alberta Speera v Ostravě za účelem zjištění potenciálu zdejšího průmyslu, následně obsazení sovětskou armádou
- Duben – Vydání knihy Emanuela Hrušky *Urbanistická forma*
- 5. května – Pražské povstání
- 8. května – Konec 2. světové války; větší část Československa osvobozena sovětskou armádou maršála Ivana S. Koněva. Západní část Čech, až po demarkační čáru za Plzní, osvobozena 5. americkou armádou generála George S. Pattona

1941

- Březen – Výstava *Bydlení* Svazu českého díla v Domě uměleckého průmyslu v Praze
- Architekt Godber Nissen ve spolupráci s Hermannem Henselmannem projektují továrnu na letecké motory v Praze-Letňanech
- Výstava kreseb Emila Králíka v Národním technickém muzeu v Praze a v Brně
- 27. září – Reinhard Heydrich jmenován zastupujícím říšským protektorem Čech a Moravy
- 4. prosince – Návštěva hlavního architekta Třetí říše Alberta Speera v Praze za účelem konzultací budoucího urbanistického vývoje města

1942

- 1. května – Vernisáž výstavy *Lidový byt* v Domě uměleckého průmyslu (DUP) v Praze
- 27. května – Atentát na Reinharda Heydricha, podlehl zranění 4. června v nemocnici na Bulovce
- 9. června – Vypálení obce Lidice nacisty
- 19. června – Poprava předsedy protektorátní vlády generála Aloise Eliáše v Praze
- 24. června – Vypálení obce Ležáky nacisty
- Zastavení vydávání časopisu *Architektura*, jediným odborným časopisem zůstal *Architekt SIA*

1943

- 2. února – Kapitulace německé 6. armády u Stalingradu
- 11. února – Poprava architekta Miroslava Lorence v Breslau a 22. února poprava architekta Vladimíra Grégra v Berlíně-Plötzensee za účast v odboji
- Výstava kreseb Jana Kotěry v Národním technickém muzeu

Hospodářské záložny a městské spořitelny

→ Královice ①, Říčany ④, Praha ③, Železný Brod ②

→ František Stalmach, Jan Hanuš Svoboda

→ 1932–1943

Po studiích na stavebních průmyslových školách v Brně a Bratislavě se oba architekti potkali v ateliéru Josefa Gočára na AVU, kde absolvovali v roce 1927. Poté pracovali ve společném ateliéru, kde navrhli obchodní dům Baťa v Ostravě. Profilovali se ovšem kvalitními stavbami řady finančních ústavů a spořitelen po celé republice (Kostelec nad Černými lesy, Moravská Ostrava, Ledec nad Sázavou, Soběslav, Kolín), z nichž se některé dokončovaly za německé okupace (Královice, Říčany, Benátky nad Jizerou a Nymburk). Série těchto finančních ústavů kulminovala multifunkčním palácem Atlas s kavárnou, kinem a byty. Hlavní vstup je situován do zaobleného nároží provedeného v krásném detailu kombinujícím mramorový obklad se skleněnými cihlami a chromovanými ocelovými profily. Zaoblená hmota nároží je předložena před parter spořitelny. Piano nobile obíhá pás širokých velkoprofilových oken,

pod stropem vystřídáných pásem ze skleněných cihel. V následujících čtyřech patrech je zaoblené nároží opatřeno balkony. Palác Atlas vytváří významný urbanistický akcent při vstupu do Karlína. Poslední z řady finančních ústavů byla hospodářská záložna v Nymburku. Všechny tyto stavby mají podobný detail a rukopis, který se naposledy v době okupace projevil v Železném Brodě, kde byl finanční ústav spojen s provozem hotelu Cristal. Zaoblená nároží a vrstvení horizontálních pásů jsou reflexí díla architekta Ericha Mendelsohna. Jejich tvorba ve vlasti byla završena těsně po válce výstavbou obytných domů na Žižkově a ve Vršovcích. Po komunistickém převratu v únoru 1948 oba architekti emigrovali. Jan Svoboda (1904–1978) odešel do USA a František Stalmach (1903–1985) do Kanady, kde ještě na počátku 60. let postavil v Torontu dva kostely pro českou komunitu.

Administrativní a nájemní dům První moravské spořitelny

→ Brno, Jánská 10

→ Josef Polášek, Heinrich Blum, Otakar Oplatek

→ 1937–1939

Po vítězné soutěži na centrálu První moravské spořitelny v roce 1936, byl pověřen projektem kolektiv vedený Josefem Poláškem (1899–1946). Stavba byla prováděna ve dvou etapách – nejprve byla postavena východní část, která fungovala provizorně až do dokončení hlavní budovy s centrální pokladní halou. V parteru celého objektu byly poté umístěny pronajímatelné obchody s plně prosklenými výkladci. Hlavní vstup přechází do oválné haly se schodištěm, odkud je přístup do vlastní pokladní haly a schodištěm do galerie, která lemuje její prostor. Stěny galerie jsou členěny rytmicky kulatými okny, které dodávají celému prostoru dynamický charakter. Jde o jeden z nejpůsobivějších vnitřních prostor meziválečného Brna. Nad proskleným parterem v průčelí je průběžný okenní pás administrativních pracoven zaměstnanců. Patra jsou obložena keramickým obkladem a na terase je dvoupatrový kaskádový penthouse. Stavba byla dokončena krátce po německé okupaci, a přestože šlo o progresivní příklad moderní architektury, byla rozsáhle uveřejněna v německém časopise *Moderne Bauformen*. Josef Polášek, žák Pavla Janáka, byl členem CIAM a nejaktivnějším architektem brněnského městského stavebního úřadu. K jeho realizacím patří sociální byty (Královo Pole, Husovice a po válce Tábor s J. Krohou a V. Kubou), školy, vlastní dům a přestavba Dominikánského kláštera na magistrát města Brna. V rodném Kyjově postavil několik rodinných domů a po válce svou poslední stavbu – školu. Heinrich Blum (1884–1942) se stal obětí holokaustu. Jeho vila Wittal je nyní rekonstruována pro brněnské centrum židovské kultury. Otakar Oplatek (1907–1985) se podílel po válce na rekonstrukci Mikulova a na konečné podobě Janáčkova divadla.

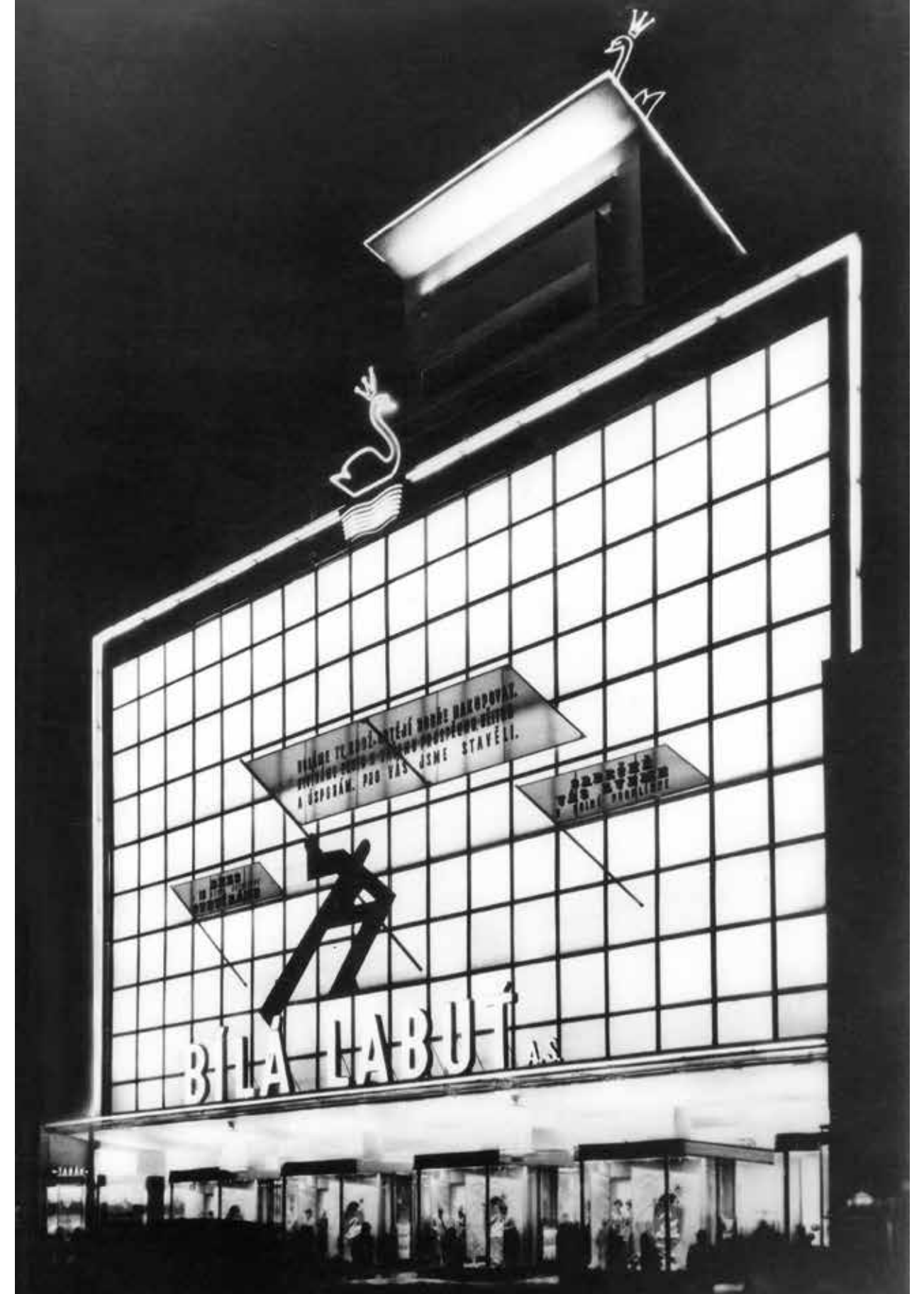
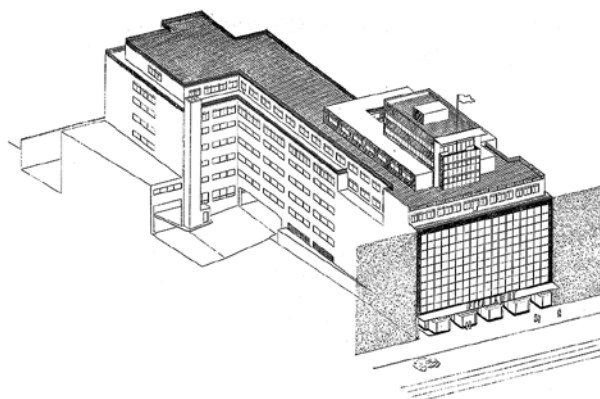
Obchodní dům Bílá labuť

→ Praha 1, Na Poříčí 23

→ Josef Kittrich, Josef Hrubý

→ 1937–1939

Jeden z nejvýznamnějších obchodních řetězců první republiky Brouk a Babka vypsal soutěž se záměrem vybudovat největší pražský obchodní dům. Po demolice v létě roku 1937 se vítězný návrh Josefa Kittricha (1901–1968) a Josefa Hrubého (1906–1988) ihned začal realizovat. Obchodní dům, nazvaný Bílá labuť, převzatý z názvu zbořeného domu, byl otevřen 17. března 1939, dva dny po německé okupaci. Dispozice má přehledné funkční vazby mezi zázemím pro zboží, personál, administrativu a prodejní prostory. Vertikální propojení bylo vyřešeno prvními pojezdovými schody mezi prvním a druhým patrem a skupinou rychlovýtahů, které vedly až do šestého podlaží. Železobetonový skelet s krakorcovitým vyložení do ulice umožnil řešit hlavní průčelí jako velkorysou skleněnou plochu o velikosti 18 x 33 m s rastrom tabulí Termolux z vrstveného skla. Průčelí nabízelo možnosti osvětlovaných reklam pomocí výbojek a neonových trubíc. Na střeše byla umístěna pět metrů vysoká otáčivá svítící labuť. Ke vstupu byl návštěvník lákán vstupní pasáží s řadou prosklených výkladců z nerezové oceli osvětlených zvlněnými trubcovými neony. Interiéry vybavil Jan Gillar, který byl blízkým přítelem psychoanalytika Bohuslava Brouka, syna jednoho z majitelů. Tento největší obchodní dům republiky, který byl vybaven špičkovým technologickým vybavením své doby, jako bylo podlahové topení, centrální pneumatická pokladna, signalizace, klimatizace, skluz odpadu ze všech pater, měl kapacitu 500 zaměstnanců a návštěvnost až třicet tisíc zákazníků denně. Josef Kittrich se po válce stal děkanem a následně profesorem na ČVUT. Josef Hrubý se stal členem tria Cubr-Hrubý-Pokorný. V roce 2021 byla dokončena rekonstrukce podle návrhu architekta Marka Tichého.

Vila Josefa Volmana

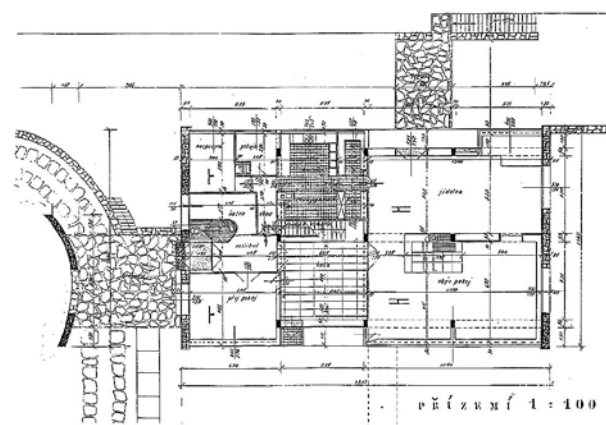
→ Čelákovice, Stankovského 46

→ Karel Janů, Jiří Štursa

→ 1938–1939

Oba architekti – původně členové skupiny PAS (Karel Janů, Jiří Štursa, Jiří Voženílek) – se angažovali již jako studenti v aktivitách Levé fronty na počátku 30. let, kde podpořili vedené Teigeho tezi, že architektura není uměním, ale vědou a zároveň ostře odmítali stavbu vil pro bohatší vrstvu. Tuto zásadu později sami porušili, když navrhli luxusní rezidenci majitele továrny na obráběcí stroje. Vila je posazena do terénního zlomu s parkovou úpravou tak, že je ve vstupu od jihu dvoupodlažní a k severu třípodlažní, a je zakončená penthousem na střeše s bazénem ledvinového tvaru. Corbusierovské principy kompozice s okenními pásy zdůrazňují horizontální členění a jsou prostřídány lodžemi a předsazenými terasami, kterými byl objekt propojen s terénem. Vnitřní vybavení vily bylo provedeno v důmyslných barevných kombinacích materiálů. Ve vstupním prostoru byl šatnový paraván ze skleněných

cihel, schodiště lemovaly perforované dřevěné balustrády a koupelny byly obloženy mramorem. Vila byla dokončena až za německé okupace a poprvé byla zveřejněna až za Pražského jara 1968. V roce 2015 byla vila rekonstruována architektem Markem Tichým. Karel Janů (1910–1995) samostatně postavil ještě před válkou továrnu v Rakovníku a luxusní apartment na Letné. Po vydání knihy „Socialistické budování“ se stal v roce 1948 generálním ředitelem znárodněného stavebního průmyslu a hlavním strатегоm bytové prefabrikace. Od roku 1960 byl profesorem ČVUT. Jiří Štursa (1910–1995), který se za války věnoval studiím typologie bydlení, byl autorem dvouletkového sídliště Bělský Les v Ostravě a obytného domu z ocelového skeletu na Babě. Společně s Vlastou Štursovou a sochařem Otakarem Švecem byl autorem Stalinova pomníku a stal se profesorem na ČVUT.

Nemocnice v Kyjově

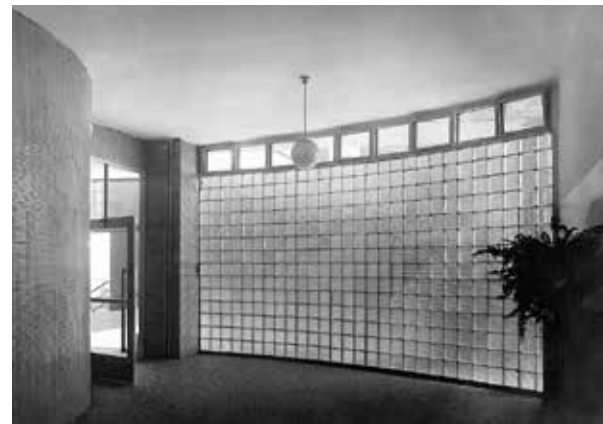
→ Kyjov, Strážovská 22

→ Bedřich Rozehnal

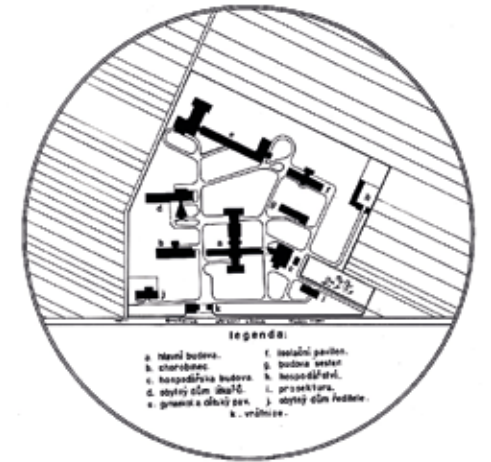
→ 1938–1947

Bedřich Rozehnal (1902–1984), žák Emila Králíka a Jiřího Krohy, patřil k prvním absolventům české školy architektury v Brně založené hned po první světové válce. Ještě jako student postavil několik rodinných domů v duchu Le Corbusierovy estetiky (obytný a obchodní dům Pazdera v Tuřanech), kterou následně přenášel do oblastí nemocničních staveb. Poté, co navrhl Dům Útěchy (nemocnici pro léčbu zářením) v Brně a krátce na to nemocnici v Novém Městě na Moravě, si vydobyl naprostou důvěru moravské zemské správy, a proto byl pověřován návrhy celé řady dalších nemocnic na Moravě (Kroměříž, Dačice, psychiatrická nemocnice Jihlava, Třebíč a další). Nejrozsáhlejší z nich byl ovšem nemocniční areál v Kyjově. Tento velkorysý komplex byl navržen ve volně komponovaném pavilonovém dvouraktovém systému s optimálním

prosvětlením vnitřních prostor a komfortním vybavením pokojů pacientů i společenských místností. Nemocnice byla vybavena tehdy nejvyspělejšími technologiemi operačních a vyšetřovacích sálů. Výstavbu nezastavila ani 2. světová válka, protože německá okupační správa zohlednila potřeby Wehrmachtu, a proto byl dostavěn chirurgický pavilon, který od roku 1943 sloužil jako lazaret jednotek SS a zraněných vojáků. Další pavilony této nemocnice a také nemocniční areály v Kroměříži a Dačicích byly dokončovány až krátce po válce. Nesporná architektonická kvalita návrhů Rozehnalových nemocnic, které dokázal uskutečnit za pomoci české zemské správy v obtížné době nacistické okupace, vedly k tomu, že byl ihned po válce povolán svým někdejší učitelem a prvním poválečným rektorem VUT, Jaroslavem Syříštem, na místo profesora brněnské techniky.

Pohled J. jižní

Hotel Vlčina

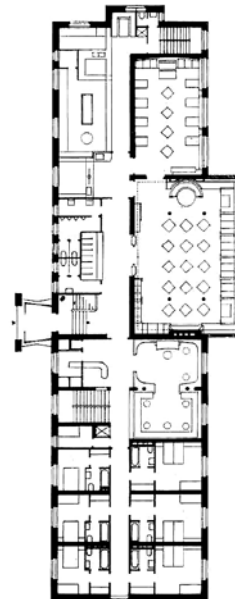
→ Frenštát pod Radhoštěm, Horečky 616

→ Bohuslav Fuchs

→ 1940–1945

I když byly na počátku okupace ještě dokončovány stavby v duchu funkcionalismu, situace se radikálně změnila převzetím striktních německých předpisů zamezujících vznik nové architektury a preferujících tzv. „Heimatstil“. Funkcionalistická architektura byla považována za „zvrhlé umění“. Německá okupační správa však podporovala tvorbu regulačních plánů, proto se staly urbanistické úlohy důležitou náplní práce architektů v průběhu války, kdy stavební činnost, mimo vojenské účely, byla zastavena. Urbanismus byl i hlavní náplní práce architekta Bohuslava Fuchse (1895–1972). V architektonické tvorbě se tehdy vrátil ke svým romantickým počátkům z doby krátce po studiích u Jana Kotěry. Jistou roli hrála i reminiscence na dětství poblíž lidových staveb Dušana Jurkoviče na Hostýně a na Radhošti. Smísil v nich svou funkcionalistickou erudici

při práci s vnitřním prostorem, což prezentoval především ve stavbě hotelu Vlčina. Vytvořil originální vernakulární styl inspirované místními tradicemi a přírodními materiály. V podobném duchu koncipoval i areál vlastní továrny AKA a domy zaměstnanců ve Skryjích u Tišnova a několik dalších projektů hotelů, rodinných domů a chat. Po válce byl Bohuslav Fuchs jmenován profesorem urbanismu na VUT v Brně, kde byl společně s Bedřichem Rozehnalem vůdčí osobností. V roce 1958 byli oba tito profesori na hodinu vyhozeni z politických důvodů. Rozehnal skončil vězení a Fuchs vyvázl s podmíněným trestem ve vykonstruovaném procesu. Teprve v polovině 60. let se dočkal satisfakce vítězstvím ve dvou soutěžích jednak na dostavbu Národního divadla v Praze, a na obchodní dům ve Znojmě. V roce 1969 mu byla udělena prestižní Herderova cena na vídeňské univerzitě.

Nové divadlo Hodolany

→ Olomouc, Ostravská 1

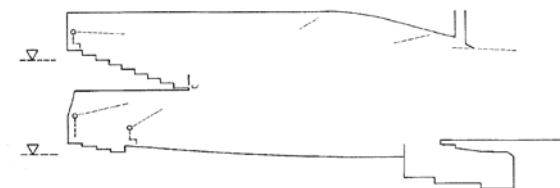
→ Lubomír Šlapeta

→ 1941–1942

Tíživá doba okupace přinášela značné restriktce pro české obyvatelstvo nejen v ekonomické, ale i kulturní oblasti. Proto se česká komunita spojovala v ochraně národního dědictví. Protektorátní správa podporovala dokumentaci tradic a českého umění, například i zakreslování a fotografování významných staveb. Jednou z důležitých aktivit byla i snaha udržet při životě české divadlo. Když okupační správa převzala olomoucké divadlo pouze pro představení v německém jazyce, česká komunita představěla tělocvičnu spolku Orel na předměstí pro česká představení. S minimálními prostředky vznikl skromný, ale půvabný interiér. Zatímco muselo být divadlo povinně opatřeno protiletectvým bunkrem, na úpravu fasády nezbyly peníze. 23. listopadu 1953 divadlo během představení vyhořelo a poté bylo rekonstruováno jiným architektem ve stylu socialistického realismu. Vedle toho střední a podnikatelská vrstva na počátku války rychle investovala

do individuálního bydlení. V této oblasti vznikala řada romantických obydlí, v nichž rezonoval odklon od bílého funkcionalismu k volnějším řešením s použitím přírodních materiálů – dřeva, kamene. Lubomír Šlapeta (1908–1983) tehdy stačil realizovat několik individuálních domů (vila Koudelka v Luhačovicích, vila Mišauer v Olomouci ① a vila Andráškova v Přerově ②). Ke konci války připravoval poválečné investice (obchodní dům ASO Olomouc, tovární město Hulín), k jejichž stavbě nedošlo z důvodů poválečného znárodnění průmyslu. Po válce vyučoval na olomoucké univerzitě, odkud byl po roce 1948 vyhozen, upadl v nemilost a byl i vyloučen ze Svazu architektů. V roce 1966 využil pozvání Hanse Scharouna k práci v jeho ateliéru v západním Berlíně. Spolupracoval zejména na divadle ve Wolfsburgu a německém velvyslanectví v Brazílii. Po návratu postavil katolický kostel v Tiché (Beskydy) a upravil více než 60 oltářů kostelů dle požadavků II. vatikánského koncilu.

Jez s vodní elektrárnou

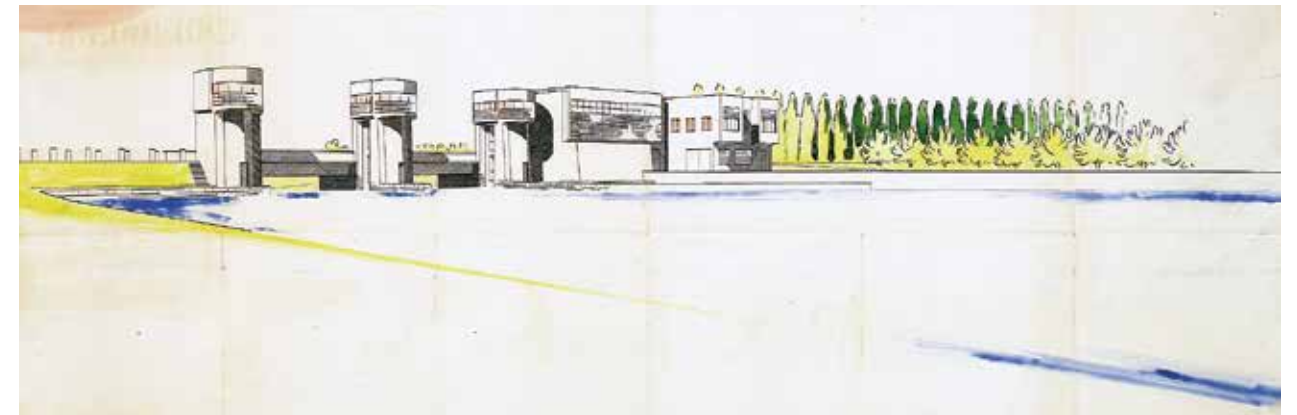
→ Předměřice, Průmyslová 177

→ Josef Štěpánek

→ 1940–1952

V rámci programu splavnění českých řek došlo v letech 1915–1917 k výstavbě jezu v Předměřicích navrženém v kubistickém stylu Pavlem Janákem. Tento jez byl v důsledku povodně poničen. Na konci 30. let byla započata výstavba nového jezu o 45 metrů dále po proudu toku Labe. Stavba probíhala pomalu během 2. světové války, protože německá okupační správa měla zájem na úplném splavnění řeky a byla dokončena až na počátku 50. let. Architekt Josef Štěpánek (1889–1964) se v něm vrátil k tématu vodohospodářské stavby, s níž měl již zkušenosti z doby rané spolupráce s Bohuslavem Fuchsem. Celý komplex se sestává z mostu, vodní elektrárny s provozní budovou ve tvaru písmene L a tří betonových věží s kontrolními budkami. Na západním břehu je areál doplněn obytnými domy zaměstnanců. Řeku překlenuje most se třemi poli, z nichž v jednom je umístěna vodní

elektrárna propojená s provozní budovou a další dvě jezová pole jsou opatřena pevným prahem s pohyblivými stavidly pro kontrolu průtoku. Architektura je koncipována v duchu pozdního aerodynamického funkcionalismu. Ústředním dynamickým motivem architektury je skupina kontrolních věží se zaobleným závěrem a s kombinací skleněných ploch s luxferami. Josef Štěpánek nejprve vystudoval kamenosochařskou školu v Hořicích, poté patřil k nejtalentovanějším žákům Josipa Plečnika na UMPRUMu a nakonec absolvoval Kotěrovu školu na AVU. Na konci 20. let získal nejvyšší ceny ve dvou prestižních pražských soutěžích – na parlament na Letné a na olympijský stadion v Braníku. Vynikající byl jeho soutěžní návrh na technické a zemědělské muzeum na Letné. Bohužel se mu nepodařilo prosadit se žádnou další významnější stavbou a ke konci života se věnoval drobným úkolům pro katolickou církev.

1945–1950

Po osvobození se architekti přihlásili k tradici meziválečné funkcionalistické moderny, avšak v souvislosti s politickým vývojem se projevil zvýšený důraz na sociální problémy měnící se společnosti. Tato tendence byla podpořena výstavami britské a francouzské architektury a přednáškami jejich čelních představitelů. Byla vydána řada teoretických prací, které vznikaly ještě za války. Zvlášť významná byla „Tvorba životního slohu“ Karla Honzíka, proklamující humanistické a ekologické aspekty architektonické tvorby, programová studie Karla Janů „Socialistické budování“, signalizující nadcházející rozsáhlou prefabrikaci bytové výstavby, nebo kniha Ladislava Žáka „Obytná krajina“. Vedle toho vyšly urbanistické studie Josefa Havlíčka a Emanuela Hrušky na radikální přestavbu Prahy – univerzitního města na Albertově, resp. Holešovic a Letné. Tyto práce byly zároveň s regionálními studiemi Bohuslava Fuchse a Bedřicha Rozehnal součástí úspěšné československé prezentace na VI. Kongresu CIAM 1947 v Bridgewateru. Ve výstavbě poválečných let, ve dvouletém hospodářském plánu obnovy, mělo prioritu bydlení, zdravotnictví a školství. Komunistický puč v únoru 1948 tuto etapu, v nichž dozníval ještě liberální systém tržního hospodářství, radikálně změnil. Stavební průmysl byl znárodněn a soukromé architektonické ateliéry byly začleněny do nově vzniklého státního projektového ústavu Stavoprojekt. Z architekta jako představitele svobodného povolání se stal manipulovatelný zaměstnanec podřízený diktátu státního monopolu. Tento systém umožnil na konci 40. let snadnou indoktrinaci socialistického realismu podle sovětského vzoru do českých podmínek. Omezení svobody opanovalo celou společnost, včetně umělecké sféry, když byly všechny umělecké a architektonické spolky zrušeny.

Bedřich Rozehnal s Edvardem Benešem a Hanou Benešovou nad projektem nemocnice v Kyjově, 1946.

Katalog výstavy *Britská města zítřka*, 1947.

Karel Teige – *L'architecture moderne en Tchécoslovaquie*, 1947.

Le Donné, Auguste Perret, Jiří Voženilek a Václav Rajniš ve Zlíně, listopad 1947.

Jiří Kroha, Klement Gottwald a Antonín Zápotocký na otevření *Slovanské zemědělské výstavy*, 1948.

VI. kongres CIAM před továrnou na letecké motory v Bristolu, 11. září 1947.

František Kalivoda – obálka knihy *Bedřich Rozehnal – Cesta k řešení nemocniční otázky města Brna*, 1948

Karikatura Josefa Havlíčka k jeho 50. narozeninám v časopise *Architekt SIA*, 1949.

Jaroslav Král: Karikatura Jiřího Krohy po návratu ze SSSR (1931).

1945

- 16. června – Triumfální návrat Edvarda Beneše z exilu, který se znovu ujímá prezidentského úřadu.
- Červen – Vyhlášení první architektonické soutěže na obnovu Lidic
- 12. července – Úmrtí architekta Kamila Roškota po operaci v Paříži
- 17. července – Shromáždění Bloku architektonických pokrokových spolků (BAPS) v Městské knihovně v Praze
- Dušan S. Jurkovič národním umělcem
- 10. září – Úmrtí architekta Josefa Gočára v Jičíně
- Září – Zahájení vydávání časopisu *Stavebnictví* při Ústřední radě odborů (šéfredaktor: Jiří Štursa)
- 27. října – Začátek postupného odsunu německého obyvatelstva a částí maďarské minority podle Benešových dekretů
- 28. října – Znárodnění soukromých podniků s více než 500 zaměstnanci
- Obnovení vydávání časopisu *Architektura ČSR*

1946

- 25. února – Přednáška F. R. S. Yorkeho v Praze
- 27. února – Přednáška Collina Penna v Praze
- Obnovení vydávání časopisu *Architekt SIA*
- Vydání knihy Karla Janů *Socialistické budování*
- 21. října – Přednáška André Lurcata v Praze na téma *Obnova města Maubeuge* (předcházela přednáška v Brně)
- Výstava *Kamil Roškot* v UMPRUMu v Praze
- Podzim – Návštěva 1. delegace polských architektů v Praze s prezentací obnovy Varšavy

1947

- Leden až únor – 1. návštěva delegace sovětských architektů v Československu
- Expozice československé architektury na Mezinárodní výstavě architektury a urbanismu v Paříži
- 23. dubna – Provolání pro užší spolupráci slovanských architektů v Praze
- Květen – Josef Havlíček konzultantem návrhu paláce OSN v New Yorku
- Léto – Prezentace buňky kolektivního domu v Litvínově na Triennale architektury v Miláně
- 10. června – Vernisáž výstavy *Československá architektura* v Královském institutu britských architektů v Londýně (kurátor: Jaromír Krejcar)
- 18. června – Vernisáž výstavy *Britská města zítřka* v Praze a Brně
- 19. června – Přednáška George Wornuma v Praze na téma *Přestavba Velké Británie*
- 12. července – Založení Unie architektů ČSR (čestní předsedové: Dušan S. Jurkovič, Oldřich Starý)
- 31. července – Výstava *Francouzská architektura* v Praze a Brně (přednášky Marcela Lodse a dalších)
- 5. srpna – Československý den na mezinárodní výstavě *Urbanismus a bydlení* v Paříži
- 18. srpna – Cesta delegace českých architektů do SSSR vedená Jiřím Štursou
- 22. srpna – Přednáška Eugena Rosenberga v Praze
- Účast československých architektů na VI. kongresu CIAM v Bridgewateru (Fuchs, Krejcar, Kalivoda, Neumann, Hruška)
- 22. října – Ustavující schůze *Svazu československých výtvarných umělců* v Praze
- Listopad – Návštěva Auguste Perreta v Praze a ve Zlíně

1948

- 23. února – Výstava *Polský urbanismus* v Praze
- 25. února – Komunistický převrat v Československu
- 10. března – Smrt ministra zahraničí Jana Masaryka (pád z okna Černínského paláce)
- Začátek čistek na univerzitách mezi profesory a studenty
- 3. dubna – Československo odmítá Marshallův plán
- Jaro – Jaromír Krejcar emigruje přes Paříž do Londýna
- Jaro – Výstava *Práce Zemského studijního a plánovacího ústavu v Brně* v Praze
- Léto – Jiří Kroha národním umělcem
- Léto – *Slovanská zemědělská výstava* v Praze podle návrhu Jiřího Krohy, založení *Soukromého ateliéru národního umělce Jiřího Krohy*
- Znárodnění veškerého stavebního průmyslu (generální ředitel: Karel Janů)
- 7. června – Abdikace prezidenta Edvarda Beneše, který umírá 3. září
- 14. června – Klement Gottwald prezidentem
- 28. června – Založení Mezinárodní unie architektů (UIA) v Lausanne, Adolf Benš členem prezidia
- Podzim – Zrušení soukromých architektonických ateliérů a vznik Stavoprojektu – architekti povinně převedeni
- Prosinec – Výstava *Věci a lidé* v Praze uzavírá činnost zrušeného Svazu českého díla

1949

- 1. ledna – Přejmenování města Zlín na *Gottwaldov*
- Zrušení všech uměleckých a zájmových spolků
- Usnesení KSČ o nutnosti typizace a průmyslové výstavby
- Jaro – Výstava *Architektura národů SSSR* v Praze a Brně
- Vydání knihy Bedřicha Rozehnal *Cesta k řešení nemocniční otázky města Brna* (předmluva: Bohuslav Fuchs)
- 21. června – Poprava generála Heliodora Píky
- Členům CIAM je zakázána účast na VII. kongresu CIAM v Bergamu
- Jiří Kroha publikuje stať: *Architektura socialistického budování* – nástup ideologie socialistického realismu

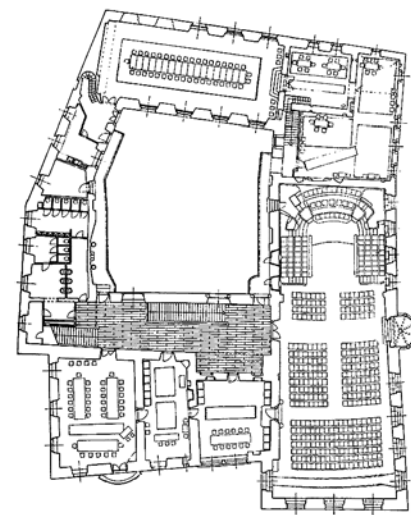
1950

- Jiří Kroha publikuje stať: *O socialistickém realismu v naší architektuře*, v níž kritizuje CIAM a západní kosmopolitní architekturu

Rektorské křídlo Karolina

- Praha 1, Ovocný trh 3
- Jaroslav Fragner
- 1945–1968

Jaroslav Fragner (1898–1967) byl na počátku své tvorby znám jako radikální představitel moderní architektury. V polovině 30. let projevil své mimořádné porozumění pro historický kontext stavbou paláce Merkur. Když byl po válce jmenován profesorem AVU, jako nástupce Josefa Gočára, dostal příležitost zúročit tuto svou schopnost při přestavbě Karolina, které se stalo sídlem rektorátu Karlovy univerzity. Přípravy pro tuto rekonstrukci započaly v roce 1934 a pokračovaly i za okupace. Po válce úpravu Karolina Fragner, který byl poučen skandinávskou architekturou během své studijní cesty, uskutečnil ve třech etapách. V první etapě (do roku 1949) vytvořil slavnostní prostor auly, kterou protáhl podél sousedního Stavovského divadla a opatřil ji zvlněným akustickým stropem. Vytvořil tak důstojný prostor pro univerzitní slavnosti vyzdobený sochou Karla IV. od Karla Pokorného a tapisérií Vladimíra Sychry. Následovala přestavba dalších částí celého bloku, v němž byly umístěny administrativní provozy, a ve třetí etapě se uskutečnila výstavba rektorského křídla s nástupem přes čestný dvůr. Tato etapa byla dokončena krátce po Fragnerově smrti. Dne 25. ledna 1969 v prostorách Karolina začínal pohřební obřad studenta Jana Palacha, který se upálil na protest proti sovětské okupaci. Paralelně s konverzí Karolina navrhl Fragner na Starém Městě rekonstrukci Betlémské kaple, která připomínala působení Jana Husa. Vliv socialistického realismu v 50. letech se v jeho tvorbě projevil ve stavbě planetária v Praze ve Stromovce a v Domě kultury v Ostravě. Od roku 1956 působil i jako hlavní architekt Pražského hradu, kde navrhl dlažbu druhého nádvoří a upravil střední křídlo hradu. V letech 1939–1956 byl předsedou skupiny Mánes a v letech 1953–1958 byl předsedou Svazu architektů.

Sídliště Labská Kotlina

→ Hradec Králové
→ Josef Havlíček, František Bartoš
→ 1946–1951

Od druhé poloviny 30. let se Josef Havlíček (1899–1961) intenzivně věnoval urbanistickým úkolům, řešených v duchu Le Corbusiera, zvláště areálem Albertova pro pražské univerzitní kliniky a později asanací celého Nového Města v Praze. Tuto studii krátce po válce zveřejnil i na výstavě Československé architektury v RIBA v Londýně (1947). V Hradci Králové dostal na konci 40. let příležitost pokračovat v díle svého učitele, Josefa Gočára, když spolu s Františkem Bartošem (1894–1949) navrhl sídliště Labská kotlina. Sídliště navazovalo na Gočárovův komplex škol. Je pojato jako řádková zástavba v zeleni ve smyslu Athénské charty se standardními obytnými domy se třemi schodišťovými sekcemi. Většina bytů byla třípokojových s lodžií a se zimní zahradou na jižní straně, zatímco na severní straně byl servisní balkón. Byty jsou řešeny halovým způsobem: z obytného pokoje je přímo přístupná kuchyně i ložnicová část

se dvěma pokoji. V prvním a druhém patře koncových sekcí je ještě krakorcovitě vyložena třetí ložnice. Sídliště obsahovalo 625 bytů pro téměř 2500 obyvatel. Průčelí byla navržena jednotně s tmavočerveným keramickým obkladem od 1. – 3. patra. Sídliště je nejvýznamnější ukázkou sériové standardní výstavby v době dvouletého hospodářského plánu obnovy v letech 1947–1948. U posledních domů v 2. etapě byla průčelí upravena v duchu socialistického realismu. K podobnému kompromisu byl Josef Havlíček dobou donucen i v sídlišti Rozdělov ¹ na Kladně, které koncepčně navrhl ve dvou etapách (1946–1949 a poté 1951–1955). Na konci 40. let se Havlíčkovi s Josefem Hrubým a Františkem Kerhartem podařilo v duchu dozrívající moderny postavit dvě mlékárny ve Strakonici ² a Zábřehu na Moravě.

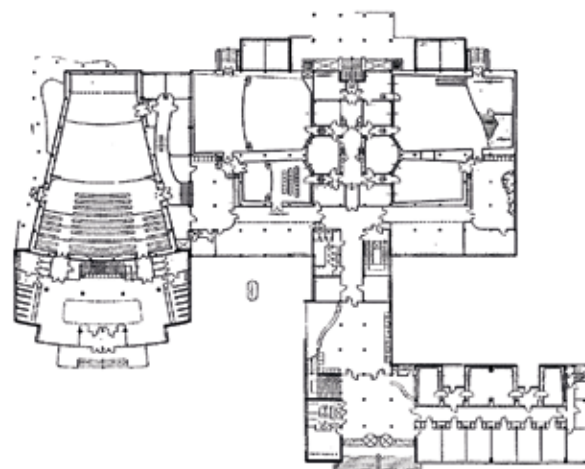

Budova Československého rozhlasu

- Plzeň, náměstí Míru 10
- Karel Tausenau, František Hurta, Václav Pavelka
- 1946–1956

Snaha o vybudování filiálky Československého rozhlasu v západočeské metropoli je datována už do meziválečného období. Definitivním impulzem se stala aktivita radioamatérů, kterým se podařilo 5. května 1945 obsadit nacistickou vysílačku na předměstí a zahájit svobodné vysílání Československého rozhlasu z Plzně jen několik hodin po vypuknutí Pražského povstání. O rok později následovala soutěž na novostavbu budovy, z níž vyšel vítězně návrh kolektivu Karla Tausenaua (1898–1970). Původní koncept navazoval na ideje meziválečného funkcionalismu a předpokládal vedle provozů rozhlasových studií ve 2. etapě také s výstavbou koncertní síně, k níž však nikdy nedošlo. V 1. etapě bylo vybudováno západní křídlo ve tvaru L. Poté následovala do roku 1956 výstavba východního křídla. Dispozice budovy jasně odlišuje prostory rozhlasových studií, technického zázemí

a administrativy. Jedná se o architekturu zdůrazněnou horizontálními liniemi oken a parapetů s jednotným keramickým obkladem průčelí světle béžové barvy. Karel Tausenau po absolutoriu ČVUT pracoval v ateliéru Oldřicha Tyla a byl aktivním členem Klubu architektů. V mládí se zabýval i ilustracemi. V roce 1928 na brněnském výstavišti navrhl dřevěný Radiopavilon. Po vítězné soutěži v roce 1926 realizoval ve spolupráci s Ferdinandem Fenclem stavbu české školy ve Vouziers ve Francii, která byla postavena na památku účasti českých legionářů v bojích 1. světové války. Jako zaměstnanec rozhlasu navrhoval řadu rozhlasových zařízení v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Zároveň s projektem plzeňského komplexu provedl i přístavbu centrály budovy Československého rozhlasu v Praze na Vinohradech v Balbínově ulici.

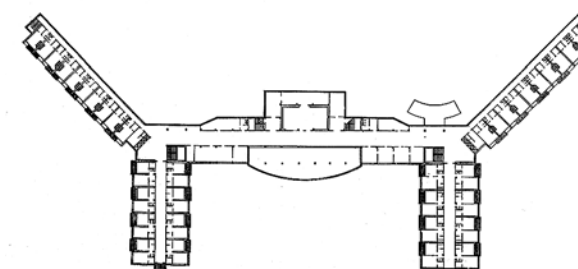
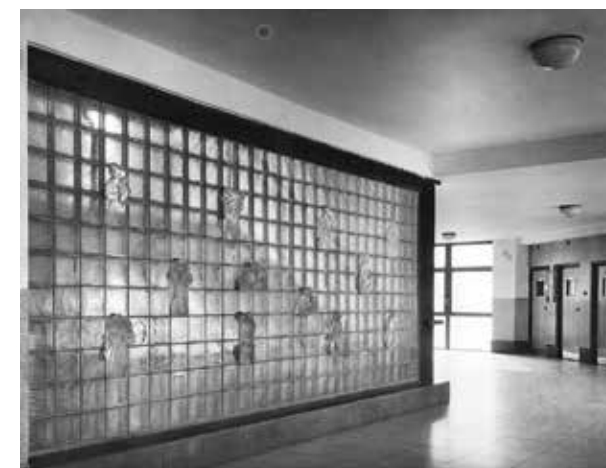

Kolektivní dům

- Litvínov, Koldům 1580
- Evžen Linhart, Václav Hlinský
- 1946–1958

Sny meziválečné levicové avantgardy o kolektivních domech inspirovaných Le Corbusierem a sovětskými vzory rezonovaly po válce v soutěži na sídliště a kolektivní dům Stalinových závodů v Litvínově. Mezi 17 účastníků zvítězil návrh Evžena Linharta (1898–1949) a Václava Hlinského (1909–2001). Zvolili kompozici dvou zalomených křídel: „hokejek“, které jsou propojené centrální podnoží s restaurací, mateřskou školou a jeslemi, hospodářským zázemím a poliklinikou. V šikmých částech obou křídel byly umístěny třípokojové mezonetové byty, zatímco v kolmých částech byly byty dvoupokojové. V domě žilo přibližně 1.400 obyvatel v 352 bytech. Model jedné mezonetové buňky byl vystaven na Triennale v Miláně v roce 1947 jako hlavní exponát československé expozice. První etapa západního křídla byla provedena jako montovaná stavba v ocelovém skeletu.

Později zrealizovaná centrální budova a druhé křídlo byly postaveny z železobetonu v polovině 50. let. Jedná se o ukázkový příklad bytové výstavby počátku socialistické éry. Evžen Linhart byl celý život činný ve stavebním oddělení pražského magistrátu, kde navrhl obytné domy na Žižkově a v Hostivaři. Po návštěvě výstavy Die Wohnung ve Stuttgartu v roce 1927 a Paříže si navrhl vlastní vilu v Praze inspirovanou raným dílem Le Corbusiera. Tyto principy sledoval v roce 1935 vítězným návrhem na Benešovo gymnázium v Dejvicích. Václav Hlinský patřil před válkou k architektům Levé fronty a vyprojektoval s kolektivem sociální byty v Praze – Břevnově a v Brně. Těsně po válce navrhl ve spolupráci s Podzemným a Tenzerem nové Lidice a podílel se na první etapě výstavby sídliště Kladno-Rozdělov. V 50. letech projektoval kulturní dům v Příbrami a v 60. letech sídliště Kladno-Sitná.

Památník Ležáky

→ Ladislav Žák

→ 1946–1949 – 1. etapa, 1956–1960 – 2. etapa

Absolvent školy Josefa Gočára na AVU, Ladislav Žák (1900–1973) se po velkém úspěchu svých vilových staveb na výstavě Baba prosadil i jako architekt pro představitele české inteligence. Po několika nezdařených pokusech prosadit ideu kolektivního domu s minimálními byty byl velmi zklamán a prohlásil, že „je lépe hovořit se stromy, než s lidmi“ a svou další aktivitu orientoval ke studiu krajinářské architektury. Tomuto tématu se intenzivně věnoval celou dobu okupace a po válce vydal knihu „Obytná krajina“ a poté vyučoval krajinářskou architekturu na AVU až do své smrti. Principy nového vztahu člověka a krajiny formulované v této knize se pokusil uskutečnit v návrhu památníku obětem heydrichiády v Ležákách. Památník koncipoval jako volnou kompozici tzv. „hrobodomů“, které jsou umístěny na místě zničených domů osady. Pomníky jednotlivých rodin jsou komponovány

jako stély se jmény rodin, na kterých je vytvořen otvor ve tvaru kříže. Pomníky jsou osazeny v soklech ohraničujících půdorysy původních stavení. Tato 1. etapa byla provedena do konce 40. let, kdy Ladislav Žák upadl v nemilost, protože ostře kritizoval industrializaci české krajiny. Časopise Tvorba (1950) ho, vedle Le Corbusiera, Karla Teigehe a Jaromíra Krejčara, označil za největšího nepřítele socialismu, který propaguje „směs kosmopolitismu a buržoazního nacionalismu“. Od větších represí ho ochránila podpora Jaroslava Fragnera. K projektu se mohl vrátit až po konci 50. let, kdy byl proveden pětiboký žulový jehlan s nápisem připomínajícím tuto tragédii v řadě jazyků. K dokončení celého areálu dle Žákova konceptu však nikdy nedošlo, přesto jde o nejvýznamnější dílo Ladislava Žáka v oblasti krajinářské architektury.

Kolektivní dům

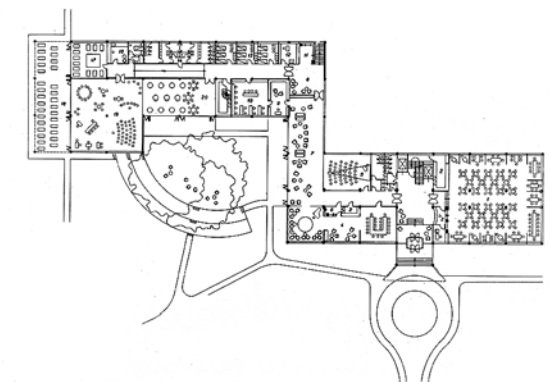
→ Zlín, Osvoboditelů 3778

→ Jiří Voženílek

→ 1947–1952

Jiří Voženílek (1909–1986) byl třetím členem skupiny PAS (Janů, Štursa, Voženílek), která v 30. letech propagovala Teigovu ideu „vědecké architektury“. V roce 1935 získal jejich společný návrh v Baťově bytové soutěži cenu a následně v roce 1937 Jiří Voženílek přijal angažmá v projekčním oddělení firmy Baťa ve Zlíně. Záhy se stal vůdčí osobností urbanistického oddělení. Za války byl autorem ideálního plánu pásového průmyslového města, dále Baťova satelitu v Martfű, navrhl kafilerii v Otrokovicích. Po znárodnění Baťova koncernu v říjnu 1945 se stal ředitelem projekčního oddělení a měl zásadní vliv na poválečný urbanistický plán Zlína i další rozvoj města a továrního areálu. V něm postavil továrny č. 14, 15 (nyní konvertovány na muzeum, galerii a knihovnu) a č. 44 a Vladimír Kubečka zde umístil centrální sklady. V roce 1946 se Voženílek zúčastnil soutěže na kolektivní dům v Litvínově, v němž aplikoval

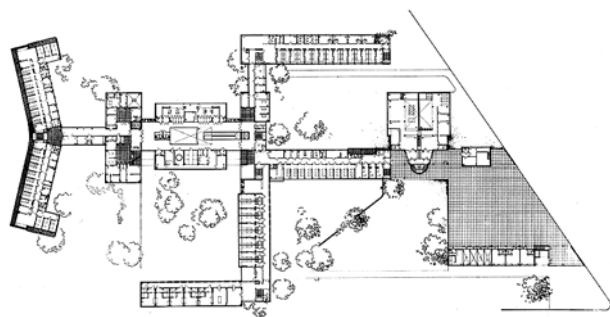
Baťovskou konstrukci železobetonového skeletu s kulatými sloupy a cihelnou výplní. Tentýž princip aplikoval krátce poté na stavbě kolektivního domu ve Zlíně. Dům byl koncipován s jednopokojovými až čtyřpokojovými byty s minimálními kuchyňkami a modulem 7,35m a předpokládal společné stravování obyvatel v jídelně v přízemí. Dům je vybaven v protaženém parteru mateřskou školou a jeslemi a tělocvičnou na střeše. Balustrády balkonů jsou provedeny z betonových prefabrikátů. Dům se stal vynikající ukázkou experimentální typologie bydlení v poválečné výstavbě a zároveň předobrazem brutalistického směru v architektuře západní Evropy. V roce 1949 odešel Voženílek do Prahy, kde byl postupně generálním ředitelem Stavoprojektu, náměstkem ministra výstavby a v letech 1961–1970 byl hlavním architektem Prahy a profesorem na ČVUT.

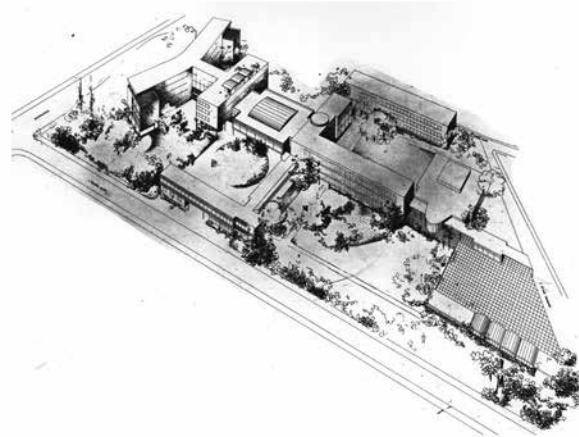
Dětská nemocnice

- Brno, Černopolní
- Bedřich Rozehnal
- 1947–1953

V květnu 1945 byl nově jmenovaný profesor VUT Bedřich Rozehnal (1902–1984), který byl pověřen koncepcí výstavby zdravotnických zařízení města Brna. Za války začal vyvíjet nový typ mnohatraktových nemocnic s vyšetřovacím centrem uprostřed. Byl inspirován typologickými studiemi Le Corbusierova amerického žáka Paula Nelsona. Navštívil Finsbury Health Center v Londýně od skupiny Tecton, osobně i Alvara Aalta i jeho sanatorium v Paimio ve Finsku a univerzitní nemocnici ve Stockholmu od Hjalmara Cederströma. Stavbou dětské nemocnice vyvrcholilo jeho dílo. Vstup do areálu je veden z nádvoří, z něhož se vstupuje do prostor vestibulu se stropním osvětlením a galerií, které jsou propojeny velkorysou rampou sloužící pro bezbariérový transfer dětských pacientů. Na vestibul navazuje trakt operačních sálů propojený s pavilonem pacientů, který je řešený jako „otevřená náruč“

s výhledem z balkónů na brněnské panorama. Na jedné straně byla stavba oceněna dopisem od Le Corbusier, ale na druhé straně se stala příčinou útoků stalinistů proti jejímu autorovi. Hon na čarodějnice vyvrcholil vyhozením Rozehnala z univerzity a jeho 2,5letému věznění v tzv. Basoprojektu v Praze na Pankráci. Jako vězeň na počátku 60. let projektoval výzkumný ústav pro atomovou energii v Běchovicích, nákupní centrum v Hloubětíně a rekreační objekty vlády a KSČ na přehradě Orlík. Poté, co byl omilostněn, s podporou lékařských kruhů navrhoval koncepce nemocničních a univerzitních zařízení pro Brno bez možnosti realizace. V době Pražského jara 1968 se vrátil jako profesor na VUT, odkud však byl opětovně vyhozen v době normalizace v roce 1972. Na závěr života byl s opětovou podporou lékařů zaměstnán v univerzitní nemocnici a připravoval návrhy pro rekonstrukce nemocnic.

Železniční nádraží

- Pardubice, náměstí Jana Pernera 217
- Karel Řepa, Josef Danda, Karel Kalvoda
- 1948–1958

Vážné poškození nádraží bombardováním 26. srpna 1944 iniciovalo postavení nové budovy. Ze soutěže vyšel vítězně projekt kolektivu Karla Řepy (1895–1963). Přehledná asymetrická kompozice je sestavena z protáhlé devadesátimetrové dlouhé horizontální hmoty vlastní odjezdové haly, která je zakončená vertikálně výrazným sedmipodlažním hotelem – ubytovnou, která sloužila železničním zaměstnancům. V suterénu bylo umístěno kino. Stavba je dekorována tmavočerveným keramickým obkladem kombinovaným v parteru s černými kachlíky. Velkorysý prostor odjezdové haly v parteru zahrnuje pokladny, bufet a obchodní provozy, patro obepíná galerie s pilířovou kolonádou. Stěny nádražní haly zdobí barevné mozaiky, které představují mapu stavebních památek Československa od Richarda Landera a zvěrokruh s hodinami

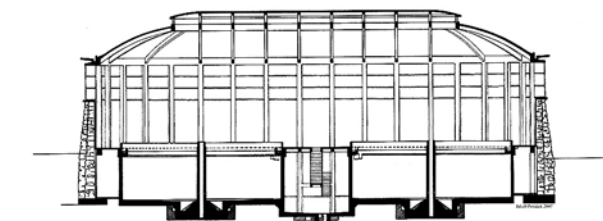
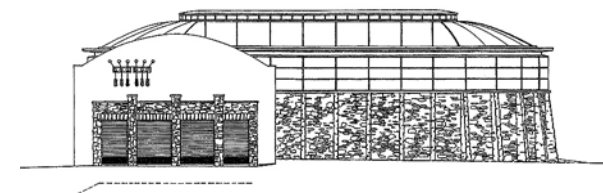
od Jaroslava Moravce. Zkosení prosklených ploch galerie optimalizuje světelné poměry celého interiéru. Celek pardubického nádraží je charakteristický civilním půvabem pozdní moderny, jež se snoubí s estetikou klasického řádu. Řepovi se podařilo stavbu provést ve složité době stalinismus počátku 50. let, proto patří k nejlepším počínům rané poválečné architektury v českých zemích. Karel Řepa byl jediným žákem Josipa Plečnika na VŠUP, který za svým učitelem odešel na univerzitu do Lublaně, kde obhájil svůj diplomový projekt. Poté působil v Pardubicích a ve východních Čechách, kde realizoval řadu dalších staveb (výstava Východních Čech 1930 apod.). Na sklonku života po vítězné soutěži realizoval ve spolupráci s Františkem Rozhonem a synem Miroslavem Řepou divadlo ve Zlíně (1958–1967) ●.

Úpravna vod

- Klíčava u Zbečna
- Oskar (Olár) Oehler
- 1949–1955

Oskar (Olár) Oehler (1904–1973) studoval nejprve na německé technice v Brně, avšak pracoval v českých ateliérech Bohuslava Fuchse, kde se věnoval tramvajovým pokladnám u výstaviště v Brně, domu Elektrických podniků v Přerově. Dále pracoval v ateliéru Jindřicha Kumpošta (nemocenská pokladna v Brně a v Boskovicích) a Karla Kotase (sbor církve Československé Ostrava-Fifejdy). Po sňatku s architektkou Ellou Sonnenschein (1905–1953), neteří generálního ředitele vítkovických železáren, si založili úspěšný ateliér „Oskar a Elly Oehler“. Navrhli vily v Praze, Teplicích nad Bečvou, Lipníku nad Bečvou, obytný dům a továrny Karla Zejdy v Přerově, továrny Kneissl v Holešově a hotel Bílý Kříž v Beskydech. Na počátku války se jim sice ještě dařilo v projekční činnosti pokračovat (obchod Kneissl ● v Ostravě), ale Elly skončila v koncentračním táboře a Oskar byl nasazen na práci v Německu. Po válce Elly navrhla ještě několik prací pro židovskou obec v Ostravě. Oskar získal inženýrský diplom na ČVUT teprve v roce 1949, ale podařilo se mu realizovat řadu staveb v oblasti těžkého průmyslu. K jeho vrcholným pracím patří úpravna vody na Klíčavě u Zbečna, která zásobuje pitnou vodou celou kladenskou oblast a prezidentský zámek v Lánech. Oskar stavbu koncipoval jako volnou kompozici respektující funkční požadavky a kombinující betonové konstrukce s prosklenými plochami, břízolitovou omítkou a kamennými podezdívkami. Vytvořil jednotlivý dynamický celek, který dobře zapadá do hornaté krajiny pod přehradní zdí. V 60. letech byl autorem Žďákovského mostu a budovy ředitelství vítkovických železáren v Ostravě (společně s Lubomírem Šlapetou). V roce 1973 se rozhodl vystěhovat za svojí dcerou do Vídně, kde ještě téhož roku zemřel.

1950–1959

Na jaře 1949 proběhla v Praze výstava „Architektura národů SSSR“, která iniciovala uvedení doktríny socialistického realismu stalinistického ražení. Socialistický realismus ovládl český architektonický diskurz 1. poloviny dalšího desetiletí. Představitelé meziválečné funkcionalistické architektury: Karel Teige, Jaromír Krejcar a Ladislav Žák, byli označeni za protagonisty kosmopolitní buržoazní ideologie a Le Corbusier za největšího nepřítele současné architektury. Tuto tendenci propagoval v letech 1951-1955 speciálně vydávaný časopis „Sovětská architektura“. Ve státních projektových ústavech probíhala školení jak projektovat v duchu socialistického realismu. Ještě v létě 1953, krátce po smrti Josefa Vissarionoviče Stalina, na 1. konferenci československých architektů, si čelní představitelé museli „umýt hlavu“ a provedli sebekritiku nad svou předcházející tvorbou. Teprve proslov prvního tajemníka Komunistické strany SSSR Nikity Chruščova „O zbytečnostech v architektuře“ v moskevské akademii architektury v prosinci 1954 předznamenal konec této epochy. Následovalo období „holotypů“ bezduchého prefabrikovaného stavebnictví. Výjimkou byly například hotel Jalta v Praze, dům Fotografia ve Zlíně a konečně československý pavilon EXPO 58 v Bruselu se stal impulzem k postupnému vymanění se z tuhého a bezduchého monopolu stavební výroby.

Bedřich Rozehnal se svými studenty na VUT v Brně, 1950.

Časopis *Sovětská architektura*, 1951.

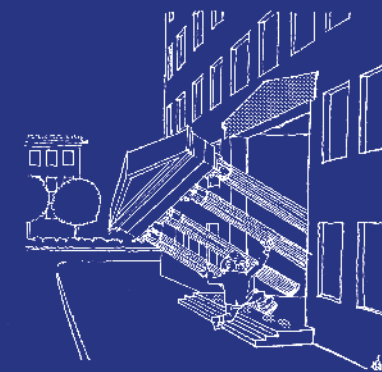

Delegace československých architektů v Moskvě, 1952.

Pavel Bareš, Jaroslav Kándl, Karel Prager a Jiří Kadeřábek v ateliéru Stavoprojektu, 1955.

Jaroslav Kándl: Karikatura konce socialistického realismu, 1955.

Vladimír Karfík a Josef Havlíček v Miláně na cestě na X. kongres CIAM v Dubrovniku, 1956.

Časopis *Architektura ČSR*, 1957

Jaroslav Kándl: Jaroslav Fragner a Jiří Kroha, 1959.

Jiří Voženílek: *Bydlení – kniha v Československu*, 1958.

1950

- 27. června – Poprava Milady Horákové, Závaře Kalandry a dvou dalších obětí v zinscenovaném politickém procesu, proti protestovali osobnosti jako Albert Einstein, Jean-Paul Sartre, Winston Churchill nebo Eleanor Rooseveltová
- Prosinec – Časopis *Tvorba* publikuje stať: *K situaci v naší architektuře* (autoři: Antonín Černý, Jiří Hlavsa, Jiří Klen), v níž jsou jako nepřátelé československé architektury označeni Le Corbusier, Jaromír Krejcar, Karel Teige a Ladislav Žák

1951

- Zahájení vydávání časopisu *Sovětská architektura* (1951–1955) pod vedením šéfredaktora Julie Šifa, propagátora stalinistického stylu socialistického realismu
- Zrušení *Komory inženýrů a architektů* a časopisu *Architekt SIA*
- 1. října – Úmrtí kritika Karla Teigeho v Praze

1952

- První ideologická konference architektů v Brně, přednáška Oldřicha Starého na téma *Bojem proti kosmopolitismu za mír a socialistickou kulturu a přednáška Jiřího Krohy na téma Obraz kosmopolitismu ve stavebnictví a architektuře*
- Emil a Dana Zátokovi triumfují na olympijských hrách v Helsinkách – 4 zlaté medaile
- Výstava *Architektura v českém a slovenském národním dědictví* v paláci U Hybernů v Praze
- Delegace československých architektů (J. Frágner, O. Starý, J. Lacko, V. Chamrád, F. Zounek) navštěvuje, podobně jako předtím delegace východoněmeckých, polských a maďarských architektů, Sovětský svaz za účelem školení v duchu socialistického realismu
- 3. prosince – Poprava 11ti čelních funkcionářů Komunistické strany (v čele s Rudolfem Slánským) ve vykonstruovaném politickém procesu

1953

- Smrt Josefa V. Stalina (5. března) v Moskvě a Klementa Gottwalda (14. března) v Praze
- 21. března – Antonín Zápotocký prezidentem
- 2. až 5. července – *1. celostátní konference delegátů československých architektů* – kolektivní sebekritika za kosmopolitismus meziválečné architektury a přihlášení se k socialistickému realismu
- Založení *Svazu architektů* jako součást *Svazu výtvarných umělců* (předseda: Karel Stráník)
- Účast československé delegace (Jiří Novotný, Jiří Voženílek, Vladimír Machonin) na sjezdu UIA v Lisabonu

1954

- Delegace 11 architektů, vedená Jiřím Voženílkem, absolvuje měsíční studijní cestu v Sovětském svazu
- Prosinec – Projev Nikity Chruščova *O zbytečnostech v architektuře* na Moskevské akademii architektury, zásadní kritika historizující doktríny socialistického realismu

1955

- Zahájení vydávání časopisu *Československý architekt*
- Josef Havlíček, Karel Stráník a Ivan Sůva se účastní porady mezinárodní konference CIAM v La Sarraz

1956

- 20. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu, na kterém Nikita Chruščov odsuzuje kult osobnosti Stalina
- 15. až 16. dubna – Ustavující konference samostatného *Svazu architektů ČSR* (předseda: Jaroslav Fragner)
- 1. srpna – Úmrtí architekta Pavla Janáka v Praze
- 3. až 13. srpna – Účast Vladimíra Karfíka a Josefa Havlíčka na sjezdu CIAM v Dubrovniku
- Výstava *Bedřich Feuerstein* v NTM v Praze
- Výstava *Antonín Engel* v Obecním domě v Praze

1957

- 13. listopadu – Úmrtí prezidenta Antonína Zápotockého
- 19. listopadu – Antonín Novotný prezidentem

1958

- 17. dubna – Výjimečný úspěch československého pavilonu na EXPO 1958 v Bruselu
- Bohuslav Fuchs a Bedřich Rozehnal odstranění z VUT Brno a postavení před soud, řada architektů diskriminována na základě politických čistek
- Vyloučení Jaroslava Vaculíka (žáka Le Corbusiera) a Lubomíra Šlapety (žáka Hanse Scharouna) ze *Svazu architektů* z politických důvodů

1959

- *1. sjezd Svazu architektů ČSR* v Praze (předsedou zvolen Jiří Gočár)

Sídliště Poruba

- Ostrava – Poruba
- Vladimír Meduna a kol.
- 1950–1961

Poválečné období s důrazem na rozvoj těžkého průmyslu přineslo potřebu rozsáhlé sídlištní bytové výstavby pro pracující zvláště v oblasti Ostravska. Koncepce dvouletkových sídlišť v duchu moderny byla násilně vystřídána socialistickým realismem podle sovětského vzoru s osovými kompozicemi a blokovou zástavbou. Architektura byla inspirována zejména renesančními vzory a také domácí lidovou tradicí. Ve smyslu doktríny socialistického realismu měla být „národní formou a socialistická obsahem“. Takto bylo koncipováno sídliště Poruba na severním okraji Ostravy, její satelit Stalingrad – Bělský les a nové město Havířov. Nejvýznamnější část z nich, Ostrava-Poruba, byla navržena kolektivem vůdčího protagonisty socialistického realismu Vladimíra Meduny (1909–1990), který byl spíše ideologickým než tvůrčím autorem osového konceptu zástavby. Jako rektor VUT v Brně

byl také proslulý represivními zásahy proti studentům. K významným architektům Poruby patřil brněnský Evžen Šteflíček, který je autorem půlkruhového vstupu do sídliště imitujícího oblouk generálního štábu v Petrohradu. Na dalších stavbách Poruby a jejich historizujících dekorech se podílel architekt ruského původu Boris Jelčaninov, ale také řada předních architektů Stavoprojektu z Prahy (Josef Havlíček, Václav Hlinský, Karel Prager). V tomto historizujícím duchu byly postaveny 3 okrsky a po odeznění stalinské epochy se přešlo k panelové výstavbě. Poruba byla později podrobena kritice. S odstupem času je bydlení v této části velmi oblíbené a veřejnost oceňuje zejména kombinaci obchodních a společenských funkcí s bydlením a klidové rekreační prostředí uvnitř bloků se vzrostlou zelení, které nabízejí kvalitnější životní prostředí než následující etapy panelové výstavby.

Tři vily

→ Zlín – Žlebová 1590 a 2894, Zlín – Kudlov

→ Zdeněk Plesník

→ 1953–1956

Zdeněk Plesník (1914–2003) patřil ke skupině architektů, kteří vyšli z dřevařské školy ve Valašském Meziříčí a poté absolvovali VŠUP v Praze u Pavla Janáka. Plesník pokračoval ještě na AVU u Josefa Gočára a zároveň pracoval i u Jaromíra Krejčara. Po uzavření českých vysokých škol nacisty 17. listopadu 1939 byl vězněn v koncentračním táboře v Oranienburgu. Po válce pracoval ve stavebním oddělení firmy Baťa ve Zlíně a následně v Centroprojektu, kde byl autorem řady továren (Hulín, Jablonec nad Nisou, Prostějov, Ústí nad Orlicí). V první polovině 50. let mu svěřili prominentní cestovatelé Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund projekt na výstavbu luxusních vil na jižních svazích Zlína, na Nivách. Zatímco Miroslav Zikmund zakoupil vilu bývalého zlínského hejtmána od F. L. Gahury a rozhodl se pro její rekonstrukci a přístavbu ³, tak Jiří Hanzelka si nechal vybudovat monumentální novostavbu ²

na sousedním svažitém pozemku dokonce i s varhanami. Symetricky trojdílný obytný prostor je zvýrazněn lodžii a je orientován k jižnímu výhledu do zlínského údolí. Obytný prostor s jídelnou je propojen a je komponován ve dvou úrovních ve směru terénní vlny. Kombinace režného zdiva s přiznanými betonovými prvky konstrukce a balustrádami navazuje na duch baťovské architektury a na vliv Auguste Perreta, který v listopadu 1947 Zlín navštívil. Tento styl rezonuje posléze i ve vile hudebního skladatele Zdeňka Lišky na Kudlově (1959) ¹. Jde o výjimečné příklady výstavby individuálních obydlí z 50. let, které jsou v interiéru kompletně vybaveny speciálně navrženým nábytkem. Zdeněk Plesník vynikl i jako designer sedacího nábytku. V roce 1956 vznikl ve Zlíně také jeho obchodní dům Fotografia, který navázal na předválečné prosklené obchodní domy.

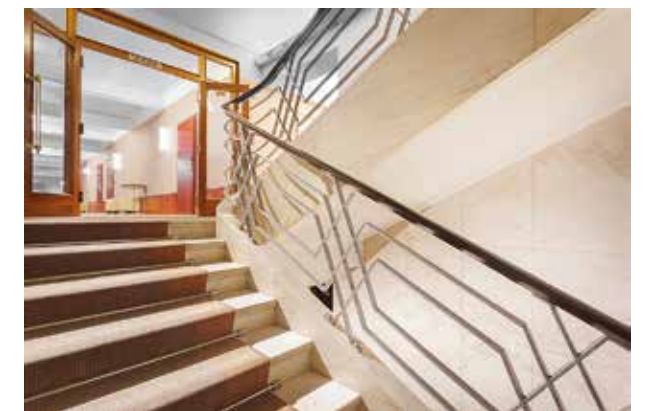
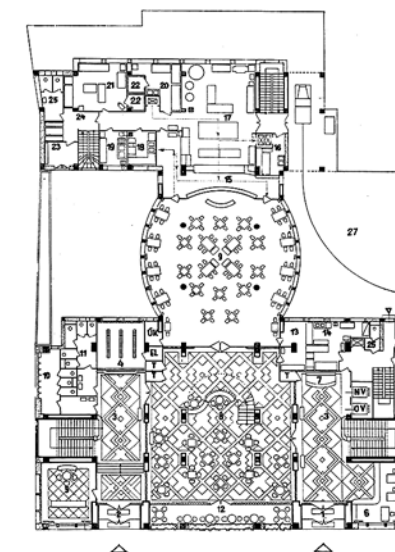
Hotel Jalta

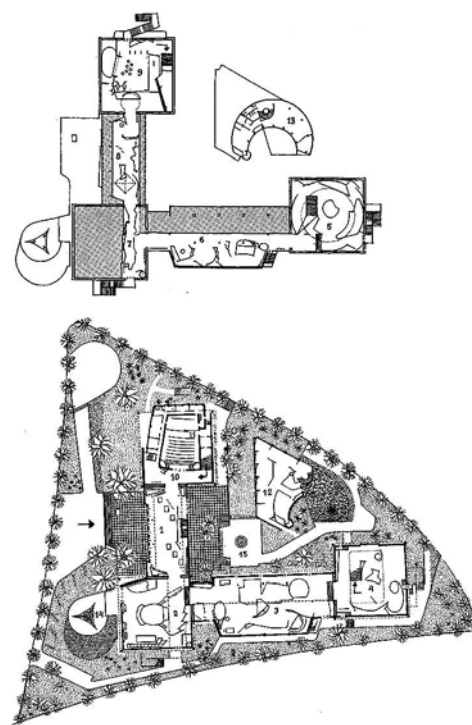
→ Praha 1, Václavské náměstí 45

→ Antonín Tenzer

→ 1954–1958

Antonín Tenzer (1908–2002) po absolutoriu VŠUP u profesora Pavla Janáka, pracoval v ateliéru Jaromíra Krejčara (sanatorium Machnáč a Československý pavilon v Paříži, 1937) Byl spoluautorem řady projektů s Františkem Čermákem a Gustavem Paulem, např. sanatorium Vráž a s Ludvíkem Hilgertem spořitelna Vsetín. Spolupráce s Richardem Podzemným od studentských let pokračovala za války i po válce ve společném ateliéru na Vinohradech a později v Pražském projektovém ústavu, vyvrcholila výstavbou 1. etapy univerzitní kliniky v Praze-Motole (1959–1972). Dlouholetou tvorbou ve spolupráci s Richardem Podzemným ovlivňoval český architektonický diskurz předválečné i poválečné doby. Během této spolupráce, navíc s Václavem Hliským a Františkem Markem, zrekonstruoval těsně po válce Lidice, které byly vypáleny jako varování po atentátu na Reinharda Heydricha. Samostatně na přelomu 40. a 50. let vyprojektoval ještě polikliniku v Praze na Balabence ●. Ze soutěže na výstavbu vybombardované proluky na Václavském náměstí na hotel Jalta vzešel vítězně jeho projekt, v němž se vzepřel tehdy panujícímu stalinskému socialistickému realismu, jelikož jako jediný nepředložil průčelí s kolosálním sloupořadím. Navrhl důstojné monumentální palácové průčelí, které měřítkem odpovídá potřebám hotelového provozu a dobře zapadá do pestré mozaiky paláců Václavského náměstí. Průčelí je obloženo slovenským travertinem a je vyzdobeno balkóny se sochařskou výzdobou. Obdobná péče byla věnována i interiéřům, na nichž se podíleli Antonín Kybal a dvojice sklářů, Stanislav Libenský a Jaroslava Brychtová. Prostoru restaurace v přízemí dominuje vřetenové schodiště. V závěru života postavil ještě terasové domy v Praze-Libni a sanatorium v Jáchymově.

Pavilon ČSR a restaurant Praha EXPO 1958

→ Brusel

→ František Cubr, Josef Hrubý, Zdeněk Pokorný

→ 1956–1958

Světová výstava EXPO 1958 byla první velkou příležitostí po 2. světové válce, kde státy i soukromé korporace mohly prezentovat svůj kulturní a technologický pokrok. Dřevěný finský pavilon připomněl tamní tradice, 3 prosklené kostky reprezentovaly nový demokratický duch Spolkové republiky Německa. Betonový pavilon firmy Philips podle Le Corbusiera byl sestaven z odvážných propojených modulů ve tvaru hyperbolických paraboloidů a obsahoval akustické efekty a hudbu Iannis Xenakis a Edgarda Varèse. Československý pavilon se rozprostíral na trojúhelníkové parcele a byl navržen ve tvaru písmene L. 3 výstavní hranoly na čtvercových půdorysech jsou propojeny prosklenými halami opatřenými galeriemi. Vznikl tak kontinuální prostor, v němž byly instalovány expozice na téma kultury, historie a průmyslu. Pouze v jednom hranolu byl umístěn kino-divadelní sál,

který se díky inscenacím „Laterny magiky“ režiséra Alfréda Radoka stal největší atrakcí expozice. Vstup do pavilonu zdůrazňovala plastika „Atomový věk“ od Vincence Makovského. Do klínu trojúhelníkového pozemku byla vložena restaurace Praha. Prosklený parter, který z části lemoval hranici parcely, nabízel kryté posezení na terase, nad níž, podepřený ocelovými sloupky, se tyčil šnekovitý tvar luxusní restaurace. Pozitivní ohlas na stavbu vyústil v tzv. „bruselský styl“, který od konce 50. let oživil bezduchou architektonickou kulturu poststalinské éry. Kolektiv architektů: Cubr (1911–1976), Hrubý (1906–1988), Pokorný (1909–1984), byl poté považován prominentními úkoly zejména interiérového charakteru (Laterna magika v Praze, instalace pro Národní galerii na Pražském hradě apod.) Kolektiv navrhl také velvyslanectví v Aténách a telekomunikační centrum v Praze na Žižkově.

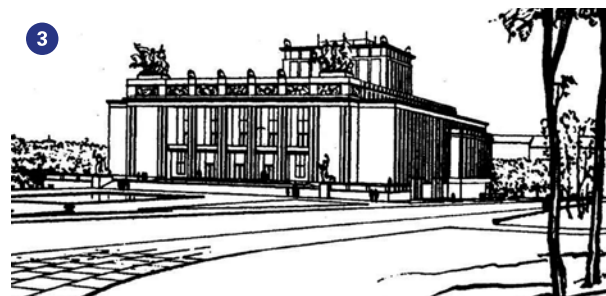
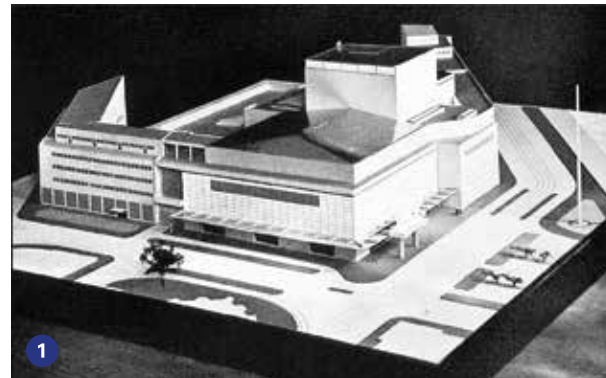
Janáčkovo divadlo

→ Brno, Rooseveltova 7

→ Jan Víšek a kol.

→ 1936–1965

Snaha o stavbu českého divadla v Brně začíná vznikem družstva pro jeho vybudování v roce 1881 jako reakce na zahájení výstavby německého divadla. První soutěž v roce 1910 na nároží Veveří přinesla řadu zajímavých projektů oscilujících mezi secesí (Emil Králík), ranou modernou (Otakar Novotný), klasicismem (Josef Chochol) a kubismem (Pavel Janák, Josef Gočár, Vlastislav Hofman). Ani další soutěž z roku 1913 však nepřinesla definitivní návrh. V roce 1936 následovala další dvoufázová soutěž, z níž vzešel vítězný projekt Jana Víška (1890–1966), který byl dokončen v roce 1940 ¹, jehož realizaci znemožnila válka. Po válce bylo rozhodnuto přesunout staveniště do parku Koliště, pro které Víšek svůj návrh dvakrát přepracoval (1947 ², 1950). Z nové soutěže v roce 1956 vyšel opět vítězně návrh kolektivu Jana Víška ³, který byl ještě poznamenán historismem v duchu K. F. Schinkela. Prováděcí projekt se zpracovával již ve státním projektovém ústavu Stavoprojekt a autor, Jan Víšek, byl komunisty z tohoto procesu vyřazen a poslán do penze. Stavbu dokončoval kolektiv mladších architektů vedený Otakarem Oplatkem. Na interiéru se významně podílel mladý architekt Ivan Ruller, jehož zásluhou byly interiéry vybaveny díly vynikajících výtvarníků (E. Kmentová, O. Zoubek, S. Libenský a J. Brychtová). Divadlo bylo slavnostně otevřeno až v roce 1965. Jan Víšek, absolvent ČVUT, patřil od roku 1925 k významným protagonistům brněnské avantgardy. Z jeho meziválečných staveb vyniká Šilhanovo sanatorium v Brně, obchodní dům UP, palác s kavárnou Luxor v Bratislavě. Jan Víšek byl předsedou Klubu architektů v Brně, korespondentem mezinárodní revue „L'architecture vivante“ v Paříži a v letech 1945–1948 profesorem na ČVUT.

Areál Českého vysokého učení technického

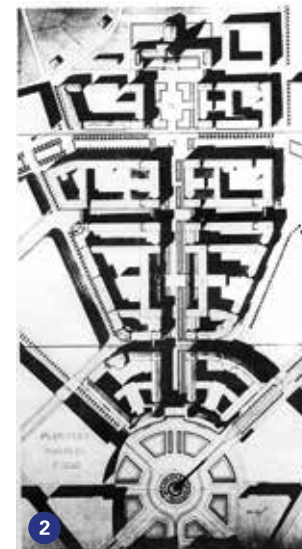
→ Praha 6 – Dejvice

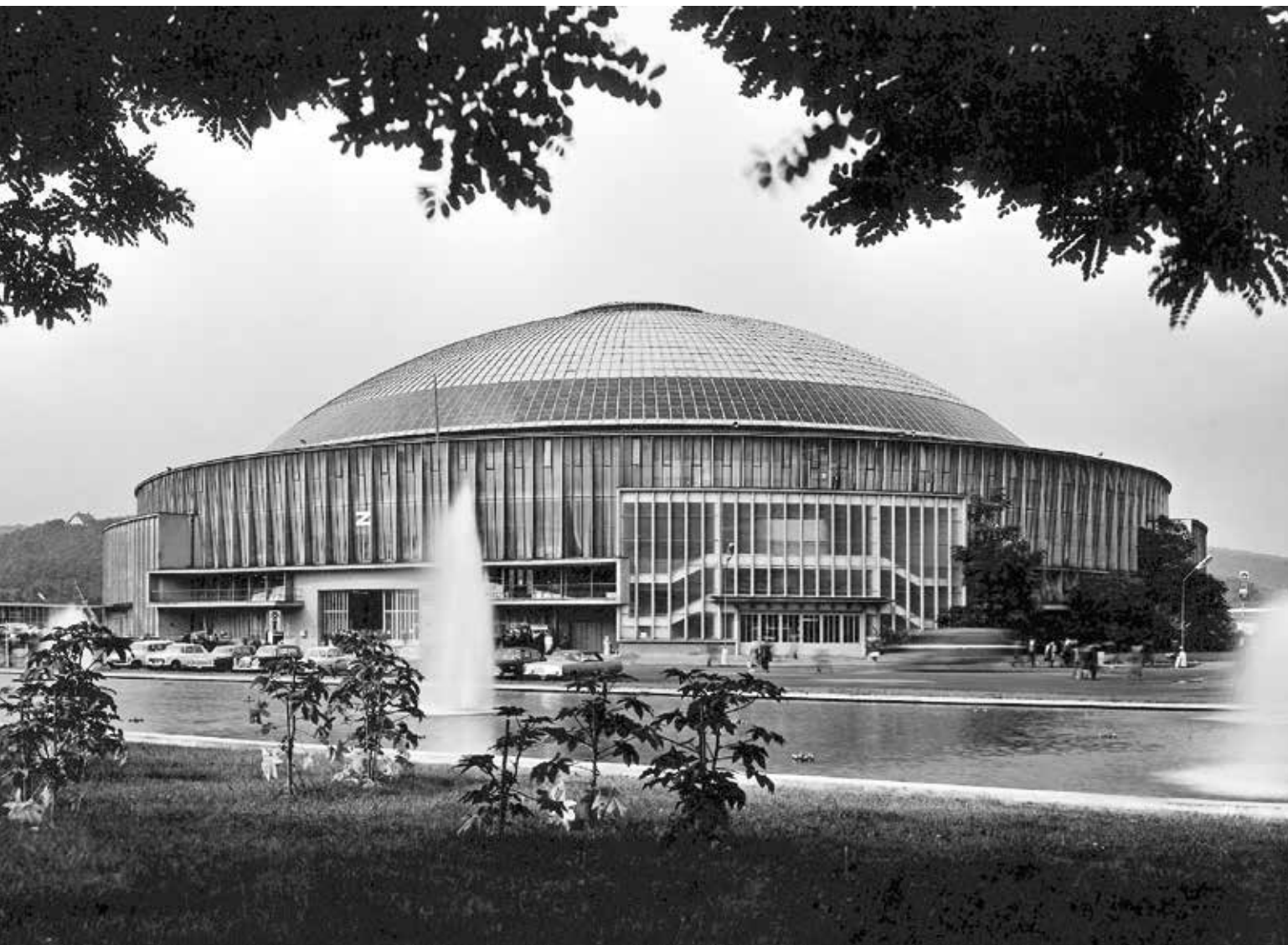
→ Antonín Engel; František Čermák, Gustav Paul; František Čermák, Gustav Paul, Jaroslav Paroubek, Jan Čejka

→ 1922–1937; 1957–1969; 1964–1977

V první polovině 20. let navrhl nově jmenovaný profesor ČVUT Antonín Engel (1879–1958) regulační plán Dejvic s Vítězným náměstím a areálem ČVUT ². Podle tohoto plánu byla založena výstavba kampusu a do počátku 30. let byla postavena budova Fakulty architektury a pozemního stavitelství, Vysoká škola chemicko-technologická a Masarykovy koleje. Zároveň byla realizována zástavba velké části Vítězného náměstí s Generálním štábem Armády ČR. Antonín Engel absolvoval architekturu u prof. Otto Wagnera na vídeňské AVU návrhem na zástavbu Letenské pláně, za což získal prestižní Římskou cenu. V roce 1957 vzešel ze soutěže vítězný návrh Engelových žáků, Františka Čermáka (1903–1998) a Gustava Paula (1903–1974), významných expertů v oblasti nemocničních a univerzitních staveb, na další etapu výstavby areálu ČVUT. Blokový systém Engelovy zástavby nahradili přehledným

a efektivně fungujícím hřebínkovým systémem komplexu Strojní a Elektrotechnické fakulty ¹, které byly realizovány do roku 1964. Na ně navázala stavba menzy podél ulice Jugoslávských partyzánů a strojírenských laboratoří, které byly umístěny mezi menzou a novými fakultami. V roce 1964 byl vybrán z užší soutěže na 3. etapu areálu ČVUT s novou Stavební fakultou ³ projekt mladých pedagogů ČVUT Jaroslava Paroubka (1921–1997) a Jana Čejky (1933), kteří ve spolupráci s Čermákem a Paulem poté tuto stavbu zrealizovali. Místo hřebínkové soustavy byl navržen systém dvou velkorysých příčně situovaných deskových objektů, které jsou kryté závěsovými stěnami. Do pozadí této kompozice byly umístěny jednopatrové laboratoře. Tento komplex byl těsně před rokem 1989 doplněn studentským domem s menzou a poliklinikou podle návrhu Oldřicha Dudka.

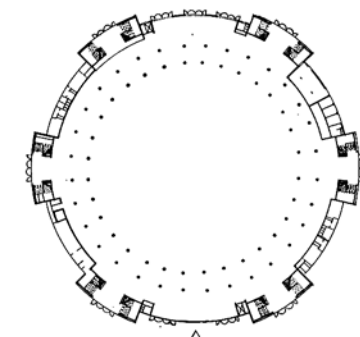

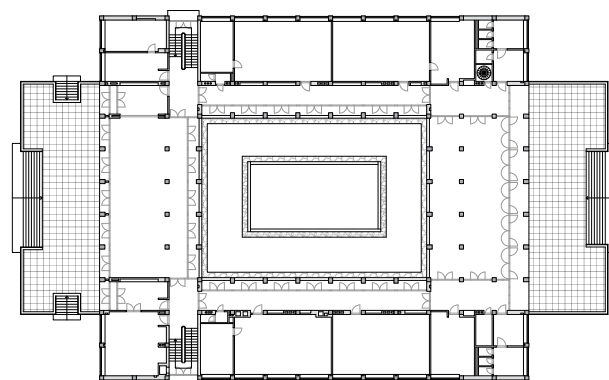

Pavilon Z

- Brno, Výstaviště 1
- Ferdinand Lederer
- 1958-1959

V 2. polovině 50. let po počátečních úspěších veletrhů sousedních východoevropských zemích (Lipsko, Poznaň) byl pocítován i v Československu nedostatek veletrhů jako významného instrumentu mezinárodního obchodu. Od roku 1955 začaly být pořádány na brněnském výstavišti strojírenské veletrhy, které byly rozšířeny i o mezinárodní účast. Následujícím krokem bylo od roku 1959 založení pravidelných mezinárodních strojírenských veletrhů, pro které bylo výstaviště rozšířeno dalšími pavilony. Z nich byla nejvýznamnějším počinem stavba kruhového pavilonu Z, který navrhl vynikající statik ocelových konstrukcí Ferdinand Lederer (1906-1990). Kruhový pavilon, jehož kupole má rozpětí 93 m a ve vrcholu dosahuje výšky 46 m, je obklopen a je nesen železobetonovým dvoupatrovým prstencem s galerií rytmiizovaným 6 schodišti a vstupy. Lehká elegantní konstrukce z ocelových trubek patří k nejvýznamnějším přínosům profesora Lederera. Spodní okraj kopule obíhá 8 metrový skleněný pás a vrchlík zakončuje lucerna s průměrem 18 m. Celkový vnější průměr této kruhové stavby dosahuje 122 m. Vnitřní prostor nabízí velkorysou univerzální výstavní plochu. Na architektonické úpravě se podíleli Zdeněk Alexa a Zdeněk Denk. Konstruktivní inovace Ferdinanda Lederera, profesora brněnské VUT, který byl i autorem řady dalších sofistikovaných a originálních velkoprostorových ocelových konstrukcí (zimní stadion v Brně, pavilon C) vyvolaly tehdy mezinárodní pozornost v západním světě. Novou výškovou správní budovu při vstupu do areálu navrhl Miroslav Spurný (1921–2018). Na konci 80. let doplnil nástupní prostor k výstavišti u tramvajové zastávky o kongresové centrum Petr Uhlíř.

Střední zemědělská technická škola

→ Bystřice nad Pernštejnem, Dr. Veselého

→ Vladimír Beneš

→ 1958–1961

Architekt Vladimír Beneš (1903-1971) pracoval po absolutoriu na VUT v Brně v kanceláři svých profesorů Adolfa Liebschera a Jaroslava Syříště. V roce 1936 získal stipendium na pobyt v Paříži, který strávil v ateliéru Le Corbusiera. Kreslil urbanistický návrh na Baťovo francouzské průmyslové město Hellocourt a na „Pavillon des Temps Nouveaux“ pro světovou výstavu v Paříži (1937). Tyto zkušenosti zúročil po návratu do Brna stavbou vily pro svého bratra v Řícmanicích, která reflektovala Le Corbusierův posun ke kombinaci přírodního kamene, prefabrikovaných betonových prvků, luxferů a oceli. Slibný začátek jeho samostatné tvorby byl přerušen válkou, po níž se věnoval na konci 40. let převážně urbanistickým plánům venkovských sídel. Po vynuceném uzavření vlastní kanceláře v roce 1948 se uplatnil jako vedoucí architekt Agroprojektu, kde se věnoval převážně zemědělským stavbám. Z nich vynikla obzvláště zemědělská technická škola v Bystřici nad Pernštejnem. Ta byla v našich poměrech neobvykle komponována jako uzavřený „klášterní“ blok s ústředním atriem, proskleným parterem a horizontálními okny po celém obvodu stavby. Objekt byl navržen pod vlivem francouzského stylu s přísnou geometrickou kompozicí a svým velkorysým rozvrhem v interiéru patřil k nejlepším příkladům škol z tohoto období. Z dalších jeho staveb lze připomenout Výzkumný ústav veterinární v Brně-Řečkovících (1955-1960) a bytový dům v Brně na Údolní ulici. V těchto stavbách se snažil distancovat od diktátu doktríny socialistického realismu sovětského stylu.

Vřetenové schodiště a „Rothmayerův sál“

→ Pražský hrad
→ Otto Rothmayer
→ 1937–1957

Otto Rothmayer (1892-1966) vystudoval VŠUP v ateliéru Josipa Plečnika. Pracoval u Ladislava Skřivánka, Pavla Janáka a konečně u Josefa Gočára na stavbě pavilonu Československa v Lyonu z roku 1920. Když se Plečnik ujal profesury v Lublani, stal se Rothmayer jeho nejbližším spolupracovníkem při přestavbách Pražského hradu. V 2. polovině 30. let měl za úkol přestavbu starého královského paláce, která pokračovala až do počátku 50. let. Jejím nejpůsobivějším architektonickým prvkem se stalo samonosné vřetenové schodiště, které vertikálně propojuje Starý královský palác, románské hradby až po Tereziánské křídlo s gotickou vyhlídkou ve Václavově věži. Schodiště sestává ze středního žulového sloupu, na který nasedají jednotlivé žulové stupně. Spodní část je ukryta ve válcovitém tělese z červených bíle spárovaných cihel. Ve vyšších partiích schody obepíná kovová síť, která

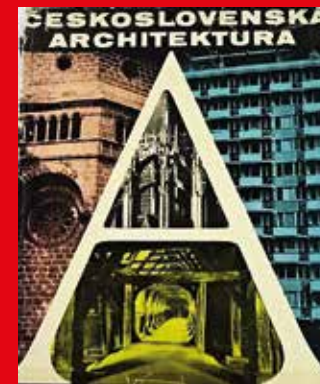
nese i zábradlí. Vrchlík schodiště zakrývá kruhová měděná stříška, která má v podhledu paprscitá žebra. Jeho činnost na hradě byla zakončena velkolepým vstupním prostorem, dnes nazývaným Rothmayerův sál, který umožňuje přístup ke Španělskému sálu klínovou chodbou, od Plečnikova Sloupového sálu. Do čela sálu je situována socha prezidenta Masaryka od Jana Štursy a vstupu do klínové chodby dominuje monumentální dvojsloup z černého umělého kamene, který je zakončený volutovými hlavicemi. Z jeho designové tvorby vynikl zahradní nábytek, který je známý především z fotografií jeho přítele Josefa Sudka. Architektonickou tvorbu představuje památník padlých v Ondřejově, vlastní rodinný dům, rodinný dům Otakara Hátleho v Káraném a ateliérový dům sochařky Hany Wichterlové na Stražisku. V letech 1946-1951 byl velmi oblíbeným a originálním pedagogem na VŠUP.

1959–1969

Zatímco Chruščovova ostrá kritika stalinského režimu na XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu v roce 1956 vyvolala revolty ve Varšavě a v Budapešti, v Československu paradoxně došlo ještě k utužení režimu a politickým prověrkám v roce 1958. Oběťmi těchto prověrek se stala řada architektů. Tlakem mladší generace umělců – zvláště v oblasti literatury, divadla a filmu – byl vynuceno mírné uvolnění doprovázené soustavným soubojem s vedením státu a strany, které provázelo průběh 60. let až do Pražského jara. Významným kulturním signálem v tomto směru byla konference k dílu Franze Kafky na zámku v Liblicích v květnu 1963. V architektuře podřízené diktátu stavební výroby to bylo mnohem složitější. Karel Prager však stavbou Makromolekulárního ústavu AV ČR dokázal, že i ve stavebnictví lze „prolomit ledy“. V 60. letech začal i postupný tlak architektů na zajištění svobodnějších pracovních podmínek a zvýšení jejich vlivu na stavební výrobu. Odrazilo se to v určité konkurenci státních projektových ústavů a posléze v roce 1966 i v založení prominentních pražských ateliérů Alfa, Beta, Gama a Delta, v nichž hráli vůdčí roli Karel Prager, Vladimír Machonin, Karel Filsak, Jan Šrámek a další. Kongres Mezinárodní unie architektů (UIA) v Praze v létě 1967 s účastí předních světových tvůrců přispěl k přiblížení československé architektonické komunity k světovému diskursu. V době Pražského jara založil Karel Hubáček ateliér SIAL v Liberci. Přišla sem celá silná generace čerstvých absolventů pražských škol. Jeho televizní vysílač Ještěd se stal symbolem tohoto období. Na jaře 1968 došlo na konferenci v Brně k zásadním změnám ve vedení Svazu architektů. Nové vedení požadovalo svobodnější podmínky architektonické práce a větší schopnost stavební výroby reagovat na potřeby architektů i klientů. Sovětská okupace učinila tomuto slibnému vývoji přítrž.

Oldřich Starý a kol.:
Československá architektura, 1963.

Setkání Hanse Scharouna
a Lubomíra Šlapety po 27 letech,
Stuttgart – mrakodrap Romeo,
11. 11. 1963

*Profily brněnských
architektů II.*, 1967.

Jiří Novotný přednáší hlavní
proslov k otevření IX. kongresu
UIA ve Vladislavském sále, 1967.

Jiří Siegel: *Praha 67*, 1967 –
vydaná ke IX. kongresu UIA
v Praze

Zvláštní číslo německého
časopisu *Deutsche
Bauzeitung* ke kongresu UIA
v Praze, 1967.

Richard Neutra
a Bohuslav Fuchs
v Brně, 1968.

Věra a Vladimír
Machoninovi,
Pier Luigi Nervi
před udělením
dr. hc. ČVUT
v Praze, 1967.

Bruno Zevi:
*Jak se dívat
na architekturu*,
1968.

1959

- 10. prosince – Nobelova cena za chemii Jaroslavu Heyrovskému

1960

- 1. ledna – Bedřich Rozehnal uvězněn na Pankráci, spolu s dalšími architekty a inženýry pracuje na tzv. *Basoprojektu*
- Vydání knihy *Národní umělec Jiří Kroha*
- 11. července – Přijetí Ústavy Československé socialistické republiky (ČSSR)

1961

- Prosinec – prof. Otto Wichterle vynalézá princip měkkých kontaktních čoček

1962

- Udělení čestného doktorátu Karlovy univerzity básníku Louisi Aragonovi
- Vydání knihy *Československá architektura*

1963

- Březen – Výstava *Jiří Kroha – nástup v avantgardě dvacátých let* v Praze
- 27. až 28. května – Eduard Goldstücker zahajuje konferenci o Franzi Kafkovi v Liblicích – považováno za počátek *Pražského jara*
- Červenec – Přednáška Richarda Neutry ve Svazu architektů v Praze
- Prahu navštěvuje významný londýnský režisér Peter Brook
- Výstava *Finská architektura* v Praze
- Putovní výstava *Le Corbusier* v Praze, Brně, Zlíně a Olomouci
- Výstava *Adolf Loos* v Brně

1964

- Vydání knihy Otakara Nového *Konec velkoměsta*
- Vydání knihy Jiřího Hruzy *Teorie města*
- 2. sjezd *Svazu architektů ČSSR* v Praze

1968

- 5. ledna – Alexandr Dubček zvolen prvním tajemníkem ÚV KSČ
- 22. března – abdikace prezidenta Antonína Novotného
- 30. března – generál Ludvík Svoboda prezidentem
- Květen – Konference *Svazu architektů* v Brně volí nové předsednictvo v duchu cílů *Pražského jara*, *Svaz architektů* se stává součástí *Koordinačního výboru tvůrčích svazů*, který hrál zásadní úlohu v reformním procesu Pražského jara
- Květen – Přednáška Richarda J. Neutry v Domě umění v Brně
- Květen – Bohuslav Fuchs národním umělcem
- 21. srpna – Invaze vojsk Varšavské smlouvy a potlačení *Pražského jara*
- Září – Bedřich Rozehnal se vrací na fakultu architektury VUT v Brně
- 25. října – Věra Čáslavská vyhrává čtyři zlaté medaile na olympijských hrách v Mexiku
- Výstava *Moderní architektura v Československu* ve Vídni doprovázená přednáškou Bohuslava Fuchse

1969

- 1. ledna – Na základě ústavního zákona vzniká federativní uspořádání – České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky

1965

- Březen – Koncert *Louise Armstronga* v Lucerně v Praze
- Květen – Jaroslav Fagner národním umělcem
- 27. srpna – Úmrtí architekta Le Corbusiera
- Návštěva Jeana-Paula Sartra a Simone de Beauvoir v Praze

1966

- Výstava *Paris–Prague 1906–1930* v Musée National d’Art Moderne v Paříži

1967

- Studentská výstava *Apelace* na Fakultě architektury ČVUT v Praze
- Československý pavilon na EXPO v Montrealu (autoři: Karel Řepa, Vladimír Pýcha)
- Udělení čestného doktorátu ČVUT architektovi Pieru Luigimu Nervimu
- Červen – IX. sjezd *Mezinárodní unie architektů* (UIA) v Praze
- Červen – Sjezd spisovatelů v Praze s protestními projevy Milana Kundery a Ludvíka Vaculíka
- Červenec – Vražda Charlese Jordana, ředitele Amerického výboru pro pomoc židovským uprchlíkům, v Praze
- Říjen – Studentský protest na Dlabačově
- Vydání knihy *Moderní architektura v Československu*

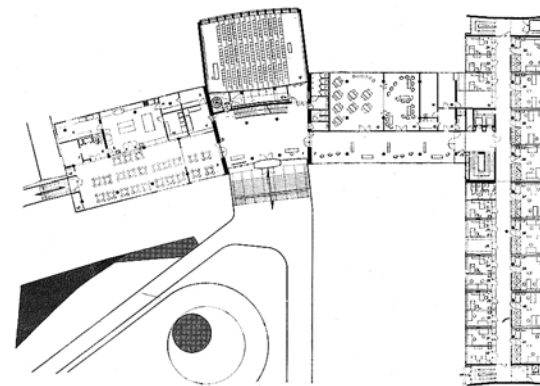
Ústav makromolekulární chemie

→ Praha 6, Heyrovského náměstí 2

→ Karel Prager

→ 1958–1965

V průběhu 50. let bylo postaveno panelové sídliště Petřiny a jeho hlavní osu, bulvár, měl podle původního plánu zakončovat mrakodrap ve stalinském duchu. Tento koncept v roce 1958 nahradil Karel Prager (1923–2001) projektem asymetricky komponované budovy. Odvahu mu na jedné straně dodal úspěch československého pavilonu v Bruselu (1958), na druhé straně příklady amerických novostaveb, zejména Lever House na Park Avenue v New Yorku, které k nám prostřednictvím časopisů pronikaly. Stavba je sestavena z nízké mírně zaoblené dvoupodlažní podnože se společenskými prostory, na kterou navazuje šestipodlažní štíhlý deskový hranol, v němž jsou umístěny vlastní výzkumné laboratoře. Na skeletové konstrukci s bezprůvlakovými stropy je zavěšena na průčelí jako závěsová stěna tzv. curtain wall (vyrobená v Boleticích), která je z bezbarvého skla a modrozeleného kovu s aluminiovým rastroem. Vnitřní rozdělení laboratorí je provedeno z lehkých montovaných příček. Štítové stěny s nízkým plastickým reliéfem jsou provedeny z keramické mozaiky. Karel Prager v této stavbě prosadil soudobou a se světem kompatibilní architektonickou koncepci, v které určil směřování české architektury do období Pražského jara. Od této chvíle hrál v českém architektonickém diskurzu významnou roli. Díky svým vyjednávacím dovednostem byl schopen překonávat politické i technologické obtíže své doby. Při přestavbě objektu pražské burzy na Federální shromáždění (1967–1973) ¹ byl Vierendeelův nosník střešní nástavby vynesena nahoru hydraulickým způsobem, což vzbudilo mezinárodní pozornost. Originálně vyřešil i plášť Nové scény Národního divadla (1979–1983) ², který byl proveden z foukaných skleněných tvarovek podle návrhu Jaroslavy Brychtové a Stanislava Libenského.

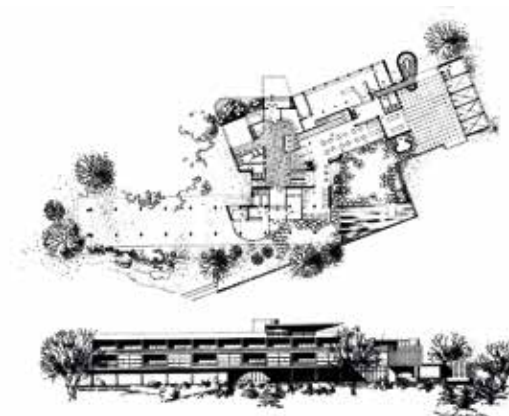
Rekreační středisko Orlík pro vůdčí představitele strany a vlády

→ Bohostice – Vystrkov

→ Basoprojekt

→ 1959–1963

50. léta znamenala nejen důrazné uvedení socialistického realismu sovětského typu do českého prostředí, ale také pronásledování české inteligence a uvržení řady jejích představitelů do vězení za svobodné ideje již na přelomu 40. a 50. let a později pro údajné nadhodnocování ceny projektů a po politických prověrkách v letech 1958–1959. Ve věznicích se ocitla řada předních inženýrů i architektů, kteří byli seskupeni do tzv. „Basoprojektu“. V rámci výkonu trestu byli paradoxně pověřováni i významnými úkoly. Kafkovsky vyznívá, že v tomto ústavu v centrální věznici v Praze na Pankráci působily takové osobnosti jako profesor Bedřich Rozehnal (1902–1984), Gočárovi žáci: Stanislav Tobek (1907–1981) a Josef Šolc (1905–1994), Janákův žák: Jiří Vahala (1922) Le Corbusierův spolupracovník Jaroslav Vaculík (1921–1995), Jiří Kaisler, Theodor Pisch nebo vynikající statik a konstruktér František Bäumelt, stavitel Waldemar Macharáček a další. Skupina těchto architektů navrhla dokonce rekreační sídlo prominentních představitelů komunistické strany a vlády u přehrady Orlík, které využíval prezident socialistické republiky Antonín Novotný a další čelní představitelé režimu. Ke stavbám „Basoprojektu“ patřilo obchodní centrum v Praze-Hloubětíně, výzkumný ústav atomové energie v Praze-Běchovicích, drůbežárna v Xaverově (autorem všech byl B. Rozehnal), banka v Blansku (J. Šolc) nebo hokejová hala pro mistrovství světa 1959 v Praze Holešovicích (F. Bäumelt). Areál u přehrady Orlík představoval volně stojící vily, hotel a rekreační středisko. Na projektu se podíleli Rozehnal, Tobek, Vaculík a další. Rozehnal byl propuštěn z vězení na základě dekretu prezidenta republiky v červnu 1962 a poté jeho spoluvězni projekt přepracovali a dokončili.

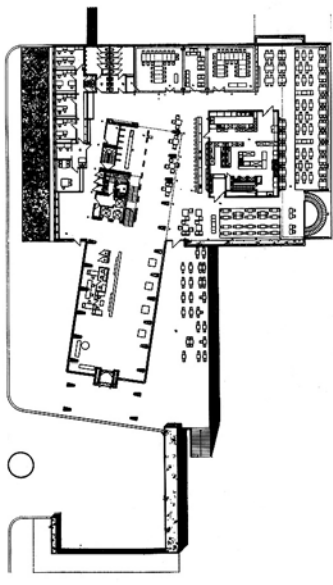

Parkhotel

- Praha, Veletržní 20
- Zdeněk Edel, Jiří Lavička
- 1959–1967

Architekt Zdeněk Edel (1923–2015) byl za války totálně nasazen na práci v Hamburgu a teprve po osvobození mohl studovat na AVU v Praze u profesora Jaroslava Fragnera. V jeho ateliéru strávil dlouhou dobu jako asistent, podílel se na projektech k rekonstrukci Karolina. V roce 1959, když přešel do Státního projektového ústavu obchodu, dostal vzácnou příležitost navrhnout hotel v Praze. Ten byl posazen na místo, kde měla původně být vybudována symetrická budova k Veletržnímu paláci v Holešovicích. Desetipatrový deskový objekt vlastního hotelu na mírném svahu podepírá příčně situovaná podnož, v níž jsou umístěny restaurační provozy. Fasádní plášť je členěný horizontálně a doplňují ho svislé slunolamy na výšku podlaží, které se šachovnicově střídají. Boční štíty jsou opatřeny travertinovým obkladem. Architektura hotelu je inspirována tvorbou Le Corbusiera. Vstup

z volného parteru zdůrazňují rozkročené pilíře. Autory interiérového zařízení restaurační části byli tehdy mladí Fragnerovi žáci Alena Šrámková a Jindřich Pulkrábek. Po požáru Veletržního paláce v roce 1974 došlo k výstavbě 4 významných obchodních a administrativních budov exportních společností v Praze. Zdeněk Edel s kolektivem mladších spolupracovníků (L. Štefekem, J. Matyášem a P. Štěchem) navrhl jednu z nejzdařilejších administrativních budov – mrakodrap KOVO v Holešovicích, který byl určen pro obchod s kovodělnými a strojírenskými produkty. Stavba má pravidelnou kompozici vysokých hranolů opatřených namodralou skleněnou závěsovou stěnou, která je posazena na rozšířené betonové podnoži. Byl autorem rozsáhlého komplexu místního úřadu Prahy 10 ve Vršovicích (1972–1976) a Obecního domu v Nymburku (1984–1989).

Sídliště Lesná

→ Brno – Lesná

→ Viktor Rudiš, František Zounek, Miroslav Dufek, Ladislav Volák

→ 1960–1970

Počáteční výstavba prefabrikovaných panelových sídlišť z 50. let, která byla navrhována podle „tras jeřábových drah“, brzy vyvolala kritiku veřejnosti. Mírné politické uvolnění umožnilo pokusy o kvalitnější řešení typologie, urbanismu a zapojení krajiny v nových sídlištích. Jedním z nejlepších československých příkladů v tomto směru je sídliště Lesná v severní části moravské metropole. Architekti Viktor Rudiš (1927) a František Zounek (1921–2005) se inspirovali finským sídlištěm Tapiola, které v roce 1958 navštívili. Celý komplex Lesné je velkoryse posazen do mírného svahu na okraji města a je obklopen okružní komunikací. Tramvajová doprava ho propojuje s centrem města. Autorům společně s Miroslavem Dufkem (1933) se podařilo prosadit značnou typologickou rozmanitost bytů v kombinaci vysoké zástavby s deskovými domy. Dominantní vertikální chodbové domy kombinovali s nižší zástavbou bodových obytných domů. Na sídliště umístili skupiny řadových rodinných domů. Většina panelových bytových staveb je provedena v systému B 60 s modulem 360 cm, nízké obytné domy a skupiny rodinných domů jsou z tradičního cihelného zdiva. Promyšlený prefabrikovaný systém s modulovou skladbou 600 x 729 cm byl použit na stavbách, které tvoří vybavenost sídliště jako jsou školy, mateřské školky, jesle a obchody. Architekti využili svažitého terénu k členité prostorové skladbě, ve které je prokombinováno rozmanité členění zástavby s velkými zelenými plochami pro rekreaci obyvatel. Sídliště Lesná je demonstrací nového urbanistického měřítka, slovy Bohuslava Fuchse, „které nad brněnskou krajinou zřetelně vévodí a stává se jejím novým znakem.“

Věže Emauzského kláštera

→ Praha 2, Na Slovanech, Kostel Panny Marie, sv. Jeronýma, Cyrila a Metoděje, Vojtěcha a Prokopa

→ František Maria Černý

→ 1964–1968

Dne 14. února 1945 díky navigačnímu omylu skupina 62 amerických letounů, která směřovala na Drážďany, svrhla bomby omylem na Prahu a vážně při tom poškodila benediktinský klášter Emauzy. Byly zničeny věže a klenba kostela. V letech 1953–1954 byly Bedřichem Hacarem provedeny rekonstrukce kleneb a v roce 1964 vzešel z vítězné soutěže návrh Františka M. Černého (1903–1978) na dostavbu zničených věží. Dostavbu pojal jako novotvar nikoliv jako historizující. Věže jsou inspirovány gotikou, avšak zároveň připomínají plachtoví, čímž se staly významnou dominantou nad řekou Vltavou. Ve spolupráci se statikem Vladimírem Kamberským byly věže navrženy ze 40 cm silných betonových skořepin, které byly prováděny pomocí litého betonu do plexisklového průhledného bednění dodaného z chemických závodů z Ústí nad Labem. Šlo tedy nejen o významný architektonický počín, ale také o zajímavý technologický experiment. Věže, ve svém průniku evokují lomený klenutý oblouk, jsou 32 metrů vysoké a tvoří výrazný bod v panoramatu Prahy. Jedná se o výraznou, přitom citlivou ukázkou moderní intervence do historické památky. F. M. Černý patřil k významným žákům Josefa Gočára na AVU, avšak jeho sochařské ambice, které věže prozrazují, mají svůj původ v jeho předešlém školení na kamenosochařské škole v Hořicích. Před válkou na sebe upozornil úspěchy v soutěžích na stavby: Úrazová pojišťovna v Praze, nemocnice La Franconi v Bratislavě, nemocnice Motol v Praze, Staroměstská radnice, a vilou Eustacha Mölzer v pražských Dejvicích. Po roce 1948 se nebyl schopen zapojit do státních projektových ústavů a raději pracoval jako volný výtvarný umělec a realizoval několik sochařských památníků (Poděbrady, Mělník, Lidice, Lahovice ●).

Zimní stadion Plzeň

- Plzeň, Štefánikovo náměstí 2592
- Vladimír Urbanec, Pavel Janeček
- 1964–1972

Krátce po válce, v letech 1948–1950, vzniklo v Plzni nekryté kluziště pro zájemce o krasobruslení a hokej. Brzy však přestalo kapacitně vyhovovat rostoucímu zájmu veřejnosti o zimní sporty. Nová hokejová hala, jejíž výstavba byla zahájena roku 1964, byla situována na místě původního kluziště jižně od centra města, a využila i stávající strojovnu. Dominantou haly je výtvarně působivá expresivní konstrukce tvořená jedenácti ocelovými prostorovými deltoidy, podepřenými železobetonovými monolitickými rámy tribun. Zastřešení, napjaté mezi vrcholy a boky deltoidů, zajišťují dvě soustavy předpjatých ocelových lan. Trojúhelníkové střešní plochy, světlíky a boční prosklená průčelí poskytují působivé denní i večerní osvětlení interiéru. Halu o půdorysu 80 × 80 m doplňuje kruhový objekt restaurace před budovou směrem k Doudlevecké ulici. Tím vznikl přirozený předprostor, doplněný betonovým sousoším hokejistů od sochaře Vítězlava Eibla. Významná část ocelové konstrukce byla vyrobena v plzeňské Škodovce. Architektura haly navazuje na podobné realizace z konce 50. a počátku 60. let v západním Německu a ve Švédsku. Díky své inovativní konstrukci a výrazné výtvarné formě patří k nejvýraznějším architektonickým počínům západočeské metropole konce 60. let. Vedoucí architekt Vladimír Urbanec (1925) působil v Krajské projektové organizaci Stavoprojekt Plzeň a Mariánské Lázně a je autorem řady škol a veřejných staveb. Konstruktérem byl Ing. Pavel Janeček (1933), známý také rekonstrukcí kolonády v Mariánských Lázních.

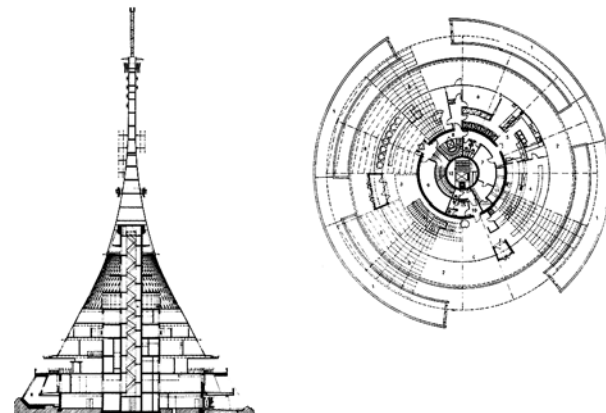
Televizní vysílač a horský hotel Ještěd

→ Liberec, Horní Hanychov 153

→ Karel Hubáček

→ 1963–1973

Bezprostředně poté, co shořela stará secesní horská turistická chata na Ještědu, proběhla na začátku roku 1963 interní soutěž libereckého Stavoprojektu. Ze soutěže vyšel vítězně projekt architekta Karla Hubáčka (1924–2011). Přišel s myšlenkou spojit obě požadované funkce, hotel a televizní vysílač, do jednoho objemu. Objekt je na kruhovém půdorysu a je koncipován jako rotační hyperboloid. Na dvě soustředné železobetonové trouby jsou zavěšena jednotlivá podlaží. Ve vrcholu vnitřní nosné trouby je instalováno kyvadlo tlumící kmitání věže. Na stožáru je upevněn samonosný laminátový nástavec, v němž jsou umístěny televizní antény. Průčelí je provedeno ze zavěšených aluminiových panelů vyplněných polyuretanem s belgickými okny Stoperay Gold. Vysílací aparaturu kryje laminátový plášť. Na projektu se významně podílel statik Zdeněk Patrman a na designu interiérů Otakar Binar.

Stavba byla považována za českou reflexi hnutí high-tech ve Velké Británii. Interiéry zdobí skleněné plastiky Stanislava Libenského a Jaroslavy Brychtové. Realizace televizní věže probíhala v době Pražského jara a oslovila skupinu mladých absolventů ČVUT, kteří po studiu odešli do Hubáčkova ateliéru a vytvořili tzv. „školku SIAL“ (E. Přikryl, J. Suchomel, J. Eisler, M. Rajniš, T. Brix, V. Králíček, M. Baum). Ta významně ovlivňovala architektonický diskurz mladé generace až do Sametové revoluce. Silueta věže, která dokonale navazuje na terénní profil Ještědu, se postupem času stala ikonou a symbolem města Liberce. Stavba byla oceněna v roce 1969 Perretovou cenou mezinárodní unie architektů UIA. Karel Hubáček absolvoval ČVUT u Jana Víška a Antonína Ausobského a poté se stal vůdčí a nejvýraznější osobností liberecké architektonické scény.

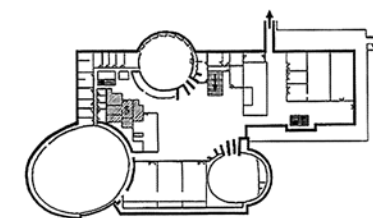
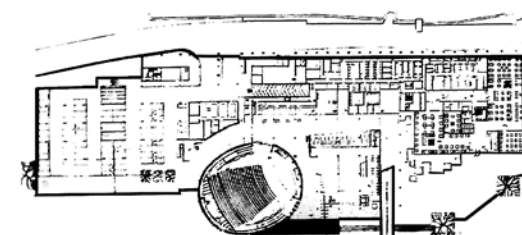
Hotel Thermal

→ Karlovy Vary, I. P. Pavlova 11

→ Věra a Vladimír Machoninovi

→ 1964–1976

Architektonickou soutěž na stavbu nového lázeňského hotelu s kinem vyhráli manželé Věra (1928) a Vladimír (1920–1990) Machoninovi. Komplex objektů se dělil na 3 provozní celky: hotel, sanatorium a festivalové sály. Byl určen nejen pro ubytování lázeňských hostů, ale také pro filmové festivaly a další kulturní akce. Na třípodlažní rozšířenou podnož, z níž vyrůstá ještě korpus festivalových promítacích sálů, navazuje výškový dům s vlastním hotelovým ubytováním. Součástí komplexu je pavilon s rekreačním plaveckým bazénem ve svahu, který nabízí impozantní výhledy do údolí řeky Teplá. Celý komplex uzavírá promenádu lázeňským údolím, kterým teče řeka Teplá. Konstrukčně se jedná o ocelový skelet obložený tenkostěnnými betonovými panely s tryskaným povrchem v ocelových rámech. Architekti navrhli celek včetně interiérového vybavení a dohlíželi i na výtvarné doplňky. Hotel Thermal reprezentuje mimořádný architektonický počín, který nás zapojil zpět do mezinárodního dialogu poloviny 60. let. Věra Machoninová absolvovala ČVUT u profesora Josefa Kittricha, Vladimír Machonin tamtéž u Karla Honzíka, u něhož byl asistentem. Po krátké úvodní fázi v duchu socialistického realismu, se vítězným soutěžním návrhem na kulturní dům v Jihlavě začali od socialistického realismu distancovat a později patřili k protagonistům Pražského jara 1968. Z té doby pochází i další tři významné stavby: obchodní dům Kotva ❶ v Praze a české velvyslanectví ve východním Berlíně a Dům bytové kultury ❷ v Praze na Pankráci, kterými navazují na mezinárodní trendy moderní architektury, kterými navazuje na mezinárodní trendy moderní architektury.

Velvyslanectví Československa v Londýně

- Londýn, 26–30 Kensington Palace Gardens
- Jan Šrámek, Jan Bočan
- 1965–1971

V době nastupujícího Pražského jara iniciovalo Ministerstvo zahraničí ČR vypsání několika soutěží na výstavbu nových ambasad. První z nich byla na komplex velvyslanectví v Brazílii a misii při OSN v Ženevě, které byly navrženy architekty Karlem Filsakem (1917–2000) a Janem Šrámkem (1924–1978). Těmito stavbami přispěli do mezinárodní debaty k brutalismu. Jan Šrámek ve spolupráci s Janem Bočanem (1937–2010) zvítězili v soutěži na velvyslanectví v prominentní lokalitě Londýna, na rozhraní Hyde Parku a Kensingtonu. Tato stavba byla provedena ve spolupráci s londýnskou kanceláří architekta Roberta Mathewa (RMJM). Komplex se skládal z rezidence velvyslance, z reprezentačních prostor orientovaných směrem k Hyde Parku a z protáhlého bloku s administrativní a obytnou funkcí podél ulice Notting Hill Gate. Zatímco reprezentativní část s velkými prosklenými plochami směrem k parku reaguje na drobnější měřítko okolní zástavby, deskový dům s administrativou a byty má metropolitní charakter. Stavba je provedena ze železobetonových panelů, na nichž jsou ponechány stopy bednění a rýhy po sbíječkách v duchu brutalistní architektury. Průčelí jsou strukturována rytmem, který vychází z dimenzí použitých prefabrikátů. Významnou součástí stavby byla výtvarná výzdoba, obrazy, sochy, reliéfy, grafiky, tapisérie a sklo, předních českých umělců a speciálně navržené nábytkové vybavení od Jana Bočana. V roce 1971 budova získala prestižní britskou cenu RIBA za nejlepší stavbu zahraničního architekta ve Spojeném království. Dnes slouží reprezentativní část komplexu slovenské ambasádě a deskový dům na Notting Hill Gate české ambasádě. Jan Bočan s Janem Šrámkem navrhli také ambasádu ve Stockholmu a samostatně čtvrt bytů diplomatů v Praze-Troji a velvyslanectví v Tbilisi.

1969–1989

Po sovětské okupaci byli čelní aktéři „reformovaného“ Svazu architektů z roku 1968 vyloučeni z veřejného působení a byli nahrazeni kolaborujícími představiteli „normalizovaného“ Svazu architektů. Realizace staveb trvá však delší dobu, proto dozníval svobodnější výraz staveb na počátku 70. let jako pozůstatek Pražského jara. To se projevilo v úspěchu československého pavilonu na světové výstavě v Ósace v roce 1970 a v řadě staveb dokončovaných v době tzv. „normalizace“ v 70. letech. Tyto příležitosti byly postupně omezovány a znovu začala dominovat prefabrikovaná výstavba v unifikovaném stylu (Jižní město v Praze nebo Vinohrady v Brně). Nespokojená mladá generace protestovala na výstavách „Urbanity“ s vizionářskými návrhy, které už sledovaly duch postmoderny, jež k nám pronikal ze západní Evropy. Tato tendence vyvrcholila českým překladem knihy Charlese Jenckse „The Language of Postmodern Architecture“, vydané v samizdatu v nákladu 35 výtisků a následně i soukromou návštěvou autora v Praze na podzim roku 1978. Následovalo samizdatové vydání knihy Roberta Venturiho „Complexity and Contradiction in Architecture“. Úspěch architektů SIALu Liberec v soutěži mezinárodní stavební výstavy IBA v západním Berlíně v Tegelu v roce 1980 znamenal nový průlom v kontaktech se západním světem. Vyvolal zájem světových časopisů o českou architekturu /Casabella, Bauwelt/. Kontakt se západním světem zprostředkovávaly i akce pořádané Národním technickým muzeem, které uspořádalo řadu výstav finské a rakouské architektury a přednášky jejich vůdčích představitelů (B. Lundsten, A. Schweighofer, G. Peichl a další). Tlak mladé generace si nakonec vynutil uspořádání soutěže na Staroměstskou radnici v lednu 1988, otevřené všem architektům a obeslané více než 170 návrhy. Na konci 80. let se rychle hlásila ke slovu už i nejmladší generace skupinou „Zlatí orlí“ v Praze a „Obecní dům“ v Brně. Nedlouho poté, po pádu berlínské zdi a po studentské demonstraci dne 17. listopadu 1989, padl komunistický režim i v Československu.

Katalog výstavy
Československé
architektury v Bruselu,
1972.

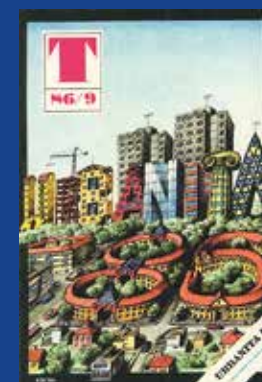
Katalog výstavy
Československé architektury
v Moskvě, 1974.

Zvláštní číslo
švýcarského
časopisu
Archithese
věnované
Československu,
1980.

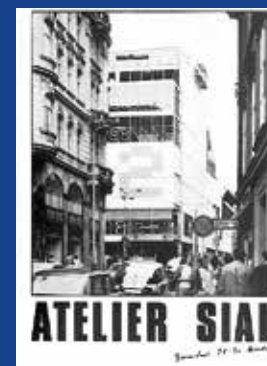
Obálka časopisu
*Projekt – Čeští architekti
na Slovensku*, 1980.

Zvláštní číslo italského
časopisu *Parametro*
věnované architektuře
Brna, 1983.

Jan Kaplický: Obálka knihy
Czech Functionalism, 1987.

Ján Stempel: Obálka knihy
Atelier SIAL, 1982.

Obálka časopisu
Technický magazín, 1986.

1969

- 16. ledna – Sebeupálení Jana Palacha na protest proti okupaci a rezignaci společnosti
- Únor – Výstava *Ludwig Mies van der Rohe* v Brně a vědecká konference o záchraně vily Tugendhat za účasti prof. Julia Posenera a Greta Tugendhatové
- Výstava *Bedřich Rozehnal* v Liverpoolu
- Karel Hubáček získává *Cenu Augusta Perreta* na kongresu UIA v Buenos Aires, avšak z politických důvodů mu není dovoleno se ceremoniálu zúčastnit a cenu převzít

1970

- 15. března – Výjimečný úspěch Československého pavilonu na EXPO 1970 v Ósace
- Svaz architektů s programem Pražského jara z roku 1968 je výnosem ministerstva vnitra zrušen a jeho představitelé, jako Jaromír Sirotek, Miroslav Masák, Jiří Novotný, Vladimír Machonin, Ivan Ruller a další, jsou vylučováni z aktivní činnosti v profesi

1971

- Založení nového Svazu architektů v duchu normalizace, přičemž členové reformovaného svazu z období Pražského jara nejsou přijímáni

1972

- Rehabilitovaný Bedřich Rozehnal je znovu vyhozen z Fakulty architektury VUT v Brně

1973

- Přednáška švýcarského architekta Alfreda Rotha ve *Svazu architektů* v Praze

1974

- 9. května – Otevření první linky pražského metra

1975

- 28. května – abdikace prezidenta Ludvíka Svobody
- 29. května – Gustav Husák prezidentem
- Výstava *Dřevo v architektuře* finského muzea architektury v NTM v Praze, přednáška prof. Bengta Lundstena
- Vychází kniha *Současná finská architektura*
- Výstava *Současná československá architektura* v Jízdárně Pražského hradu
- Jiří Ševčík s kolektivem provádí analýzu bloku Staroměstské radnice v Praze

1977

- 6. ledna – Zveřejnění *Charty 77*, perzekuce jejích signatářů v čele s Václavem Havlem

1978

- 2. března – První československý kosmonaut Vladimír Remek ve vesmíru
- Květen – Samizdatové vydání knihy Charlese Jenckse *The Language of Postmodern Architecture* (35 výtisků) iniciované skupinou mladých architektů
- Výstava *Kamil Roškot* v Olomouci – reprízována ve Vratislavi, Helsinkách, Jyväskylä, Vídni, Grazu, Innsbrucku, Budapešti, Lublani, Záhřebu, Bělehradě a Curychu
- Listopad – Návštěva Charlese Jenckse v Praze a setkání s mladými architekty

1979

- Samizdatové vydání knihy Roberta Venturiho *Complexity and Contradiction in Architecture* (80 výtisků)

1980

- Výstava finského architekta Aulise Blomstedta v NTM v Praze
- Výstava *Otakar Novotný* v Mánesu v Praze, následně v Olomouci

1981

- Výstava *Arnošt Wiesner* v Olomouci, vzbudila kritiku stranických orgánů a další výstavy byly zakázány
- Václav Hlský národním umělcem

1982

- Výstava finského architekta *Reima Pietilä* v NTM v Praze

1983

- Výstava *Brněnští funkcionalisté* v Muzeu finské architektury v Helsinkách, reprízování ve městech Jyväskylä, Turku, Vídeň, Graz, Linec, Innsbruck, Mnichov, Západní Berlín, Leverkusen, Braunschweig, Stuttgart a Curych

1984

- 11. října – Nobelova cena za literaturu Jaroslavu Seifertovi
- Výstava *Adolf Loos a česká architektura* v Galerii Benedikta Rejta v Lounech

1985

- Výstava *Pavel Janák* ve Vídni (Semper-Depot), později v Innsbrucku a Muzeu finské architektury v Helsinkách
- Vydání knihy Rostislava Šváchy *Od moderny k funkcionalismu*
- Přednáškový cyklus Antona Schweighofera, Gustava Peichla, Johannese Spalta, Christopha Satlera a Gerharda Spangenbergera v NTM v Praze

1986

- Výstava *Urbanita* polemizující s monotónní výstavbou sídlišť ve Fragnerově galerii v Praze
- Přednáška Antona Schweighofera ve Stavoprojektu v Brně, iniciovaná spolkem mladých architektů *Obecní Dům Brno*
- Výstava k 85. narozeninám Vladimíra Karfíka ve Stavoprojektu v Brně

1987

- Výstava *Czech Functionalism 1918–1938* v Architectural Association v Londýně
- Výstava *Bedřich Rozehnal* ve Stavoprojektu v Brně

1988

- Leden – 1. otevřená architektonická soutěž na dostavbu Staroměstské radnice – přístupná i nečlenům Svazu architektů
- 2. výstava *Urbanita* ve Fragnerově galerii v Praze
- Výstava *Vídeňská bytová architektura* v NTM v Praze, slavnostně zahájena vídeňským primátorem Helmutem Zilkem

1989

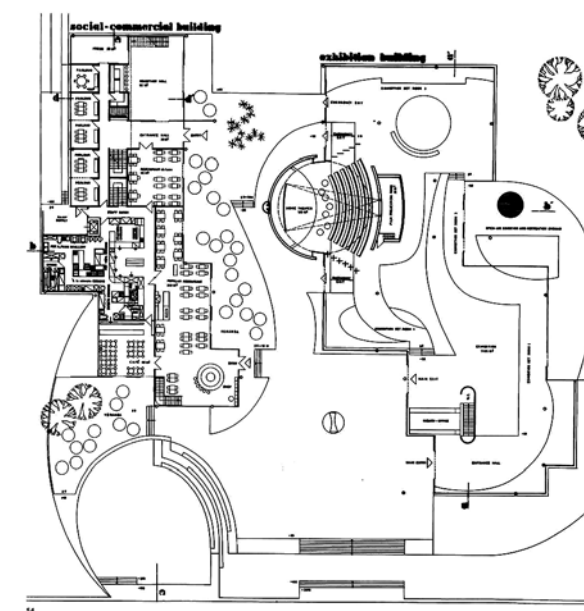
- Leden – „Pendrekový týden“ protestů na Václavském náměstí u příležitosti 20. výročí upálení Jana Palacha.
- Únor – Zasedání výkonného výboru *International Confederation of Architectural Museums* v NTM v Praze
- 17. listopadu – *Sametové revoluce* – studentská demonstrace v Praze brutálně rozehnána policií, pád režimu

Československý pavilon na EXPO 1970

- Japonsko, Osaka
- Viktor Rudiš, Vladimír Palla, Aleš Jenček
- 1970

Československý pavilon pro světovou výstavu v Osace představoval poslední symbolické doznění politického uvolnění Pražského jara, které bylo zakončeno sovětskou okupací v roce 1968. Ze soutěže na pavilon byl vybrán návrh brněnského kolektivu Viktora Rudiše (1927), Vladimíra Pally (1925–2005) a Aleše Jenčeka (1936) ve spolupráci s básníkem Janem Skácelem. Autoři se snažili uchopit ústřední námět výstavy „Pokrok a harmonie pro lidstvo“. Téma interpretovali zobrazením osudu malých národů s radostí, úzkostí a nadějí v lidském životě navzdory politickým obtížím doby. Tím byl tichým způsobem vyjádřen protest proti tehdejší situaci v Československu. Pavilon je koncipován jako dřevěný trámový rošt vznášející se nad terénem, jehož středu dominuje válcový plastický prvek. Architekt Viktor Rudiš prezentoval návrh jako „monumentální jednoduchost, při níž otevřená architektura předurčuje převážně sošný charakter exponátů.“ Tuto volnou otevřenou strukturu doplnila vybraná kolekce současného československého umění s exponáty výtvarníků Vladimíra Janouška, Rudolfa Uhra a Karla Malicha, sklářů René Roubíčka, Stanislava Libenského a Jaroslavy Brychtové a také historických artefaktů. Ačkoliv se po soutěži v roce 1969 ještě podařilo prosadit tento návrh k realizaci, výsledek sledovalo komunistická strana se značnou nevolí a nedovolila ani autorům, aby se zúčastnili otevření výstavy. Několik výtvarných děl bylo z výstavy odstraněno. S tím kontrastovalo vysoké ocenění pavilonu japonskou i mezinárodní veřejností. Český básník a výtvarník, Jiří Kolář, hodnotil pavilon tak, že nemůže konkurovat velkým státům, ale může se zařadit do procesu myšlení, které hýbe světem, a to se v Osace podařilo.

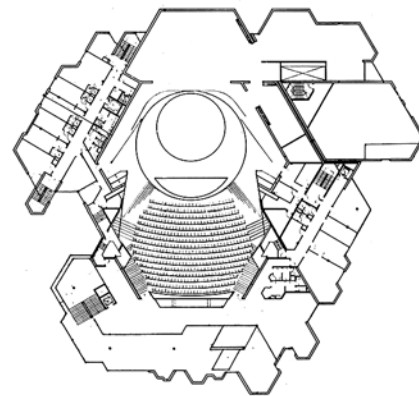
Městské divadlo

→ Most, Divadelní 15

→ Ivo Klimeš

→ 1967–1985

V souvislosti s rozvojem těžby v hnědouhelné pánvi došlo v 50. letech k výstavbě nového Mostu, jelikož se zvyšoval počet obyvatel s požadavky na bydlení a historická část města byla od druhé poloviny 60. let kvůli těžbě srovnána se zemí. Nové divadlo dominuje nově vzniklé části města nad parkem Šibeník. Soutěž na tuto budovu s kapacitou 800 diváků vyhrál v roce 1967 ostravský architekt Ivo Klimeš (1932). Přes politické potíže, jimž musel čelit v době normalizace, se mu podařilo stavbu úspěšně dovést do konce. Hexagonální půdorys umožnil plastické členění hmot, které vyjadřovaly jednotlivé funkce a stupňovaly se od foyeru až po jevištní věž. Jeviště je řešeno v neobvyklé šíři (22 m) a umožňuje velkou variabilitu, je doplněno proscénickou plochou. Původně plánovaná kapacita byla v realizaci omezena na 500 diváků. V průčelí se střídají stěny obložené istrijským mramorem se skleněnými plochami. Sedací nábytek navrhl Radim Ulman. Umělecky řešená osvětlovadla ve foyeru navrhl René Roubíček. Mostecké divadlo patří k několika významným divadelním budovám, které byly v Čechách postaveny v 2. polovině 20. století. Ivo Klimeš vystudoval brněnskou VUT u Bohuslava Fuchse a poté celý život působil převážně v rodném slezském regionu. Po úspěchu v soutěži na divadlo v Ostravě počátkem 60. let, se stal vyhledávaným expertem pro divadelní architekturu a byl také autorem přestaveb ostravských divadel Antonína Dvořáka a Jiřího Myrona a také Slezského divadla v rodné Opavě. Spolupracoval na úpravě řady interiérů s výtvarnými umělci, zejména se sochařem Vladislavem Gajdou.

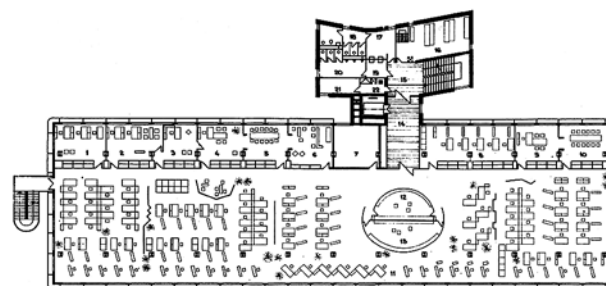
Administrativní budova Ingstav

→ Brno, Vídeňská 55

→ Ivan Ruller

→ 1968–1970

Ivan Ruller (1926–2018) již během studií na VUT v Brně spolupracoval s profesorem Bedřichem Rozehnaelem, u něhož byl dlouholetým asistentem a poté byl i asistentem profesora Bohuslava Fuchse. Od druhé poloviny 50. let patřil k nejvýraznějším osobnostem své generace v Brně a podílel se na interiérech brněnského divadla. V roce 1965 dostal příležitost odcestovat na studijní pobyt v Paříži, kde se mimo jiné zúčastnil i pohřbu Le Corbusiera. V době Pražského jara se silně angažoval v demokratizačním procesu architektonické komunity. Jeho tvorba v té době vyvrcholila stavbou rodinného domu inženýra Miloslava Petráčka ●, kterou se přihlásil k brutalistické vlně, s níž se seznámil během francouzského pobytu. Poté následoval projekt nové úřední budovy Ingstavu, kde aplikoval u nás, do té doby, nezvyklý typ „open-space“ kanceláří. Stavba je provedena jako jednotraktová konstrukce s konzolami, do nichž je vkomponován dispoziční dvojtrakt s velkoprostorovými kanceláři. Kolektivní sdílení otevřeného pracovního prostoru sice v meziválečném období zaváděla již firma Baťa, Ivan Ruller jí však povýšil ekologickými kvalitami a řadou technických detailů – klimatizace, tlumení vnitřního hluku a dělení pomocí paravánu a zeleně. Celoplošné prosklení objektu dvojitým pláštěm záměrně kontrastuje s doplňky z pohledového betonu. Betonové partie vstupu a nouzového schodiště dotváří plastická výzdoba Milana Buřivala. Eva Kmentová byla autorkou plastiky před západním průčelím a na výzdobě interiéru se podíleli další přední výtvarníci – Bohumil Matal, Olbram Zoubek, Jánuš Kubíček, Vladimír Preclík, Pavel Navrátil a další. Po Sametové revoluci se vrátil na VUT a byl prvním porevolučním děkanem.

Řadové domky U Palaty

→ Praha 5, Na Hřebenkách 90–110, U Palaty 1–13

→ Jiří Lasovský, Ladislav Vrátník, Václav Baroch

→ 1968–1973

Doba politického uvolnění tzv. „Pražského jara“ oživila nejen možnosti družstevní výstavby bytů, ale i skupinových forem rodinných domů, které byly navrženy s vyššími architektonickými ambicemi. Toho využila řada stavebníků na okrajích větších měst. V Praze na svažitém území pod strahovským návrším a nad usedlostí Horní Palata postavilo družstvo stavebníků dvě řady patrových rodinných domů. Družstvo mělo 18 členů, mezi nimiž byli 3 architekti, kteří navrhli celkový projekt. Mezi družstevníky byla řada řemeslníků, kteří pomáhali domy postavit a také úředníci, kteří obstarali povolení k výstavbě. Díky této týmové spolupráci vznikl v českém prostředí exkluzivní soubor rodinných domů inspirovaných dánskými vzory. Lokalitu ve tvaru ležícího písmene D rozděluje střední obslužná komunikace. Na osmnácti domcích s pultovou střechou, které jsou rozmístěny

na půdorysu písmene L, se výrazně uplatňuje režné pohledové zdivo, které doplňují skleněné a dřevěné prvky. Obývací pokoje, systému split-level, se nacházejí v patře a kuchyně s ložnicemi v přízemí. Součástí areálu jsou také malé zahrádky i garáže a celek sjednocuje plot, na kterém se uplatnil pohledový beton. Jiří Lasovský (1926) a Ladislav Vrátník (1927) absolvovali nejprve dřevařskou školu ve Valašském Meziříčí a poté VŠUP v Praze. Jiří Lasovský absolvoval ateliér u Jana Sokola a Otto Rothmayera a většinu života pracoval v Pražském projektovém ústavu. Podílel se na několika významných sídlištních celcích – Invalidovna, Pankrác a Jižní město. Ladislav Vrátník, žák profesora Pavla Smetany, se věnoval převážně designu nábytku a jeho výuce na VŠUP, kde působil po Sametové revoluci krátce i jako rektor.

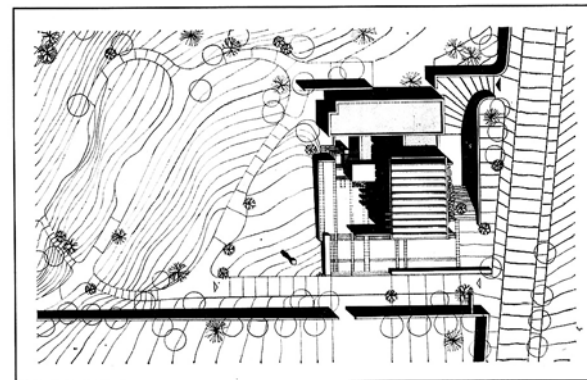
Smuteční obřadní síň

→ Svitavy, Nádražní 8a

→ Pavel Kupka, spolupráce Bohumil Blažek, Markéta Lierová

→ 1968–1971

Pavel Kupka (1936–2019) patřil ke generaci, která nastoupila svou profesionální kariéru na počátku 60. let, kdy došlo k částečnému politickému uvolnění. Byl zaměstnán v projektovém ústavu pro rekonstrukce památek, jimž věnoval většinu svého úsilí. Navrhoval rekonstrukci Toskánského paláce na Hradčanech a pro Akademii múzických umění Lichtenštejnský a Hartigovský palác na Malé Straně a měl na starosti i Anenský klášter na Starém Městě. S oblibou spolupracoval se sochařem Karlem Neprašem, nejen při umístění volných soch, ale i při architektonických úkolech, například balustrády schodišť a galerií v historických prostorách, v nichž docílil harmonie těchto novotvarů s historickým kontextem. Významně ovlivnil architektonickou podobu Nové scény Národního divadla s piazzetou se třemi novými objekty, z nichž dvěma dal výslednou podobu s prosklenými fasádami a třetí objekt dokončil Karel Prager. Výjimečnou ukázkou jeho autonomní tvorby je smuteční síň na hřbitově ve Svitavách z roku 1968, kde koncipoval stavbu v duchu poetizujícího brutalismu s jemným smyslem pro uplatnění výtvarného díla. Objekt je koncipován z pohledového betonu v kombinaci s plochami s režného cihelného zdiva, do jehož interiéru i exteriéru jsou integrovány reliéfy Karla Nepraše. Kontrast mezi masivními betonovými stěnami a prosklenými plochami orientovanými k pohledům na městské panorama a přírodní scenérii a nápadité řešení osvětlení bazilikálního prostoru dodává prostoru v interiéru i exteriéru specifickou intimní a zároveň důstojnou atmosféru.

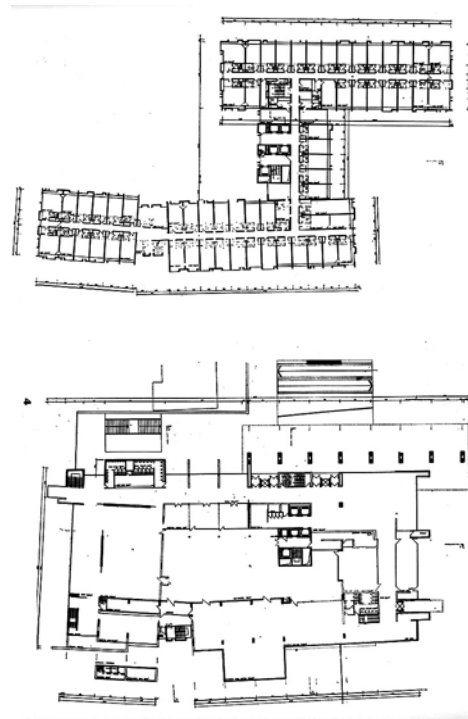

Hotel Intercontinental

- Praha 1, Pařížská 30
- Karel Filsak, spolupráce Karel Bubeníček, Jiří Louda, Jaroslav Švec
- 1968–1974

Původní koncept Jana Kotěry na řešení záhlaví Čechova mostu předpokládal, že zrcadlově naproti právnické fakultě bude postavena fakulta teologická. Tento koncept vzal za své v druhé polovině 60. let, kdy americká společnost IHC dostala jako zakázku výstavbu mezinárodního hotelu na tomto místě. Karel Filsak (1917–2000) se svým kolektivem navrhl soliterní blok uvolňující prostor náměstí Miloše Formana na jižní straně, zatímco severní průčelí vytvářelo čelo směrem k řece Vltavě. V betonové podnoži byly situovány restaurační kavárenské, klubovní místnosti, salónky a kongresový sál a nad ní se zvedá v zalomeném tvaru korpus šesti až osmipodlažního hotelu. Průčelí tohoto korpusu je rytmicky členěno vertikálními pásy s červenohnědým keramickým obkladem. V betonovém penthousu na střeše je umístěna další luxusní restaurace nabízející

výhled na Pražský hrad. Stavba zaujme bohatostí materiálů, detailů i tvarů a členitostí hmot. Na vybavení interiéru se podíleli další architekti – František Cubr, Zdeněk Pokorný, Jan Šrámek a Jan Bočan. V interiéru vynikali výtvarní umělci tehdy mladé generace – Eva Kmentová, František Ronovský, Čestmír Kafka, Stanislav Libenský, Hugo Demartini a svítidla od Reného Roubíčka. Karel Filsak, který začínal svou kariéru v době války v ateliéru Josefa Gočára, po absolvování ČVUT pracoval v ateliéru Josefa Havlíčka a s ním se podílel na návrhu sídliště Kladno-Rozdělův. V druhé polovině 60. let byl společně s Janem Šrámkem také autorem velvyslanectví při OSN v Ženevě, terminálu 1 letiště Praha-Ruzyně a poté samostatně navrhl i ambasády v Dillí a v Káhiře a konečně i architektonickou podobu Barrandovského mostu.

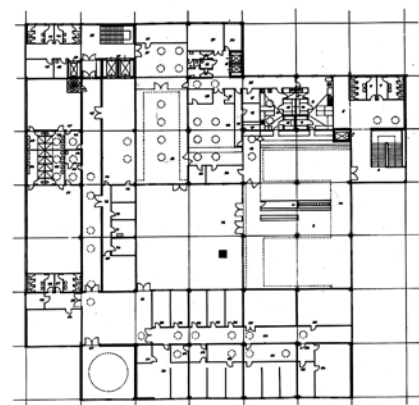

Prior Pardubice

- Pardubice, Masarykovo náměstí 1950
- Růžena Žertová
- 1970–1974

Obchodní dům ovládá prostor Masarykova náměstí mohutným objemem s jasně čitelnou ocelovou konstrukcí s vykrojenými nárožími. Konstrukce objektu je navržena ve velkorysém modulovém rastru 9 metrů, který je z části opatřen tenkostěnnými ocelovými panely a z části je pojednán cihelnou výplní. Zkosení náběhu ocelového rastru konstrukce a okenních otvorů propůjčuje průčelí stavby originální mírně ornamentální grafický charakter a změkčuje měřítko velkého objemu. Přehledná organizace provozu byla předpokladem dobře fungujícího obchodního domu nové generace, tomu odpovídá adekvátní robustní architektonická forma. Červený nátěr ocelové konstrukce rastru je kombinován se světlou režnou cihlou. Podle autorky vyvolává dojem pardubického perníku,

tím přibližuje stavbu identitě místa a ikonickému lokálnímu potravinářskému produktu. Budova je významnou ukázkou českého brutalismu. Růžena Žertová (1932–2019) absolvovala VUT v Brně u profesora Bedřicha Rozehny a díky mimořádnému talentu a podpoře ředitele Projektového ústavu obchodu architekta, Jaromíra Sirotky, dostala příležitost od počátku 60. let až do poloviny 70. let postavit řadu obchodních domů po celém Československu (Michalovce, Ústí nad Labem, Ostrava, Košice). Vedle toho se věnovala i oblasti bydlení (rodinný dům v Sokolnicích, vlastní rodinný dům v Brně), průmyslovému designu, zejména originální série osvětlovadel, a dokonce i návrhu šperků a oděvů. Patřila k nejvýznamnějším českým architektkám druhé poloviny 20. století.

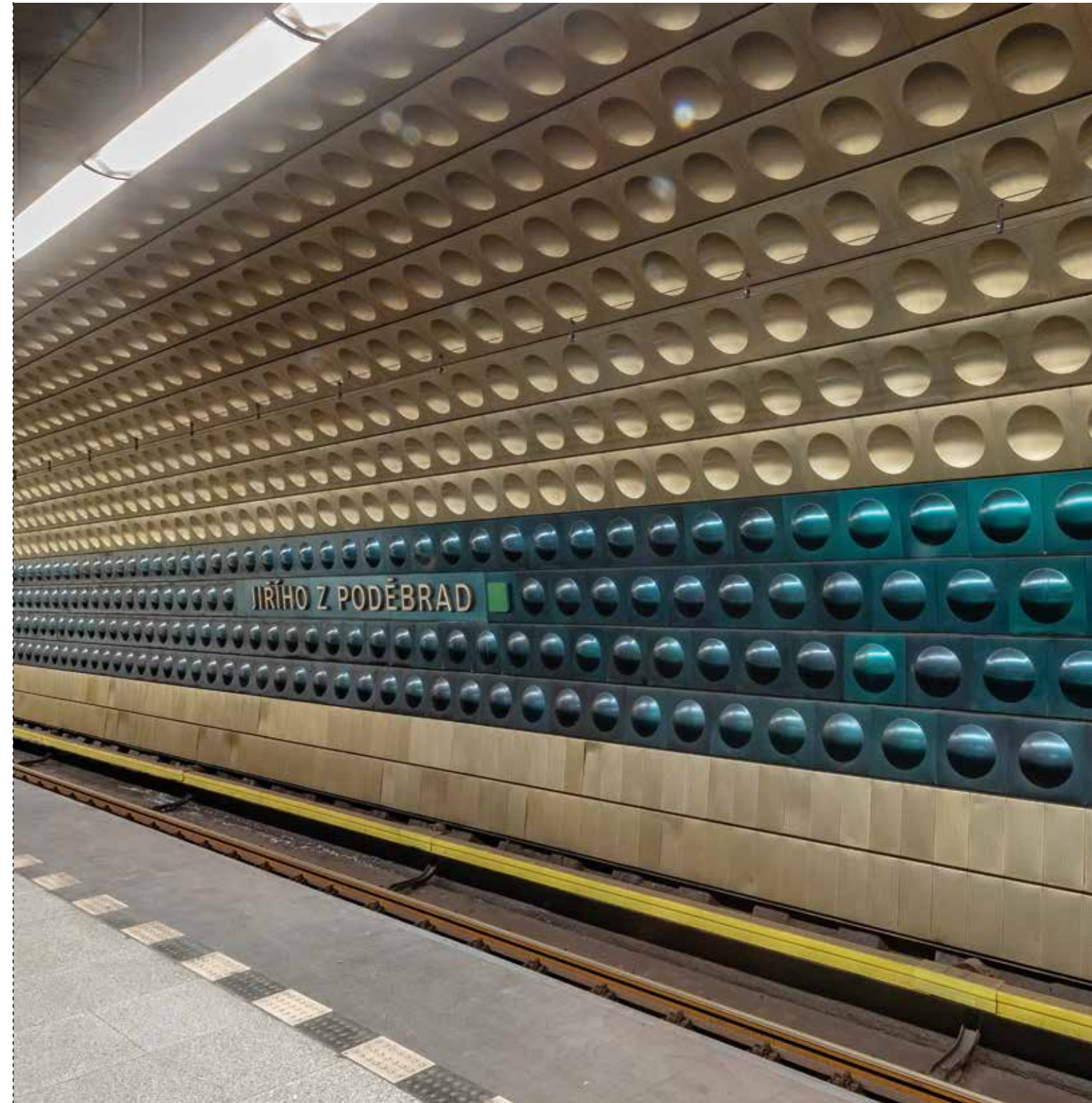
Pražské metro

→ Jaroslav Otruba a kol.

→ 1970–1985

Plánování metra v Praze spadá již do poloviny 20. let, kdy s touto ideou přinesli profesor Vladimír List a inženýr Bohumil Belada. Avšak teprve v polovině 60. let bylo rozhodnuto o stavbě podpovrchové dráhy, která by ovšem v historickém jádru města vážně poškodila řadu památek a jejich základů. Bylo velkou zásluhou Jaroslava Fragnera, že prosadil koncept hloubkové stavby metra. Vedoucím architektem projektu se stal Jaroslav Otruba (1916–2007), pro kterého se tento úkol stal životním posláním. První trasa metra C byla otevřena v květnu 1974, trasa A začala fungovat v srpnu 1978 a konečně trasa B byla zprovozněna v listopadu 1985. Jde pravděpodobně o nejvýznamnější stavební investici v době normalizace po sovětské okupaci v celém Československu. Architekt Otruba, který byl na ČVUT žákem a asistentem profesora Františka Čermáka, se dopravní

problematice věnoval poprvé v letech 1948–1952, když postavil v duchu funkcionalismu železniční nádraží v Prostějově ●. Původně se zabýval hlavně teorií zdravotnických staveb, když však v roce 1958 musel z politických důvodů ČVUT opustit, přešel do projektového ústavu dopravních staveb, kde mu právě projekt metra nabídl mimořádné uplatnění. Architekt Otruba vdechl stavbě jednotnou podobu, přestože jednotlivé stanice projektovali různí autoři. Stavba je rozlišena v jednotlivých trasách. Originálním příspěvkem jsou hliníkové puklice, které kryjí povrch tunelů stanic metra A a zároveň jsou diferenciovány barevnými odstíny. Grafickou úpravu celého metra navrhl Jiří Rathouský. Otruba je autorem Vřídelské kolonády v Karlových Varech, budovy SUDOP na Žižkově a administrativní budovy ve Vršovicích. Věnoval se i volné malířské tvorbě.

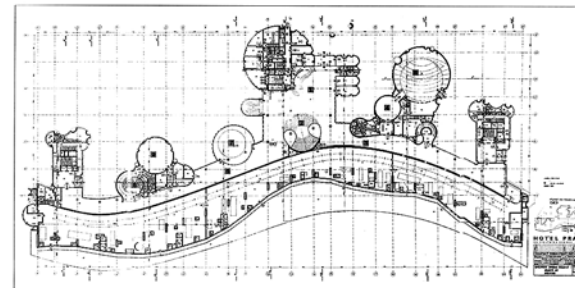

Hotel Praha

- Praha 6, Sušická 20
- Jaroslav Paroubek, Luděk Todl
- 1971–1981, zbořen 2014

Na základě užší soutěže v roce 1971 byl pověřen projektem prestižního hotelu pro prominentní hosty vlády a vedení komunistické strany kolektiv pedagogů ČVUT. Pro tuto stavbu byla zvolena atraktivní lokalita na Hanspaulce s výhledem na Pražský hrad. Koncept vítězného návrhu byl komponovaný do zvlněné křivky terasovitě uspořádaných hmot a navazoval na tendence organické architektury 60. let a na myšlenky krajinářské školy brazilského zahradního architekta Roberto Burle-Marxe. Hotelový provoz doplňovaly funkce kongresového centra, včetně bazénu, salónků, kluboven a kina pro 100 návštěvníků. Výjimečné podmínky této stavby umožnily také mimořádný výsledek s dotažením vnitřní výzdoby a vybavením, na němž se podíleli sklář Stanislav Libenský, designer Zbyněk Hřivnáč a sochař Štěpán Kotrba. Stavba hotelu začala v roce 1975 a byla dokončena v roce 1981.

Výrazný podíl na krajinných úpravách měl profesor urbanismu Luděk Todl (1919–1995). Jedním z prvních hostů hotelu byl generální tajemník ÚV KSSS Leonid Brežněv. Prezidentský apartmán, ve kterém byl ubytován, měl rozlohu 400 m². Přes protesty veřejnosti byla tato ukázka vrcholného českého brutalismu v roce 2014 zbořena. Jaroslav Paroubek (1921–1997) absolvoval ČVUT u Josefa Kittricha a později se stal tamtéž profesorem se specializací na sportovní stavby. Svou činností výrazně ovlivnil výchovu architektů od 60. let až do Sametové revoluce. Byl autorem skupiny družstevních obytných domů v Praze na Kotlářce ●, které do Československa brutalismus uváděly. V roce 1969 vedl kolektiv ČVUT, který vyhrál soutěž na olympijský stadion v Praze-Maninách. Tento projekt nebyl realizován, protože kandidaturu na olympijské hry v roce 1980 si prosadila Moskva.

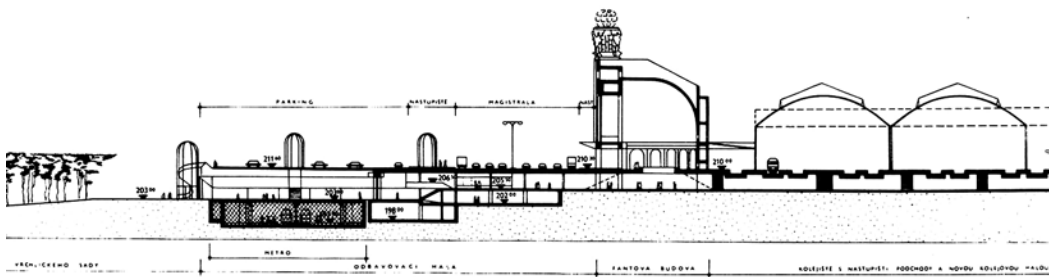
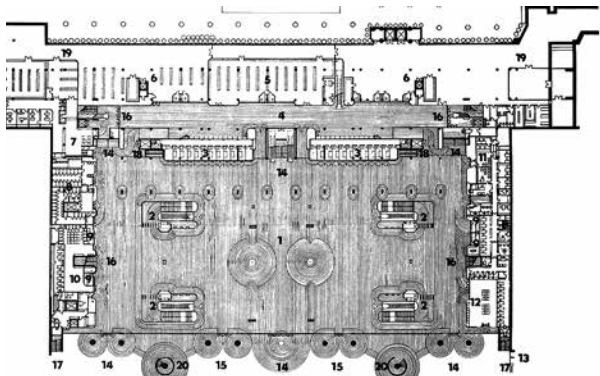

Hlavní nádraží v Praze

- Praha 1, Wilsonova 8
- Jan Šrámek, Alena Šrámková, Jan Bočan, Josef Danda, Zdeněk Rothbauer, Julie Trnková
- 1970–1977

Stavba pražského hlavního nádraží má dlouhou a vrstevnatou historii. První nádražní budova, vystavěná v letech 1869–1871 podle návrhu Antonína Barvitia a Josefa Ignáce Ullmanna, byla roku 1901–1909 nahrazena novostavbou podle vítězného návrhu Josefa Fanty v duchu secesní monumentality. Počátkem 70. let si však výstavba severojižní magistrály a nové stanice metra vyžádala nové řešení vstupu do nádraží. Architektonická soutěž z roku 1970 hledala způsob, jak skloubit starší památkově chráněný objekt s požadavky moderní dopravy. Zvítězil návrh ateliéru BETA – autorského týmu Jana Bočana, Aleny Šrámkové a Jana Šrámka. Jejich koncept se zásadně lišil od ostatních – neumísťoval novou vstupní halu proti Fantově budově, ale řešil vestibul v nižší úrovni, čímž zachoval průhled přes Vrchlického sady směrem ke staré budově. Realizace probíhala

v komplikovaných podmínkách – za plného provozu nádraží a souběžné výstavby metra. Stavba byla výzvou nejen po technologické, ale i logistické stránce. Vedle tvůrců ateliéru BETA se na projektu významně podílel také zkušený architekt Josef Danda, tehdejší vedoucí projektant SÚDOPu, jenž přinesl silný důraz na provozní a dopravní funkčnost celku. Jan Bočan (1937–2010), absolvent ČVUT u prof. Josefa Kittricha, začínal v ateliéru Karla Filsaka a Jana Šrámka, kde se rychle vyprofiloval jako výrazná osobnost. Jeho architektonická dráha je spojena s realizacemi českých ambasad v Brazílii, Londýně či Stockholmu. V 80. letech navrhl obytný komplex pro diplomaty v Troji a po roce 2000 vedl tým, který vyhrál soutěž na české velvyslanectví v Tbilisi. Po roce 2004 působil jako profesor na ČVUT.

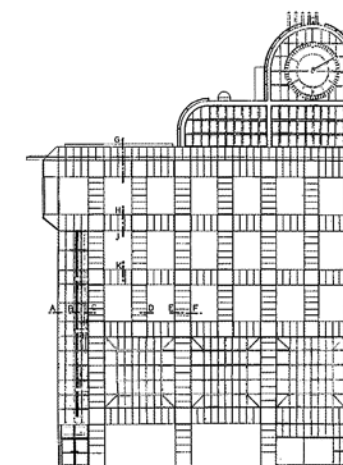
Budova ČKD na Můstku

→ Praha 1, Na Příkopě 1

→ Alena a Jan Šrámkovi

→ 1976–1983

Při stavbě stanice metra na dolním konci Václavského náměstí byl zbořen dům Vlvy a hedvábí s charakteristickými hodinami nad hlavní římsou. Vzhledem k rozsáhlému podzemí metra si novostavba vyžádala použití skeletové ocelové konstrukce s velkým rozponem. Plášť budovy je proveden v obkladu z hlazené žuly. Navazuje svou texturou i monumentálním měřítkem na sousední secesní palác Vídeňské bankovní jednoty. Ze zadní části parteru je přístup s eskalátorem a schodištěm do metra, zatímco do čela Václavského náměstí jsou orientovány obchody. Krakorcovitě vysazení nejvyššího patra připomíná historický název budovy „na Můstku“, který fungoval mezi Starým a Novým Městem. Motiv hodin původního domu Vlvy a hedvábí je parafrázován hodinami na půlválcové střešní nástavbě. Na terase byla původně umístěna kavárna nabízející pohledy na střešní krajinu historické Prahy. Tato stavba iniciovala na přelomu 70. a 80. let postmoderní vlnu a debatu v české architektonické komunitě. Dům ČKD byl druhou a poslední spoluprací manželského páru Aleny Šrámkové (1929–2022) s Janem Šrámkem (1924–1978), jemuž předcházela stavba hlavního nádraží v Praze v širším kolektivu (Jan Bočan, Josef Danda, Zdeněk Rothbauer). Dostavba této nové nádražní haly propojila tři druhy dopravy – metro, železnici a automobilovou dopravu. Na střeše nové nízké odbavovací haly byl situován parking. Alena Šrámková, která vystudovala nejprve v Bratislavě u profesora Karfíka a poté na AVU v Praze, si vytvářela svůj styl robustních architektonických forem. Úsilí vyvrcholilo v budově fakulty architektury ČVUT (2005–2010). Od konce 70. let patřila k nejvýraznějším osobnostem české architektonické scény a po Sametové revoluci působila také jako profesorka ČVUT v Praze.

Obchodní dům Máj

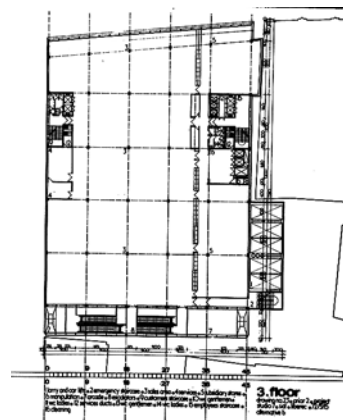
→ Praha 1, Národní třída 26

→ Miroslav Masák, John Eisler, Martin Rajniš

→ 1973–1975

Na počátku 70. let bylo rozhodnuto, že v centru Prahy vzniknou dva nové obchodní domy, pro které byla angažována švédská stavební firma SIAB. Tato firma garantovala na tehdejší socialistické poměry neobvykle rychlé provedení obou staveb ve vysoké kvalitě. Obchodní dům Máj byl zadán po užší soutěži ateliéru SIAL v Liberci. Vznikly rozsáhlé obchodní prostory, které prostupovaly celým objektem od Národní třídy až po halu s eskalátory. Rozdíl mezi vyšší a nižší částí stavby byl vyřešen zkoseným skleněným klimatronem do Spálené ulice, který dodává nároží charakteristickou siluetu. Průčelí do Spálené ulice je z větší části provedeno z velkých betonových dílců. Čelo do Národní třídy bylo řešeno tak, že nad ustupujícím parterem se střídaly prosklené okenní pásy ve dvoupatrovém provedení z montovaných panelů z emailovaného bílého plechu. Na něm byl původně název

obchodního domu „02“, který byl záhy příkazem komunistického vedení odstraněn a nahrazen názvem „Máj“. Stavba byla reflexí mladých architektů, tzv. „školky SIALu“, a její inspirace Jamesem Stirlingem a skupinou high-tech v Anglii z počátku 60. let. Po úspěchu v soutěži na zástavbu Tegeler Hafen v západním Berlíně na výstavě IBA 1980 John Eisler (1946–2024) využil pozvání Richarda Mayera do New Yorku, v jehož ateliéru pracoval 20 let. Po návratu do Prahy navrhl skupinu luxusních bytů v Praze-Bubenči/PUTNÍK/. Martin Rajniš (1944) se po Sametové revoluci angažoval v přestavbě Smíchova a navrhl řadu dřevěných rozhleden doma i v zahraničí. Miroslav Masák (1932) absolvoval ČVUT u prof. Josefa Kittricha a poté pracoval v ateliéru Karla Hubáčka. Po Sametové revoluci se stal úzkým spolupracovníkem prezidenta Václava Havla a profesorem VUT v Brně.

1989–2005

Po euforii listopadových shromáždění celého národa v Praze na Václavském náměstí a v dalších městech v době Sametové revoluce následovala obtížná fáze proměny politického systému. Začala transformace hospodářských podmínek z centrálně řízených struktur do liberálních forem svobodného trhu a demokratického zřízení. Do hry rychle vstoupili zahraniční investoři, kteří povzbudili domácí trh k větší dynamice. To byla výzva i pro architekty, zvláště mladších generací, kteří se rychle adaptovali do nové situace. V prosinci 1989 byl zrušen Svaz architektů a byl nahrazen demokratickou Obcí architektů a v roce 1992 byla založena Komora architektů. Její ambicí bylo vrátit profesi status svobodného povolání. Došlo k radikální personální a strukturální proměně architektonického vzdělávání. Otevření trhu podmiňovalo angažmá zahraničních architektů, jejichž vstup do lokální konkurence pomohl urychlit transformaci a kompatibilitu s mezinárodní scénou. Stavby Tančícího domu od Franka Gehryho, obchodního centra Anděl od Jeana Nouvela a Hypobanky od Bernharda Winkinga provázely tuto první fázi a vyvolaly odbornou i veřejnou diskuzi. Mezinárodní provázanost podpořily přednášky předních světových architektů /Richard Rogers, James Stirling, Aldo van Eyck, Norman Foster, Ricardo Bofill, Richard Meier, Peter Zumthor, Luigi Snozzi, Mario Botta/. Důležitý byl i návrat architektů /Eva Jiřičná, Jan Kaplický aj./, kteří emigrovali po roce 1968. Počáteční naivní kritika smyslu urbanistického plánování měst byla brzy vyvrácena praktickými důsledky takového postupu a postupně vznikaly instituce městského plánování v Praze, Brně a dalších městech. Ty vracely prestiž uvažným urbanistickým strategiím. Tento vývoj byl provázen rozdělením Československa k 1. lednu 1993 a následně vstupem České a Slovenské republiky do Evropské unie dne 1. května 2004. Přijetí do EU završilo návrat do evropské rodiny a podpořilo realizaci urbanistických a infrastrukturních projektů a umožnilo aktivní zapojení domácích architektů do mezinárodních soutěží a projektů. Tyto aktivity ovlivnily podobu českých měst v následujících desetiletích.

Zvláštní číslo rakouského časopisu *Bauforum* věnované architektuře firmy Baťa, 1990.

Zvláštní číslo anglického časopisu *Architect's Journal* věnované Československu, 1991.

Prezident Václav Havel při otevření výstavy *Český kubismus* v UMPRUM v Praze, 1991.

Děkan Cooper Union v New Yorku, John Hejduk, při otevření své výstavy v Míčovně Pražského hradu, 1991.

Český premiér Václav Klaus a slovenský premiér Vladimír Mečiar ve vile Tugendhat vyjednávají o rozdělení Československa, 26. srpna 1992.

Karel Hubáček a Vittorio Gregotti v Betlémské kapli při předání dr.h.c., 1993.

Álvaro Siza Vieira: Skica Karlova mostu v Praze, 1996.

Obálka časopisu *Architekt*, 2004.

Zvláštní číslo italského časopisu *Ottadono* věnované Praze, 2005.

1989

- Založení spolku mladých pražských architektů *Zlatí Orli* v Praze
- Prosinec – 1. schůze architektů, bylo rozhodnuto o založení *Obce architektů* (kolektivní předsednictví: Miroslav Masák, Alena Šrámková, Martin Rajniš)
- 10. prosince – abdikace prezidenta Gustava Husáka
- 12. prosince – Přednášky Klause Schustera, skupiny *Gruppe 3* a ateliéru Riewe–Riegler z Grazu na FA ČVUT v době revoluce
- 29. prosince – Václav Havel prezidentem Československé socialistické republiky

1990

- Obec architektů rehabilituje architektky postižené komunistickým režimem
- Jaro – Přednáška Christiana Norberga-Schulze na ČVUT v Praze
- Červen – Přednášky Erkkiho Kairama, Christiana Gullichsena a Daniela Libeskinda v NTM v Praze
- Prosinec – Přednáška Richarda Rogerse v Městské knihovně v Praze

1991

- Přednášky Jamese Stirlinga a Aldo van Eycka v Městské knihovně v Praze
- Workshop o budoucím urbanistickém rozvoji Prahy pod záštitou prezidenta Václava Havla, účastníci: Vittorio Gregotti, Vojtech Ravníkar, ateliér Komonen–Heikkinen, Ricardo Bofill, Jean Nouvel
- Září – Výstava Johna Hejduka *Práce* v Míčovně Pražského hradu

1992

- 12. května – Založení České komory architektů (předseda: Jan Štípek)
- Přednáška Hermanna Hertzbergera na ČVUT v Praze

1993

- 1. ledna – Rozdělení Československa na Českou republiku a Slovenskou republiku

1994

- Založení Fakulty architektury na Technické univerzitě v Liberci
- Český překlad knihy Christiana Norberga-Schulze *Genius loci*
- *Britské dny architektury* v Míčovně Pražského hradu (Norman Foster, Teddy Farrell, Nicolas Grimschaw, Michael Hopkins, Eva Jiřičná, Jan Kaplický, Ricky Burdett)
- Udělení čestného doktorátu Vittoriu Gregottimu na ČVUT v Praze
- 21. října – Udělení čestného doktorátu Antonu Schweighoferovi na VUT v Brně
- Mezinárodní architektonická soutěž na HypoBanku na náměstí Republiky v Praze

1995

- Prosinec – Návštěva Kennetha Framptona v Praze, Brně a Zlíně
- Výstava a konference k 100. výročí narození Bohuslava Fuchse v Brně

1996

- Výstava *Josip Plečnik – Architektura pro novou demokracii* na Pražském hradě
- Přednáška Phyllis Lambert (ředitelka Kanadského centra pro architekturu – CCA) na VUT v Brně

1997

- Výstava *Staveniště – Česká republika* v Akademii umění v Berlíně
- Výstava Gustava Peichla na Pražském hradě
- Přednáška Heinze Tesara na Dni architektury stavebního veletrhu v Brně

1998

- 24. března – Výstava *Jiří Kroha* v Architekturzentrum Wien
- Přednáška Juhaniho Pallasmy na Dni architektury stavebního veletrhu v Brně

1999

- Udělení čestného doktorátu Lordu Richardu Rogersovi z Riverside na ČVUT v Praze
- Přednášky architektů Luigiho Snozziho (Švýcarsko) v Praze a Williama Brudera (USA) v Brně
- Výstava *Jan Víšek 1890–1966* v Obecním domě v Brně
- Přednáška Maria Botty (Švýcarsko) ve Veletržním paláci v Praze
- Podzim – Výstava *Jan Kaplický – Future Systems* a přednáška ve Veletržním paláci v Praze

2000

- Přednáška Petera Zumthora na Dni architektury stavebního veletrhu v Brně
- Výstava F. L. Wright v Obecním domě v Praze

2001

- Výstava *Jan Kotěra* v Obecním domě v Praze
- Přednáška Willema Jana Neutelinge na Dni architektury v Brně

2002

- Vydání knihy Jiřího Novotného *Prahou posedlý*

2003

- 28. února – Václav Klaus prezidentem
- Výstava *Jan Kotěra* v Architekturzentrum Wien
- Výstava *Lubomír a Čestmír Šlapetovi – čeští žáci Hanse Scharouna* v Kabinetu architektury v Brně, později v Praze, Bratislavi, Varšavě, Curychu, New Yorku a Drážďanech

2004

- Český překlad knihy Kennetha Framptona *Moderní architektura – kritické dějiny*
- Výstava *Josef Polášek 1899–1946* pořádaná Obecním domem a Kabinetem architektury v Brně
- 1. května – Česká republika a Slovensko vstupují do Evropské unie

Diagnostický pavilon MOÚ

- Brno, Žlutý kopec 7
- Aleš Burian, Gustav Křivinka
- 1991–1995

Masarykův onkologický ústav byl jednou z prvních středoevropských nemocnic, která se zabývala léčením onkologických chorob pomocí záření. Autorem tohoto projektu byl mladý architekt Bedřich Rozehnal, který při jeho přípravě navštívil řadu předních nemocnic ve Švýcarsku a Francii a konzultoval tuto metodu i s nositelkou Nobelovy ceny, Marie Curie-Skłodowskou, na Sorbonně v Paříži. Masarykův ústav pro léčbu zářením podle jeho návrhu byl dokončen v roce 1935. Po válce byl ve dvou etapách doplněn přístavbami Zdeňka Alexy a Miroslava Spurného. Nový pavilon citlivě navazoval na dosavadní komplex a kopíroval formu svažitého terénu na Žlutém kopci. Tato myšlenka je rozvinuta i v interiéru, kde je hlavní osa se dvěma vnitřními halami osvětlena zezhora osvětlením, které je rozmístěno v etážích nad sebou. V pavilonu jsou přehledně uspořádány místnosti ambulance,

rehabilitace, centrální laboratoře, lůžkové části, výukových prostor a ústavní lékárna. Velkovýkonový koncept mladých autorů Aleše Buriana (1956) a Gustava Křivinky (1958), absolventů VUT v Brně, kteří na počátku získávali zkušenosti v ateliéru Viktora Rudiše, stál na začátku jejich úspěšné kariéry. Architekti od počátku 90. let významně ovlivňovali architektonickou debatu, nejen v Brně, ale i v celé České republice. Další stavby realizovali v Litomyšli (Rekonstrukce a dostavba Piaristické koleje v Litomyšli). V Brně obohatili kampus veterinární univerzity a také technické univerzity, když rozšířili Karteziánský kláštera v Králově Poli o přístavbu fakulty informačních technologií. Poetickým způsobem vyřešili i areál vstupní budovy Punkevních jeskyní a postavili nejvyšší budovu České republiky – AZ Tower v Brně-Heršpicích. Duo patří k významným reprezentantům generace Obecní dům.

Pavilon Československé republiky – Expo Sevilla 1992

→ Martin Němec, Ján Stempel

→ 1990–1992

Světová výstava na téma „Věk objevů“ ve španělské Seville v roce 1992 byla uspořádána u příležitosti 500. výročí objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem. Jednalo se o poslední společný pavilon Československé republiky. Právě v době konání výstavy došlo k rozhodnutí o rozdělení republiky na dva samostatné státy. Shodou okolností jeden z autorů pavilonu, Martin Němec (1957), je Čech a druhý z autorů, Ján Stempel (1959), pochází ze Slovenska a absolvoval Vysokou školu technickou v Budapešti. Tito mladí architekti, tehdy ještě zaměstnaní v atelieru SIAL v Liberci, zvítězili v architektonické soutěži, když přesvědčili porotu návrhem, který reflektoval tradici meziválečné moderní architektury. Jejich návrh sestával z černého hranolu z ocelové konstrukce potažené černým kovovým pletivem, které bylo uloženo do masivního dubového dřeva. Tématem instalace byla tradice a současnost českého a slovenského sklářského umění zastoupeného jak historickými odkazy, tak i tvorbou předních umělců a designérů – Michal Cihlár, Jiří Černý, Milan Dobeš, Marian Karel, Vladimír Kopecký, Jaroslav Matouš, Vavro Oravec, Milan Pagáč, Rudolf Sikora a František Skála. Tradičním doplňkem pavilonu byla restaurace Praha s exkluzivní nabídkou specialit české a slovenské kuchyně. Právě v době realizace pavilonu založili architekti Martin Němec a Ján Stempel společně s kolegy Václavem Aldou a Petrem Dvořákem (1964) kancelář A.D.N.S., která se tehdy rychle zorientovala na poli tržní ekonomiky. Od té doby zasáhli do architektonického diskurzu řadou inovativních staveb v Praze – dvě přístavby v bloku Českého rozhlasu, komplexu obytných a administrativních domů v Karlíně nebo Vysoké školy Škoda auto v Mladé Boleslavi (společně s Janem Sonlajtnerem).

Galerie Benedikta Rejta

→ Louny, Pivovarská 34

→ Emil Přikryl

→ 1992–1998

Konverzi a přístavbu bývalého pivovaru v historickém prostředí Loun v blízkosti pozdně gotického chrámu sv. Mikuláše od Benedikta Rejta pojal architekt svébytným originálním způsobem. Odstranil část pozdější přístavby a vytvořil nástup přes piazzetu akcentovanou sloupovím. Odtud je přístup do vlastní galerie posazené do svahu nad hradebním valem směrem k řece Ohři. Na vestibul se šatnami osově, směrem ke svahu, navazují dva výstavní prostory. Z foyeru vede schodiště do spodního patra, v němž jsou využity a zhodnoceny původní prostory a prvky pivovaru. Vnitřní prostory jsou originálně prosvětlené a provedené v pohledovém betonu a nabízejí nepřehledné možnosti prezentací uměleckých sbírek této galerie, která se soustřeďuje na sbírky moderního českého umění. Stavba je příkladem úspěšné

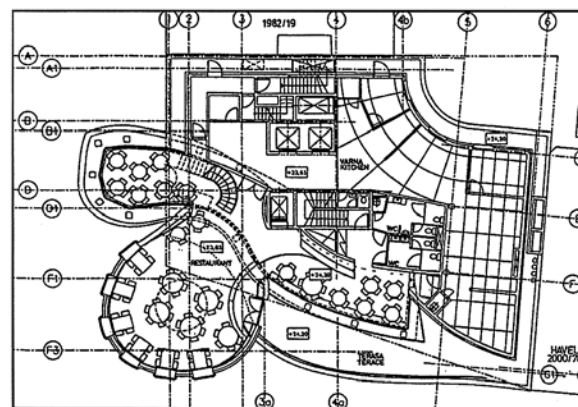
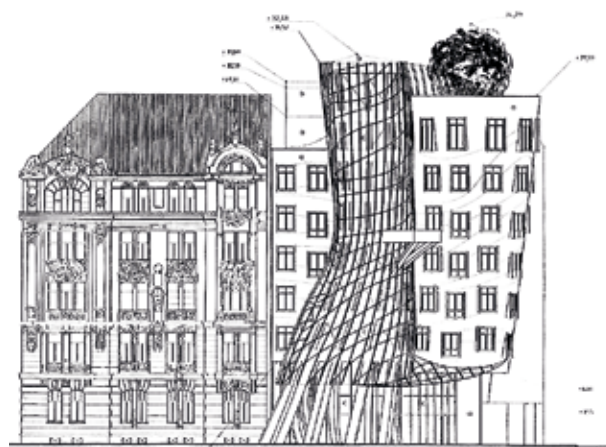
konverze, kdy byla skloubena historická architektura s novodobou přístavbou. Emil Přikryl absolvoval architekturu na ČVUT a poté i AVU u profesora Františka Cubra. V 70. letech patřil k členům tzv. „školky SIALu“ v libereckém ateliéru Karla Hubáčka. Z té doby pochází i jeho první významné dílo – vila pro režisérku Věru Chytilovou ¹ a jejího manžela kameramana Jaroslava Kučeru. Vila je citlivě zasazena do svahu v Praze-Troji s výhledem na zahradu Trojského zámku a údolí Vltavy. Další významnou stavbou je obytný dům na výstavě IBA v Berlíně-Kreuzbergu 1983–1985 ² společně s Johnem Eislerem a Jiřím Suchomelem. V roce 1988 Emil Přikryl na sebe upoutal pozornost originálním návrhem v soutěži na Staroměstskou radnici a rok poté, po Sametové revoluci, byl zvolen profesorem AVU.

Tančící dům

- Praha 2, Rašínovo nábřeží 80
- Frank Gehry a Vlado Milunić
- 1994–1996

Původní nárožní dům na vltavském nábřeží u Jiráskova mostu byl zničen omylem náletem vítězné aliance 14. února 1945. Po Sametové revoluci se rozhodla nizozemská pojišťovna Nationale-Nederlanden získat a pojednat tuto parcelu originálním způsobem. Oslovila proto architekta Vlado Miluniće (1941–2022), který k projektu přizval světově známého architekta Franka Gehryho (1929). Budova na nároží má tvar dvou rotujících objektů, které připomínají taneční pár. Díky tomu stavba rychle získala přezdívku Ginger a Fred podle slavných tanečnicků Ginger Rogersové a Freda Astaira. Neobvyklá urbanistická forma vyvolala širokou diskuzi s památkovou péčí tentokrát s pozitivním rozuzlením. Při návrhu a realizaci Tančícího domu byly využity pokročilé technologie prefabrikátů za použití 3D počítačového modelování, které umožnilo přesné zpracování složitých geometrických forem individuálně dimenzovaných panelů. Tímto způsobem bylo dosaženo zvlnění průčelí. Okna jsou lemována betonovými šambránami v uskakovaném rytmu, což dodává průčelí dynamický a plastický charakter. Multifunkční budova obsahuje hotel, administrativní prostory, galerii, kavárnu a restauraci s terasou v nejvyšším podlaží s atraktivním výhledem na panorama Hradčan. Vlado Milunić původem z Chorvatska absolvoval ČVUT. Po praxi v ateliéru Karla Pragera postavil společně s Janem Línkem (1943–2025) několik domů sociální péče pro seniory, v nichž dokázal oživit prefabrikovaný panelový systém originálním detailem. Frank Gehry absolvoval USC, Harvard, praxi u Victora Gruena v Los Angeles a André Remondeta v Paříži. V 60. letech si založil vlastní ateliér a začal ovlivňovat mezinárodní diskurz, který vyvrcholil jeho stavbami Vitra muzea v Weil am Rhein, muzea v Bilbau a koncertní haly Walta Disneyho v Los Angeles a dalšími.

Mariánský most

- Mezi ulicemi Nová a Přístavní, Ústí nad Labem
- Roman Koucký, Milan Komínek
- 1994–1997

Stavba tohoto mostu byla v Ústeckém kraji v polovině 90. let průlomovým počinem a stala se výrazným symbolem tohoto průmyslového města. Koncept návrhu se úspěšně vyrovnal s řadou limitujících podmínek. Mezi ně patřila šířka řeky Labe, úzký dopravní koridor na levém břehu pod Mariánskou skálou a změna směru proudu řeky k východu za centrem města. Z toho vyplývá i fakt, že řeka u levého břehu je díky vymílání hlubší, tudíž tu vede plavební dráha. Dva plasticky tvarované 60 metrů vysoké pylony na pravé straně mostu vytváří protiváhu této topografické situaci a zároveň nesou závěsnou lanovou konstrukci 179 metrů dlouhé mostovky. Jednoduchost a tvarová čistota podtrhuje inženýrskou estetiku celého díla, které se vizuálně začlenilo do siluety industriálního prostředí města Ústí nad Labem. Stavba vznikla v úzké spolupráci architekta

Romana Kouckého (1959) a jeho ateliéru s kolektivem konstruktérů vedeným Milanem Komínkem. Architekt Roman Koucký patří k těm, kteří se vypracovali tzv. od píky, přes řemeslo, průmyslovou školu až k absolutoriu vysoké školy. Z toho vyplývá jeho intenzivní vztah k materiálu, technickým zákonitostem a formální jednotě, která provází celé jeho dílo. Stavba mostu se stala ústředním tématem jeho práce – řeku Vltavu překlenul dvěma mosty – na horním toku byl autorem Dlouhého mostu v Českých Budějovicích ¹ a v Praze-Troji vytvořil obloukový Trojský most ² z předpjatého betonu usnadňující přístup z Holešovic do oblasti Trojského zámku a zoologické zahrady. Architekt Koucký je rovněž profesorem urbanismu na ČVUT a deset let působil jako vedoucí Kanceláře metropolitního plánu hlavního města Prahy.

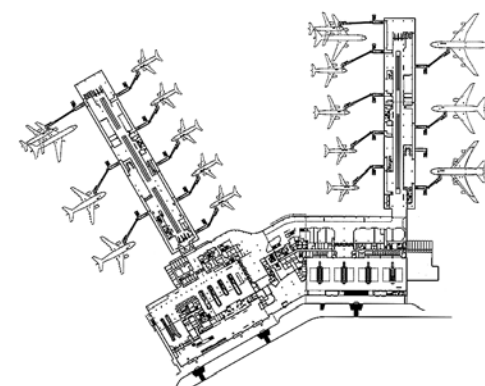
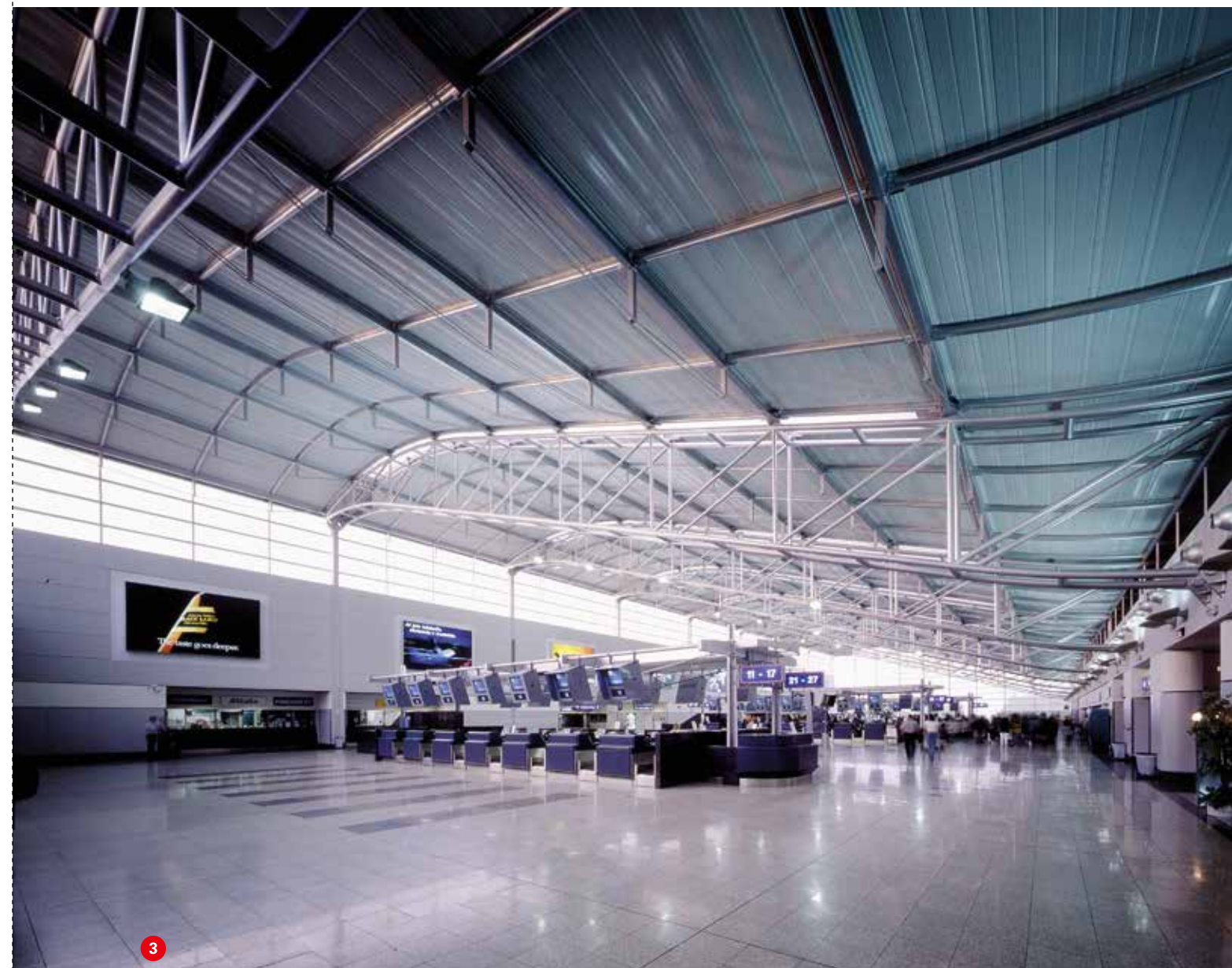
Letiště Václava Havla

→ Praha-Ruzyně

→ Adolf Benš; Karel Filsak, Jan Šrámek, Karel Bubeníček a Jiří Louda; Petr Franta a Michal Brix

→ 1931–1937 **1**; 1960–1968 **2**; 1994–2002 **3**

Původní vojenské letiště Praha-Kbely ke konci 20. let nebylo schopno dostát požadavkům rostoucího civilního provozu, proto bylo rozhodnuto postavit nové centrální letiště v prostoru Ruzyně. Terminály letiště Václava Havla byly postaveny ve třech etapách. 5. dubna 1937 byl zahájen provoz terminálu podle vítězného soutěžního projektu Adolfa Benše, který reprezentoval vysokou úroveň české funkcionalistické architektury. Adolf Benš navrhl protáhlý blok s prosklenou navigační věží jako jeden z prvních moderních letištních terminálů. 15. června 1968 byl otevřen další terminál podle návrhu kolektivu architektů (Karel Filsak, Jan Šrámek, Karel Bubeníček a Jiří Louda), který odpovídal svým velkorysým prostorovým řešením poválečnému rozvoji leteckého provozu a zapojením děl významných výtvarných umělců do architektury. Tento terminál prošel velmi brzy zatěžkávací zkouškou, když na něm v noci z 20. na 21. srpna 1968 začaly přistávat bombardéry značky Antonov, čímž začala okupace země. K dalšímu rozvoji letiště došlo až po Sametové revoluci v 90. letech, kdy byl postaven terminál 2 podle návrhu Petra Franty (1948) a Michala Brix (1946) ve spolupráci s kanceláří Scott Associates z Toronta. Plocha starého terminálu se touto přestavbou zvětšila trojnásobně. Návrh sjednotil původní letištní budovu s přístavbou obsahující novou odbavovací halu, proměnadu s obchodní galerií, na kterou navazují trakty A a B, které vedou cestující k nástupním bezpečnostním branám a do letadla. Charakter interiéru odbavovací haly je určován zvlněným tvarem ocelových vazníků evokujících aviatický styl.

Rekonstrukce a dostavba Muzea umění Olomouc

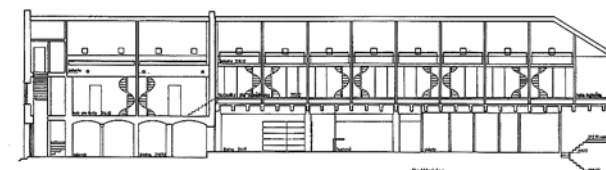
→ Olomouc, Denisova 47

→ Michal Sborwitz

→ 1990–2024

Muzeum umění vzniklo v roce 1990 odloučením uměleckých sbírek oblastního vlastivědného muzea. Získalo ke svému provozu budovu bývalého Radiopaláce, který byl využíván jako divadlo hudby. Tuto impozantní stavbu navrhl architekt se zkušenostmi z Chicaga, Jaro Kovář starší (1883–1961), v duchu stylizovaného klasicismu. Přestavby muzea pro rozsáhlé olomoucké sbírky výtvarného umění se ujal pražský architekt Michal Sborwitz (1944). Jeho návrh je charakteristický střídavým přístupem, který rezonuje s hodnotami původní architektury a zároveň respektuje potřeby náročných instalací. Rekonstrukce budovy proběhla ve třech etapách: v první etapě vznikla novostavba křídla ve dvorním traktu a v souvislosti s tím byly upraveny výstavní sály a hlavní vchod. Bylo zpřístupněno nejvyšší patro uličního křídla v mansardě a vyhlídková věžička. V roce 1996 byl otevřen

největší výstavní sál Trojlodí se sousední terasou. V roce 2001 bylo do původního stavu obnoveno průčelí budovy. V první polovině 20. let byla v suterénu provedena úprava bývalého kina na multifunkční sál. Muzeum patří k nejvýznamnějším institucím svého druhu v republice se specifickou sbírkou architektury. Michal Sborwitz absolvoval ČVUT u profesora Josefa Kittricha. Dlouho spolupracoval s Fragnerovými žáky, s Alenou Šrámkovou a Jindřichem Pulkrábkem. Do povědomí se zapsal na počátku 80. let interiérem Obchodu techniky a mládeže v Praze na Národní třídě a posléze novostavbou kaple sv. Václava v Mostu ●. Od 90. let úspěšně rekonstruoval několik významných památek moderní architektury – kubistický dům J. Gočára v Libodřicích u Kolína, vily V. Grégra v Jevanech a vily Paula Engelmanna v Olomouci a provedl přístavbu zámku v Praze – Komořanech.

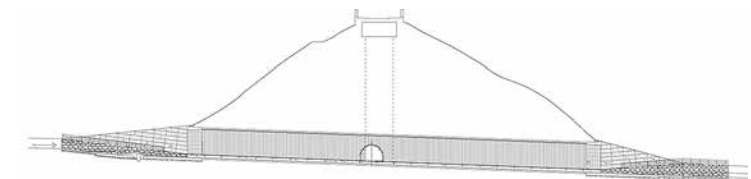

Průchod valem Prašného mostu

- Praha 1, Jelení příkop
- Josef Pleskot
- 1996–2002

Prezident Václav Havel přišel s myšlenkou propojit areál Pražského hradu s Klárovem pěší cestou podél serpentýny Klárova. Zpřístupnil tak veřejnosti neznámou část hradního areálu. Součástí této cesty je tunel pod Prašným mostem, který je dlouhý 84 m a kopíruje trasu bývalé Tereziánské štoly. Ražený tunel s pravouhlými portály má vejčitý tvar a obložení vnitřního pláště je provedeno z vertikálně kladených pálených režných cihel. Dlažba je částečně z betonových prefabrikátů. Pochozí část je tvořena ocelovými rošty nad potokem Brusnice. Josef Pleskot (1952) zůstal po studiu na ČVUT krátkou dobu asistentem, ale byl zklamán politickou atmosférou, proto školu opustil a další zkušenosti získával v ateliéru Zdeňka Edela. Po Sametové revoluci si založil vlastní ateliér a rychle se vyprofiloval v předního reprezentanta nové vlny 90. let. Poté, co navrhl Kellnerovu vilu kde originálně kombinoval dřevěný materiál s betonovým soklem v přírodním prostředí u Vraného nad Vltavou, pokračoval citlivou rekonstrukcí radnice v Benešově. V novém sídle banky ČSOB se úspěšně zabýval problémem ekologie a psychologie pracovního prostředí velkého administrativního komplexu. Paralelně vypracoval řadu projektů pro město Litomyšl (zámecký pivovar, revitalizaci muzea, úpravu nábreží, obytné domy aj.), kde prokázal smysl kontextuálního chápání v historickém prostředí.

Arcidiecézní muzeum Olomouc

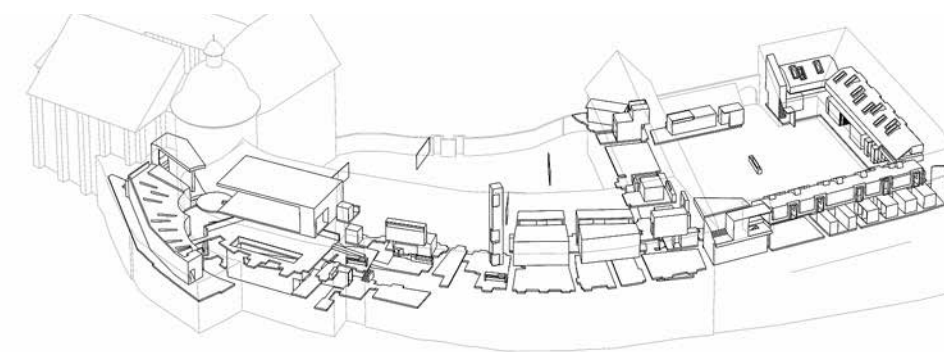
→ Olomouc, Denisova 47

→ Petr Hájek, Tomáš Hradečný, Jan Šépka

→ 1998–2006

Obnovení prestiže olomouckého arcibiskupství po Sametové revoluci a prezentace jeho vzácných uměleckých sbírek si vyžádalo založení nové instituce – Arcidiecézního muzea. Své hodnoty nabídlo důstojným způsobem veřejnosti. K tomu byl vybrán areál kapitulního děkanství s rotundou sv. Barbory, kaplí sv. Anny a zachovanou částí románsko-gotického Zdíkovy paláce v sousedství olomoucké katedrály sv. Václava. Do historie kapitulního děkanství se zapsal i pobyt Wolfganga Amadea Mozarta, který v Olomouci složil v roce 1767 6. symfonii F dur. Novou podobu děkanství vtělili mladí architekti z ateliéru HŠH – Petr Hájek (1970), Tomáš Hradečný (1969), Jan Šépka (1969), kteří nekonvenčním způsobem dokázali spojit historické prostory se soudobými intervencemi

velkorysých forem v nových materiálech (beton, sklo). Architekti respektovali a přiznávali všechny dochované vrstvy tohoto složitého organismu a propojili je železobetonovým objektem mezi kapitulním děkanstvím a biskupským palácem, který je skryt za hradbou na parkánové terase. Do sousedství kaple je situován společenský sál vybavený akustickou technologií. Stavba iniciovala dodnes trvající diskusi k metodologii památkové péče, přístupům a konverzi historických staveb v českém prostředí. Kolektiv architektů HŠH poté úspěšně navrhl novou úpravu Horního náměstí v Olomouci se zachováním původní historické dlažby. Další úspěšnou úpravou veřejného prostoru tohoto kolektivu bylo Jiřské náměstí na Pražském hradě.

Corso Karlín

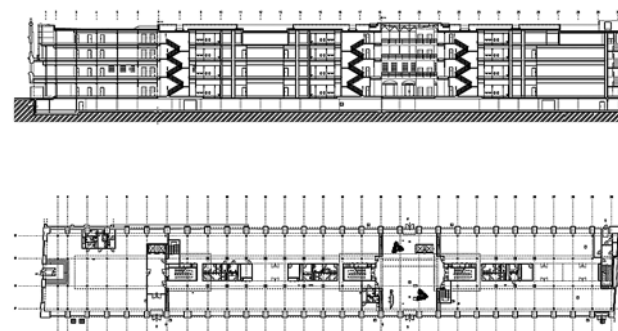
→ Praha 8, Křižíkova 36

→ Ricardo Bofill Levi, Jean-Pierre Carniaux, Jiří Koukolík, Jiří Řezák

→ 1999–2000

Industriální čtvrť Karlín podstoupila na přelomu tisíciletí, zejména po povodních v roce 2002, zásadní restrukturalizaci, kterou inicioval belgický podnikatel Serge Borenstein. Mezi ikonické industriální stavby Karlína patřila jednododná tovární hala na výrobu plechových kotlů, která byla postavena v roce 1890 a zachovala si svůj charakter. V roce 1999 byl pověřen návrhem přestavby katalánský architekt Ricardo Bofill Levi (1939–2022), který vytvořil tým společně s Jean-Pierre Carniaux a českými architekty Jiřím Řezákem a Jiřím Koukolíkem. Projekt počítal se dvěma úrovněmi vestavby uvnitř původní zděné hmoty a dalšími dvěma podlažími, které přesahují nad její korunu. Vznikla tak vertikálně rozvrstvená kompozice, v níž původní hala slouží jako „pódium“ pro moderní nástavbu. Skleněný hranol, který tvoří vrchní část stavby, se stal dominantním prvkem

konverze, přičemž jeho lehkost a čisté linie kontrastují s robustností historických cihelných zdí. Fasáda původní budovy byla ponechána ve své autentické podobě, přičemž klíčovým vizuálním prvkem zůstalo arkádové přízemí a velká okna, která byla repasována. V přízemí se nacházejí komerční prostory a vstupní hala, zatímco ve vyšších podlažích byly realizovány kancelářské prostory s variabilním uspořádáním. Hlavní myšlenkou konverze bylo zachovat původní industriální charakter budovy a zároveň do ní vložit novou architektonickou vrstvu, která odpovídá současným požadavkům na administrativní prostory. Barcelonský architekt Ricardo Bofill Levi, který proslul svými postmoderními kreacemi v Paříži, Montpellier, Bordeaux a letišťem v Barceloně zanechal tak po Sametové revoluci i v Praze výraznou stopu.

Kláster Matky Boží v Novém Dvoře

→ Dobrá Voda u Toužimi, Dobrá Voda 20

→ John Pawson, Jan Soukup

→ 1999–2004

Opuštěného zruinovaného bývalého hospodářského dvora premonstrátského kláštera v Novém Dvoře se ujala na konci 90. let skupina trapistů v opatství Sept-Fons ve Francii s cílem vytvořit klášter v České republice. Návrhem na rekonstrukci a přístavbu kostela Matky Boží pověřili britského architekta Johna Pawsona (1949), který je známý svým minimalistickým přístupem. Spojil se s plzeňským architektem Janem Soukupem (1946), který je zkušený v oblasti obnovy památek. Architekt Pawson sjednotil původní objekt s novostavbou kostela v jednotném čistém purizujícím stylu, který vyhovoval duchovním potřebám trapistické komunity. Dominantním elementem kláštera je nový sakrální prostor, který je navržen jako úsporný bílý hranol se zaobleným závěrem presbyteria, v jehož interiéru se rozehrává pozoruhodná hra světla v prostoru. Vnitřní prostor chrámu je zcela zbaven ornamentu a jeho čistá bílá

plocha je osvětlena pouze přirozeným světlem pronikajícím úzkými štěrbinovými okny a kruhovým světlíkem nad oltářem. Tento koncept odkazuje na románské a raně gotické cisterciácké kláštery zejména na opatství Le Thoronet ve Francii. Součástí kláštera je i ambít, jehož valená klenba s velkým průběžným oknem orientovaným do rajského dvora umožňuje mnichům výhled do zahrady a poskytuje prostor pro rozjímání. V průčelí jsou kombinovány moderní betonové povrchy s obnovenými historickými kamennými zdmi původního hospodářského dvora. V okolí kláštera se nacházejí dílny, kde se vyrábějí tradiční trapistické produkty, které slouží jako zdroj obživy komunity. John Pawson po pobytu v Japonsku vystudoval AA v Londýně a v roce 1981 zde založil vlastní ateliér. Jeho tvorba je charakteristická realizacemi luxusních obchodů (Calvin Klein), ovšem touto sakrální stavbou získala i duchovní rozměr.

Palác Euro

→ Praha 1, Václavské náměstí 2

→ Richard Doležal, Petr Malinský, Martin Kotík, Petr Burian a Michal Pokorný

→ 2000–2002

Palác Euro reprezentuje řešení dlouhodobého problému umístění dominanty v dolním konci Václavského náměstí v křížení mezi Starým a Novým Městem. Tento problém byl řešen už v roce 1924, když ve škole architektury Josefa Gočára na AVU navrhl jeho žák, František M. Černý, v tomto místě výrazný vertikální objekt, který měl představovat otočení pohledové osy z Příkopů na Václavské náměstí. To však naráželo na odpor památkové péče nejen ve 20. letech, ale ještě i v letech 70., kdy bylo řešení tohoto problému opět otevřeno. Potřetí se toto staveniště řešilo na konci 90. let, kdy se architekt Martin Kotík znovu vrátil k myšlence vertikální dominanty. Jeho myšlenka narazila na odpor Klubu za Starou Prahu, tudíž výsledná stavba byla kompromisem. Jeho návrh

přepočovala kancelář DaM – Richard Doležal (1953), Petr Malinský (1961), Petr Burian (1970) a Michal Pokorný (1966) a vertikální dominantu zmírnil. Dům s průčelím ze zdvojeného skleněného pláště navazuje na Lindtův dům Ludvíka Kysely a nároží dominuje věžovitý hranol s lamelami ve zlaté barvě. Budova naplňuje své dvě základní funkce – kanceláře a obchodní prostory – a svou důstojnou formou ukončuje dolní uzavěr Václavského náměstí. Martin Kotík (1943) pracoval po studiu na ČVUT v ateliéru Vladimíra a Věry Machoninových a v urbanistickém ateliéru Ivo Obersteina. Po Sametové revoluci založil úspěšnou kancelář Omicron-K a byl autorem pojišťovny Generali v Anglické ulici, Burzovního paláce Holan, fotbalového stadionu Slavie a budovy IBC Těšnov.

Dostavba areálu ČVUT

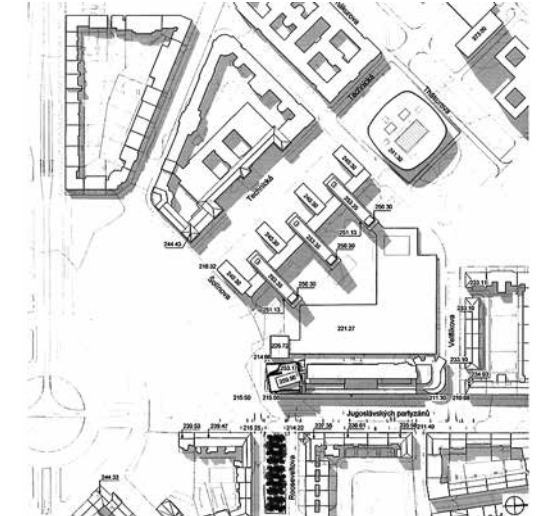
→ Praha 6 – Dejvice

→ Roman Brychta, Adam Halíř, Ondřej Hofmeister, Petr Lešek a Václav Králíček (Národní technická knihovna), Alena Šrámková (fakulty architektury), Petr Franta (CIIRC a rektorát ČVUT)

→ 2000–2017

Po Sametové revoluci došlo dalšímu rozvoji areálu ČVUT. Ze soutěže na Národní technickou knihovnu **1** byl vybrán návrh, který představuje půdorys oválného čtverce s vnitřní pětipodlažní halou a galeriemi přes celou výšku budovy. Volně přístupný parter se čtyřmi vstupy do vestibulu ze všech světových stran obsahuje výstavní síň, knihkupectví, pobočku městské knihovny, přednáškový sál, kavárnu a vstup do vlastní technické knihovny se studovny, která se nachází ve všech podlažích. Galerie ústředního prostoru s betonovými balustrádami jsou dekorovány kresbami rumunského malíře Dana Perjovschi. Průčelí je po celém obvodu jednotně obloženo skleněnými tvárnici copilit. V roce 2004 proběhla soutěž na novou budovu fakulty architektury **2**, v níž zvítězila Alena Šrámková (s Lukášem Ehlem a Tomáše

Koumarem), tento návrh byl také realizován. Představuje robustní blok ve tvaru písmene L se třemi atrií přes celou výšku osmipodlažní budovy. Tímto konceptem vzniklo před vstupem do fakulty plateau, v jehož nároží byl umístěn pylon, který nás uvádí do souvislosti se stávající zástavbou okolo pásu zeleně od Pražského hradu až k údolí řeky Vltavy. V průčelí je kombinován vertikální tmavočervený keramický obklad s pásovými okny a betonovými parapety. Výstavba institutu CIIRC **3** a rektorátu proběhla v letech 2012–2017 jako komplikovaná konverze a rozšíření původní menzy (Čermák, Paul) z 60. let. Plášť novostavby směrem k Vítěznému náměstí je tvořen pneumatickou membránovou fólií sloužící jako solární kolektor energie a je výrazný svou vertikální linií. Areál ČVUT těmito úpravami získal svou současnou podobu.

2005–2025

Období posledních 20 let přineslo do české společnosti stabilizaci demokratických institucí a hlubší ukotvení v evropském kontextu, což se promítlo i do architektury a urbanistického plánování. Projevila se větší péče o veřejný městský prostor, který doznal obrovské kvalitativní proměny a také snaha o dosažení trvalé udržitelnosti v souvislosti s nastávajícími klimatickými změnami. Zároveň dochází i k restrukturalizaci průmyslových zón, tzv. brownfields, které se proměňují na příznivější prostředí k životu a k rekreaci obyvatel. Kultivace prostředí je koordinována uváženou činností městské a státní správy, která začíná chápat smysl a hodnoty kvality životního prostředí pro zdraví a prosperitu společnosti. Díky tlaku odborné veřejnosti, zvýšené pozornosti státní správy i zájmu investorů a soukromé sféry se postupně daří otevírat možnosti architektury a urbanismu v ovlivňování politických, hospodářských a kulturních strategií pro budoucnost. Veřejnost začíná participovat na jejich prosazování. Nejlepším příkladem je nedávná prestižní mezinárodní soutěž na budovu nového koncertního centra u Vltavy v Praze, jejíž výsledek slibuje, že česká metropole získá důstojné kulturní centrum, které by mělo oslavovat českou hudbu, jež byla v historii součástí národní identity.

Bertold Brecht : Píseň o Vltavě (1944)

Po vltavském dně putují kameny.
Tři císaři v Praze pochováni jsou.
Tak věci veliké i malé dojdou změny.
Po noci den, hodiny jedna za druhou

Časy se mění. Plány mocipánů
neplatí už, zhrouť se nakonec.
Krvavý kohout dokokrhá k ránu.
Časy se mění. I moc je pouhá věc.

Po vltavském dně putují kameny.
Tři císaři v Praze pochováni jsou.
Tak věci veliké i malé dojdou změny.
Po noci den, hodiny jedna za druhou.

Fakulta chemicko-technologická Univerzity Pardubice

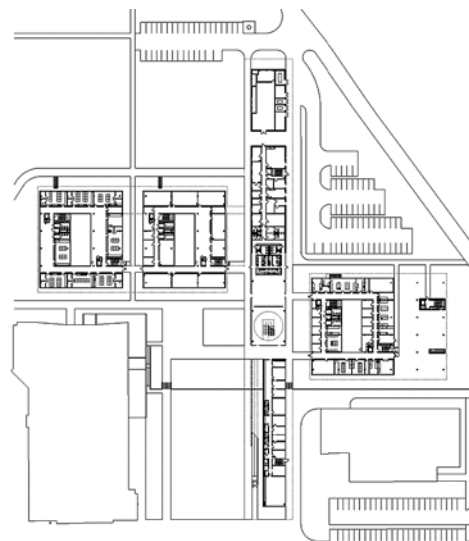
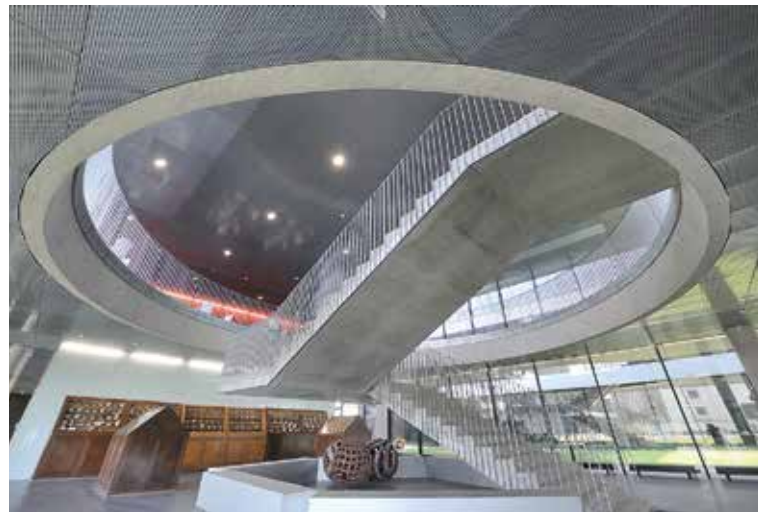
→ Pardubice, Hradecká, Studentská a K Cihelně

→ Ladislav Kuba, Tomáš Pilař

→ 2002–2008

Soubor chemicko-technologické fakulty navazuje na komplex stávajících kolejí. Hlavní protáhlý objekt v severojižním směru je koncipován na trojúhelníkový půdorys. Je umístěn na hranu univerzitního kampusu. Hlavní objekt vytváří základní osu celého komplexu univerzity. Na tento objekt navazují prosklenými krčky po obou stranách objekty s laboratořemi a katedrami, které jsou uspořádané okolo atrií. Pravoúhlý rozvrh celého areálu poskytuje velkorysé prostorové kapacity společenských prostor a k tomu dostatečné množství laboratoří a přednáškových sálů. Hmotová kompozice jednotlivých částí je navržena tak, aby vzniknul přístup z akademického náměstí. V průčelí jsou kombinovány velké prosklené plochy s pohledovým betonem v duchu minimalistické architektury. Vyšší podlaží přednáškových sálů

jsou opatřeny představenými žárově zinkovanými rošty, které zajišťují optimální průchod světla. Do jižního polabského cípu areálu je umístěna nová tělocvična. Architekt Ladislav Kuba (1964) po absolutoriu VUT v Brně diplomoval ještě na AVU u profesora Emila Přikryla a to v době revoluce. Tomáš Pilař (1963) si vzdělání na VUT v Brně doplnil na VŠUP v Praze. V polovině 90. let založili architektonickou kancelář, která byla úspěšná nejen v brněnském regionu, ale i celorepublikově. Na začátku jejich společné dráhy navrhli knihovnu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, která byla oceněna cenou Grand Prix české architektury. K jejich dalším realizacím patří např. kaple Panny Marie Královny v Jestřebí, kaple sv. Antonína v Černé, City Park Jihlava, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

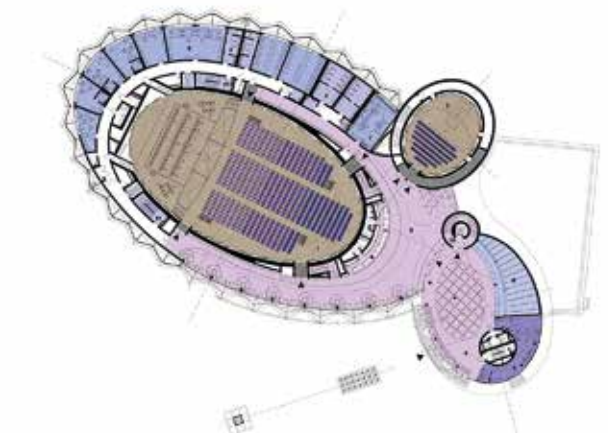
Kongresové a univerzitní centrum

→ Zlín, náměstí T. G. Masaryka 5556

→ Eva Jiříčná, Petr Vágner

→ 2002–2012

Na počátku 90. let byly zbourány Masarykovy školy Františka L. Gahury, které se nacházely v průsečíku hlavních os urbanistického centra Zlína, východně západní osy podél řeky Dřevnice a příčné osy s internáty zaměstnanců. Po složité diskuzi s orgány památkové péče se nakonec podařilo prosadit návrh Evy Jiříčné (1939) a Petra Vágnera (1970), který se odkazoval novými architektonickými prostředky k původní kompozici „otevřené náruče“ Masarykových škol. Eva Jiříčná navrhla soustavu oválných objektů, které se otevírají směrem k náměstí Práce a k památníku Tomáše Garrigue Masaryka, který sem byl navrácen. Šlo jí o historickou kontinuitu místa. Vyšší oválný objekt se sestává z univerzitní knihovny a z rektorátu Univerzity Tomáše Bati. Druhý objekt, kde se nachází kongresový a koncertní sál, je sestaven z jednoho většího a dvou menších oválných objemů. Do většího oválného objektu je umístěn hlavní sál, zatímco v prvním z menších oválných objektů je v přízemí vestibul s příslušenstvím a v patře kavárna s vyhlídkovou terasou. V druhém z menších objektů je sál. Akustické parametry sálu vyhovují nejvyšším parametrům. Plášť ze skleněných tvárnic, který bývá večer osvětlený, se stal novou ikonou centra města Zlína. Interiéry prozrazují vliv anglické architektury „high-tech“, s níž byla architektka celou svou životní kariéru spojena. Zlínská rodačka Eva Jiříčná po studiu na ČVUT a AVU v Praze po sovětské okupaci odešla do Anglie, kde spolupracovala s Richardem Rogersem. Samostatně se prosadila tvorbou interiérů obchodů Joseph v centru Londýna. Po revoluci se stala profesorkou na VŠUP a navrhla Novou oranžerii v Královské zahradě Pražského hradu, hotel Josef na Starém Městě a posléze i vilu Ludka Sekyry v Praze Troji.

Rodinný dům „Plecháč“

→ Mánesova 1672, Humpolec

→ Luděk Rýzner

→ 2004–2005

Architektův vlastní rodinný dům navazuje na industriální tradici továrních budov města Humpolce. Objekt je umístěn na svažitém nároží ulice. Ze strany hlavního vstupu je třípodlažní, ze strany zahrady dvoupodlažní s terasovou nástavbou, v níž je umístěn ateliér architekta. Půdorys příčně protíná jednoramenné schodiště, v přízemí je vstup a dva hostinské pokoje. V prvním patře je kuchyň se zaskleným přístupem na zahradní terasu a obytný prostor, který je v rozsahu dvojpodlaží. Ve druhém patře je umístěna ložnice rodičů s galerijním průhledem do obytného prostoru a příslušenstvím. Dům je řešen jako jednoduchý hranol s terasovou nástavbou. Je zkonstruován ze skeletové ocelové montované konstrukce. V interiéru jsou použity betonové podlahy a stěny, schodiště je z dřevěných roštů. Plášť domu je obložen cortenovým plechem. Architekt Luděk Rýzner (1969) absolvoval průmyslovou školu stavební v Havlíčkově Brodě a poté stavební fakultu ČVUT. Patří ke generaci, která vstoupila do praxe v 90. letech. Tehdy si založil vlastní kancelář OK PLAN ARCHITECTS v Humpolci, která úspěšně působí i mimo region Vysočiny. Je autorem řady průmyslových a obytných staveb, v nichž reflektuje meziválečnou tradici i současné technologické trendy. Rekonstruoval a přistavěl také letní vilu ostravského advokáta Josefa Vondráčka v Rožnově pod Radhoštěm od bratří Lubomíra a Čestmíra Šlapetových ●. Společně se svým bratrem inicioval také zřízení galerie výtvarných umění v Humpolci, která výrazně obohatila kulturní život regionu.

Centrum současného umění DOX

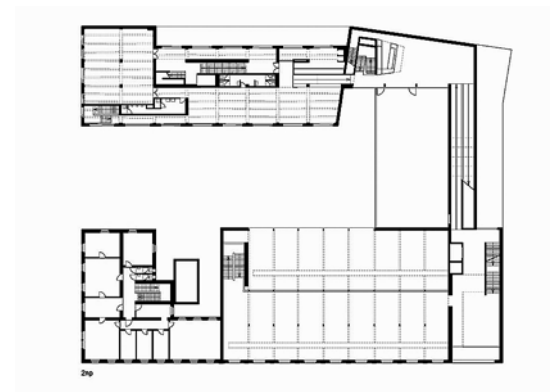
→ Praha 7, Poupětova 34

→ Ivan Kroupa, Martin Rajniš, Petr Hájek

→ 2004–2007; 2016; 2014–2018

Holešovice jsou lokalitou, v níž se od 90. let odehrává rozsáhlá restrukturalizace průmyslového a dopravního systému. Mimořádně kvalitním příkladem konverze průmyslového objektu je Centrum současného umění DOX, které se rychle stalo exponovaným centrem výtvarného umění a kulturního dialogu posledních desetiletí. Průmyslový areál je z roku 1901, později byl rozšířen v roce 1928, sloužil k výrobním účelům až do počátku 90. let. Konverzi na kulturní centrum inicioval sběratel umění Leoš Válek, který se vrátil z emigrace v Austrálii. Válek v roce 2002 zakoupil celý areál a nechal ho přestavět na multifunkční prostor s orientací na současné umění. Objekt zahrnuje výstavní plochy, kavárnu, knihovnu a obchod. Projektem pověřil jednu z nejvýraznějších osobností generace, která se na scéně objevila na přelomu 80. a 90. let. Jedná se o Ivana Kroupu (1960),

který svými intervencemi propojil velkorysé prostory dvou stávajících továren a vložil mezi ně nádvoří, které slouží k výstavním a společenským akcím. Tím sjednotil celý komplex. Hlavním motivem interiérů se stala rampa ve smyslu „promenade architectural“, která vede návštěvníka jednotlivými částmi expozice. Celá konverze se vyznačuje architektonickým minimalismem. V roce 2016 byl komplex na střeše doplněn dřevěnou vzducholodí od Martina Rajniše, Guliver. V letech 2014–2018 byl komplex budov DOX rozšířen o přístavbu podle projektu Petra Hájky, jež obsahuje speciální prostory pro tanec, hudbu, film a školu architektury. Ivan Kroupa po studiu na ČVUT absolvoval praxi v Londýně, Paříži, Barceloně a Stuttgartu a brzy na sebe upozornil vilami v Praze a okolí. V poslední době vytvořil Technologické centrum pro VŠUP, kde dlouhou dobu působil jako profesor.

Středisko ekologické výchovy Sluňákov

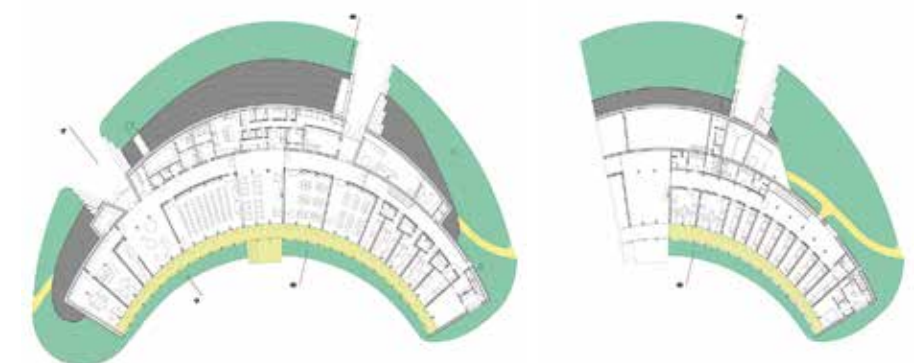
→ Horka nad Moravou

→ Projekt architekti (Roman Brychta, Adam Halíř, Ondřej Hofmeister, Petr Lešek)

→ 2004–2007

Středisko ekologické výchovy Sluňákov je příkladem stavby, která reflektuje místo a zároveň splňuje vysoké ekologické standardy. Slouží jako centrum environmentálního vzdělávání a vstupní brána do chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví. Podoba je vedena myšlenkou „obydlené terénní vlny“, která přirozeně splývá s krajinou a minimalizuje vizuální dopad stavby na okolní prostředí. Jižní fasáda je prosklená a využívá solární energii. Pohyblivá barevná stínidla regulují množství světla a umožňují proměnlivost vzhledu stavby. Severní část je chráněna zemním valem, který přechází do zelené střechy. Interiér je využit pro krátkodobé i dlouhodobější vzdělávací programy. Centrálním prostorem je společenská hala, kolem níž jsou situovány

učebny, kanceláře a ubytovací část. Areál je obklopen naučnými stezkami, které podporují ekologické vzdělávání. Stavba je příkladem šetrné architektury využívající přírodní zdroje a obnovitelnou energii jako je pasivní solární vytápění, využití dešťové vody a přirozená regulace vnitřního klimatu. Celkový koncept podporuje myšlenku udržitelného rozvoje a harmonického soužití člověka s přírodou. Ateliér Projekt architekti, jehož členy jsou Roman Brychta (1967), žák Emila Přikryl na AVU a absolventi ČVUT Adam Halíř (1975), Ondřej Hofmeister (1971) a Petr Lešek (1973), se dlouhodobě zaměřuje na inovativní přístupy k architektuře. K jejich dalším stavbám patří Národní technická knihovna v Praze (s Václavem Králíčkem) a knihovna v Hradci Králové.

Kostel Církve bratrské v Litomyšli

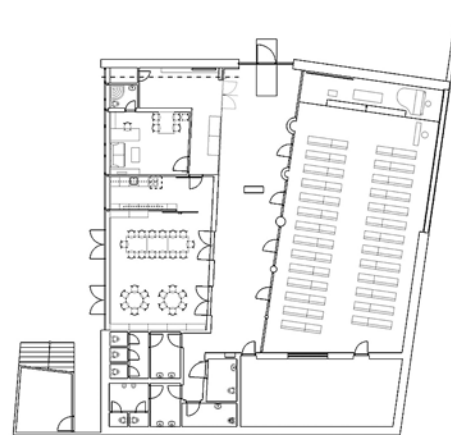
→ Litomyšl, Moravská 1222

→ Zdeněk Fránek

→ 2007–2010

Kostel Církve bratrské v Litomyšli je příkladem nového chápání sakrální architektury. Stavba je situována na severní svah lichoběžníkového pozemku. Architekt byl inspirován biblickým citátem „*Bože, tvé milosrdenství až k nebi sahá, až do mraků tvoje věrnost.*“ (Žalm 57, 11). Pokusil se tuto myšlenku přetavit do podoby kostela, jehož tvar připomíná rampu jako symbol lidské poutě od pozemského života až k nebesům. Jako inspirace posloužil princip origami, který je aplikován v plastickém ztvárnění střech, ve zvoničce nesoucí kříž a v dalších detailech. Kostel je částečně zapuštěn do terénu a tím splývá s okolím, zároveň tím byla realizována akustická izolace. Tu podporuje i dvojitá fasáda, která kombinuje otevíravá okna s pevně zasklenou částí pláště. Civilnost stavby je podtržena použitím pohledového betonu, který je

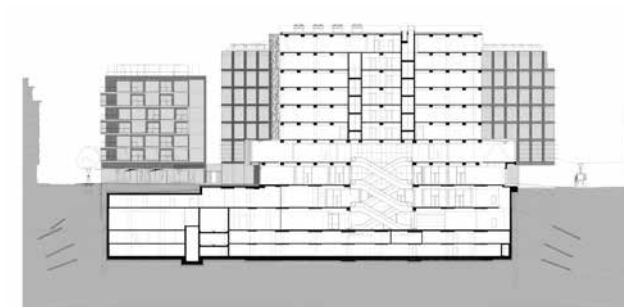
uvnitř kombinován s překližkovými panely s akustickými vlastnostmi. Modlitebna nabízí flexibilitu pro případné kulturní akce, koncerty a komunitní aktivity. Na výtvarné výzdobě se podíleli přední čeští umělci: Václav Cígler a Karel Malich, kteří vytvořili krucifix a oltář. Šikmé plochy z pohledového betonu podporují světelnou hru, jež umocňuje duchovní rozměr stavby. Architekt Zdeněk Fránek (1961), absolvent VUT v Brně, od počátku 90. let obohacoval českou architektonickou tvorbu o originální dynamickou a organickou polohu. Inspiroval se barokní tradicí na Moravě a své úsilí o plastickou formu vtělil do svých staveb (kulturní sál ve Velkých Opatovicích, řada rodinných domů v Brně a Praze a rezidence u Milosrdných na Starém Městě v Praze). Byl také profesorem na Technické univerzitě v Liberci a Plzni.

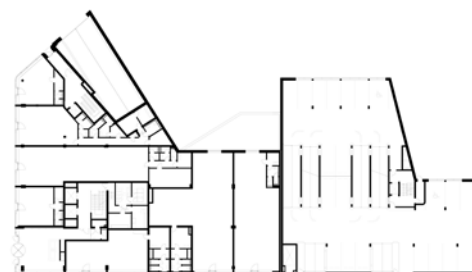

Quadrio

→ Praha 1, Spálená
→ Jakub Cigler Architekti
→ 2007–2014

Rozsáhlý městský blok mezi Spálenou a Jungmannovou ulicí byl přetvořen v kompaktní multifunkční komplex, sestávající ze šesti vzájemně propojených budov. Ty jsou osazeny na společném suterénu, do něhož je začleněn i vestibul stanice metra Národní třída. Čtyři administrativní objekty v nárožních polohách propojuje centrální pátá budova, mezi nimiž vznikají zastřešená atria, tvořící společný vnitřní prostor. Parter v podobě obchodní galerie navazuje na uliční život a aktivně vstupuje do veřejného prostoru. Šestá, samostatně stojící budova na nároží Vladislavovy ulice, slouží k bydlení a vytváří přirozené ohraničení nového veřejného náměstí. Fasády administrativních částí jsou horizontálně členěny výraznými římsami z umělého kamene, střídajícími se s moduly z černé žuly. Komplex obsahuje vstup do metra, rozsáhlé maloobchodní plochy v suterénu a parteru (včetně restaurací), kanceláře a v posledním objektu 13 luxusních bytů, zčásti s atrií. Archeologický výzkum zde odhalil cenný soubor gotických sklepů, z nichž část byla prohlášena za kulturní památku a integrována do podzemních podlaží. Quadrio je příkladem stavební investice CPI Property Group, která citlivým a současně odvážným způsobem řeší složitou dopravní a urbanistickou situaci centra města. Nároží Vladislavovy a Charvátovy ulice tvoří nový veřejný prostor, jemuž dominuje pohyblivá skulptura Franze Kafky od Davida Černého. Jakub Cigler (1962), absolvent ČVUT u prof. Emila Hlaváčka, získal zkušenosti v Londýně u Jana Kaplického a v New Yorku. Jeho pražský ateliér realizoval řadu významných projektů – např. administrativní komplex The Park na Praze 4, rezidenční Parvi Cibulka na Praze 5 či Churchill II na Praze 2.

Polyfunkční objekt Dorn

→ Brno, Nároží ulice Plotní a Dorných

→ Tomáš Rusín, Ivan Wahla

→ 2008–2016

Polyfunkční objekt Dorn se nachází v industriální oblasti poblíž brněnského hlavního nádraží a bývalé Vaňkovy slévárny, která prochází zásadní proměnou. Budova vytváří významnou vertikální dominantu v jižní části městského centra. Štíhlý objekt je umístěn na nároží mezi ulice Plotní a Dorných. Stavba sestává ze dvou spojených objektů. Přední výšková stavba směrem k městu je komponovaná ze dvou přiléhajících lichoběžníků podél Plotní ulice s třípodlažní podnoží. Na ni navazuje druhá nižší stavba, v níž se nachází garáže. V parteru jsou umístěny komerční jednotky. Ve výškové části jsou navrženy open-space kanceláře s flexibilní možností dle přání nájemců. V podnoží je umístěno 130 parkovacích míst. Průčelí je provedeno z červených lícových cihel, které konvenují s industriální architekturou Brna. Schodiště a vstupní hala jsou provedeny v travertinu, zatímco parter je proveden z nerezových leštěných zasklívacích rámu a ocelových výkladců. Absolventi brněnské techniky Tomáš Rusín (1962) a Ivan Wahla (1963), kteří dlouhá léta vyučovali na své alma mater, se profilovali zejména v oblasti bydlení jako autoři řady vil a zástaveb proluk v brněnském městě obytnými budovami (např. Starý pivovar v Brně Králově Poli ●). Významně se autorsky podíleli na náročné rekonstrukci vily Tugendhat od Ludwiga Mies van der Rohe a také vily Münz od Ernsta Wiesnera. Vedle toho je Tomáš Rusín autorem mnoha scénografických návrhů pro brněnská divadla i pro Slovenské národní divadlo v Bratislavě. Ivan Wahla se podílí na ediční činnosti skupiny Obecní dům, která zmapovala za posledních 30 let celou moravskou meziválečnou avantgardu.

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

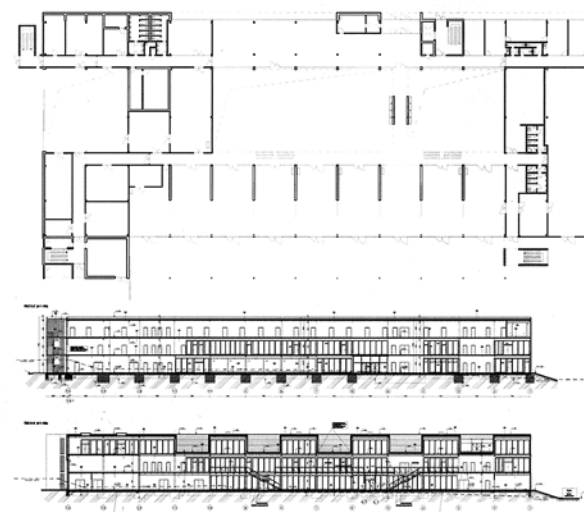
→ Plzeň, Univerzitní 28

→ Jan Štípek

→ 2010–2012

Budova Fakulty designu a umění Západočeské univerzity v Plzni je pojmenovaná po nejvýznamnějším českém grafickém designerovi, plzeňském rodákovi Ladislavu Sutnarovi (1897–1976), který se podílel na interiérech československých pavilonů v Bruselu (1935), v Paříži (1937) a v New Yorku (1939), předtím, než emigroval do Spojených států amerických. Stavba fakulty byla navržena jako inspirativní prostor pro kreativní tvorbu všech uměleckých oborů a jejich interakci. Objekt se nachází v univerzitním kampusu na Borech a poskytuje prostory pro 550 studentů. Stavba reflektuje industriální estetiku a vysloužila si přezdívku „Továrna na umění“. Hlavním prostorem je otevřená hala o rozloze 6000 m², která slouží jako sdílený ateliérový prostor, který je možné dělit variabilními příčkami, což umožňuje různé konfigurace podle potřeb uživatelů. Tak je dosaženo transparentnosti

a otevřenosti interiéru, který nabízí komunikaci mezi studenty a pedagogy a vytváří přirozené prostředí pro uměleckou práci. Hala je obklopena třípodlažním ochozem s učebnami, kanceláři a zázemím. Součástí fakulty je také divadelní sál, který je možné otevřít posuvnou stěnou do exteriéru, čímž je vytvořen přírodní amfiteátr pro představení a akce. Konstruktivně je fakulta řešena jako montovaná hala s výraznými ocelovými prvky. Použití skla, betonu a kovu vytváří vizuálně přehledné a funkční prostředí, které odpovídá současným trendům v architektuře edukativních objektů. Architekt Jan Štípek (1941–2012) byl absolventem ČVUT, dlouhodobě pracoval ve Sportprojektu s Gočárovým žákem Stanislavem Tobkem a podílel se na výstavbě řady sportovních staveb. Po Sametové revoluci byl prvním předsedou České komory architektů a vyučoval na Fakultě architektury ČVUT.

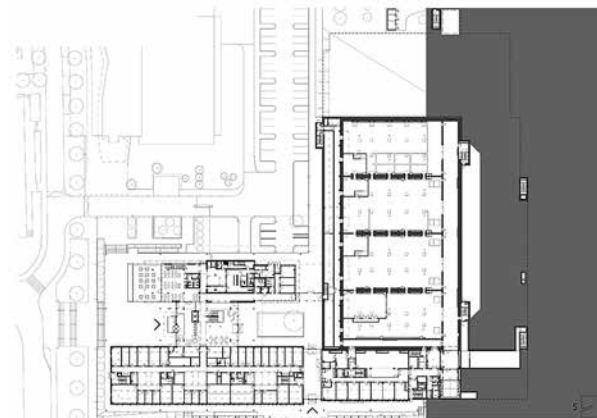

ELI Beamlines

→ Dolní Břežany, Za Radnicí 835
→ Viktoria Souček – Bogle Architects
→ 2010–2015

Vědecké výzkumné centrum ELI Beamlines vzniklo na místě bývalého zemědělského zázemí dolnobřežanského zámku. Projekt vypracoval architektonický ateliér Bogle Architects, který vyhrál mezinárodní soutěž. Areál je koncipovaný jako výzkumný kampus, sestává ze čtyř samostatných budov: z kanceláří, laboratoří, multifunkčního prostoru s přednáškovým sálem, z kavárny a z masivního betonového „boxu“, ve kterém je umístěna samotná laserová hala. Atrium překrývá lehká „vznášející se“ střecha, jejíž žaluzie v létě stíní, v zimě však umožňují pronikání slunce, tím zajišťují osvětlení a vyhřívání atria. Monolitická konstrukce laserové budovy s laserovými zařízeními je izolována od běžné stavby, aby odolávala vnějším vibracím. Areál disponuje čtyřmi ultraintenzivními laserovými systémy s různými vlastnostmi. Budovy jsou navrženy s důrazem na udržitelnost a efektivitu. Integrují

v sobě prvky jako externí stínění, přirozené denní osvětlení a ventilaci, což podporuje zdravé a produktivní pracovní prostředí. Dispozice jednotlivých objektů a jejich vzájemné propojení pomocí mostů a vnitřních atrií podporuje neformální setkávání a komunikaci mezi výzkumnými týmy. Budova demonstruje, že lze vytvořit prostředí pro špičkovou vědu a skloubit ho s důmyslným architektonickým řešením, které splňuje funkční i estetické požadavky. Ateliér Bogle Architects byl založen v roce 2012 Ianem Boglem. Je mezinárodním ateliérem pro architekturu a urbanismus s pobočkami v Londýně, Praze a Hongkongu. edoucí architektka Viktoria Souček (1974) absolvovala VŠUP a poté delší praxi v ateliéru Norman Foster Architects v Londýně. Mezi jejich nejnovější projekty patří rezidence Pomezí na Praze 5 ●.

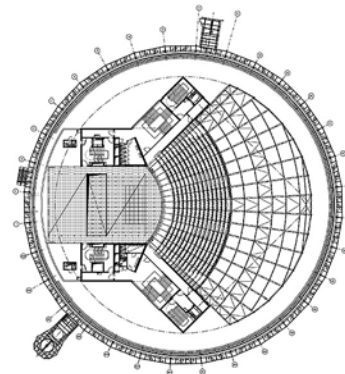
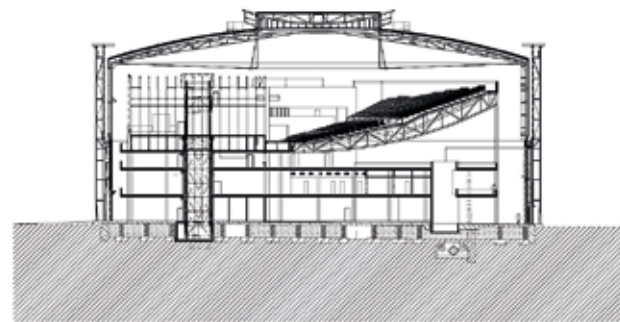
Multifunkční aula Gong

→ Ostrava, Ruská 20

→ Josef Pleskot

→ 2011–2012

Rozsáhlý průmyslový areál bývalého dolu Hlubina, 200 metrů dlouhé koksovací baterie a vyhaslý hutní komplex o rozloze 250.000 m², Dolní Vítkovice, byl od roku 2007 postupně rekonstruován a konvertován na novou funkci kulturního a vzdělávacího centra. Cílem bylo zachovat původní charakter a atmosféru industriálního komplexu a zároveň do něho členit nové kulturní a společenské funkce. Tím vzniklo nové centrum kulturních aktivit v bezprostřední blízkosti historického centra Moravské Ostravy. Dominantní částí areálu multifunkční haly Gong je původně plynojem, který byl upraven na multifunkční aulu s kapacitou 1500 diváků, která je doplněna o menší sál pro 400 osob, konferenční místnosti a výstavní prostory. Architektonické řešení spočívalo ve vyzdvižení zapadlého zvonu plynojemu do výšky 13 m, čímž byla stavbě navržena její původní majestátnost, byla tak vytvořena kapacita 110.000 m³ prostoru. Nové konstrukce byly navrženy tak, aby se co nejméně dotýkaly původní struktury, což umožnilo vyniknout původní konstrukci. Vstupní hala, víceúčelová galerie, občerstvení, hospodářské zázemí, konferenční místnosti a amfiteátr stupňovitěho multifunkčního sálu byly vestavěny mezi betonové věže ve čtyřech úrovních. Josef Pleskot (1952), absolvent ČVUT, představuje jednu z předních osobností současné české architektury. Je známý svým citlivým přístupem k rekonstrukcím a konverzím historických objektů. Mezi jeho významné realizace patří například tunel v Jelením příkopu na Pražském hradě, ústředí banky ČSOB v Praze Radlicích či úpravy náměstí a obytných domů v Litomyšli.

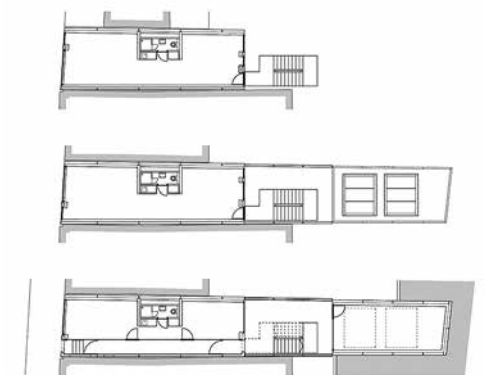
Polyfunkční dům Minská

→ Brno, Minská 85

→ Zdeněk Makovský a Daniel Makovský

→ 2012–2014

Architektonický ateliér Zdeněk Makovský (1946) – Daniel Makovský (1975) se od konce 90. let profiloval osobitým stylem charakteristickým použitím pohledového betonu. Mimořádnou invenci projevil v řešení obtížně zastavitelných parcel. Jednou z nich byl i pozemek na rušné Minské ulici v Žabovřeskách. Do úzké a hluboké proluky široké pouze 4,8 metru vložili architekti dva objekty oddělené malým nádvořím. Přední čtyřpodlažní objekt je přístupný otevřeným schodištěm, je plně prosklen směrem do ulice i do nádvoří a je v něm uprostřed vloženo sanitární jádro. Zadní jednopodlažní objekt má vyšší světlou výšku a je opatřen horním osvětlením s šedovým zastřešením, má ateliérový charakter. Oba objekty slouží vlastní architektonické kanceláři. Kontrast mezi velkými prosklenými plochami průčelí, které propůjčují stavbě transparentnost, a razantní přiznanou betonovou konstrukcí vytváří výraz díla. Jde o moravskou reflexi minimalistické tvorby japonského architekta Tadea Anda. Tuto tendenci sledovali i v řadě dalších vil a rodinných domů v Brně, například v atriovém dvojdomu na předměstí Brna v Žebětíně ●. Zdeněk Makovský, absolvent VUT Brno, krátce pracoval u architekta Jaromíra Šírotky v projektovém ústavu obchodu a dlouho se věnoval volné umělecké činnosti. Po Sametové revoluci působil tři desetiletí jako pedagog architektonického návrhu a sochařství na fakultě architektury v Brně. Sochařské vlohby zdědil po svém otci a stal se autorem busty skladatele Leoše Janáčka na průčelí budovy fakulty architektury a portrétu Adolfa Loose umístěného v Müllerově vile v Praze.

Dům Drn

→ Praha 1, Mikulandská 7

→ Stanislav Fiala

→ 2012–2017

Polyfunkční dům se nachází v exponované poloze na nároží Národní třídy a Mikulandské ulice mezi palácem Dunaj z první republiky a barokním Schönkirchovským palácem. Architektura této stavby se pokouší hledat soulad mezi těmito sousedy současnými architektonickými prostředky. Prolínání barokního světa s moderním, propojení starého a nového, jsou motivy, které prostupují celým objektem. Čtyřpodlažní prosklená hmota navazuje na sousední barokní palác. Je vystřídána dalšími čtyřmi mírně terasovitě ustoupenými etážemi, jejichž nárožní oblouk graduje dynamický výraz architektury. Průčelí je obohaceno výtvarně zpracovanou mříží a charakteristickou zelení. Horizontální ochozy ve vyšších patrech jsou opatřeny záhony pro květinovou výzdobu, která obohacuje celkový dojem této palácové stavby. Objekt je zakončen terasovitou zahradou organického tvaru s flórou a platany, která nabízí jednak odpočinek pro uživatele, zároveň poskytuje atraktivní pohledy na střešní krajinu historické Prahy. Významným obohacením městského parteru Národní třídy je pasáž, která ústí do intimního nádvoří, kterému dominuje skulptura kovového stromu Josefa Ryšlavého. Velká pozornost byla věnována i historické části tohoto komplexu, která byla provedena v souladu se standardy památkové péče. Architekt Stanislav Fiala (1962) po studiu na ČVUT a na AVU patřil v době revoluce ke skupině mladých architektů okolo Martina Rajniše. Od roku 2009 vede vlastní ateliér, který navrhl budovu SIPRALu, vlastní vilu v Praze, rezidenci Puškinovo v Bělehradě a rekonstruoval Gočárem přestavěný Šporkův palác v Praze.

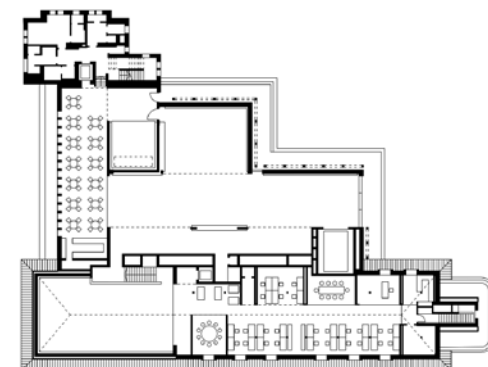
Kunsthalle

→ Praha 1, Klárov 5

→ Jan Schindler, Ludvík Seko

→ 2014–2022

Výstavní prostory vznikly konverzí technické stavby. Původní Zengerova transformační stanice elektrického proudu pro historickou část Prahy byla postavena podle návrhu Viléma Kvasničky v letech 1926–1934. Většina původních konstrukcí musela být vzhledem ke kontaminaci olejem, rtuť a hlinitanového cementu odstraněna. Zachován byl pouze obnovený obvodový plášť. Vstup z ulice Pod Bruskou architekti Jan Schindler (1968) a Ludvík Seko (1967) zvýraznili robustní betonovou rampou, která je obložena měděným obkladem, čímž upozornili na novou funkci budovy. Vnitřní prostorová koncepce galerie nahradila původní technologickou funkci transformovny. Všechny prostory kaskádovitě plynou v různých úrovních ve smyslu raumplanu Adolfa Loose, který ovšem oproti původnímu řešení navazuje na stávající neoklasicistní kompozici průčelí. Použitím pohledového betonu interiér symbolicky navazuje na původní průmyslovou funkci. Kunsthalle nabízí veřejnosti tři velké galerijní prostory, konferenční sál, knižní salonek, vzdělávací prostory pro děti, obchod, bistro a kavárnu s terasou s výhledem na Pražský hrad. Suterény slouží pro přípravy výstav, dílny k restaurování uměleckých děl, pro depozitáře a umístění technologií. Umělecký program Kunsthalle obohatil kulturní život české metropole. Ateliér Schindler – Seko architekti, kteří jsou absolventy ČVUT, se rychle profiloval řadou staveb: např. půdním bytem režiséra Jiřího Menzela, úředními budovami u Evropské třídy, obytnou zástavbou Sacre-Coeur na Smíchově a novým hotelem The Cloud One v Hyberské ulici, který doplňuje zástavbu okolí Masarykova nádraží.

Archeopark Pavlov

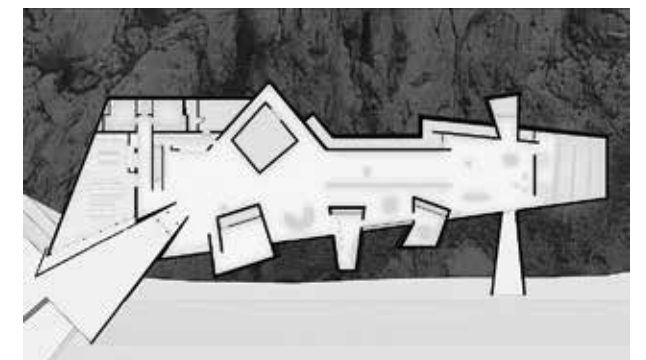
→ Pavlov, 23. dubna 264

→ Radko Květ, Pavel Pijáček

→ 2015–2016

Stavba se nachází ve významné lokalitě pravěkého archeologického naleziště z doby paleolitu, z doby lovců mamutů. Z toho období pochází slavná soška Věstonické venuše, která patří mezi významné artefakty světového pravěkého umění. Stavba je zasazena do jedinečného krajinného rámce Pálavy do svahu Pavlovských vrchů. Hlavní část muzea se nachází v podzemí, aby expozice evokovala jeskyni a atmosféru životního prostředí pravěkého člověka s trvalou instalací archeologických nálezů. Cílem interní instalace byla snaha ponechat archeologické vykopávky na původních autentických místech, tzv. in situ. Vnitřní prostory jsou originálně osvětleny kombinací umělého osvětlení a denního světla, které přichází z malých betonových staveb

nad terénem. Prostory poskytují výhledy ven na krajinné dominanty v okolí. Zároveň tyto stavby vytvářejí v krajině výrazné seskupení, které navazuje a odraží morfologii terénu. Originální exponáty jsou vhodně kombinovány s audiovizuálními prezentacemi. Návštěvníkům přibližují každodenní život a kulturu doby kamenné. Jde o jednu z nejúspěšnějších muzejních instalací z poslední doby. Touto stavbou vrcholí dosavadní dílo Radko Květa (1954), který absolvoval VUT v Brně v ateliéru Jaroslava Drápala. Architekt Květ je také autorem řady obytných staveb, muzejních expozic a rekonstrukce Hradu Špilberk v Brně. Ve spolupráci se zahradním architektem Zdeňkem Sandlerem se věnoval úpravě historických parků v Litomyšli a Karviné.

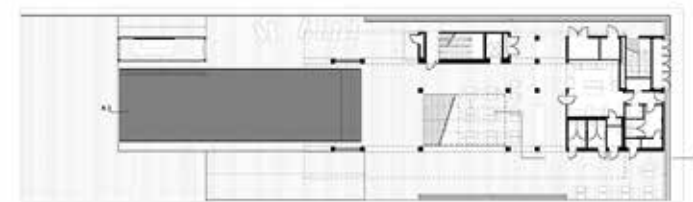

Pavilon České republiky – Expo Milano 2015

→ Ondřej Chybík, Michal Křištof

→ 2013-2015

Českou republiku na světové výstavě v Milaně v roce 2015 reprezentoval pavilon podle vítězného soutěžního návrhu mladých brněnských architektů Ondřeje Chybíka (1985) a Michala Křištofa (1986). Tématem byly: Potraviny pro planetu, energie pro život. Mottem pavilonu je voda. Prostřednictvím prezentace byly prezentovány nejnovější možnosti nanotechnologického čištění vody a zároveň tradiční vztah České republiky k vodě, lázeňství a vodárenství. Toto téma podtrhuje bazén v předpolí pavilonu. Stavba byla koncipována jako bílý kontejner, který byl demontovatelný, modulární, recyklovatelný i pro následné využití v České republice. Objekt reflektoval tradici moderní české architektury. V parteru byl malý amfiteátr a restaurace. V patře se nacházely výstavní prostory seskupené kolem centrálního atria a další restaurace. Navazovala zelená střecha, která poskytovala výhled na celý areál světové výstavy. Mimořádnou atrakcí byl osvěžující bazén při vstupu, který byl doplněn sochou Lukáše Rittsteina. Ta symbolizovala souvislost vody, přírody a technologického rozvoje. Bazén se stal nejoblíbenějším místem pobytu dětských návštěvníků světové výstavy. Interiéry pavilonu byly vyzdobeny díly dalších předních českých umělců: Jakub a Blanka Neprašovi, Maxim Velčovský, Federico Diáz. Pavilon byl transportován do Vizovic, kde nyní slouží jako administrativní prostor stavební firmy, která stavbu prováděla. Architekti Chybík a Křištof jsou mimo jiné autory Mendelova skleníku v zahradě Augustiniánského kláštera v Brně, vinařství Lahofer v Dobšicích a spolu připravují řadu dalších projektů pro Brno, Ostravu i Prahu.

Rustonka

→ Praha 8, Sokolovská 115

→ CMC architects

→ 2010–2019

Na rozhraní pražských čtvrtí Karlín a Libeň, v blízkosti revitalizovaného areálu Rustonka, vznikla v roce 2020 nová administrativní budova. Budovu navrhli architekti z ateliéru CMC architects, kteří vytvořili projekt reflektující současné požadavky na pracovní prostředí, estetiku i ekologickou udržitelnost. Nová budova má tvar osmipodlažního hranolu s organicky členěnou fasádou, která kombinuje technické prvky s výtvarnou hravostí. Jednotná struktura keramického obkladu sjednocuje celý areál a vytváří vizuální charakter areálu. Celková hmota budovy je rozdělena do několika funkčních celků, přičemž velký důraz byl kladen na propojení interiéru s venkovním prostředím. Střešní terasa, která slouží jak k práci, tak k relaxaci, nabízí panoramatické výhledy na centrum Prahy a přilehlé čtvrti Karlín a Holešovice. Jedním z klíčových prvků návrhu bylo propojení architektury s uměním. Interiéry budovy jsou koncipovány jako galerie současného umění. Dominantou vstupní haly je monumentální světelná instalace Stellar Dust, která byla vytvořena ze 726 ručně vyráběných křišťálových kapek české sklárny Bomma ve Světlé nad Sázavou. Toto dvacetimetrové svítidlo patří k největším současným světelným objektům v České republice a evokuje iluzi hvězdného prachu či vlnění světla. Ateliér CMC architects byl založen v roce 1997 Vítem Máslem (1964) a Davidem Richardem Chisholmem (1960). Dlouhodobě se zaměřuje na městskou architekturu, udržitelné budovy a konverze industriálních objektů. V jejich portfoliu najdeme řadu realizací, mezi něž patří přestavba mlýnů Classic 7 v pražských Holešovicích či objekt AFI KARLIN Butterfly.

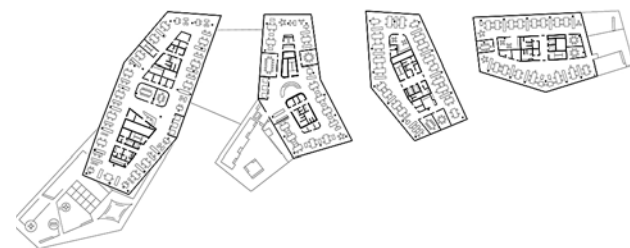
Administrativní centrum Bořislavka

→ Praha 6, Evropská 65

→ Jan Aulík, Jakub Fišer, Leoš Horák, David Zalabák

→ 2012–2021

V roce 2012 společnost KKCG uspořádala soutěž na zástavbu rozsáhlého areálu na západním okraji Prahy, z níž vítězně vyšel návrh kanceláře Aulík Fišer Architekti. Administrativní centrum Bořislavka je situováno na přístupové komunikaci z mezinárodního letiště, nachází se přímo nad stanicí metra Bořislavka. Na křižovatce ulic vytváří výraznou dominantu vstupu do města. Tento komplex tvoří čtyři nepravidelné skleněné krystaly, které vytvářejí živé lokální centrum. Budovy reflektují tvar pozemku, morfologii terénu a historické cesty vedoucí k Pražskému hradu. Tyto krystaly jsou vzájemně propojeny v podzemí, v němž je umístěn vstup do metra, řada obchodů, kavárenských provozů a garáží. Nadzemní část je koncipována jako kanceláře, které nabízejí atraktivní výhledy směrem k Pražskému hradu a na druhou stranu k rezidenční čtvrti Hanspaulka. Interiéry i exteriéry jsou zdobeny díly předních současných českých umělců: Maxim Velčovský, Federico Díaz a Jan Poupě. Skleněná plastika „Ledovec“ od Maxima Velčovského osvětluje vstupní halu a je jedním z největších děl společnosti Lasvit v České republice. Celý komplex kombinuje funkčnost s estetikou a respektem k okolnímu prostředí. Architekti Jan Aulík (1958) a Jakub Fišer (1972) založili svůj ateliér v roce 2007 a zaměřují se na plánování velkých urbanistických celků a návrhy komplexních administrativních a rezidenčních projektů. Mezi jejich další realizace patří například BB Centrum v pražské Michli.

Včelín, Galerie Golf Hostivař

→ Praha 15, U Golfu

→ Martin Rajniš, David Kubík, Tomáš Kosnar, Zbyněk Šrůtek

→ 2021

Na vrcholu kopce v areálu Galerie Golf Hostivař stojí subtilní, avšak výrazný dřevěný objekt, který dostal název Včelín. Tato drobná stavba není včelím úlem, ale krajinnotvornou instalací, která propojuje architekturu s přírodou. Včelín je dalším z řady experimentálních projektů Martina Rajniše a jeho Hutě architektury. Dlouhodobě se zaměřuje na tvorbu s přírodními materiály, zejména ho fascinuje dřevo. Experimentuje s organickou strukturou a hledá udržitelné formy staveb. Návrh vycházel z principu osmiboké lamelové kupole, jejíž tvar se inspiroval florentskou katedrálou Santa Maria del Fiore. V roce 2017 byla na stejném principu navržena věž Esther v Jeruzalémě ●. Tato vyhlídková věž je umístěna v zahradách Hansen House. Pripomíná kaktus, což je nejen architektonická metafora izraelské krajiny, ale i výraz síly a odolnosti. Včelín se nejprve stal exponátem výstavy Česká moderní architektura od secese k dnešku, která proběhla v Jízdárně Pražského hradu v roce 2021, kde se stal dominantou celé výstavy, která hledala nové přístupy s ekologickým zaměřením. Po skončení výstavy byl exponát převezen do areálu Golf Hostivař a stal se hlavním krajinnotvorným prvkem u vstupu do areálu. Stavba ilustruje posun tvorby Martina Rajniše (1944) od aktivit ve skupině SIAL k ekologické a udržitelné funkci současné architektury. Jiným příkladem této jeho činnosti je vzducholod' Gulliver z lamelové konstrukce nad střechou Centra DOX. Za své celoživotní dílo obdržel Martin Rajniš cenu Global Award for Sustainable Architecture v Paříži (2014).

Rezidenční a administrativní komplex Hagibor – budovy Alfa, Beta, Gamma a Delta

→ Praha 10, Hagibor

→ Ian Bryan Architects, Bogle Architects

→ 2015–2022

Na pomezí pražských čtvrtí Vinohrady a Strašnice vzniká nová městská čtvrť Hagibor, která je zároveň v těsné blízkosti stanice metra Želivského. Čtvrť propojuje bydlení, kancelářské prostory a občanskou vybavenost. První etapou jsou rezidenční budovy Alfa a Beta, jež nabízejí bytové jednotky a komerční prostory v přízemí. Architektonický návrh těchto staveb pochází z dílny renomovaného studia Ian Bryan Architects, zatímco administrativní budovy a celkový urbanistický koncept navrhlo mezinárodní studio Bogle Architects. Budova Alfa je přezdívána „ježek“ a vyznačuje se dynamickou strukturou tvořenou kubickými objemy s privátními terasami, což vytváří živý a členitý vzhled. V kontrastu k ní stojí budova Beta, která je charakteristická horizontálním členěním a představenými balkony, které poskytují přirozené stínění a ochranu před hlukem z okolních komunikací. Tento architektonický přístup dodává celému komplexu vizuální rozmanitost a zároveň zachovává jednotný charakter nové čtvrti. Druhá etapa výstavby zahrnuje nejen další obytné budovy, ale také rozsáhlé administrativní komplexy, jejichž návrh zpracovalo mezinárodní studio Bogle Architects. Klíčovým prvkem celého projektu je důraz na kvalitní veřejný prostor a zeleň. Komplex klade důraz na ekologickou udržitelnost, což se projevuje nejen v použitých materiálech, ale i v samotném způsobu výstavby. Projekt Hagibor ukazuje, jak lze revitalizovat zanedbané území a vytvořit z něj živoucí městskou čtvrť, která propojuje bydlení, práci a volný čas v harmonické prostředí.

Gočárový automatické mlýny

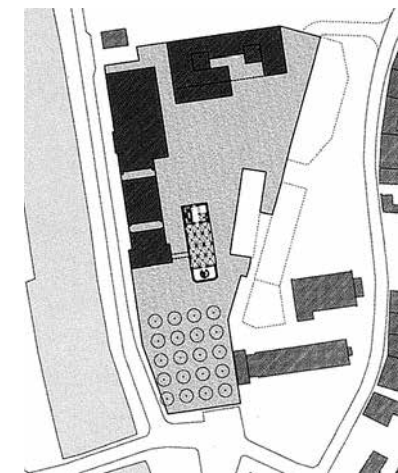
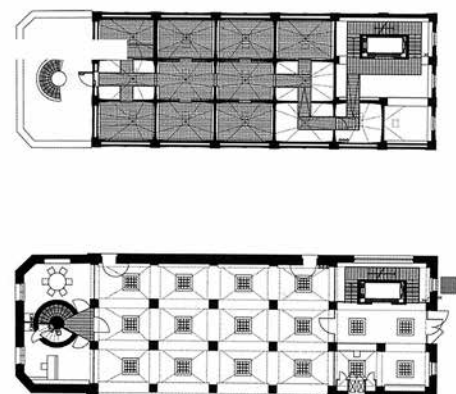
→ Pardubice, Mezi Mosty

→ Josef Gočár; Zdenek Balík – ZETTE atelier s.r.o.; ŠÉPKA ARCHITEKTI;

Petr Všecká – TRANSAT ARCHITEKTI; Prokš Příkryl architekti

→ 1909–1911; 2016–2024

Bratři Winternitzovy v roce 1909 vyzvali mladého architekta Josefa Gočára k návrhu automatických mlýnů na břehu řeky Chrudimky. Gočár v této monumentální stavbě reflektoval lštarovu bránu instalovanou v berlínském muzeu Pergamon a vytvořil novou industriální podobu města. V roce 1924 byl komplex mlýnů rozšířen o obilné silo. Provoz automatických mlýnů skončil v roce 2013. Od roku 2016 začala z iniciativy Mariany a Lukáše Smetanových transformace tohoto industriálního komplexu na nové kulturní centrum. Z areálu byly nejprve odstraněny méně hodnotné budovy z 60. let, čímž vznikl nový vstupní prostor a vnitřní náměstí areálu. Vstupní prostor dává vyniknout hmotám Gočárových industriálních staveb a vytváří důstojný přístup do celého komplexu pojeďnaný parkovou úpravou. Vnitřní náměstí bude v budoucnu sloužit ke společenským akcím pod širým nebem. Ze severní strany komplex uzavírá nový objekt GAMPA – Galerie města Pardubic. V podnoží se nachází městská galerie a nad ní „levituje“ budova Centrálních polytechnických dílen – Sféra. V objektu síla je v parteru umístěno městské turistické centrum. V prostorách prvního patra byly historicky sýpky, které budou v budoucnu sloužit jako výstavní prostory. Do horního patra je situován multifunkční sál a nejvyšší patro nabízí terasu s impozantními výhledy na město a okolí. Hlavní mlýnská budova je sídlem Gočárovy galerie s významnými sbírkami českého umění. V blízké době bude zahájena výstavba bytových a komerčních objektů, které uzavřou celý areál z východní strany. Z komplexu se stalo významné centrum společenských aktivit krajského města. Jde o příkladnou koordinaci aktivit státní správy se soukromou iniciativou.

Obnova a dostavba Nového Probošství na Pražském hradě

→ Václav Hlaváček, Mikuláš Wittlich, Barbora Janů, Pavel Jakoubek

→ 2016–2023

Probošství svatovítské kapituly bylo postaveno v letech 1877–1888 architektem Josefem Mockerem v novogotickém slohu. Bylo to v době, kdy probíhala dostavba katedrály sv. Víta. Nachází se na severní straně náměstí mezi presbytářem katedrály a barokním západním průčelím románské baziliky sv. Jiří. V zadání soutěže v roce 2016 bylo řešení obnovy tohoto objektu pro potřeby administrativy Metropolitní kapituly u sv. Víta. Z ní vyšel vítězně projekt Studia acht. Rekonstrukce obnovuje původní objekt a doplňuje ho dostavbami obou křídel, které sledují linie hospodářských stavení podél nádvoří. Dostavba je koncipována robustně, ale s porozuměním k stávající substanci. Nové dvorní přístavby jsou koncipovány jako multifunkční objekty s komerčním využitím. Západní křídlo, které se nachází v místě bývalých

stájí, nyní slouží jako kavárna, zatímco východní část, která nahradila původní kočárovnu, byla adaptována pro obchodní jednotku. Tyto prostory zhodnocují dříve nepoužívanou terasu k výhledu na oblast Belvedere a královské zahrady. Obklad z vyhnánovského pískovce je použit jak na průčelí, tak i v interiéru. Vytváří dialog se strukturou původního novogotického objektu. Obnova interiérů zaklenutých vstupních prostor a schodišťové haly i dřevěné a nábytkové vybavy piana nobile přispívá k celkovému výsledku celé rekonstrukce. Vyhlídková terasa přes Jelení příkop směrem k průčelí míčovny Pražského hradu je zdůrazněna kašnou, která připomíná patrony země: sv. Václava, sv. Víta a sv. Vojtěcha. Ateliér Studio acht vznikl roku 1973 v Rotterdamu a od roku 1993 působí v České republice pod vedením Václava Hlaváčka (1963).

V-Tower

→ Praha 4, Milevská 3

→ Radan Hubička

→ 2015–2018

V-Tower na Pankrácké pláni představuje výjimečný příklad současné české architektury, která se nebojí monumentálního výrazu a silného výtvarného názoru. Architekt Radan Hubička navrhl věžový dům o výšce 104 metrů jako novodobou dominantu jižního horizontu Prahy. Dvojice štíhlých věží ve tvaru písmena V je do dvou třetin výšky spojena krčkem, nad nímž se obě věže rozvírají a samostatně pokračují vzhůru. Symbolický obraz mužského a ženského principu se zde zrcadlí v kompozici, která z různých úhlů působí střídavě jako jednotná masa, rozevřený rám nebo dvojice samostatně tančících objemů. Dům není skleněným monolitem. Vyčnívající horizontální desky, zapuštěná prosklení a hluboké lodžie vytvářejí plastický výraz, měkké stínování a měnící se siluetu. Každé patro má originální půdorys, který reaguje na vyklonění a rotaci hmoty, čímž vznikají individuální byty s velkorysými terasami a panoramatickými výhledy. Vertikální rytmus stavby přechází v dynamickou skulpturu, jejíž proporce působí přesvědčivě ze všech směrů. Obývací prostory v krčku nabízejí unikátní výhledy na obě strany Prahy, zatímco vyšší patra obsahují byty s trojstrannou orientací. Nejvyšší podlaží obsazují třípodlažní penthousy se soukromými zahradami a bazény. Pankrác jako jedno z nejvýše položených míst v Praze propůjčuje domu jedinečnou polohu a viditelnost. V-Tower se tak stává jedním z mála současných děl v Praze, které rozvíjí výškovou architekturu jako svébytný architektonický žánr a zároveň vstupuje do dialogu s metropolitním panoramatem. Radan Hubička (1960) po studiu na ČVUT pracoval v ateliéru KPÚ Praha (Nováček, Franc, Fencel) a po revoluci získal mezinárodní zkušenosti v ateliéru Boris Podrecca ve Vídni, než si založil vlastní architektonický ateliér AARRH. Vedle toho je autorem řady luxusních rezidencí (Praha – Baba ① a Hluboká nad Vltavou ②).

Rekonstrukce a modernizace Památníku Zámeček

→ Pardubice, Průmyslová 558

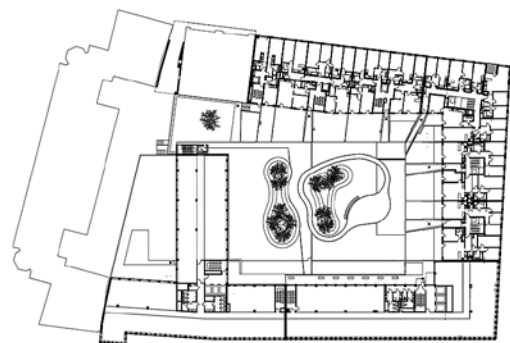
→ Jan Žalský, Vít Podrský

→ 2017–2021

Na předměstí Pardubic, v zalesněném prostoru bývalé Larischovy obory, se v roce 1942 odehrála jedna z nejtemnějších epizod českých dějin – popravy civilistů v rámci represí po atentátu na Reinharda Heydricha. Bývalá střelnice pořádkové policie se stala místem hromadné popravy, kde v řádu několika dní zemřely desítky lidí spojených se zázemím odboje. Již v roce 1949 zde vznikl památník v podobě žulové krychle podle návrhu Karla Kalvody, doplněný reliéfem Jaroslava Zeleného. Architektonická soutěž vypsaná městem Pardubice v roce 2017 dala základ přeměně památníku v plnohodnotný kulturní a edukativní prostor. Vítězný návrh Jana Žalského (1976) a Víta Podrského (1985) představuje důsledně současné řešení, které nevyužívá patos ani efektní gesta, ale ztišenou, koncentrovanou architektonickou řeč. Materiálová skladba je zde

zcela vědomě zvolená: surový beton jako těleso paměti, hutná žulová dlažba jako připomínka trvalosti, hutná hlína v podlaze jako kontakt s krajinou a smrtí, ocel a dřevo jako kontrastní detaily, které definují funkční vrstvy expozice. Prostor je členěn do okružní trasy, která návštěvníka provádí skrze sekvence světla a tmy, výškové změny i výtvarné předěly. Jednotlivé části expozice jsou odděleny klidovými přechody a umožňují reflexi, nikoliv pouhé přijetí faktografických údajů. Obnovou památníku Zámeček vzniklo místo hluboké koncentrace a etického zastavení, jehož architektonické řešení dokáže mluvit beze slov. V tomto ohledu se památník přibližuje dílu Ladislava Žáka v Ležákách, kde krajina, hmota a význam tvoří nedílnou jednotu. Architektura se zde stává médiem paměti – ne monumentem, ale místem rozpomínání.

Metropolitní blok Trnitá

→ Brno, Trnitá

→ Petr Pelčák a partner architekti

→ 2013–2024

Novostavba je prvním blokem nové zástavby Jižní čtvrti Brna, která se rozvíjí mezi centrem a nově plánovaným hlavním nádražím. Dotváří ucelený blok, jehož čelo v Opuštěné ulici bylo postaveno těsně před první světovou válkou, a má multifunkční náplň s důrazem na bydlení, kombinované s administrativou a obchody. Pod zahradně upraveným dvorem je situován parking. Vertikální akcent administrativní části vytváří motiv brány města, která má uliční průčelí ze světlých sklobetonových prefabrikátů a sokl obložený výrazně strukturovaným římským travertinem, resp. černou žulou uvnitř kolonády. Výrazným motivem průčelí je plasticita, barva, vertikální traktování a svislá proporce oken. Fasády bytových domů jsou opět vertikálně členěné, avšak namísto seriální modulace kanceláří mají živý rytmus zdánlivě nepravidelně rozmístěných oken a loggií. Tato rozmanitost průčelí, spolu s jejich materialitou, evokuje

atmosféru tradiční městské ulice s vhodně voleným lidským měřítkem. Tato realizace je impulzem pro charakter zástavby u nového brněnského nádraží. Vedle velkých urbanistických úkolů se Petr Pelčák věnuje i drobným vstupům do moravské krajiny, jejichž příkladem je rodinná kaple sv. Vendelína ●. V těchto úkolech si ověřuje klasické principy architektury v kombinaci se současnými kompozičními koncepty. Petr Pelčák (1963) je zakládajícím členem spolku Obecní dům, je jednou z vůdčích osobností své generace na brněnské architektonické scéně, která se začala projevovat těsně před revolucí. Do roku 2007 pracoval ve společném ateliéru s Petrem Hrušou, od té doby působí samostatně. Realizoval řadu veřejných staveb, zejména v Brně pro Masarykovu univerzitu. Je profesorem Fakulty architektury VUT v Brně a od roku 2014 je členem Saské akademie umění v Drážďanech.

Galerie PLATO Ostrava

→ Ostrava, Masná 27

→ Robert Konieczny

→ 2018–2022

V asanované průmyslové oblasti Moravské Ostravy, mezi železniční tratí a centrem, zůstal historický objekt bývalých městských jatek. Ta byla přestavěna na galerii současného umění PLATO. Z mezinárodní soutěže vyšel vítězně návrh katovického ateliéru KWK Promes architekta Roberta Konieczného (1969). Rekonstrukce zachovala původní cihelný industriální charakter stavby, do něhož byly zapojeny nové prvky rozšiřující funkčnost objektu. Zvláštním zařízením jsou otočné stěny umožňující propojení vnitřních výstavních prostor s venkovními plochami, čímž se galerie otevírá veřejnosti a venkovnímu prostředí. Kombinace spárovaného zdiva a betonových ploch dodává vnitřním prostorům originální atmosféru. Galerie PLATO nabízí pět výstavních prostor použitelných variabilně k různým druhům

instalací a k dalším kulturním akcím. Součástí objektu jsou edukační prostory, kavárna a zázemí pro hostující umělce. Vlastní budovu doplňuje okolí, které může sloužit jako výstavní plocha. Byly zde provedeny zahradní úpravy s exotickými kvetoucími rostlinami v kombinaci s původní vegetací, která připomíná historické umístění dalších, již neexistujících, budov tohoto industriálního komplexu. Galerie Plato znamená významné obohacení kulturní nabídky severomoravské metropole. Robert Konieczny absolvoval fakultu architektury v Gliwicích a v New Jersey v USA. V roce 1999 založil svou kancelář KWK Promes v Katovicích. Je autorem řady obytných staveb zejména ve Slezsku a především je autorem Národního muzea ve Štětíně.

Fakulta umění Ostravské univerzity

→ Ostrava, Černá louka 3398

→ Kamil Mrva Architects (Kamil Mrva, Martin Lampa, Michaela Mrázová, Ondřej Králík, Jana Eliášová, Veronika Bezděková, Hana Petříková)

→ 2018–2023

Ostravská univerzita vnesla stavbou fakulty umění do oblasti Černé louky, která se nachází v blízkosti centra Moravské Ostravy, kulturní prvek. Fakulta zastřešuje výuku hudebních a výtvarných oborů. Stavba je tvořena dvěma základními hmotami. První budova obsahuje koncertní sál a galerii a druhá hudební zkušebny a posluchárny. Budova s koncertním sálem připomíná „betonovou kostku“, kde jsou použity přírodní materiály a přiznané konstrukce, což dodává prostoru důstojnost odpovídající vzdělávání v uměleckých oborech. Obvodové stěny jsou z pohledového betonu a jsou doplněny okny různých tvarů a velikostí podle funkčních potřeb. Ve vstupní části se nachází recepce s galerií a prostory pro grafický design. V patře galerie je výstavní prostor s výhledem na centrum Ostravy. Druhá budova je zděná a opatřena představenou trubkovou fasádou, která evokuje notový zápis. Kovové konstrukce připomínají industriální atmosféru Ostravy a zároveň svým vzhledem evokují

hudební nástroje. Uprostřed budovy je otevřené atrium se skleněnou střechou, které umožňuje průhledy a komunikaci mezi učebnami vybavenými akustickými prvky. V přízemí jsou prosklené posluchárny s bezprostředním kontaktem s okolím kampusu. Interiér budovy je navržen minimalisticky s důrazem na prezentaci studentských a absolventských děl jak interiéru, tak v exteriéru objektu. Mezi dvěma novými budovami fakulty byla založena parková úprava se stávajícím historickým platanem, což přispívá k příjemnému prostředí kampusu. Kamil Mrva (1974) po absolutoriu brněnské VUT v ateliéru Miroslava Masáka absolvoval praxi u Karla Pragera v Praze a studijní pobyt v USA. Založil si vlastní kancelář v Kopřivnici, která má přesah mimo beskydský region. Mezi jeho další realizace patří symbolická dřevěná zvonička na Horečkách **2** a výstupní stanice lanové dráhy na Pustevnách **1**.

Revitalizace okolí Masarykova nádraží

- Praha 1, Na Florenci
- Zaha Hadid Architects, Jakub Cigler Architekti
- 2014–2023

Projekt revitalizace okolí Masarykova nádraží představoval razantní urbanistický zásah, jehož cílem byla transformace historického železničního uzlu a jeho okolí na moderní velkoměstský urbanistický prostor v centru historické Prahy. V roce 2014 byla vyhlášena mezinárodní architektonická soutěž, ve které zvítězil návrh kanceláře Zaha Hadid Architects. Tento návrh byl rozpracován společně s českým ateliérem Jakub Cigler Architekti. Plán zahrnoval obnovu samotného nádraží, zastřešení kolejiště a výstavbu nových objektů s obchodními a kancelářskými prostory podél ulice Na Florenci. Budovy byly navrženy s prosklenými fasádami s výrazným horizontálním členěním, které dodávají celému komplexu moderní a dynamický vzhled. Směrem k náměstí před nástupním prostorem do Masarykova nádraží je kompozice zakončena věží obloženou zlatými lištami, které mají

symbolizovat železnici. Jde o multifunkční objekt obsahující restaurace, administrativní prostory, obchody a terasy. V budoucnu prostřednictvím terasového mostu bude propojena oblast Florence s oblastí U Bulhara a tím dojde k radikální proměně celého území pod Žižkovem. Zaha Hadid (1950–2016) vyrostla v Bagdádu a vystudovala AA v Londýně, kde se usadila. Od 80. let začala ovlivňovat mezinárodní architektonický diskurz svými návrhy inspirovanými sovětskými konstruktivisty a originálními dynamickými formami. Poté, co navrhla hasičskou stanici pro Vitra muzeum ve Weil am Rhein, se od roku 2000 rychle prosazovala stavbami v celosvětovém měřítku: Skokanský můstek v Bergisel, Centrální budova BMW v Lipsku, MAXXI muzeum v Římě, hlavní sídlo přístavní správy v Antverpách a administrativní a bytový komplex Sky Park v Bratislavě a další.

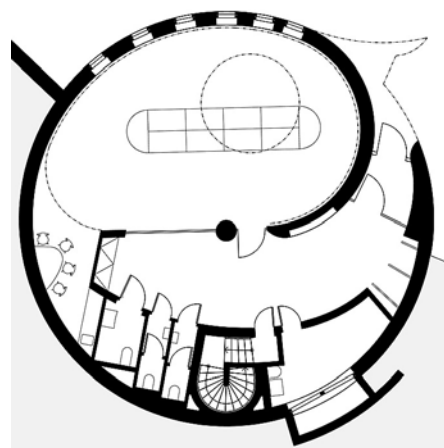
Kostel sv. Václava

→ Sazovice-Mysločovice

→ Marek Jan Štěpán

→ 2015–2017

Kostel je zasazen do mírného svahu v centru obce Sazovice a svou hmotou tvoří přirozenou dominantu vesnice i okolní krajiny. Chrám je umístěn tak, aby byl viditelný z hlavních přístupových cest a vytvářel duchovní a společenské centrum obce. Válcový tvar stavby odkazuje na tradici románských rotund. Je však postaven ze soudobých materiálů za použití nejnovějších technologií. Důležitým prvkem návrhu jsou šnekovitě zářezy ve stěnách, které propouštějí přirozené světlo do interiéru a zároveň mají vytvářet symboliku cesty do duchovního prostoru. Jedním z těchto otvorů je hlavní vstup, jenž má navozovat pocit postupného vnořování se do sakrálního prostoru. Další otvory do pláště se nachází v horní části stavby, kde průběžné světlíky vytvářejí jemný světelný efekt a zdůrazňují vertikální interiéru. V interiéru je prostor koncipován jako jednoduší centrální se zdůrazněním liturgického poslání. Strop je zakončen kruhovým otvorem – lucernou, která propouští denní světlo a symbolizuje boží přítomnost. Světlo, které do kostela proniká různými otvory, vytváří v průběhu dne proměnlivou atmosféru a podporuje meditativní charakter stavby. Veškeré vnitřní vybavení je navrženo v jednotném duchu, který odpovídá sakrální funkci a jejím symbolům. Hlavním prvkem interiéru je jednoduchý kamenný oltář, který se nachází v čele kostela. Lavice jsou z masivního dřeva a jejich uspořádání sleduje celkové rozvržení prostoru. Architekt Marek Jan Štěpán (1967) absolvoval VUT v Brně u architekta Jaroslava Drápala. Od počátku své kariéry se věnuje práci se sakrálním prostorem. Je autorem kostelů sv. Ducha v Ostravě – Výškovicích, v Brně – Lesné a v Šumné.

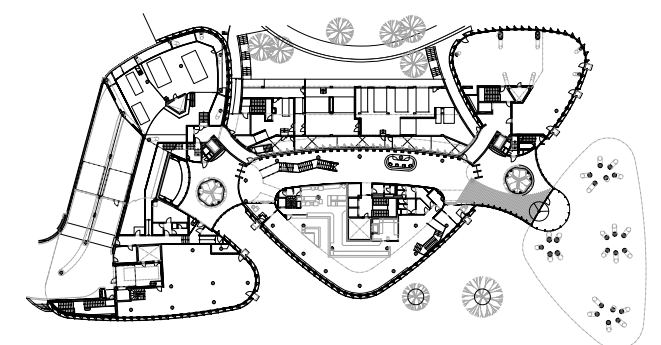
Main Point Pankrác

→ Praha 4, Milevská 5

→ Petr Burian, Jiří Hejda, Robin Müller

→ 2015–2018

Administrativní budova je situována v klíčové pozici na pankrácké pláni v sousedství mrakodrapu V-Tower. Vytváří originální protiklad vertikální dominanty v centrální oblasti této městské lokality. Hlavním výtvarným rysem objektu je jeho půdorys tvořený pěti zaoblenými trojúhelníky, které se spojují do organického celku. Toto pojetí umožnilo vytvořit stavbu s plynulými přechody mezi jednotlivými křídly, což přispívá k přirozenému začlenění do okolní zástavby. Na fasádě se uplatňuje rytmické členění lamel z keramických profilů, které pomáhají regulovat vnitřní klima a zároveň vytvářejí zajímavou světelnou hru v průběhu dne. Plášť je opticky rozdělen do tří výškových segmentů, což usnadňuje jeho zapojení do urbanistického kontextu pankrácké zástavby. Centrální atrium, které prostupuje celou budovou, poskytuje přirozené prosvětlení vnitřních prostor, současně však vytváří prostor pro relaxaci a neformální setkávání. Významnou roli hraje zelená střešní terasa, která slouží jako odpočinková zóna s výhledy na město a přispívá k celkové biodiverzitě objektu. Udržitelnost a promyšlené hospodaření s energiemi byly klíčovými faktory při návrhu této stavby. Budova využívá systém efektivního chlazení pomocí vody z Vltavy, čímž se snižuje energetická náročnost provozu. Je zde aplikována kombinace přírodního a mechanického větrání, která přispívá k lepší kvalitě vnitřního prostředí. Architekti Studia DaM Petr Burian (1970), Jiří Hejda (1970) a Robin Müller (1985) jsou absolventy ČVUT a patří už k druhé generaci této renomované kanceláře. Ta stojí za objekty: palác Euro na Václavském náměstí nebo Main Point Karlín.

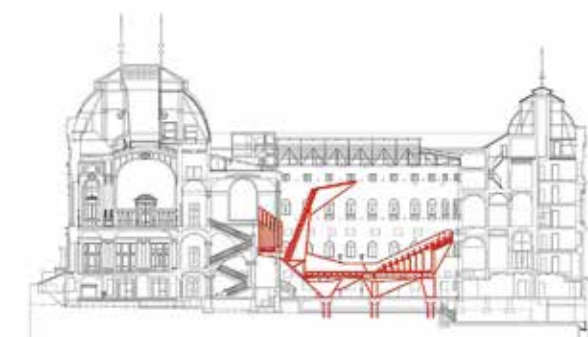
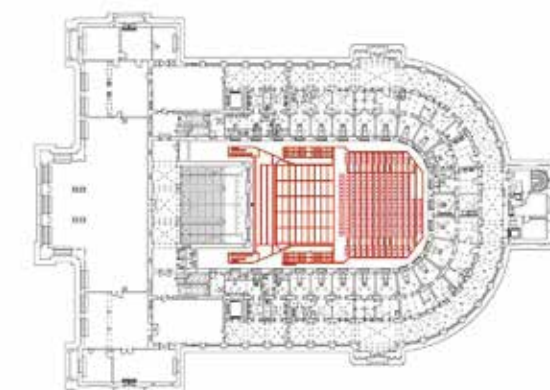
Koncertní sál v Císařských lázních

→ Karlovy Vary, Mariánskolázeňská 2

→ Petr Hájek Architekti (Petr Hájek, Martin Stoss, Nikoleta Slováková)

→ 2020–2023

Historická budova Císařských lázní byla postavena v letech 1893–1895 renomovanou vídeňskou architektonickou kanceláří Ferdinanda Fellnera a Hermanna Helmera. Ti se proslavili stavbami desítek divadelních budov od Oděsy, přes Zagreb, Curych až po Wiesbaden. Císařské lázně dosloužily svému účelu na počátku 80. let minulého století, poté byly využívány jako kasino. Nynější konverze vnáší této významné stavbě nový život jako koncertní síň, kterou navrhl architekt Petr Hájek (1970). Vestavba sálu je koncipována jako samostatná konstrukce uvnitř původní dvorany, která stojí na šesti ocelových nohách a nedotýká se historických stěn či litinových sloupů. Tento přístup zajišťuje reverzibilitu zásahu, což znamená, že v budoucnu může být konstrukce demontována bez poškození původní budovy. Jednotlivé díly konstrukce byly do dvorany dopraveny skrze otevírací střechní a následně byly sestaveny na místě. Interiér sálu je laděn do výrazné červené barvy, která kontrastuje s historickými prvky a dodává prostoru dynamiku. Tato barevnost má probouzet emoce a energii spojenou s hudebními a kulturními zážitky. Sál je navržen jako multifunkční prostor s kapacitou přibližně pro 330 diváků. Je možné ho adaptovat na různé společenské funkce. Jeviště je vybaveno posuvnou akustickou stěnou a polohovatelnými otočnými panely, které umožňují přizpůsobit akustiku prostoru různým hudebním žánrům i jiným funkcím a potřebám vystupujících. Trojúhelníkové panely ve stropě umožňují optimalizaci akustických podmínek. Tato odvážná intervence do historické stavby slouží jako příklad dialogu starého a nového v současné architektuře. Petr Hájek, absolvent ČVUT a AVU v ateliéru Emila Přikryla, je nyní profesorem na Fakultě architektury ČVUT.

Dva Domy

→ Praha 8, Křížíkova 34
 → Bevk Perović Arhitekti
 → 2022

Karlín v roce 2022 obohatil rezidenční projekt Dva Domy, který navazuje na historický kontext místa a současně přináší nový architektonický výraz. Hlavním architektonickým záměrem bylo rozdělit původně masivní městský blok na dva samostatné celky, čímž vznikla dynamická struktura, která umožňuje proslunění všech bytových jednotek. Tento přístup nejenže zlepšil kvalitu bydlení, ale také přirozeně navázal na okolní zástavbu a vytvořil nový vnitroblok. Ten slouží jako veřejný park a prostranství pro obyvatele domu. Fasády obou domů jsou charakteristické střídáním bílého a cihlového keramického obkladu. Tento materiálový kontrast odkazuje na industriální historii Karlína a současně odráží stávající architektonické trendy. Každý z domů má odlišné členění oken, což přispívá k jejich jedinečnému charakteru a zároveň zajišťuje optimální prosvětlení

interiérů. Projekt nabízí celkem 112 prostorných bytů různých dispozic včetně duplexů a střešního penthousu. Všechny jednotky jsou navrženy s důrazem na funkčnost a estetiku, přičemž většina z nich disponuje balkónem nebo terasou. Obyvatelům toto vybavení umožňuje užívat si výhledy na okolní krajinu a městské scenérie. V přízemí obou domů se nacházejí velkorysé obchodní prostory, které přispívají k oživení parteru a integrují domy do městského života. Tento mix rezidenčních a komerčních funkcí podporuje vznik živé a udržitelné městské čtvrti, která nabízí svým obyvatelům veškeré potřebné služby v docházkové vzdálenosti. Vasa J. Perović (1965) a Matija Bevk (1972) se brzy prosadili na mezinárodní scéně rezidencí pro nizozemského ambasadora, stavbou fakulty matematiky a muslimského kulturního centra v Lublani.

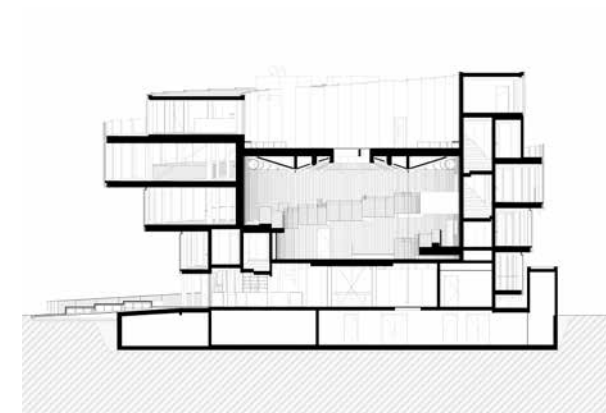
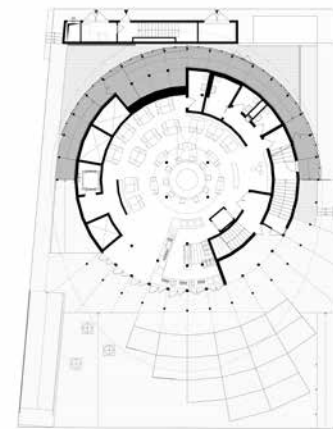
Český pavilon – Expo Osaka 2025

→ Apropos Architects – Michal Gabaš, Tomáš Beránek, Nikoleta Slováková, Tereza Šváchová

→ 2024–2025

Tématem právě probíhající světové výstavy v Osace je „Designing Future Society for Our Lives“. Architektonickou soutěž na český pavilon vyhrál v březnu 2023 tým Apropos Architects. Pavilon, který zahrnuje stálé expozice, multifunkční auditorium, zázemí pro obchodní jednání, restaurace a VIP lounge, se snaží vyjádřit charakter českého národa prostřednictvím pohybu, kreativity a řemeslné tvorby. Spirálovitá forma pavilonu má představovat energii a rytmus na životní cestě. Točitá rampa vede návštěvníka až na vyhlídkovou terasu s restaurací, barem a výhledem na mořskou hladinu. Celý výstavní areál je postavený na umělém ostrově. K úniku i k cestě dolů slouží schodiště vetknuté do dutiny zdvojených stěn válce, které ústí v parteru domu s komerční vybaveností v návaznosti na předprostor pavilonu

a areálovou promenádu. Venkovní prostor slouží převážně k odpočinku a k rozjímání, proto je koncipován jako odpočinková louka, která zároveň slouží jako zahrádka restaurace. Zdvojení obvodových komunikačních ramp umožňuje plynulý tok návštěvníků pavilonu. Vnitřní centrální prostor má sloužit i pro sérii společenských kulturních akcí, které budou provázet výstavní program. Součástí bude vystoupení České filharmonie a řady dalších předních umělců z různých oborů. Pavilon je konstruován ze dřeva a je kombinován se skleněnými plochami. Technologickým zpracováním mají připomínat tradici řemeslné sklářské výroby. Návrh sledoval standardy trvalé udržitelnosti a logistiku provedení z prefabrikovaných prvků, které umožní i pozdější transfer pavilonu a jeho nové užití ve vlasti jako kulturní a výstavní prostor.

Vybraná bibliografie

Jan Kotěra: *Meine und meiner Schüler Arbeiten 1898–1901*, Wien, 1902

Otto Wagner: *Moderní architektura*, Praha, 1910

M.H. Baillie Scott: *Dům a zahrada*, Praha, 1910

Čechische Bestrebungen um ein modernes Interieur, Praha, 1915

Antonín Matějček, Zdeněk Wirth: *L´art tchécqque contemporaine*, Praha, 1920

Zdeněk Wirth: *Česká architektura XIX. století*, Jan Štenc, Praha, 1922

Karel Mádl: *Jan Kotěra*, Jan Štenc, Praha, 1922

Jaromír Krejcar: *L´architecture contemporaine en Tchécoslovaquie*, Praha, 1928

Vítězslav Nezval a Karel Teige: *Manifesty poetismu*, Praha, 1928

Adolf Loos: *Řeči do prázdna*, Praha, 1929

Karel Teige: *Mezinárodní soudobá architektura*, MSA 1, Praha, 1929

František Žákavec: *Dušan Jurkovič*, Praha, 1929

Zdeněk Wirth: *Josef Gočár*, Geneva, 1930

Jaromír Pečírka: *Otakar Novotný*, Geneva, 1930

Jaroslav B. Svrček: *Jiří Kroha*, Geneva, 1930

Zdeněk Rossmann: *Bohuslav Fuchs*, Basel, 1930

Karel Teige: *Moderní architektura v Československu*, MSA 2, Praha, 1930

Karel Teige: *Josef Havlíček a Karel Honzík – Stavby a plány*, MSA 3, Praha, 1931

Architekt F.A. Libra: *Nové stavění a bydlení*, Wien, 1931

Zdeněk Wirth: *Josef Gočár – Hradec Králové*, Praha, 1931

Vilém Dvořák: *Teoretikové soudobé architektury*, Praha, 1931

Vilém Dvořák: *K architektuře a výtvarné práci*, Praha, 1931

Karel Teige: *Nejmenší byt*, Praha, 1932

Karel Teige: *Práce Jaromíra Krejcara*, Praha, 1933

Vilém Dvořák: *K architektuře a výtvarné práci*, Praha, 1933

Žák Ladislav: *BYT*, Václav Petr, Praha, 1934

Plánování a stavba Všeobecného pensijního ústavu v Praze, Praha, 1934

Bedřich Feuerstein, Praha, 1936

Otokar Fierlinger: *Zahrada a obydlí*, Praha, 1938

Za novou architekturu, Praha, 1940

Jan E. Koula: *Nová česká architektura a její vývoj ve XX. století*, Praha, 1940

Jaroslav Pacák: *Mladé umění Hané*, Olomouc, 1942

Karel Janů: *Socialistické budování*, Praha, 1946

Emanuel Hruška: *Urbanistická forma*, Praha, 1947

Karel Honzík: *Tvorba životního slohu*, Praha, 1947

Karel Teige: *L´architecture moderne en Tchécoslovaquie*, Praha, 1947

Cecilie Hálová-Jahodová: *Brno – Stavební a umělecký vývoj města*, Brno, 1947

Bedřich Rozehnal: *Cesta k řešení nemocniční otázky města Brna*, Brno, 1948

Karel Honzík: *Co je životní sloh*, Praha, 1958

Otakar Novotný: *Jan Kotěra a jeho doba*, Praha, 1958

Marie Benešová: *Josef Gočár*, Praha, 1958

Marie Benešová: *Pavel Janák*, Praha, 1959

J.B. Svrček: *Jiří Kroha*, Praha, 1960

Karel Honzík: *Cestou k socialistické architektuře*, Praha, 1960

Architektura v českém národním dědictví, Praha, 1961

Josef Havlíček: *Návrhy a stavby*, Praha, 1963

Karel Honzík: *Ze života avantgardy*, Praha, 1963

Oldřich Starý: *Československá architektura od nejstarší doby až po současnost*, Praha, 1965

Oleg Švidkovskij: *Urbanismus socialistického Československa*, Praha, 1966

Zdeněk Kudělka: *Bohuslav Fuchs*, Praha, 1966

Karel Teige: *Svět stavby a básně*, Praha, 1966

Oldřich Dostál, Josef Pechar, Vítězslav Procházka: *Moderní architektura v Československu*, Praha, 1967

Josef Císařovský: *Jiří Kroha a meziválečná avantgarda*, Praha, 1967

Jiří Siegel: *Prague ´67*, Praha, 1967

Dušan Riedl, Bohumil Samek: *Moderní architektura v Brně 1900–1965*, Brno, 1967

Milan Podzemný, Adolf Zikmund: *Architektura v Gottwaldově 1900–1965*, Brno, 1967

Otakar Nový: *Obrana architektury 48–68*, Praha, 1968

Otakar Nový: *Jaroslav Fragner 1898–1967*, Praha, 1969

Iloš Crhonek: *Brněnské výstaviště*, Brno, 1970

Zdeněk Kudělka: *Brněnská architektura 1919–1928*, Blok Brno, 1970

Otakar Nový: *Architekti Praze*, Praha, 1971

Vladimir Karfík: *Administratívne budovy*, Bratislava, 1971

Jiří Kroha: *Sociologický fragment bydlení*, Brno, 1973

Vladimír Šlapeta: *Kamil Roškot 1886–1945*, Olomouc, 1978

Vladimír Šlapeta: *Praha 1900–1978*, Praha, 1978

Felix Haas: *Architektura 20. století*, Praha, 1978

Josef Pechar: *Československá architektura 1945–1977*, Praha, 1979

Vladimír Šlapeta: *Josef Kranz 1901–1968*, Olomouc, 1979

Ivan Margolius: *Cubism in architecture and in the applied arts 1910–1914*, London, 1979

Soudobá architektura ČSSR / fotografie Jaroslav Vebr; úvodní texty Otakar Nový, Praha, 1980

Vladimír Šlapeta: *Arnošt Wiesner*, Olomouc, 1981

Josef Pechar, Petr Urlich: *Programy české architektury*, Praha, 1981

Vladimír Šlapeta: *The Brno Functionalists*, Helsinki, 1983

Vladimír Šlapeta: *Adolf Loos a česká architektura*, Louny, 1984

Jiří Kotalík ed.: *Tchechische Kunst 1878–1914*, Darmstadt, 1984

Olga Herbenová, Vladimír Šlapeta: *Pavel Janák 1882–1959*, Wien, 1984

Olga Herbenová, Milena Lamarová, Jan Rous, Vlasta Čiháková-Noshiro: *Czechoslovakia. Cubism. The World of Architecture, Furniture and Craft*, Tokyo, 1984

Vladimír Šlapeta: *Die Brünnner Funktionalisten*, Innsbruck, 1985

Rostislav Švácha: *Od moderny k funkcionalismu*, Praha, 1986

František Šmejkal, Rostislav Švácha, Jan Rous: *Devětsil – česká výtvarná avantgarda dvacátých let*, Praha – Brno, 1986

Zdeněk Lukeš, Jan Svoboda: *Praha 7 – 100let moderní architektury 1885–1985*, Praha, 1986

Vladimír Šlapeta: *Czech Functionalism 1918–1938*, AA London, 1987

Jiří Kotalík ed.: *Tschechische Kunst der 20er–30er Jahre*, Darmstadt, 1989

Vladimír Šlapeta: *BAŤA 1910–1950, architektura a urbanismus*, Zlín, 1991

Český kubismus 1910–1925, architektura a design, Praha a Vitra Weil am Rhein, 1991

Alena Kubová: *L´avant-garde architecturale en Tchécoslovaquie*, Pierre Mardaga Bruxelles, 1992

Vladimír Šlapeta, Miroslav Gillwann, Karel Volavý: *Bedřich Rozehnal*, Brno, 1993

Radka Sedláková: *Sorela*, Praha, 1994

Iloš Crhonek: *Bohuslav Fuchs*, Brno, 1995

Rostislav Švácha: *Jaromír Krejcar 1895–1949*, Praha, 1995

Rostislav Švácha: *The Architecture of New Prague 1895–1945*, MIT Cambridge, 1995

Česká architektura 1945–1995 = *Czech architecture 1945–1995* / Miroslav Baše ... [et al.], Praha, 1995

Pavel Novák: *Proměny baťovské architektury*, Zlín, 1996

Ivan Margolius: *Prague, a Guide to 20th Century Architecture*, London, 1996

Josip Plečnik – architektura pro novou demokracii, Praha, 1996

DOCOMOMO National Register – The Czech Republic, Brno, 1996

Jan E. Svoboda, Zdeněk Lukeš: *Praha 1891–1918: Kapitoly o architektuře velkoměsta*, Praha, 1997

Michal Kohout, Vladimír Šlapeta, Stephan Templ: *Prague. Architecture of 20th Century*, Praha, 1998

Dějiny českého výtvarného umění IV 1890–1938, Praha, 1998

Otakar Nový: *Česká architektonická avantgarda*, Praha, 1998

Otto Eisler: *1893–1968. Obecní dům*, Brno, 1998

Petr Kratochvíl, Pavel Halík: *Česká architektura – Czech architecture: 1989–1999*, Praha, 1999

Benjamin Fragner: *Jaroslav Fragner – Náčrty a plány*, Praha, 1999

Petr Pelčák, Vladimír Šlapeta, Ivan Wahla: *Jan Víšek*, Brno, 1999

Vladimír Šlapeta: *Baustelle Tschechische Republik*, Berlin, 1997 /polsky Wrocław, 2002/

Karel Teige 1900–1951: *L´enfant terrible of the Czech Modernist avant-garde*. Editors Eric Dluhosch and Rostislav Švácha, MIT Cambridge, 1999

Karel Teige: *Modern Architecture in Czechoslovakia and Other Writings*. Introduction by Jean-Louis Cohen, Getty, 2000

Jindřich Chatrný, Zdeněk Kudělka: *O nové Brno. Brněnská architektura 1919–1938*, Brno, 2000

Rostislav Švácha: *Forma sleduje vědu. Karel Teige, Jan Gillar a evropský vědecký funkcionalismus*, Praha, 2000

Tomáš Šenberger, Vladimír Šlapeta, Petr Urlich: *Baba Housing Estate, Plans and Models*, Praha, 2000 /polsky Wrocław, 2002/

Karel Ksandr, Petr Urlich: *Villa Müller*, Praha, 2000

Brněnští židovští architekti = Brno´s Jewish architects: 1919–1939, Brno: Obecní dům Brno, 2000

Milena Lamarová, Vladimír Šlapeta: *F.L. Wright a česká architektura*, Praha, 2000

Jan E. Svoboda, Jindřich Noll: *Praha 1919–1940 – Kapitoly o meziválečné architektuře*, Praha, 2000

Karel Kuča: *Brno – vývoj města, předměstí a přilehlých vesnic*, Brno, 2000

Vladimír Šlapeta: *Jan Kotěra 1971–1923, zakladatel moderní české architektury*, Praha, 2001

Damjan Prelovšek: *Josip Plečnik – práce pro prezidenta Masaryka*, Praha, 2001

Damjan Prelovšek: *Josip Plečnik život a dílo*, ERA Brno, 2002

Zdeněk Lukeš: *Splátky dluhu*, Praha, 2002

Petr Pelčák, Ivan Wahla: *Václav Dvořák, Vilém a Alois Kuba: brněnští stavitelé 30. let = Brno´s builders of 1930´s*, Brno, 2002

Petr Pelčák, Vladimír Šlapeta, Pavel Zatloukal: *Lubomír Šlapeta, 1908–1983; Čestmír Šlapeta, 1908–1999: architektonické dílo*, Brno, 2003

Irena Fialová: *Frank Gehry, Vlado Milunič. Tančící dům Ginger a Fred*, Praha, 2003

Rostislav Koryčánek: *Česká architektura v německém Brně: město jako ideální krajina nacionalismu*, Brno, 2003

Rostislav Švácha: *Česká architektura a její přisnost*, Praha, 2004

Petr Pelčák, Ivan Wahla: *Josef Polášek: 1899–1946*, Brno, 2004

Jiří Vavřka a kol.: *Moderní sakrální stavby církví a náboženských společností na území Čech, Moravy a Slezska*, Brno, 2004

Dějiny českého výtvarného umění V 1939–1958, Praha, 2005

Michal Kohout, Pavel Zatloukal, Stephan Templ: *Česká republika – Architektura 20. století, Morava a Slezsko*, Praha, 2005

Jerzy Ilkosz, Vladimír Šlapeta: *Lubomír Šlapeta, Čestmír Šlapeta, Hans Scharoun´s Czech students*, Wrocław, 2005

Architekt Ivan Ruller, Brno, 2005

Jaroslav Anděl: *The new vision for the new architecture Czechoslovakia 1918–1938*, Praha, 2005

Ivan Margolius: *Reflections of Prague – Journeys through the 20th Century*, Chichester, 2006

Pavel Frič, Radomíra Sedláková: *20. století české architektury*, Praha, 2006

Dějiny českého výtvarného umění VI 1958–2000, Praha, 2007

Pavel Novák: *Zlínská architektura*, Zlín, 2007

Jiří Kroha v proměnách umění 20. století, Brno, 2007

Rostislav Švácha, Miroslav Masák a Anna Miljački: *SIAL*, Praha, 2008

Petr Pelčák, Vladimír Šlapeta, Ivan Wahla: *Bedřich Rozehnal*, Brno, 2009

Oldřich Ševčík, Ondřej Beneš: *Architektura 60. let: „zlatá šedesátá léta“ v české architektuře 20. století*, Praha, 2009

Fenomén Baťa: Zlínská architektura 1910–1960 / Ladislava Hornáková (ed.), Zlín, 2009

Baťa Zlín – A Utopia of Modernity, Zlín, 2009

Pavel Zatloukal, Vladimír Šlapeta: *Slavné vily Čech, Moravy a Slezska*, Praha, 2010

Osaka, Viktor Rudiš, Brno, 2010

Adolf Stiller, Jan Sapák: *Bohuslav Fuchs*, Wien, 2010

Pavel Panoch, Jiří T. Kotalík, Zdeněk Lukeš, Daniela Karasová: *Josef Gočár*, Praha, 2010

Josef Gočár, Otakar Novotný: *Mánes*, Praha, 2010

Jiří Ševčík, Pavlína Morganová, Tereza Nekvindová, Dagmar Svatoňová: *České umění 1980–2010*, Praha, 2011

Norbert Kiesling: *Pavel Janák*, Praha, 2011

Petr Pelčák, Ivan Wahla: *Oskar Poříška: 1897–1982*, Brno, 2011

Jiří Hrůza: *Stavitelé měst*, Praha, 2011

Petr Kratochvíl: *Současná česká architektura a její témata*, Paseka, Praha, 2011

Elman Kimberly Zarecor: *Manufacturing a socialist modernity: housing in Czechoslovakia 1945–1960*, Pittsburgh, 2011 / české vyd. 2015/

Miroslav Masák, Rostislav Švácha, Pavel Zatloukal, Jakub Potůček: *SIAL. Liberec Association of Engineers and Architects 1958–1990*, Praha, 2012

Vladimír Karfík: *Vzpomínky*, Luhačovice, 2012

Jiří Kroupa, Petr Pelčák, Ivan Wahla: *Brněnští němečtí architekti 1910–1945*, Brno, 2012

Brno – architektura 1918–1939, Brno, 2012

Zdeněk Lukeš: *Praha moderní I–IV*, Praha, 2012–2015

Radomíra Sedláková: *Karel Prager – Lidé si na nové věci musejí nejprve zvyknout*, Praha, 2013

Miloš Hořejš: *Protektorátní Praha jako německé město*, Praha, 2013

Alena Křížková, Vladimír Šlapeta, Petr Urlich: *Slavné vily Prahy 6 – Osada Baba 1932–1936*, Praha, 2013

Jiří Hrůza: *Svět měst*, Praha, 2014

Michal Kohout, Rostislav Švácha: *Česká republika – moderní architektura, Čechy*, Praha, 2014

Vladimír Šlapeta: *Adolf Benš*, Praha, 2014

Helena Čapková: *Bedřich Feuerstein*, Praha, 2014

Lenka Popelová, Eva Špačková: *Svět architektury a divadla – architekt Ivo Klimeš*, Praha, 2014

Lenka Kudělková, Ivan Reimann, Ivan Wahla: *Arnošt Wiesner 1890–1971: 10 domů = 10 houses: vily a rodinné domy 1919–1934*, Brno, 2014

Hubert Guzik: *Čtyři cesty ke koldomu, kolektivní bydlení – utopie české architektury 1900–1989*, Praha, 2014

Milena Bartlová, Jindřich Vybíral: *Budování státu – reprezentace Československa v umění, architektuře a designu*, Praha, 2015

Marta Sylvestrová, Jindřich Toman: *Zdeněk Rossmann – Horizonty modernismu /1905–1984/*, Brno, 2015

Jindřich Vybíral: *Leopold Bauer*, Praha, 2015

Alfred Neumann – život a dílo, Ostrava, 2015

Milena Bartlová, Jindřich Vybíral a kol.: *Budování státu*, Praha, 2015

Jaroslav Sládeček: *Architekti CZ. 20 rozhovorů*, Praha, 2015

Lucie Skřivánková: *Paneláci. 1, Padesát sídlišť v českých zemích: kritický katalog k cyklu výstav Příběh paneláku*, Praha, 2016

Markéta Svobodová: *Bauhaus a Československo 1919–1938: studenti, koncepty, kontakty = The Bauhaus and Czechoslovakia 1919–1938: students, concepts, contacts*, Praha, 2016

Ville industrielle versus paysage habitable Tchecoslovaquie 1918–1956 / Alena Kubova (ed.), Paris, 2016

Rea Michalová: *Karel Teige, kapitán avantgardy*, Praha, 2016

Renata Vrabelová, Vladimír Šlapeta, Petra Svobodová: *Brno moderní. Velký průvodce po moderní architektuře 1890–1948*, Praha, 2016

Petr Klíma: *Růžena Žertová – architektka domů a věcí*, Praha, 2016

Hubert Guzik: *Bydlet spolu. Kolektivní domy v českých zemích a v Evropě ve 20. století*, Praha, 2017

Architektura 489: Brutální Praha, Praha, 2017

Lucie Skřivánková: *Paneláci. 2, Historie sídlišť v českých zemích 1945–1989: kritický katalog k výstavě Bydliště – panelové sídliště: plány, realizace, bydlení 1945–1989*, Praha, 2017

Petra Hlaváčková, Šárka Svobodová, Lucie Valdhansová: *Brněnský architektonický manuál. Průvodce architekturou 1918–1945*, Brno, 2017

Rostislav Koryčánek: *Paneland: největší československý experiment = Czechoslovakia´s great housing experiment*, Brno, 2017

Lenka Popelová, Vladimír Šlapeta, Petr Vorlík: *Stavby století Čech, Moravy a Slezska 1918–2018*, Praha, 2018

Klára Brůhová: *Pražské vize*, Praha, 2019

Renata Vrabelová, Vladimír Šlapeta: *Brno moderní II. Velký průvodce po architektuře 1949–2000*, Praha, 2019

Petr Vorlík a kol.: *(A)typ: architektura osmdesátých let*, Praha, 2019

Architektura v přerodu: 1945–1948, 1989–1992 / texty: Dita Dvořáková, Hubert Guzik, Jan Zikmund, Praha, 2019

Testament – Manifest, Zlín, 2019

Architektura 60. a 70. let 20. století v České republice / Renata Vrabelová (ed.), Praha, 2020

Ana Miljački: *The Optimum imperative: Czech architecture for the socialist lifestyle, 1938–1968*, London; New York, 2020

Petr Vorlík a kol.: *Nepostavená: architektura osmdesátých let*, Praha, 2020

Petr Vorlík a kol.: *Rozhovory: architektura osmdesátých let*, Praha, 2020

Síla i budoucnost jest národu národnost = The strength and future of the nation is national identity / texty: Jan Galeta, Michaela Janečková, Jindřich Vybíral, Praha, 2020

Duch, který pracuje = *A spirit at work* / texty: Dita Dvořáková, Jan Galeta, Anna Hejmová, Vendula Hnídková, Michaela Janečková, Lenka Kerdová, Veronika Rollová, Jindřich Vybíral, Praha, 2020

Petr Vorlík a kol.: *Improvizace: architektura osmdesátých let – Improvisation: the architecture of the eighties*, Praha, 2021

Vendula Hnídková: *Duch, který pracuje. Architektura a česká politika 1918–1945*, Praha, 2021

Adam Guzdek: *Brněnský fenomén LESNÁ*, Brno, 2021

Cyril Říha: *Architektura a česká politika v 19.–21. století. Architecture and Czech Politics from the 19th to the 21st Centuries*, Praha, 2022

Otakar Nový: *Česká architektonická avantgarda*, Praha, 2021

Budoucnost je skryta v přítomnosti = *The future is hidden in the present* / Veronika Rollová, Karolina Jirkalová (eds.), Praha, 2021

Heimatsstil: architektura ve službách vlasti a národa: specifické rysy architektury v česko-německém pohraničí / Lubomír Zeman, Jan Konůpek (eds.), Locket, 2021

Ztracená vláda věcí tvých se k tobě navrátí = *The rule over your affairs once lost will return to you* / texty: Elena Fialková, Jan Galeta, Marcela Hanáčková, Anna Hejmová, Vendula Hnídková, Michaela Janečková, Karolina Jirkalová, Lenka Kerdová, Petr Klíma, Vojtěch Márc, Cyril, Praha, 2022

Brněnský architektonický manuál. Průvodce architekturou 1946–1989, Brno, 2022

Lenka Kerdová: *Malý Berlín ve Velké Praze*, Praha, 2022

Helena Čapková: *Bedřich Feuerstein. Praha – Paris – Tokyo*, Praha, 2022

Richard Biegel: *Město v bouři*, Praha, 2022

Pavel Halík: *Česká architektura 50. let: studie o střetu funkcionalismu a konstruktivismu s ideovými východisky socialistického realismu*, Praha, 2022

Petr Vorlík a kol.: *Ambice: architektura osmdesátých let – Ambitions: the architecture of the eighties*, Praha, 2022

Vladimír Šlapeta: *Alfabet, abecední album architektů 1900–2022*, Praha, 2022

Petr Pelčák: *O architektuře. Stavby, město, lidé, doba*, Brno, 2023

Vladimír 518: *Architektura 58–89*, Praha, 2023

Vladimír Šlapeta a Patrik Líbal: *Prague Alphabet of Modern Architecture*, Praha, 2023

Jaroslav Kosek ml., Vladimír Šlapeta: *Jaroslav Kosek 1909–2006 architekt*, Praha, 2023

Marieta Musálková, Vladimír Šlapeta: *Brno (ne)známé = Brno (un)known*, Brno, 2023

Matůš Dulla, Vladimír Šlapeta: *Česká a slovenská architektúra 1918–1993–2023*, Praha, 2023

Brněnský architektonický manuál. Průvodce architekturou 1900–1918, Brno, 2024

František Kalivoda (1913–1971): *Vize a návraty modernismu*, Praha a Brno, 2024

Žijeme lidsky? Reforma bydlení 1914–1948. Svaz československého díla. Editor – Iva Knobloch, Praha, 2024

Vladimír Šlapeta, Patrik Líbal: *DIALOG Nové ve starém, staré v novém. DIALOGUE: New in the Old, Old in the New*, Praha, 2024

Karolina Jirkalová: *Architektura v mezičase*, Praha, 2024

Pavel Karous, Matyáš Kracík, Jan Kuděj, Anna Švarc: *Pražské Metro*, Praha, 2024

Klára Brůhová, Helena Huber-Doudová: *Ženy v architektuře*, Praha, 2024

Časopisy

Architect, Architekt, Architekt SIA, Architektonický obzor, Architektura, Architektura ČSR, Architektura ČSSR, Blok, Československý architekt, Disk, Domov, ERA, EVA, Forum,Fronta, Heraklithové rozhledy, Host, Index, Jak žijeme, Kvart, Levá fronta, Magazin Aka, Magazin DP, Město, Musaion, Nová Praha,Panorama, Pásmo, Pestrý týden, Plán, Projekt, Prostor Zlín, Přítomnost, ReD, Salon, Slovenský stavitel, Sovětská architektura, Stavba, Stavební rádce, Stavebnictví, Stavitel, Stavitelské listy, Styl, Tam-tam, Technický magazín, Tchéco-Verre, Tvar, Tvorba, Umělecký měsíčník, Umění, Umění a řemesla, Věci a lidé, Veraikon, Volné Směry, Výtvarná práce, Výtvarné snahy, Země sovětů, Zlatý řez, Zprávy veřejné služby technické, Žijeme, Život

Vladimír Šlapeta

Profesor VUT v Brně a ČVUT v Praze se narodil a vyrostl v Olomouci a studoval architekturu na ČVUT v Praze. Po krátké praxi v Ostravě vedl v letech 1973–1991 oddělení architektury NTM v Praze. Po sametové revoluci byl zvolen děkanem FA ČVUT v Praze (1991–1997 a 2003–2006) a poté i FA VUT v Brně (2006–2010). Byl hostujícím profesorem na TU Tallinn, MSA Münster, Univerzitě Lublaň, UFGRS v Porto Alegre a TU Krakov. Absolvoval studijní pobyty v Německu (DAAD, Wissenschaftskolleg zu Berlin), Holandsku (TU Delft), Kanadě (CCA Montreal), USA (Fulbright Scholarship – Cooper Union, NY) a v Polsku (Muzeum architektury ve Wroclawi). Je členem Akademie der Künste v Berlíně, komise UIA pro architektonické vzdělání v Paříži a čestným členem Královské společnosti britských architektů RIBA, Amerického institutu architektů AIA a Svazu německých architektů BDA.

Je autorem nebo spoluautorem desítek výstav a publikací o české a středoevropské architektuře – *Praha 1900–1978*, Praha 1978, *The Brno Functionalists*, Helsinky 1983, *Adolf Loos a česká architektura*, Praha 1984, *Czech Functionalism*, AA London 1987, *BAŤA 1910–1950*, Zlín 1991, *Baustelle Tschechische Republik*, AdK Berlin 1997, *Baba 1932–1936, plány a modely*, Praha 2000, *Česká architektura 1900–2021*, Praha 2021, *Plečník and Praha*, Praha 2022, *Česká a Slovenská architektura 1918–1993–2023*, Praha a Bratislava 2023, řady monografií předních českých architektů a statí v mezinárodních revuích ve více než 20 jazycích.

Je nositelem Stříbrné medaile Senátu ČR (2018), Ceny města Brna (2007), Ceny Triennale architektury v Bukurešti (2016), Kunstpreis Berlin – Förderungspreis Baukunst (1992), medaile Bene merentibus ve Varšavě (2021), Grand Prix Obce architektury za celoživotní dílo (2018) a „Jean Tschumi Prize“ UIA (2024).

Obsah

Úvodní slovo Radima Holíše – 5

Úvodní slovo Vladimíra Šlapety – 6

1900–1918 – 8

Palác Stoclet – 12

Lázeňské centrum Luhačovice – 14

Obecní dům – 16

Muzeum východních Čech – 18

Mohyla míru – 20

Štencův dům – 22

Dům U Černé matky Boží – 24

Soubor kubistických domů – 26

1918–1925 – 28

Krematorium Pardubice – 32

Krematorium Nymburk – 34

Hydroelektrárna Třeština s vilou Ellen a Karla Plhákových – 36

Úpravy Pražského hradu – 38

Zemská průmyslová škola – 40

Dětský pavilon nemocnice Mukačevo – 42

Vila Franze Strosse – 44

Ředitelství pošt a telegrafů – 46

Hornický dům – 48

Palác Olympic – 50

Československé státní pavilony 20. let – 52

1925–1930 – 54

Budova S.V.U. Mánes – 58

Tylovo gymnázium – 60

Lindtův dům – 62

Veletržní palác – 64

Brněnské výstaviště – 66

Krematorium Brno – 68

Hotel Avion – 70

Budova Elektrických podniků – 72

Obchodní dům Breda a Weinstein – 74

Kavárna Era – 76

Výletní restaurant, terasy a urbanismus Barrandova – 78

Müllerova vila – 80

Vila Grete a Fritze Tugendhatových – 82

Elektrárna ESSO – 84

1930–1938 – 86

Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně – 90

Kostel sv. Václava – 92

Urbanismus Zlína a památník Tomáše Bati – 94

Lázeňský dům Machnác – 96

Husův sbor – 98

Všeobecný penzijní ústav – 100

Vila Jaroslava Háška – 102

Roškotovo divadlo – 104

Francouzské školy – 106

Spořitelny Třebíč a Tišnov – 108

Obchodní dům Bachner – 110

Vila Miroslava Hajna – 112

Raumplan domu Oskara Semlera – 114

Výstavní osada Baba – 116

Masarykovo sanatorium – 118

Vila Ferdinanda Kremera – 120

Slovenská strela – 122

Dermatovenerologický pavilon městské nemocnice – 124

Koupaliště Zelená žába – 126

Budova Živnostenské banky (dnešní ústřední budova ČNB) – 128

Dům Zemské banky (Skleněný palác) – 130

Administrativní budova firmy Baťa č. 21 – 132

Československé státní pavilony 30. let – 134

1938–1945 – 136

Hospodářské záložny a městské spořitelny – 140

Administrativní a nájemní dům První moravské spořitelny – 142

Obchodní dům Bílá labuť – 144

Vila Josefa Volmana – 146

Nemocnice v Kyjově – 148

Hotel Vlčina – 150

Nové divadlo Hodolany – 152

Jez s vodní elektrárnou – 154

1945-1950 – 156

Rektorské křídlo Karolina – 160

Sídlíště Labská Kotlina – 162

Budova Československého rozhlasu – 164

Kolektivní dům Litvínov – 166

Památník Ležáky – 168

Kolektivní dům Zlín – 170

Dětská nemocnice Brno – 172

Železniční nádraží Pardubice – 174

Úpravna vod Klíčava – 176

1950–1959 – 178

Sídlíště Poruba – 182

Tři vily – 184

Hotel Jalta – 186

Pavilon ČSR a restaurant Praha EXPO 1958 – 188

Janáčkovo divadlo – 190

Areál Českého vysokého učení technického – 192

Pavilon Z – 194

Střední zemědělská technická škola – 196

Vřetenové schodiště a „Rothmayerův sál“ – 198

1959-1969 – 200

Ústav makromolekulární chemie – 204

Rekreační středisko Orlík pro vůdčí představitele strany a vlády – 206
Parkhotel – 208
Sídliště Lesná – 210
Věže Emauzského kláštera – 212
Zimní stadion Plzeň – 214
Televizní vysílač a horský hotel Ještěd – 216
Hotel Thermal – 218
Velvyslanectví Československa v Londýně – 220

1969–1989 – 222
Československý pavilon na EXPO 1970 – 226
Městské divadlo Most – 228
Administrativní budova Ingstav – 230
Řadové domky U Palaty – 232
Smuteční obřadní síň Svitavy – 234
Hotel Intercontinental – 236
Prior Pardubice – 238
Pražské metro – 240
Hotel Praha – 242
Hlavní nádraží v Praze – 244
Budova ČKD na Můstku – 246
Obchodní dům Máj – 248

1989–2005 – 250
Diagnostický pavilon MOÚ – 254
Pavilon Československé republiky - Expo Sevilla 1992 – 256
Galerie Benedikta Rejta – 258
Tančící dům – 260
Mariánský most – 262
Letiště Václava Havla – 264
Rekonstrukce a dostavba Muzea umění Olomouc – 266
Průchod valem Prašného mostu – 268
Arcidiecézní muzeum Olomouc – 270
Corso Karlín – 272
Klášter Matky Boží v Novém Dvoře – 274
Palác Euro – 276
Dostavba areálu ČVUT – 278

2005–2025 – 280
Fakulta chemicko-technologická Univerzity Pardubice – 282
Kongresové a univerzitní centrum Zlín – 284
Rodinný dům „Plecháč“ – 286
Centrum současného umění DOX – 288
Středisko ekologické výchovy Sluňákov – 290
Kostel Církve bratrské v Litomyšli – 292
Quadrio – 294
Polyfunkční objekt Dorn – 296
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara – 298
ELI Beamlines – 300
Multifunkční aula Gong – 302
Polyfunkční dům Minská – 304

Dům Drn – 306
Kunsthalle – 308
Archeopark Pavlov – 310
Pavilon České republiky - Expo Milano 2015 – 312
Rustonka – 314
Administrativní centrum Bořislavka – 316
Včelín, Galerie Golf Hostivař – 318
Rezidenční a administrativní komplex Hagibor – 320
Gočárový automatické mlýny – 322
Obnova a dostavba Nového Probošství na Pražském hradě – 324
V-Tower – 326
Rekonstrukce a modernizace Památníku Zámeček – 328
Metropolitní blok Trnitá – 330
Galerie PLATO Ostrava – 332
Fakulta umění Ostravské univerzity – 334
Revitalizace okolí Masarykova nádraží – 336
Kostel sv. Václava – 338
Main Point Pankrác – 340
Koncertní sál v Císařských lázních – 342
Dva Domy – 344
Český pavilon - Expo Osaka 2025 – 346

Vybraná bibliografie – 348
Vladimír Šlapeta – 353

ČESKÁ MODERNÍ ARCHITEKTURA

Vychází jako součást projektu „Česká moderní architektura“, která rovněž zahrnuje stejnojmennou výstavu v Evropském parlamentu, Průvodce české moderní architektury krajů České republiky a přednášku Vladimíra Šlapety v Pražském domě v Bruselu.

Zvláštní poděkování za organizaci, koordinaci a spolupráci při realizaci projektu patří europoslankyni Kláře Dostálové.

Poděkování za podporu a spolupráci patří rovněž Asociaci krajů České republiky a jejímu předsedovi Radimu Holišovi. Publikace je vydána za podpory Hlavního města Prahy, Jihočeského kraje, Jihomoravského kraje, Karlovarského kraje, Královéhradeckého kraje, Libereckého kraje, Olomouckého kraje, Pardubického kraje, Plzeňského kraje, Středočeského kraje, Ústeckého kraje, Kraje Vysočina, Zlínského kraje a Centrály cestovního ruchu Východní Moravy.

Speciální poděkování patří panu Petru Pujmanovi a společnosti KKCG Real Estate za dlouholetou podporu naší nakladatelské činnosti.

Dále bychom rádi srdečně poděkovali za spolupráci Petru Soukupovi a Václavu Švejdovi.

Záštitu nad publikací přijali:

- předseda Asociace krajů České republiky Radim Holiš
- primátor hlavního města Prahy Bohuslav Svoboda
- hejtman Jihočeského kraje Martin Kuba
- hejtman Jihomoravského kraje Jan Grolich
- hejtmanka Karlovarského kraje Jana Mračková Vildumetzová
- hejtman Královéhradeckého kraje Petr Koleta
- hejtman Libereckého kraje Martin Půta
- hejtman Olomouckého kraje Ladislav Okleštěk
- hejtman Pardubického kraje Martin Netolický
- hejtman Plzeňského kraje Kamal Farhan
- hejtmanka Středočeského kraje Petra Pecková
- hejtman Ústeckého kraje Richard Brabec
- hejtman Kraje Vysočina Martin Kukla
- hejtman Zlínského kraje Radim Holiš

Speciální poděkování za spolupráci:

- Adamec Karel – Ředitel Kanceláře architektury města Karlovy Vary
- Berková Jana – Ředitelka odbor komunikace a marketingu Magistrátu hl. m. Prahy
- Bittner Oldřich – Krajský architekt Královehradeckého kraje
- Čadilová Lucie – Ředitelka Pražského domu v Bruselu
- Doležel Michal – Předseda Výboru pro kulturu, památkovou péči, životní prostředí a cestovní ruch Jihomoravského kraje
- Dosoudil Radek – Vedoucí odboru strategického rozvoje Olomouckého kraje
- Dostálová Gabriela – Radní pro oblast kultury a památkové péče Karlovarského kraje
- Hrůza Miloš – Radní pro kulturu, památkovou péči, cestovní ruch a mezinárodní vztahy Kraje Vysočina
- Konečný Pavel – Vedoucí odboru Kancelář hejtmana Zlínského kraje
- Línek Roman – Radní zodpovědný za regionální rozvoj, evropské fondy a kulturu Pardubického kraje
- Michalec Miloslav – Vedoucí odboru regionálního rozvoje Plzeňského kraje
- Pešatová Kateřina – Vedoucí odboru kultury a památkové péče Středočeského kraje
- Salfický Dušan – 1. náměstek hejtmana a radní pro oblast investic, sportu a volnočasových aktivit Pardubického kraje

- Seidl Ladislav – Vedoucí odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu Kraje Vysočina
- Stárek Jakub – Starosta městské části Prahy 6
- Sulženko Jiří – Ředitel odboru kultury a cestovního ruchu Magistrátu hl. m. Prahy
- Štěpán Jiří – Náměstek hejtmana a radní pro oblast regionálního rozvoje, evropských grantů a dotací, kultury a cestovního ruchu Královehradeckého kraje
- Švenda Václav – Radní pro oblast kultury, památkovou péci a cestovní ruch Středočeského kraje
- Vaňka Petr – 1. náměstek hejtmana a radní pro oblast regionálního rozvoje Plzeňského kraje
- Vodičková Veronika – Vedoucí odboru kultury, památkové péče, lázeňství a cestovního ruchu Krajského úřadu Karlovarského kraje
- Wolf Jan – Předseda pro kulturu, památkovou péči, výstavnictví a podporu cestovního ruchu ZHMP
- Zámečník Jan – Zastupitel Jihomoravského kraje v Evropském výboru Regionů

Odborné spolupráce:

Adamec Karel, Albrecht Petr, Barta Peter, Bartoš Štěpán, Beránek Bohumil, Bittner Oldřich, Bočanová Daniela, Calta Jan, Černá Iveta, Doležel Michal, Dosoudil Radek, Hájková Sylvie, Hošťálková Anna, Hrabincová Alexandra, Chatrný Jindřich, Jehlík Petr, Kolářová Ivanka, Koňata Jakub, Koukalová Šárka, Kunert Jakub, Kýrc Filip, Lang Šimon, Línek Roman, Mertová Martina, Michalec Miloslav, Němec Alexandr, Neubert Jiří, Novák Miroslav, Novák Vojtěch, Novotný Tomáš, Nýč Václav, Pelčák Petr, Petráková Blanka, Pfeiffer Karel, Pindurová Marie, Plesníková Markéta, Popelová Lenka, Sedlák Ondřej, Stempel Ján, Šerka Jozef, Šretrová Lada, Štěpán Jiří, Šústková Hana, Váhala David, Vaňka Petr, Velíšek Ivo, Virius Zdeněk, Vodičková Veronika, Wahla Ivan, Zatloukal Ondřej, Zeman Jaroslav, Zeman Lubomír.

Institucionální spolupráce:

Agro-technická střední škola Bystřice nad Pernštejnem, Architekti789, Archiv města Ostravy, Archiv města Plzeň, Česká tisková kancelář, Fakulta architektury Českého vysokého učení technického v Praze, Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta elektrotechnická Českého vysokého učení technického v Praze, Filmové ateliéry Barrandov, Hotel Jalta, Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Krajský úřad Karlovarského kraje, Krajský úřad Plzeňského kraje, Magistrát hl. m. Prahy, Magistrát města Ostravy, Městské divadla Most, Městské divadlo Sokolov, Městské muzeum v Jaroměři, Městské muzeum v Železném Brodě, Městský dům kultury Sokolov, Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici, Muzeum dr. Aleše Hrdličky v Humpolci, Muzeum hl. m. Prahy, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně – Muzeum luhačovického Zálesí, Muzeum města Brna, Muzeum města Krnov, Muzeum umění Olomouc, Muzeum věžáků Kladno, Muzeum Vysočiny Třebíč, Národní galerie v Praze, Národní památkový ústav, Národní technická knihovna, Oblastní muzeum v Ústí nad Labem, Opatství Nový Dvůr, Památník Zámeček Pardubice, PLATO Ostrava, Plzeňský architektonický manuál, Podhorácké muzeum Tišnov, Regionální muzeum v Kolíně, Semlerova rezidence, Slezské zemské muzeum, Správa Pražského hradu, Správa železnic, Státní podnik povodí Labe, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, Úřad městské části Praha 2, Úřad městské části Praha 3, Úřad městské části Praha 6, Vila Tugendhat, Vila Volman – archiv, Visit Plzeň, Východočeské muzeum v Pardubicích, Vysoké učení technické v Brně.

Archivy:

Archiv Architecture Week, Archiv České národní banky, Archiv Crestyl Real Estate, Archiv dědiců Otakara Novotného, Archiv Emila Přikryla, Archiv Evy Eislerové, Archiv Evžena Wiškovského, Archiv Hotelu Thermal, Archiv Ivana Rullera, Archiv Jana Bočana, Archiv Jaromíra Funkeho, Archiv Jaroslava Paroubka, Archiv Jiřího Suchomela, Archiv Karlin Group, Archiv Ladislavy Horňákové, Archiv Michala Sborowitze, Archiv nemocnice Kyjov, Archiv Pavla Kupky, Archiv Pavla Zatloukala, Archiv Penta Real Estate, Archiv Václava Hilského, Archiv Viktora Rudiše, Archiv Vladimíra Šlapety, Archiv Zdeňka Edela.

Architektonické ateliéry:

AI-Design, AP Ateliér, Apropos Architects, Architektonická kancelář Burian-Křivinka, Architektonická kancelář Radko Květ, Architektonický ateliér Radana Hubičky, Arpema, Atelier Fiala + Němec, Atelier RAW, Atelier Štěpán, Aulík Fišer architekti, Bogle Architects, CMC architects, CPI Property Group, DaM architekti, Fránek Architects, Huť architektury Martina Rajniše, Chybík+Křištof, Ian Bryan Architects, Ivan Kroupa architekti, Jakub Cigler architekti, Kamil Mrva Architects, Kuba & Pilař architekti, KWK Promes, Makovský & partneři, OK Plan Architects, Omicron-K, Pelčák a partner architekti, Petr Franta architekti, Petr Hájek architekti, Projektil Architekti, SchindlerSeko architekti, Studio Acht, TaK Architects

Fotografové:

Bartoš Štěpán, BoysPlayNice, Brunecký Radek, Certowicz Jakub, Čapák Bořivoj, Davies Richard, Dostál Jan, Dulla Matúš, Dvořák Jaroslav Bruner, Fišr Martin, Gloc Jan, Havlová Ester, Hlaváčková Lucie, Chabera Matěj, Illek František, Jan Kouba, Jančo Filip, Jehlík Petr, Jungmann Aleš, Koch Jindřich, Kopířová Iveta, Kováč Vlastimil, Král Michal, Kubíček Josef, Kumpošt Jindřich, Lambert Sam, Lelyukh Sergey, Lhotáková Andrea Thiel, Lubo Stacho, Madrid Daniel Perogordo, Malý Jan, Menec Zdeněk, Novotný Vladimír Kiva, Paul Alexander, Pelech Lukaš, Peter Brenkus, Polák Petr, Polák Roman, Polášek Roman, Prelovšek Damjan, Překop Rudolf, Sandalo Rudolf, Seidl Manfred, Sikula Petr, Sokołowski Juliusz, Stecker Rudolf, Sudek Josef, Šebek Jiří, Šigut Vladimír, Šlapal Filip, Šlapeta Vladimír, Šlapetová Barbora, Šlapetová Tereza, Štecha Pavel, Štenc Jan, Voženílek Zdeněk, Wagner František, Wenzel Jaksch, Zapletal Rostislav, Židlický David

Vydalo nakladatelství Czech Architecture Week, s. r. o.

Hlavní editor: Vladimír Šlapeta

Redakce: Daniel Ivanov

Recenzenti: Ivan Wahla, Magdalena Kozień-Woźniak

Jazykové redakce: Petra Daňhelová, Stojan Černodrinski, Lenka Hensen

Knihovníci: Jan Caltá /ČVUT/, Anna Hošťálková /VUT/

Překlad: Presto, Richard C. Budd, Alexandra Hrabincová

Design a grafická úprava: Barbora Solperová (Titty, s.r.o.)

Předtisková příprava: Daniel Krejbich

Tisk a vazba: PBTisk a.s.

Úroveň reprodukcí je dána kvalitou tiskových podkladů dodaných jednotlivými subjekty, které jsou v publikaci zastoupené.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této knihy nesmí být reprodukována mechanicky, elektronicky, fotografováním, ani kopírováním nebo rozšiřována jiným způsobem bez předchozího souhlasu majitelů autorských práv. All rights reserved.

I. vydání v českém jazyce

© Czech Architecture Week, s.r.o., 2025

ISBN: 978-80-908986-6-0

Kniha představuje českou architekturu od počátku dvacátého století až do současnosti a zdůrazňuje její evropské souvislosti: od secesních počátků, přes pražský kubismus a avantgardní tendence meziválečné éry až po složitý vývoj po druhé světové válce. Dokumentuje politickou, hospodářskou i kulturní situaci českých zemí a stává se tak autentickým svědectvím o jejich fyzické existenci se všemi vzestupy, pády a konflikty, které je v uplynulém století provázely.

Pozornost je soustředěna nejen na tradiční centra Prahu, Brno a Zlín, ale připomíná i regionální rozmanitost všech krajů Čech, Moravy a Slezska. Kniha, vzniklá za podpory krajů České republiky, je určena nejen domácímu publiku, ale především široké mezinárodní veřejnosti v rámci evropského společenství. Její slavnostní uvedení se proto uskutečňuje v sídle Evropského parlamentu v Bruselu.

